

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וישלח

פ"ת	צפת	ב"ש	אלעד	ב. שמש	אשדוד	חיפה	מודיעין	בני ברק	ירושלים	עיר
15:57	16:08	16:21	16:07	16:02	16:17	16:08	16:20	16:18	16:02	כניסת שבת
17:18	17:14	17:20	17:18	17:17	17:19	17:16	17:17	17:18	17:17	יציאת שבת
17:50	17:51	17:55	17:50	17:54	17:51	17:51	17:52	17:51	17:54	ר"ת

לקראת שבת מלכתא

Dirshu
דרשו' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

להצטרפות לרשימת התפוצה ולקבלת העלון ישירות לתיבת המייל - צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il

יום חמישי ט"ו כסלו תשע"ז | פניני פרשת וישלח | תקציר שבועי ה'דף היומי בהלכה'

לאחר כחצי שעה של לימוד העניין, הופיעה בבית הרב אשתו של בעל החנות ובפיה בשורה: "ניצלנו!!"

הנס שארע לחנווני בעיר בריסק בעת שלמוד בחברותא עם ה'בית הלוי'!

מבטחו בכל לבו בה' יתברך, או אז יתבטלו מעליו כל הכוחות והטבעים שיש בעולם, כדברי מרנא בעל הנפש החיים' זוהי תוקף סגולתו הידועה!

הגאון רבי משולם דוד הלוי סולובייצ'יק שליט"א מביא את מה שסיפר אביו מרן הגרי"ז הלוי, על סבו מרנא בעל 'הבית הלוי' מבריסק, שהיה נוהג להשתמש בסגולתו הידועה של הנפש החיים בכל עת צר ומצוק, וראה נפלאות בכל עת. הוא סיפר שכשהבית הלוי היה רב בבריסק, יום אחד הגיע בבהלה לביתו אחד הסוחרים שבעירו וסח בפניו את דאגתו, וכה אמר האיש: "המשטרה המקומית עורכת עתה חיפושים אחרי סחורה מוברחת, קבוצות של שוטרים עוברות מחנות לחנות ובדקות את הסחורה הנמצאת בה, האיש אשר בחנותו תימצא סחורה מוברחת צפוי לעונש של שנים ארוכות במאסר", והמשיך הסוחר ואמר כששפתיו נוקשות זו לזו: "גדול פחדו עד מאד, שכן חנותי מלאה סחורה מוברחת ומה אוכל לעשות כעת?"

כשמוע ה'בית הלוי' את דבריו הכניסו לחדר לימודו, הוציא מארון הספרים את ספר נפש החיים, והחל ללמוד עם האיש את הסגולה הנפלאה שכתובה שם, שכשיכיר האדם שאין עוד מלבדו, לא יוכל לשלוט בו שום כח וטבע בעולם.

לאחר כחצי שעה של לימוד העניין, הופיעה בבית הרב אשתו של בעל החנות ובפיה בשורה: "ניצלנו!!" וכשקולה נרגש סיפרה, שהשוטרים סיימו זה עתה את בדיקת החנויות באזורם, ועל החנות שלהם דילגו, וכך היה המעשה:

"מיקום החנות הוא בחצר גדולה שמכל רוחותיה היו חנויות, והשוטרים עבדו שעות רבות ועברו מחנות לחנות, עד שהתעייפו ועצרו לנוח ולאכול, וכדי שידעו היכן להמשיך אחר ההפסקה, עשו סימן על חנותנו, משנגמרה ההפסקה התעורר ויכוח בין השוטרים האם הסימן מצוין את המקום שבו סיימו את מלאכתם לפני ההפסקה, או שמא זהו סימן של החנות אשר ממנה עליהם להתחיל את המלאכה מעתה, לבסוף הוכרע הויכוח כדעת האומרים שחנותנו כבר נבדקה, ובדרך זו עזרנו ה' וניצלנו", סיימה האשה בקול נרגש מגודל הנס.

המשך בעמוד הבא <<<

הרב בנימין בירנצוויג

"וַיֵּרָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ..." (בראשית ל"ב, ח')

ידועה סגולתו הנפלאה של מרנא בעל נפש החיים' רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, בעת שמתרגשת על אדם צרה, במה שישים בטחונו רק בה' יתברך, ויכניס בלבו שאין עוד מלבדו ואין שום כח בעולם מלבד כוחו יתברך, והנוסח שיש לחשוב ולהרהר בו, ואז ממילא יתבטל מעליו כל הכוחות והרצונות שבעולם שלא יוכלו לפעול לו שום דבר כלל [הובא בספרו נפש החיים (ש"ג פי"ב)].

מקור לסגולה זו מצינו בפרשת השבוע: "וַיֵּרָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיֵּצֵר לוֹ", והקשו חז"ל: ממה התיירא יעקב אחרי שהבטיחו הקב"ה שהוא יהיה עמו בכל אשר ילך "וַהֲנֵה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמַרְתִּיךָ כְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ... כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ" ואף בהיותו בבית לבן נאמר "שׁוּב אֶל אָרְצְךָ אֲבוֹתֶיךָ וְלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ"? ופירושו חז"ל שהיה ירא יעקב פן יגרום החטא.

על דברי חז"ל אלו הקשה הכלי יקר 'שימאן השכל לקבל דעה זו, וכי זה שמונה ימים שנאמר לו בבית לבן שוב אל אבותיך ולמולדתך, וכי יעלה על הדעת לומר שביני וביני נתקלקל חטא גדולה שגרמה לו לבטל יעוד זהו?!

יסוד נפלא כתב המלבי"ם כדי לבאר עניין זה, שיעקב אבינו היה בפחד מעשיו, ומפני אותו פחד "ויצר לו", היה לו צער משום שהבחין שחסר לו במידת הבטחון, וחשש שמפני זה אין הוא ראוי לנס, כיון שהבוטח בה' - אין לו ליראה מבשר ודם, והיראה מורה שאין בטחונו כראוי (כמו שכתוב "מי את ותיראי מאנוש ימות ותשכח ה' עושר"), ובפרט שליעקב היתה הבטחה מה' ולא היה לו ליראה, וה' אינו עושה נס למעלה מדרך הטבע, רק למי שבוטח עליו בכל לבו, ואחר שראה יעקב שהוא מתיירא, לכן ויצר לו, שמזה דן שאינו ראוי לנסים, שבטחונו בלתי להשם לבדו, ועל כן ניסה לעשות הכנות טבעיות ותכסיסי מלחמה.

נפלאים דבריו ומחזקים עד מאד, שכאשר אדם צריך נס וישועה מעל לדרך הטבע, התנאי לכך הוא: שיהיה בטחונו - בלתי לה' לבדו! וכשישים

כשהגיע הגאון רבי חיים קריסווירטה, למעונו של הגאון הרב יצחק שלמה זילברמן, ביקש ממנו להורות לו דרך לחזור בתשובה, באומרו שאם הצליח הרב זילברמן להחזיר את ר' אורי זוהר בתשובה, ודאי לא אפסו הסיכויים ואולי יזכה גם הוא לחזור בתשובה שלמה

כשרבה של אנטוורפן הגאון רבי חיים קריסווירטה זצ"ל החליט לשוב בתשובה...

ענה לו ר' יצחק שלמה: "רבה של אנטוורפן, צר לי לקבוע, שאין כוחי יפה להשפיע לכת"ר דרך תשובה, ואין אני מאמין שדברי יפעלו את פעולתם!" רבינו, המום מקביעתו הנחרצת, ביקש הסבר מניח את הדעת לדבריו המפליאים. העלה הגאון חיוך מרגיע, והסביר במתק לשונו את סוד הצלחתו ללמד תועים בינה, וכתוצאה מכך מיטיבים הם את דרכם ומקיימים את התורה ומצוותיה.

וכך תיאר: "רוב רובם המכריע של הפונים אלי, והמבקשים דרך ומסילה העולה בית קל, יודעים ומכירים את מצבם לאשורו, מודעים עד כמה התדרדרו עד הגיעם כמעט לשאול תחתית, ל"ע, ומתחננים: "ויחפרו לנו את הארץ", ומכאן הצימאון והרצון הבלתי נדלה לברוח ולהתרחק מתחושת הריקנות המקננת בלבם.

אך רבה של אנטוורפן, בלי לפגוע בכבוד תורתו חלילה, הריהו משוכנע שצועד הוא על דרך האמת, וכמעט ואין דופי בכל התנהגותו והתנהלותו, אז על מה ולמה לחזור בתשובה? אכן, נכון הוא הדבר שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, אך עד כדי לשנות את דרכו מן הקצה אל הקצה? הרי כבודו בעצמו אינו רואה בו צורך אמיתי, וממילא אין סיכוי בכלל שיקבל את הדברים ממי שאמרם."

(מתוך הספר מים חיים)

הגאון רבי חיים קריסווירטה זצ"ל

"קַטְנֵנְתִי מִכָּל הַחֲסָדִים וּמִכָּל הָאֱמֶת" (בראשית ל"ב, י"א) וברש"י: "שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא."

סיפר הגאון רבי חיים קריסווירטה זצ"ל: פעם, נזדמן לי לפגוש את הרב אורי זוהר. נכנסתי עמו בדברים ובקשתי לשמוע ממנו מה הביא אותו לחזור בתשובה, "מי השיבך לחיק היהדות?" שאלתי. ר' אורי מצדו, ביקש לדעת על מה ולמה הנני מתעניין לשמוע, מי ומה גרם לו לשוב בתשובה. עניתי לו שברצוני לפנות אל האיש, שהצליח להביא מפנה כל כך קיצוני בדרך החשיבה שלו, ולהביאו לדרגת שומר תורה ומצוות, ונזהר ומקפיד על קלה כבחמורה. אזיל ואימלך בו איככה אוכל גם אני להיטיב את דרכי ולשוב בתשובה שלמה!...

ר' אורי חייך, וענה שזכה להכיר את הגאון יצחק שלמה זילברמן, והוא ברב תבונתו הכיר לו את בוראו... הגבתי מיד: "רוצה אני לנסוע לא", לפגוש בו בר' יצחק שלמה, לבקש שיווני דרך תשובה ואולי ינחני במגעלי צדק למען שמו!"

כותב השורות (ש.א.ג.), ששמע את התיאור מפי רבינו, ממשיך בסיפור: והנה, כפי שקיבל על עצמו, נסע רבינו ירושלימה ישירות לר' יצחק שלמה. כשהגיע רבינו למעונו, אחרי שאילת שלום והחלפת דברי נימוסין, ניגש ישירות לעניין וביקש ממנו להורות לו דרך לחזור בתשובה, באומרו: "אם הצליח הרב להחזיר את ר' אורי זוהר בתשובה, התעודדתי ואמרתי בלבי, הנה לא אפסו הסיכויים ואולי אזכה גם אנכי לחזור בתשובה שלמה כדבעי."

<< המשך מעמוד קודם

לא ידעו מכך דבר באורח פלא, ראו הנוסעים באחד הרחובות גויה, ושאלו אותה היכן הדרך לצאת מן העיר לכיוון ביאליסטוק. האשה החלה לצעוק: "מה אתם עושים כאן בשעות העוצר? הלא החיילים הזהירו שמי שיוצא מביתו - יירה, מהרו ומלטו את נפשותיכם..." והראתה להם את הדרך להימלט מן העיר אוסטרובה. הגרי"ז ומלווי מיהרו וברחו משם אל יער סמוך לשהות בו בלילה. כשהגיעו לביאליסטוק, שמעו שיום לפני שהיו באוסטרובה - גירשו אנשי הגסטפו את כל יהודי העיר והרגו הרבה מהם, והיה זה נס ופלא שלא עצרו אותם ולא פגעו בהם לרעה. הגאון ר' משולם דוד הוסיף ואמר שהיה זה בזכות סגולת הנפש החיים שהרהר בה אז אביו מרן הגרי"ז.

כל זה אירע באותה שעה שבעל החנות ישב עם הבית הלוי והגה בסגולה הנפלאה, ודבק במחשבת 'אין עוד מלבדו'!!! עוד מספר הגאון ר' משולם דוד שליט"א, שאביו מרן הגרי"ז השתמש הרבה בסגולה זו בימי הזעם, כשברחו מאימת הנאצים הארורים. מעשה מרטיט ארע כאשר ברח מרן הגרי"ז מוורשא לכיוון הגבול. באחד הערבים הגיע הרב לעיר אוסטרובה, וטעה בדרכו. העגלון לא ידע כיצד לצאת מן העיר, ולא היה יכול לעצור ולשאול את העוברים ושבים, כיון שהרחובות היו מלאים בחיילי הצבא הגרמני ובמחנות צבא, והיה זה ממש נס שנסעו הלך ושוב ברחובות מלאים גרמנים ולא עצרו אותם. נפש חיה לא היתה ברחוב מלבד החיילים, וכל הבתים היו סגורים, שכן היתה שעת עוצר וכל מי שהעז להוציא ראשו - נורה מיד, ונוסעי העגלה

דפק הרב על השולחן בחזקה וקרא בקול גדול: "מה לך פה טמא ומשוקץ, המוסר ממונם ונפשם של ישראל לשלטונות?! לברך על התורה אתה רוצה?! צא מכאן טמא!"

"הנני מוכן ומזומן לקדש שם שמים, הא לכם ליבי, ירו בי ורצחוני, לא אוזן מהאמת כחוט השערה!"
כיצד ניצל רבה של שאדיק?

הרב ישראל ליוש

"ויפל על צוארו וישקוהו ויכפו" (בראשית ל"ג, ד')

פסק הדין שיצא מבית דינו של הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל לא מצא חן בעיני קבוצת אנשים. אינשי דלא מעלי היו הם, ובסירובם לקבל את הפסק פרצו לביתו של רבי יוסף חיים, ובצעקות רמות איימו לרוצחו נפש, אך למרבה פליאתם נשאר הרב בשלוותו. קור הרוח שהפגין כלפיהם הביך מאוד את הבריונים, כעסם גבר עוד יותר, והם הגבירו את השתוללותם, סימני האיום לרצח בצבצו בעוצמה מבין ריסי עיניהם המרושעות. לפתע, בעודם צועקים ורועשים, נעמד הרב באחת, התייצב מול הפורעים בביטחון, פתח את כפתורי חולצתו, ואמר בתקיפות: "הנני מוכן ומזומן לקדש שם שמים, הא לכם ליבי, ירו בי ורצחוני, לא אוזן מהאמת כחוט השערה!"

עם כל חוצפתם, לא התכוננו הבריונים המתקיפים לצעד אמיץ שכזה, ומרוב יראתם מתעזתו של הרב, נסוגו לאחור ויצאו את בית הרב.

מאוחר יותר, הסביר הרב לבני ביתו את פשר התנהגותו, וכך סיפר: בעיירה 'שאדיק' שבפולין התגורר יהודי 'מוסר', אשר הפיל את חיתתו על כל יהודי העיירה, וצרות רבות הסב לכל מי שהפריע או איים על דרכו. מנצל היה את קשריו עם השלטון, ממציא בדותות ומלשין על כל מי שחשבו לשונא. לא די בכך, עוד היה דורש כבוד לעצמו, וביקש בתעוזה מגבאי בית הכנסת שיושיבו אותו בשולחן המזרח, ויכבדו אותו מידי שבוע בעליה לתורה המכובדת ביותר. הגבאים לא היססו לרגע, ומרוב פחדם מהלשנותיו, היו סרים למרותו וממלאים את מבוקשו.

לימים, הלך לעולמו רב העיירה ובמקומו נתמנה רב חדש. היטב חרה לרב החדש, בשומעו על מעשיו של ה'מוסר', וחוצפתו הרבה לדרוש בעזות עליה מכובדת, והוא החליט לעשות מעשה שישים קץ למעלליו של הנבל, ולקיים בכך את מצות 'לא תגורו מפני איש'. באחת השבתות, כאשר קרא הגבאי לאותו מוסר לעלות לתורה, דפק הרב על השולחן בחזקה וקרא בקול גדול: "מה לך ולתורה הקדושה, מה לך פה טמא ומשוקץ, המוסר ממונם ונפשם של ישראל לשלטונות?! לברך על התורה אתה רוצה?! צא מכאן טמא!"

המלשין הופתע מצעקותיו של הרב, הוא לא היה רגיל בכך שאי מי מעז להרים את קולו כלפיו. בתחילה ניסה להכות את הרב, אך המתפללים קיבלו אומץ ומנעו אותו מלמלא את זממו. כועס וזועף יצא המלשין מבית הכנסת, לא לפני ששלח אצבע מאיימת כלפי הרב והקהל, והכל הבינו שלא בזאת תסתיים הפרשה, והוא עוד ינסה לנקום בס וברבם. לאחר תקופת מה, עשה הרב את דרכו לעבר עיירה סמוכה בלוויית שנים מתלמידיו, ולפתע מבחינים התלמידים במוסר הנלוז הדוהר על סוסו ומתקרב אליהם. פחד גדול תקף את התלמידים, אך הרב נשאר שלו ושאנן. הסוס הגביר את דהירתו והגיע עד למרכבתו של הרב. המלשין קפץ ממנו בצעדי שנאה, וניגש אל הרב. התלמידים קפאו על מקומם, מה נעשה כעת? הרי הוא עלול לרצוח את הרב לעינינו, ואין לאל ידנו להושיע!

להפתעתם הרבה לא כך היה, המוסר התכופף אל הרב בהכנעה, ואמר

בתחנונים: "אנא כבוד הרב, סלח ומחל לי על כל מה שעוללתי נגדך ונגד בני הקהילה, חטאתי עויתי ופשעתי, אני מבקש את מחילתכם, ורוצה לחזור בתשובה שלמה!" כשסיים את דבריו עלה על סוסו והמשיך בדרכו. המומים היו התלמידים מהמחזה אשר היו עדים לו, ושאלו את הרב לפשר הדבר.

"אסביר לכם", ענה הרב בשלווה, "כאשר ראיתי את המלשין דוהר לכיווננו נזכרתי בפסוק 'כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם', ומיד התחלתי להרהר ולהפך בזכותו של אותו ברנש, חשבתי כמה אומלל הוא, וכמה מן הראוי לרחם עליו על אשר הגיע למעשים שפלים כל כך. בודאי לא ברעתו הגיע למצב זה, אולי חינוך קלוקל שקיבל בצעירותו, או מצב נפשי קשה הם שהביאוהו אל התהום, וכך", המשיך הרב לספר, "היפכתי בזכותו, עד שהתעוררו בליבי רחמים גדולים כלפיו, ומחשבות השנאה והטינה נעקרו ממני לגמרי. ואכן כדברי הפסוק, גם בלבו נכנסו מחשבות חדשות והרהורי חרטה: 'אולי הרב צודק, הרי המעשים שעשיתי באמת לא היו ראויים, דרכו של הרב ודאי היתה מתוך כוונה טהורה ולשם שמיים, ומתוך מחשבות אלו נתרכך לבו, ושנאתו הפכה לאהבה ולבקשת סליחה'."

משגמר רבי יוסף חיים את סיפורו, אמר: "כדברים האלה הרהרתי גם אני בשעה שעמדו מולי הבריונים ואגרופיהם מונפים. רעיון זה למדתי מהרב של שאדיק."

"אך", המשיך רבי יוסף חיים את דבריו, "מצאתי לכך גם מקור בתורה. כאשר באו המלאכים אל יעקב, הם סיפרו לו: 'באנו אל אחיך אל עשו, שהיית אומר אחי הוא, אבל נוהג עמך כעשו הרשע, עודנו בשנאתו. ובהמשך הפסוקים כתוב 'וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו בא לקראתו וארבע מאות איש עמו... וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צוארו וישקוהו ויבכו', כאשר ראה יעקב שהסכנה מתקרבת, נקט גם הוא באותו תכסיס, הוא השתחוה וכפה את מחשבתו, והחל לחשוב בזכותו של עשו, 'עד אחיו' - עד שנהיה כאחיו ממש. על ידי המחשבות הטובות שחשב עליו נתעוררה בו האהבה, עד שגרם לעשיו לרוץ לקראתו ולחבקו.

זהו שכתב רש"י בשם המדרש: 'אמר רבי שמעון בר יוחאי, הלכה היא, בידוע שעשיו שונא ליעקב, אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה, ונשקו בכל לבו'."

ויהי היום, הודיע ה'מגלה עמוקות' לראש הקהל שהוא מעוניין להתפטר מהרבנות. "מה???" נזעק ראש הקהל, ששימש כעין ראש עיר "הרב רוצה לעזוב אותנו? למה?"

"אם תסגור את חנותך ותשוב ללמוד - אשלם לך 7,000 שקל בכל חודש" האברך הדל פוקח זוג עיניים גדולות ותוהות: "תשלם לי? מדוע?"

"אני רוצה לעשות איתך עסקת יששכר וזבולון", ענה הגביר, "תלמד יום שלם במנוחת הנפש ונתחלק בזכויות..."
ר' מוישה, מסכים לעסקה בחפץ לב, וסוגר את דוכנו אחר כבוד. כל אותו חודש הוא יושב בבית המדרש ולומד במנוחה ובשמחה. אתא ראש חודש, שליח דופק על דלתו ומושיט לו את המעטפה שמכילה, כמסוכם, 7,000 שקל. למחרת, שב ר' מוישה, התלמיד חכם, עם העגלה לקרן הרחובות וממשיך בממכר הכעכים כבימים ימימה. עובר שם ר' יעקב העשיר ומתפלל מה קורה כאן? הרי עשינו הסכם?

הוא ממחר לרדת מן העגלה וקורא לידידו: "ר' מוישה! מה קרה לך? האם לא שלמו לך את ההתחייבות?"
"בודאי שילמו לי", עונה האברך.
"אז למה הפסקת את ההסכם?" תוהה העשיר.
"כי אני לא מעוניין!" פוסק ר' מוישה.
"אבל היתה לנו עסקה, אי אפשר להפר הסכמים!" צועק ר' יעקב, "בוא נמחר לרב לפני שהוא עוזב!" הגיעו אלי שני בעלי הדינים והשמיעו את טענותיהם. שאלתי את ר' מוישה: "למה הפסקת את ההסכם? אני מכיר אותך, אתה הרי רוצה ללמוד..."
"זה נכון, רבי", עונה האברך, "אני אכן רוצה ללמוד, אבל זה מקח טעות".
"מה? אתה רוצה תוספת?" נזעק ר' יעקב.
"לא רוצה תוספת!" פוסק האברך.
ואחר ממשיך בנועם: "כאשר מכרתי את הכעכים, הייתי קם מידי לילה לאמירת תיקון חצות, ואח"כ ישבתי ללמוד עד התפילה. כאשר חזרתי הביתה מתפילת ותיקין, ניגשו כל בנות המשפחה למלאכה המורכבת של טחינת החיטים לקמח. מאחר והיתה זו מלאכה קשה ומסובכת, היו אשתי והבנות נושאות תפילה, להצלחת הטחינה, זו מתפללת ובוכה, וזו אומרת פרקי תהלים.
סיימו לטחון את הקמח, עכשיו צריך לשאת תפילה על מלאכת הניפוי, שחלילה לא תיפול תקלה תחת ידינו, ושוב, זו עומדת בפינה זו וזו בפינה אחרת, והבית הפך לחרדת אלוקים. עכשיו צריך לשאת תפילה שתצלח הלישה, שהבצק יהיה רך וטוב, ולאחר מכן תפילה שהכעכים יצאו טובים, טעימים ומספיק פריכים, וכך על כל פעולה ופעולה תפילות ודמעות, כשגם אני מצטרף לתפילות.

המשך בעמוד הבא >>>

הרב ישראל מאיר שושן

יעקב אבינו נאבק עם עשיו. הוא התכונן למלחמה בשלושה דרכים: בדורון, תפילה ומלחמה. התפילה היתה שהדורון או לחילופין המלחמה יצליחו. בלי תפילה אין שום אפשרות להצליח. מאז ומתמיד היתה התפילה הנשק הרשמי והייחודי של כל יהודי.

המקובל האלוקי, הגאון רבי נתן נטע שפירא זצ"ל, היה רבו של הש"ה, והיה ידוע ומפורסם בכל תפוצות ישראל בספרו "מגלה עמוקות". רבי נתן שפירא כיהן כרבה של קראקוב לפני כ-400 שנה.

ויהי היום, הודיע ה'מגלה עמוקות' לראש הקהל שהוא מעוניין להתפטר מהרבנות. "מה???" נזעק ראש הקהל, ששימש כעין ראש עיר "הרב רוצה לעזוב אותנו? למה?"

המגלה עמוקות ענה קצרות: "תודיע לכל הרבנים והדיינים שלא יגיעו אלי יותר, בעוד שלושה ימים אני עוזב את העיר!"

התחנן ראש הקהל: "לפחות יאמר נא רבי, למה ומדוע?"
אך הרב בשלו: "אין לי אפשרות להסביר".

הידיעה נפלה על כל תושבי העיר כרעם ביום בהיה. כל תושבי קראקוב על רבניה, דייניה ותלמידי החכמים העצומים שבה היו שבורים ורצוצים. הגאון האדיר, אור התורה ששכן בקרבם - עוזב...

ארבע שעות לפני מסיבת הפרידה המתוכננת, קרא המגלה עמוקות לגבאי האישי שלו ואמר לו: "לך בבקשה, תודיע לכולם שאני חוזר בי מהחלטתי, ואני נשאר בעיר".

שמחה עצומה מילאה את לבבות האנשים, שהתחילו לרקוד ברחובות. בד בבד הגיעה משלחת של נכבדי הקהילה אל המגלה עמוקות ובקשת הסבר בפיהם: "למדנו רבינו, מעיקרא מאי קסבר והשתא מאי קסבר? מדוע רצה הרב מלכתחילה לעזבנו, ולמה זה שינה את דעתו?"

ענה הרב: "לא אוכל לספר לכם למה רציתי לעזוב בתחילה, מטעם הכמוס עמדי, אך למה החלטתי להישאר - אספר לכם: ביום האחרון לשהותי בעיר, שעות ספורות לפני מסיבת הפרידה המתוכננת דפקו אצלי בדלת בעלי דין, תובע ונתבע. התובע היה העשיר הגדול ר' יעקב, שתבע את ר' מוישה התלמיד חכם.

ר' מוישה הינו אברך תלמיד חכם, בעל משפחה ברוכה שהיה עומד ברחוב מידי יום ומוכר כעכים בעגלתו. בוקר אחד, עבר ברחוב ר' יעקב העשיר בכרכרתו המפוארת, ושמע את קריאותיו הקצובות של ר' מוישה, המזמינות את הקונים לבוא ולקנות מכעיו.

עצר ר' יעקב את כרכרתו ומיהר לגשת לר' מוישה: "אמור לי, ר' מוישה, כמה שעות ביום הנך עומד כך ומוכר במקום ללכת ללמוד?"

"שלוש שעות", ענה האברך בצער.

"וכמה אתה מרוויח בחודש?" ממשיך הגביר לשאול.

"2,000 שקל, ולפעמים 2,200 שקל לחודש".

"אם תסגור את חנותך ותשוב ללמוד - אשלם לך 7,000 שקל בכל חודש", מבטיח הגביר.

האברך הדל פוקח זוג עיניים גדולות ותוהות: "תשלם לי? מדוע?"

מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

נתקף רבינו בדלקת עיניים חריפה מאד שסיכנה את עיניו, ועל פי הוראת הרופא היה צריך לטפסף לתוך העיניים טיפות, מדי חצי שעה, והנה כאשר פתח רבינו את הגמרא בכדי להתחיל ללמוד מתוכה, התברר שאיננו רואה כלום...

מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל א בפרק נוסף על הליכותיו ומסירותו ללימוד התורה

הסיר את המשקפיים מעל עיניו, והרי הוא שאוב כולו אל תוך לימודו בצורה הקבועה אצלו מימים ימימה, מתעלם לחלוטין מן הייסורים המלפפים את גבו הדואב...

ייסורים של אהבה

האדם אשר כל כך חשקה נפשו בתורה, עד שאפילו שיהיה נגוע ביסורין מוכה ומעונה לא יטרידוהו היסורין מללמוד בתורה מרוב אהבתו אותה - זה האיש יקנה קנין תורה, וזהו שאמר דוד המלך עליו השלום: "אשרי הגבר אשר תיסרנו י-ה", ועם היותו ביסורין לא יטרידוהו היסורין מללמוד בתורה, מרוב אהבתו אותה, וז"ש 'ומתורתך תלמדנו', זה האיש אשריו ואשרי חלקו.. (מדרש שמואל)

"באחת הפעמים שזכיתי לשהות אצל רבינו בלילה" סח נכד רבינו, "היה זה בימים בהם נתקף רבינו בדלקת עיניים חריפה מאד שסיכנה את עיניו, ועל פי הוראת הרופא, מן ההכרח היה לטפסף לתוך העיניים טיפות לרפואה מדי חצי שעה בקפדנות, ואף שלשם כך היה צריך להעיר את רבנו משנתו. מכיון שכך, הופרעה באותו לילה שנתו הקצרה של רבינו, אולם אף על פי כן לא נמנע מלהשכים קום לפנות בוקר, לעמוד על משמרתו לתלמודו.

אולם, כאשר פתח רבינו את הגמרא, בכדי להתחיל ללמוד מתוכה, התברר שאיננו רואה כלום... הצעתי לפניו לנסות בגמרא גדולה יותר, או להשתמש בזכוכית מגדלת שהיתה שם, אולם רבינו סירב, ובצער גדול סגר את הגמרא. טרם הספקתי לחשוב מה יהיה כאן עכשיו, היתכן שרבינו לא ילמד?!... והנה, נשמע קולו של רבינו שהחל ללמוד בעל פה, בנעימתו הרגילה, ממש כאילו הוא קורא מתוך הכתב... כך, בעיניים כואבות ובלי לראות, גרס רבינו בהתמדה ובחשק גדול כדרכו, עד שהודעתי לו כי הגיע זמן קריאת שמע של שחרית..."

אכן בשנותיו האחרונות, לקה רבינו בעיניו וראייתו כבדה עליו. בכדי לראות את אותיות הגמרא הקדושה, נזקק להוריד את המשקפיים, להצמיד את ראשו אל דפי הגמרא, וללקט בעיניו את המילים בהתאמצות יתרה. בתנוחה זו שיש בה קושי וסבל אף לדבר בשיא תוקפו, היה יושב ורוכן שעות ארוכות, בלי להרים את ראשו מן הגמרא באמצע הלימוד ולו פעם אחת...

(מתוך משוש דוד ודור)

"וַיָּבֹא יַעֲקֹב שְׁלֹמֹ" (בראשית ל"ג, י"ח)

וברש"י: 'שלם בגופו, בממונו ובתורתו.'

ערב אחד בשעה די מאוחרת, צלצל הטלפון בביתו של מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל. מעבר לקו נשמע אחד מבני משפחתה של נינת רבינו, כשבפיו שאלה רפואית סבוכה ודחופה שהתעוררה זה עתה לגביה. החולה הגיעה למצב של סכנה, הרופאים מציעים לנתחה, וממתנים להכרעתו וברכתו של רבינו.

רבי אריה אלישיב נאלץ להשיבו, כי בלתי אפשרי להכניס כעת את השאלה, שכן במהלך היום והערב חש רבינו, שהיה אז קרוב לגיל מאה, כל כך ברע, עד שלאחר השיעור הזמינו אמבולנס. אמנם לאחר הערכת מצב בנוכחות רופא, הוחלט שרבינו ישאר בבית עם השגחה צמודה, והנה זה עתה נרדם רבינו.

בארבע לפנות בוקר, התקשר בן המשפחה בשנית, ובפיו בשורה טובה על הצלחת הניתוח, האשה יצאה מכלל סכנה בחדסי שמים. במענה להתעניינותו של הקרוב בשלום רבינו, הציע לו רבי אריה, שנשאר באותו לילה לשהות בבית, שיוכל בעצמו להאזין מבעד לטלפון לקול לימודו הערב של רבינו. "צמרמורת אחזה בי למשמע קולו הרך של רבינו", סיפר בעל המעשה, "היושב ולומד במלוא החיות והרעננות, בשעה ארבע לפנות בוקר, כהרגלו בלי שום שינוי, ללא ויתור כהוא זה, כאילו לא עמד לפני פניו לבית החולים רק לפני שעות מעטות מרוב חולשתו..."

בהזדמנות אחרת, אף היא בשנותיו המאוחרות של רבינו, חזה אחד הנינים, באשמורת הבוקר, במחזה מבהיל של דביקות בתורה מתוך ייסורים קשים. היה זה בעת שסבל רבינו משבר באחת החוליות המרכזיות בגב, וכתוצאה מכך חש בכאבים עזים וקשים מנשוא. הרופא שהובהל אליו קבע כי יש למעט בירידה מהמיטה, ובמקרה נחוץ יוכל רבינו לשבת מעט, אך בצורה זקופה וישרה בדווקא בלא לכופף את הגב.

ויהי, בהגיע השעה בה רגיל רבינו לקום ממיטתו לעסק התורה, והנה אין בדעתו לוותר בקושי רב ובסיוע הנין, התרומם רבינו ממיטתו, פסע והתיישב על הכיסא במקומו הקבוע. מיד ביקש גמרא חולין קטנה שיוכל להחזיקה בידי, ונראה היה כי אכן מקפיד רבינו לשבת על מקומו בצורה ישרה, כאשר קירב את הגמרא לעיניו והחל ללמוד. אבל לא זמן רב חלף, עד שהחל רבינו בשקיעותו להתכופף מעט מעט לכיוון השולחן, וכעבור רגעים אחדים כבר הניח את הגמרא על השולחן, הטה את גופו לגמרי,

<< המשך מעמוד קודם

"לאחר ששמעתי את דבריו של ר' מושה", סיים המגלה עמוקות את דבריו, "התרגשתי מאוד. אם כאלו יהודים יש בקראקוב - אני נשאר כאן!!"

הקב"ה יעזור שנקבל טעם בתפילה, שנתרומם מהתפילה, "ואתם הדבקים בד' אלוקיכם חיים כולכם היום".

קירות הבית ספגו תפילות, והילדים ספגו את התבונה, שכאן בבית לא מבצעים שום פעולה ללא תפילה! ועכשיו, חודש שלם עבר עלינו בבית ללא התפילות הלוהטות של אפיית הכעכים, הרגשנו חסר בבית, ועל זה - קשה היה לי לוותר, מוטב לי לוותר על משכורת שמנה מאשר על קרבת אלוקים. אין לי על מי לסמוך, לא על אף גביר ונדיב, אלא רק על הריבונו של עולם!"

היה רבינו אומר: "כולם מתפעלים מרבי חיים שמואלביץ זצ"ל איך שביקש מרחל אמנו 'הקב"ה מבקש ממך מנעי קולך מבכי, אולם אני, חיים בנך, מבקש ממך אל תפסיקי לבכות', אך אני מתפעל יותר ממה שהיה בסיפור מתחילתו..."

סיפורים מיוחדים על זהירותו בכבוד הבריות, של הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

ובכבוד הזולת, והדגיש שרק כאשר קיימות מידות טובות, ניתן לצמוח לתלמיד חכם אמיתי. באחד הקמפים השתתף רבינו, וכשהגיע עת ברכת המזון, כיבד בזימון את אחד מבני הישיבה. הוא הסביה, ששם לב שבזמן הסעודה, בכל פעם שהגישו אוכל לשולחן, חילק אותו בחור את המנות לשאר יושבי השולחן, ורק לאחר מכן לקח לעצמו, לכן הוא מכבד אותו בזימון.

שימת לב לדברים קטנים

אברך מבני הישיבה נכנס למעונו, וסיפר לרבינו שכאשר הגיע לביתו עשה חשבון ושם לב שבדמי החלוקה החודשיים קיבל אלף שקל שלא הגיעו לו, לכן הוא בא להחזירם. רבינו אמר לו שישאיר את הכסף אצלו. וטען: "מן הסתם, כשבאת הביתה והתברר שקיבלת אלף שקל מיותרים - אשתך שמחה, אולי תוכל עכשיו לקנות דבר שרצתה ואין לה כסף ועכשיו תוכל לקנות אותו, עכשיו כשתגיע הביתה ותאמר שלקחתי את הכסף בחזרה היא תצטער - לכן השאר זאת לעצמך!"

פעם השתתף בחתונה ולפתע קם ממקומו, ניגש לסב החתן וקרא לו הצידה באומרו: "דומני שבחופה קיבלת ברכה, אם כן, אתה מן הסתם הסבא, למה אינך יושב בשולחן הכבוד?" התברר ש'שולחן המזרח' היה מלא ורבינו היה היחיד ששם לב, שלא נשאר לסבא מקום. הוא ביקש ממאן דהו שיביא כסא וסידר לסבא מקום של כבוד בשולחן. בחתונה אחת שם לב, שכאשר החתן פרס את החלה הגדולה - שכח לשלוח לכלה. הוא העיר על כך בעדינות לחתן, וכשהחתן נתן לילד שיעביד לכלה, לחש לו רבינו, תאמר לכלה שהחתן שלח לה את זה.

תמיד שם לב לכבודם של ילדים קטנים, והיה דואג במיוחד שלא יצטערו. תלמידים שנכנסו למעונו עם ילדיהם הקטנים זכו למתת ידה של הרבנית תל"ט"א, ממתק או סוכריה. מטבע הדברים, תלמידים שיושבים בצל רבם הנערץ נרגשים הם, ולא תמיד זוכרים לפתוח לילד את הממתק. רבינו היה ממתין ולא ממשיך בדיבורו עם האבא, עד שהממתק ייפתח ויהיה בהישג ידו של הילד, כדי שלא יצטרך לחכות.

אחד התלמידים סיפר, שכאשר בא עם בנו לתספורת החלאקה, היתה איתו בתו הקטנה והיא נשארה הרחק ליד דלת הכניסה. אחרי שרבינו גזר לו את השיער ובריכו, ביקש לקרוא לילדה הקטנה, שאל אותה לשמה ובירכה. אותו אברך התפלל: "החדר היה מלא אנשים, וא"כ כיצד הרב שם לב שבקצה החדר השארתי את בתי?!"

(מתוך הספר 'ובכל נפשך')

"הוא מַצְבֵּת קְבֵרַת רַחֵל עַד הַיּוֹם" (בראשית ל"ה, כ')

ידוע הסיפור המרטיט, אודות ראש ישיבת מיר, הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, שבנסיעתו לקבר רחל דיבר עם רחל אמנו וביקש ממנה: "הקב"ה מבקש ממך מנעי קולך מבכי, אולם אני, חיים בנך, מבקש ממך - אל תפסיקי לבכות!"

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל היה מרבה להביא סיפור זה בשיחותיו, אולם תמיד היה אומר שצריך להתחיל את הסיפור מתחילתו: רבי חיים שהה באירוע מסוים, כאשר הגיע מישוה והציע לקחת את הרב ברכבו לקבר רחל. רבי חיים רצה מאד ללכת, אולם תגובתו הראשונה היתה שצריך בראש ובראשונה לשאול את הרבנית. ראשית, חפשו טלפון ציבורי וכן אסימון (מטבע מיוחד איתו השתמשו כדי להתקשר בטלפון ציבורי), על מנת להתקשר אליה, לבקש את רשותה ולוודא שלא תדאג מכך שהוא מאחר.

היה הגר"צ פינקל אומר: "כולם מתפעלים מ'לב הארי' של רבי חיים, שביקש את בקשתו מרחל אמנו מעומק לב, אבל אני מתפעל יותר, מכך שלא שכח את מה שבעיני הבריות נראה דבר של מה בכך, להתקשר לרבנית, שלרגע לא תדאג כתוצאה מאיחורו... ולמה זה יותר גדול בעיני? כי את 'לב הארי' של רבי חיים אי אפשר לחקות, אולם את הדברים הקטנים - יכול כל אחד ללמוד. להרגיש את הזהירות שנדרשת בבין אדם לחברו, ודרך סולם זה אפשר להגיע למדרגות גבוהות".

שימת לב בזהירות בכבוד הבריות, ואפילו בדברים דקים - היו עבורו יסוד היסודות. דוגמא לכך ניתן ללמוד מן הסיפור הבא: בשנים האחרונות מנהגו היה בעת הבחינות לשיבת מיר בברכפלד, שאחד הר"מים היה בוחן את הבחור בנוכחותו, והוא בטביעות עינו המיוחדת, היה קובע מי מתאים ללמוד בישיבה. פעם נכנסה

קבוצת בחורים להיבחן, ובסופו של דבר הכריע מי מבין הנבחנים ילמד בישיבה. על אחד מהם, אמה, שלמרות שעדיין אינו מתאים, שידועוהו שילך ללמוד בישיבה אחרת ובעוד שנה יבוא ללמוד בישיבה. והיה הדבר תמוה, כי מעולם לא נהג כך.

כשנשאל על כך, השיב: "ראיתי משהו מיוחד בבחור זה. בעוד שכל הבחורים שבאים להיבחן מבינים שהבחינה היא אצלי, ולכן לוחצים ידם רק לי, ואילו לר"מ שבוחן אינם נותנים יד, בחור זה נתן ידו גם לי וגם לר"מ הבוחן, דבר המעיד על גודל מידותיו. אם כן, אף שבלימוד עדיין אינו מספיק ראוי, כדי ללמוד בישיבה, נחכה שנה ונבחן אותו שוב ואם יהיה ראוי יותר נקבל אותו".

בשיחותיו בישיבה היה מרבה לעורר על החובה לנהוג במידות טובות

הגאון רבי נתן צבי פינקל זצ"ל

הג"ר שרגא קאלוס שאל: "אם אקנה יין טוב ויקר לכבוד שבת קודש, אראה את הכסף בחזרה?" "בוודאי", השיב רבינו "מתי?" - "בו ביום", השיב רבינו

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל עם הדרכות באמונה מוחשית

באמת ובתמים לצורך המצוה - יכול להוציא ויראה בביור ובחוש שלא יחסר לו משום ההוצאה על המצוה.

בין תלמידי רבינו הקרובים מתהלכים סיפורים רבים מופלאים בעניין זה. סיפר הג"ר שרגא קאלוס: פעם, כאשר רבינו הזכיר עניין זה, שאלתיו: "אם אקנה יין טוב ויקר יחסית לכבוד שבת קודש - האראה את הכסף בחזרה?" "בוודאי!", השיב רבינו. "מתי?" שאלתי בעקשנות, "בו ביום", השיב. היה זה ערב שבת קודש, רבי שרגא ניגש לחנות ורכש יין טוב ויקר יותר לכבוד שבת קודש, אלא שבאותו יום לא ראה את הכסף בחזרה.

לאחר חודש וחצי פגש יהודי ברחוב, אמר לו אותו יהודי: "יש לי חוב ישן כלפך, לפני תקופה פגשתי את אביך בהיותי בניו יורק, והוא ביקש ממני למסור לך שטר של עשרים דולר".

מתי זה היה? התעניין רבי שרגא, "ביום שישי ערב ש"ק פלוני..." היה זה אותו יום שישי בו קנה את היין, הוא קיבל חזרה את אותו סכום שהוציא.

"תהיה אתה מצדך מוכן ומזומן"

את אמונתו הפשוטה הצליח רבינו להעביר לשומעים, שכאשר שמעו ממנו עשו וראו פלאות. אחיינו הגה"צ רבי משה אהרן שטרן זצ"ל משגיח ישיבת קמניץ סיפר שבהיותו בחור צעיר, רצה לעלות לארץ ישראל. הוא שוחח עם רבו הגה"צ רבי שרגא פייבל מנדלוביץ זצ"ל מייסד ישיבת 'תורה ודעת', והוא הדריכו להכין עצמו במשך שנה שלמה, לעבוד על מידותיו ולהתחזק בתורה ויראת שמים ואז כשהיה מוכן יעלה.

בתום השנה, התעניין רבי משה אהרן והתברר שקשה מאד לקבל אשרת כניסה לבחור צעיר ללא משפחה. אמרו לו שהוא יכול להירשם וברגע שיהיה מקום שיתפנה - יוכל לנסוע, דבר שהיה רחוק מן המציאות. הוא הלך להתייעץ עם רבינו מה עליו לעשות. אמר לו רבינו: "עצתי אמונה, היות ורצונך הוא לקיים מצות ישוב ארץ ישראל, ולהתעלות בלימוד תורה בארץ ישראל, תכין אתה מצדך כל הניירת ואת המזוודה עם החפצים, כך שתהיה מוכן לנסיעה - ואז הישועה תבוא".

שמע רבי משה אהרן לקול רבינו והכין עצמו לגמרי. לא חלפו יותר מכמה ימים, ויום אחד התקשרו שאחד הנוסעים שהיה אמור לנסוע מחר - ביטל את נסיעתו ויש עבורו מקום.

מתוך 'מגדלתו ומרומתו' - הגר"ח פנחס שיינברג

הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל

"פי שם נגלו אליי האלקים" (בראשית ל"ה, ז')

בחור היה בישיבת 'תורה אור', שקדן מיוחד שניצל כל זמנו להתמדת התורה. יום אחד, ניגש לראש הישיבה הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל וביקש שיתפלל על אביו, שהתעוררו אצלו בעיות בריאותיות רציניות ויש חשש שיצטרך לעבור ניתוח לא פשוט. אותו בחור ציין שהדבר מעיק עליו ומטריד את מנוחתו וממילא קשה לו להמשיך בשקידתו.

קם רבינו ממקומו ופתח לו את המשנה (אבות פ"ג מ"ה): "כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ", ומציין הגר"א את הגמ' (ברכות לה): "בזמן שישראל עושים רצונו של מקום", היינו שקבלת התורה צריכה להיות דוגמת רשב"י וחבריו, עליהם נאמר שקבלו על עצמם עול תורה מוחלט בכל מצב.

אמר לו רבינו בהתרגשות: "אם תקבל על עצמך עכשיו עול תורה, להמשיך בשקידתך בכל מצב, תראה שבעז"ה לא תהיה שום הרעה בבריאותו והוא לא יזדקק לניתוח, ותוסר ממך כל דאגה", וכך הווה.

מלבד יסוד הדברים שמבואר במשנה ובמפרשיה, ניכר היה על רבינו שהוא חי אותם במוחש ובפשטות.

אדם בא להתייעץ עם רבינו על בעיות שונות שסבל מהן. רבינו ענה לו שאינו מבין כה גדול בכוחות הנפש ליעץ לו מה לעשות עם מצוקותיו, והעצה היחידה שהוא מכיר לזה כתובה בחז"ל באבות דרבי נתן. הוא ניגש לארון, הוציא אבות דרבי נתן והקריא לו את דבריו (פרק כ' משנה א'): "כל הנותן דברי תורה על ליבו, מבטלין ממנו הרהורי חרב, הרהורי רעב, הרהורי שטות, הרהורי דברים בטלים, הרהורי עול בשר ודם שנאמר פיקודי ה' ישרים משמחי לב וכו' וכל שאינו נותן דברי תורה על ליבו נותנין לו הרהורי חרב הרהורי רעב הרהורי שטות וכדו", וכשהקריא רבינו דברי חז"ל הדגיש בהדגשה והטעמה: "מבטלין ממנו", "נותנין לו", "אם תשקיע עצמך בלימוד", קרא רבינו בהתרגשות, "אני מבטיחך נאמנה שכל הבעיות יחלפו!"

אדם נכנס והתייעץ מה לעשות, בהיותו סובל מפחדים שונים וחרדות, רבינו לא חקרו, הוא שאלו מיד אם הוא משוכנע שהוא נוטל ידיים כדת וכדין, והראה לו במשנה ברורה (ס"ד ס"ח), שמי שאינו נוטל ידיו כפי שצריך מפחד ואינו יודע ממה מפחד. ברור היה לו במושכל ראשון, שאם ישנה בעיה - פתרונה מצוי בשולחן ערוך.

הוצאות של מצוה

בשיטה מקובצת (ביצה טז.) כתב בשם הריטב"א על דברי הגמ' 'כל מזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יו"ט וכו'', שהוא הדין לכל הוצאה של מצוה, אלא נקט הני דרגילי ושכיחי רבינו היה מביא את דבריו להלכה והתנהג כך להלכה. גם כשהיה נשאל על כך, הורה שמי שאוחז בזה, ומוציא את ההוצאה

"מתבייש אני לקבל את הרב שך בבית מפואר שכזה! חוששני שיחשוב כי זו דירת שלי, ואני דר במעון פאר!" - הסביר רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל, כאשר הוא מתעקש לקבל את פניו של רבינו דווקא במעונו הפשוט והצנוע שבשכונת 'שערי חסד'

מרן הגרא"מ שך זיע"א מנעים את זמנם של הילדים בחלוקה של חפיסת שוקולד גם כשהוא באפיסת כוחות

"פי חניי אלקים וְכִי יֵשׁ לִי כֹל" (בראשית ל"ג, י"א)
דווקא מתוך הדחק

מרן הגרא"מ שך זצוק"ל ביקש להגיע למעונו של רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל בכדי לשוחח עמו בנושא ציבורי שעמד על הפרק. באותה תקופה היה מרן הגרש"ז עסוק בסידור אחד מספריו, ולצורך כך, העמיד לרשותו אחד משועי הארץ את ביתו המהודד, בכדי שיוכל לשהות שם בלא מפריע מתוך שקט ומנוחת הדעת. בני ביתו של הגרש"ז אשר שמעו כי הרב שך מתעתד להגיע אל ביתו בכדי לפוגשו - הציעו כי לכבודו של האורח יערך המפגש באותו בית מפואר שעמד לרשותו כאמור באותם הימים.

אלא שהגרש"ז סירב. "מתבייש אני לקבל את הרב שך בבית מפואר שכזה! חוששני שיחשוב כי זו דירת שלי, ואני דר במעון פאר!" - הסביר הגרש"ז, כאשר הוא מתעקש לקבל את פניו של רבינו דווקא במעונו הפשוט והצנוע שבשכונת 'שערי חסד'.

ואמנם, לאחר סיום הפגישה, כאשר עמד רבינו לעזוב את הבית - החווה בפני הנוכחים אל עבר הבית הדל והצנוע והרהיטים הפשוטים והמינימאליים ביותר, ואמה: "הנה, אתם רואים? רק כך ניתן לגדול בתורה!"...

ללמדך, כי לא זו בלבד שההתעלות אפשרית גם במצב של דחק ומחסור, אלא שמצב מעין זה מהווה דווקא קרקע פוריה להתעלות הגדולה ביותר האפשרית!

תענוגי העולם הזה, לאחריכם...

אלא שזה המקום לציין, כי אף שרבינו הגרא"מ הרב שך לא היה זקוק למאומה עבור עצמו, ואף שבכל שנות ילדותו וצעירותו הוא חווה מחסור אשר כמעט ואינו נתפס בשכלנו, וגם לעת זקנתו לא היה מצבו מרווח בהרבה כאשר הוא נמנע מכל מה שיש בו קשר ושייכות עם מעדנים מכל סוג שהוא - מכל מקום היה הוא ל'מבין' בענייני עולם הזה כאשר נגעו הדברים לטובתם ולרווחתם של אחרים...

כך למשל, נוהג היה רבינו בערוב ימיו להחזיק במגירה שבחדרו מיני מתיקה מסוגים שונים, בכדי שיוכל לכבד את הילדים הפוקדים את חדרו עם אבותיהם בנסיבות כאלו ואחרות... כאשר היה מגיע לפניו ילד - הוא היה קם בעצמו ממקומו, כמנהגו שלא להטריח איש במקום בו יכול הוא להסתדר לבדו, ניגש אל המגירה, ושולף ממנה מספר סוגים של מיני מתיקה - כאשר הוא מניח לילדים לבחור להם מאותם מיני מתיקה, בעודו מכוונם ומעודדם לבחור את המובחר שבמובחר...

בהקשר זה, מספר רבי יעקב אליעזר שוורצמן, כי פעם הזדמן לבני ברק בכדי להשתתף בכנס ראשי ישיבות שהתכנסו לדון בנושא ציבורי בוער, כאשר הוא מצרף אליו את ילדיו - בכדי לנצל את ההזדמנות ולעלות

עמם למעונו של רבינו.

בתכנית המקורית - אמור היה רבינו לשאת דברים באותו כנס, מתוקף תפקידו כמנהיגו של עולם התורה. כאשר הגיע הרב שוורצמן לבני ברק, התוודע לכך שהשתתפותו של רבינו בכנס מוטלת בספק גדול, בשל חולשתו הגדולה. בסופו של דבר, הגיע רבינו לכינוס ונשא את דבריו, אולם אפיסת כוחותיו ניכרה בו היטב. דבריו נאמרו בנשימות מקוטעות, וכסיימו - היה צורך ממש לשאתו אל עבר

מכוניתו שהמתנה בחוץ.

הרב שוורצמן הצטרף עם ילדיו אל רבינו, כאשר הוא מתיישב עם ילדיו במושב האחורי, ובכוונתו היה להמתין עד אשר ינוח רבינו מעט, ואז לבדוק האם ניתן להיכנס ולשוחח עמו. אכן להפתעתו הרבה, הגיע רבינו אל הבית בקושי רב, שלף מכיסו את המפתח ופתח את הדלת, ולאחר מכן, במקום שיגש מיד אל מיטתו וינוח קמעא - ניגש הוא אל ארון הספרים והחל מחטט במגירה...

"ראש הישיבה יכול ללכת לנוח! אני אחפש את מה שרבינו צריך!" - הציע הרב שוורצמן, אשר היה משוכנע כי רבינו זקוק לתרופה כלשהי הנמצאת במגירה, אולם רבינו הגיב בחיך קל, בעודו שולף מהמגירה חפיסת שוקולד... "איזה שוקולד זה? שוקולד חלב?" - בירר רבינו בעודו

מגיש את החפיסה לרב שוורצמן המופתע, ומשנענה לחיוב השיב ואמה: "אה... זה טוב! ילדים אוהבים שוקולד חלב!"...

מדהים! רבינו, אשר גילו נשק באותה תקופה לגיל מאה, ובעולמו לא היו לו אלא תורה ויראת שמים בלבד - מצא כוחות, גם בתוך אפיסת הכוחות בה היה שרוי, בכדי להבין מה יכול להיות ערב לחיכם של ילדים קטנים ולהנעים להם את הביקור בביתו...

מעשה נוסף מעין זה סיפר רבי מנחם צבי ברלין שליט"א: היה זה באחד הימים, כאשר נכנס רבי מנחם צבי אל ביתו של רבינו בעיצומה של אחת הפרשיות הסוערות שליוו את הציבור החרדי, כאשר רבינו עומד כמובן בראש המערכה כעמוד הענן המהלך לפני המחנה. והנה, לפתע פתאום פנה רבינו אל רבי מנחם צבי ושאלו באם יסכים להתלוות עמו, כאשר בתוך כדי דיבור הוא עוטה את מעילו, חובש את כובעו, שולף ממגירת ארונו את חפיסת השוקולדים הקטנים ממנה נהג לחלק למבקריו הצעירים, ופונה אל עבר הדלת.

רבי מנחם צבי שמח כמובן להתלוות לרבינו, וכך היה באפשרותו לעקוב ולהיווכח כיצד רבינו יורד במדרגות ביתו, דופק על דלת ביתם של השכנים, וכאשר נפתחת הדלת, נכנס פנימה ומכריז כשחיוך גדול שפוך על פניו: "באתי לביקור חולים!"

המשך בעמוד הבא <<<

מרן הגרא"מ שך זיע"א

התפרץ בבכיה גדולה, ושפך לפניו את מר שיחו: הוא מצדו רוצה להעניק לילדים חינוך תורני, אבל האשה מתעקשת ועומדת בדרכו, כלום סבור ראש הישיבה, שהנו מחויב להתקוטט עמה ולהרוס את שלום הבית?

הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל מלמד את השואלים: כיצד מחנכים את הילדים

או כשהנך משתמש בסכין, העיניים משגיחות על כך שתחתוך בלחם ולא ביד, וכן בלכתך בדרכים, עיניך לנוכח יביטו שלא תיפול במהמורות..."

"והיא המידה גם בנוגע לתלמידי חכמים, אשר נקראו בלשון תורה "עיני העדה". תפקיד חכמי התורה הוא להשגיח ולפקח על העם, לשים לב לכל תהלוכות חיו, אם הכל תואם את רצונו ית"ש ולא יסטו חלילה מדרך הישה אי-לזאת, אין הם צריכים להתייגע בגופם, לעסוק במלאכה מישובו של עולם וכיו"ב, אין עליהם אלא למלא את היעוד הנשגב שלהם - להשקיף ממרום קדשם אל העם כולו ולפקח על מעשיו..."

נתיישבו הדברים על ליבו של האיש, וקיבל על עצמו לגדל את בניו לתלמוד תורה.

בבכיה ובתחנונים

יום אחד נכנס בדברים עם יהודי פלוני, שהעביר את ילדיו מבית ספר תורני, לרשת החינוך הממלכתית. רבינו זעזע את לב האיש בדברים המשברים את הלב, עד שהלה התפרץ בבכיה גדולה, ושפך לפניו את מר שיחו. הגיד צרתו: הוא מצדו רוצה להעניק לילדים חינוך תורני, אבל האשה מתעקשת ועומדת בדרכו, כלום סבור ראש הישיבה, שהנו מחויב להתקוטט עמה בגלל זה ולהרוס את שלום הבית!?

"חס וחלילה" השיבו רבינו, "אבל להתענות חייב אתה, על גורל ילדיך... לישב על הארץ כאבל..."

נכנסו הדברים בלב האיש. חזר לביתו והתחיל מתענה, יושב על הרצפה באבלות, בוכה תמרורים. נזדעזעה אשתו למראה עיניה וכל עקשנותה פגה.

לימים, זכתה אמא זו לראות פרי הלולים: שני בניה משמשים בקודש רישי מתיבתא, ממרביצי תורה בישראל - ואלו ג"כ מן הנפש אשר עשה רבינו זלה"ה.

(מתוך וזאת ליהודה)

"וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָי יְדַע כִּי הַיְלָדִים רַבִּים" (בראשית ל"ג, י"ג)

בדרשה אחת הסביר הגאון רבי יהודה צדקה זצוק"ל להורים, שהתורה ניתנה לישראל כדי להימסר מאבות לבנים, ככתוב בספר תהלים (פרק ע"ח): "ותורה שם בישראל... להודיעם לבניהם...", וכל מי שאינו מחנך את ילדיו לתורה הרי הוא מועל בתפקידו בתורת אב.

לומדי התורה - עיני האומה

יום אחד, בא לפניו יהודי פשוט, שהאזין לדרשתו בבית הכנסת בענין חינוך הילדים, ושאלהו: "תניח, רבי, מי שהוא עשיר ופרנסתו מצויה לו בשפע. אבל אדם עמל כמוני, אשר בנפשו יביא לחמו, מדוע אתיגע כ"כ לפרנסתי מבוקר עד ערב, והבנים שלי ישבו להם על מי-מנוחות באהלה של תורה? וכי לא יהיה מוצדק יותר, אם גם הם יקיימו בנפשם את הכתוב: "בזיעת אפיק תאכל לחם", ונוסף לזה כמובן יקבעו עתים לתורה, בבחינת "אחוז בזה וגם מזה אל תנח ידיך?"

השיבו רבינו בשאלה נגדית מיניה-וביה: "אולי תדע לפרש לי, מדוע כמעט כל האברים בגוף האדם נתחייבו לפעול ולהתייגע, כדי למלא את תפקידם: הלשון מדברת, השיניים טוחנות, הידים עסקניות ועושות בכל מלאכה, הרגליים מהלכות, ואילו העיניים אינן צריכות לפעול מאומה, כי אם להביט ולראות - למה יסד כן המלך בורא העולם?"

שתק האיש ולא ידע להשיב. "מעולם לא חשבתי על כך" התנצל.

המשיך, אפוא, רבינו בדבריו והסביר לו: "דע בני, שיש לעיניים תפקיד חשוב מאד - להשגיח ולפקח על הכל. הנה, למשל, כשאתה מכה בפטיש, העיניים משגיחות שתהלום בו על ראש המסמר ולא על ראשי אצבעותך,

<< המשך מעמוד קודם

אל דאגה, אני לא הולך מיד, יש לכם די זמן בכדי לצלם כאוות נפשכם!..." כה התיישב רבינו, קרא לכל ילדי הבית וחילק לכל אחד מהם ממתק לכיסו, כאשר הוא מצרף לכך מילה טובה וחיוך לבבי...
ללמדך, כי גם מי שאינו מכיר מקרוב את טיבה של רווחה חומרית או תענוגי העולם הזה - יכול וצריך לערוך עימם היכרות כאשר נוגעים הדברים לטובתו ולרווחתו של הזולת...

(קטעים מתוך הספר אורחות החיים)

התברר, כי אבי המשפחה שהה באותם הימים מעבר לים לרגל טיפול רפואי שצריך היה אחד מילדי המשפחה לעבור, ואילו אם המשפחה שבה באותו היום מבית החולים לאחר לידה. ובכן, מיד כאשר נודע הדבר לרבינו - מיהר להתפנות מכל עיסוקיו, ולרדת לבקר בבית המשפחה בכדי לקיים מצות 'ביקור חולים'... הילדים, אשר חגגו את הביקור הנדיר לו זכו - מיהרו לחפש מצלמה בכדי להנציח את הרגע, אולם רבינו הניח את דעתם והכריז: "אל תמהרו, הרי כבר אמרתי כי הגעתי לביקור חולים!"

פעם, שב ממסעו בחו"ל, ובאמתחתו סכום כסף נכבד מאד. כעבור יום, נעלם הכסף באופן מסתורי. כל בני המשפחה התגייסו לחיפושים אך העלו חרס בידם. צערם של בני הבית הורגש היטב אך ר' זלמן מתהלך בבית בשמחה ומפזם לעצמו ניגון שמח...

רבי זלמן בריזל זצ"ל, מיקירי ירושלים מלמד פרק בשמחה ובהודאה להקב"ה

עימו לא יעכיר את רוחו, ובוודאי כשתבוא לו איזה טובה, ולו הקטנה ביותר, ירגיש היטב את חסדי השי"ת עמו, ויתמלא ברגשי אהבה לד', והשמחה תפרוץ מליבו!"

רבים מבני לווייתו של רבי זלמן זוכרים בערגה, את נסיעותיו מחוץ לעיר, בהן לא היה שוכח אף פעם להודות ולהלל בפה מלא: "ברוך שהוצאתנו מכרך זה לחיים ולשלום" ובחזרתם, עת היה הרכב מתחיל לטפס בהרי ירושלים, שוב היה נשמע ברכב קולו של רבי זלמן משתפך בנעימה: "עומדות היו רגלינו בשערייך ירושלים, ברוך שהכנסתנו לכרך זה לחיים ולשלום. א-דאנק צום אויברשטון!"

גם כאשר התהפך יום אחד במדרגות

יחד עם כסא הגלגלים ונחבל כהוגן, לא נתן לסובבים הנבוכים להאשים את עצמם, אלא שוב ושוב הרגיעם בנועם שיחו, כשחיכו אינו מש ממנו: "מאמין אני שמששת ימי בראשית, הייתי מוכן ומזומן ליפול היום על מדרגות אלו. לא היה בידי איש למנעני מנפילה זו! במטותא מינייכו, אל תהיו טיפשים להאשים את עצמכם בכך! וכי לא כך אומרת הגמרא בשבת (דף לב.) על הפסוק 'כי יפול הנופל ממנו' (דברים כב) - ראוי זה ליפול מששת ימי בראשית!!! ופרש"י שם: 'דכתיב קורא הדורות מראש שנגלו לפניו הדורות ומעשיהם וזמן פורענותם'"

רבי זלמן בריזל זצ"ל

ואילו את בני הבית המודאגים הרגיע בעליצות: "ברוך השם נשברה רק היד, תארו לעצמכם מה היה קורה אילו שברתי את הראש ח"ו!..."

מנוחה ושמחה

מצבים של מתח ולחץ לא נראו אצלו אף פעם, שרוי היה תמיד בשלוות נפש מלאה, ובדעה צלולה לקראת הרגע הבא. היה זה פעם, כשהצטרף לקבוצה שנסעה להשתטח על קברות הצדיקים בגליל. כדרכו, ישב לו בפניתו ושקע בספריו, מנצל כל רגע פנוי ללימוד התורה. והנה, על אם הדרך נתעורר ויכוח בין הנוסעים, האם להכנס לבית החיים בצפת או להמשיך היישר מירונה. לא הגיעו הנוסעים לעמק השוה, והחליטו לשאול את פי רבי זלמן שישב כל העת בשתיקה. נענה להם רבי זלמן במתק לשונו: "שמעו נא רבותי, בצאתי את הבית למסע זה, הותרתי מאחורי גבי צרור אחד ובו כל המתיתות והיערויני. בהיותי כאן אין עמדי כלום מהמשא הזה ולא מן הדומה לו, ע"כ אין בעיני שום הבדל מה יהיה. עשו כרצונכם, אם אחפוץ הרי אוכל לרדת גם באמצע הדרך ולנהוג כרצוני, כשאין דאגות ונערויני כל האפשרויות פתוחות..."

מכאן ואילך, משהוענקה לנוסעים פנינת השלוה היקרה, כבר לא היה אכפת לאיש לאן מועדת הנסיעה...

המשך בעמוד הבא <<<

"פי חנני אלקים וְכִי יֵשׁ לִי כָל" (בראשית ל"ג, י"א)

לאברכים שזה עתה הקימו את ביתם החדש, היה רבי זלמן בריזל זצ"ל מורה ומכוון: "מידת השמחה היא כלל יסוד בהצלחת כל 'אידישע שטוב'. כשהנכם נכנסים הביתה, אתם צריכים לראות שגם הכתלים ירקדו משמחה!"

וכך היתה דרכו של רבי זלמן תמיד. מידי בוקר, בהיכנסו לביתו אחר התפילה, פצח בברכת 'גוט מארגן' נלבבת ומלאה חיות, כאילו היה זה היום המאושר ביותר עלי אדמות, וברגע אחד מילאה השמחה את כל חדרי הבית...

ונודה לשמו בכל יום תמיד

פיו של רבי זלמן היה מלא תמיד בשבח והודאה להשי"ת על טובותיו וחסדיו הרבים עמו, וכל ימיו לא פסק מלהלל ולשבח את בוראו. פעמים רבות היה מתבטא: "מוכן הנני בכל עת ורגע לצאת בריקודים של הודיה ושמחה להקב"ה על כל החסד אשר גמלני..." ואכן, לא פעם, אחר סיום התפילה, היה יוצא בריקדה קטנה ומנופף עם מקלו בחדווה, תוך שהוא משבח ומודה להשי"ת על כך שהחיה אותו יום נוסף, וזכה לקיים עוד כמה וכמה ממצוותיו יתברך.

"הרי התפללתי היום וגם הנחתי תפילין - מדוע זה לא אהיה בשמחה!?" היה אומר תדיר לאלו שביקשו לעמוד על טיב שמחתו המרובה. לא ממעשי נסים כבירים היתה התפעלותו של רבי זלמן, ואפילו לא מהישגים רוחניים גדולים, אלא דווקא בחיי השגרה, בדברים פשוטים כמאליהם, שם השכיל רבי זלמן למצוא עילות וסיבות

בלי סוף, להודות ולהלל לבוראו על גמולו הטוב עמו שאינו פוסק לעולם. פעם פגשו ידיד בבוקרו של יום, רבי זלמן ברכו בברכת צפרא טבא לבבית כדרכו ואף הוסיף: "ניסי ניסים! חסדי ה' עלינו, הלילה עבר בשלום והנה אנחנו כאן!" נבהל הלה למשמע אזניו, והרהר בלבו, מי יודע מה עבר עליו בלילה, אך רבי זלמן הסביר מיז: "תאר לעצמך שהיינו נזקקים להזעיק רופא במהלך הלילה, הרי קורים לפעמים בחיים מצבים שכאלו... האדם מתחיל את הלילה בביתו, ומסיים אותו במקום אחר ח"ו!... והנה, עכשיו, ב"ה קמנו היכן שהלכנו לישון, יוצאים אנו אל הבריאה הזורחת והולכים לתפילת שחרית, האח, מהולל שם ד"..."

הנה כי כן, היתה באמנה איתו תמיד, להחשיב ולייקר כל טובה וטובה שהשפיע עליו הבורא ית', ולהודות ולהלל לשמו הגדול על כל פרט ופרט ולו הקטן ביותר. גם על דברים שבעיני הבריות מתפרשים כמובנים מאליהם, אבל לא כן היתה עמו.

"הענין פשוט הוא ביותר", הסביר ר' זלמן לשומעי לקחו. "אם אדם מרגיש שהכל מגיע לו, אזי כל דבר קטן אשר קורה עמו שלא כפי רצונו, מעציבו וטורדו, וגם הטובות שהוא מקבל, אינם עושים אצלו שום חידוש. אך כשהאדם חי בתחושה ששום דבר לא מגיע לו, או אז כל מה שיעשה

יום אחד קמה הסבתא, שמצב נכדתה נגע מאד לליבה ואמרה: "רבש"ע, אני תורמת עשרים שנה מחיי, ובלבד שתרפא את נכדתי". ולתדהמת הכל, הנס הזה התרחש לפתע פתאום החלה הילדה הקטנה לדבר...

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א עונה על השאלה האם הסבתא יכולה לחזור בה, ומביא סגולות לאריכות ימים

בו. אמר לו הקב"ה: 'הרי יש לך צאצא נוסף, ושמך יעקב אבינו, וכדאי שתלמד ממנו כיצד הקפיד הוא לקיים את נדריו, כשאמר 'וידר יעקב נדר וכו', אם יהיה אלוקים עמדי וכו'. משמע אדם הראשון כך, החליט לחזור בו מהחזרה, ולקיים את נדרו.

ואגב, העוללות אפרים מפרש לפי זה את תחילתו של פרק התהלים 'הללוי-ה, הללי נפשי את ה', ואומר כך: 'אל תבטחו בנדיבים, בבן אדם שאין לו תשועה' - הוא אדם הראשון, שלמרות שהבטיח לדוד המלך 70 שנה, רצה לחזור בו. 'אשרי שא-ל יעקב בעזרו' - כי לפי דברי המדרש הנ"ל, יעקב התאמץ לשמור את נדריו.

ה'עוללות אפרים' פסק לשאול, שלפי דברי המדרש כדאי לו להתאמץ ולשמור על נדריו, וגם אני אמרתי לאשה: "לא כדאי שתחזרי בך מתרומת עשרים השנים",

אבל נתתי לה 3 עצות המועילות לאריכות ימים:

העצה הראשונה היא, לעסוק בחסד, וכפי שהגמרא (ראש השנה, דף י"ח עמוד א), מספרת על שני צאצאי עלי, שהאחד חי ארבעים שנה והשני שישים שנה, והגמרא אומרת שהראשון עסק רק בתורה, והשני בתורה וחסד, ולכן האריך עוד עשרים שנה.

העצה השנייה, להעביר על המידות, וכפי שמספרת הגמרא בסוכה, שאדם העביר על מידותיו ולא החזיר למי שהעליב אותו, והעבירו את חייו של הפוגע לנפגע.

העצה השלישית, לקחת מצוה שקשה לעשותה, ולקיימה במסירות נפש.

(מתוך הספר 'שמחה בבית' - הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א,

בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

"אֲעִשֶׂה שָׁם מִזְבֵּחַ לְקַל הָעֵנָה אֲתִי בַיּוֹם צָרְתִּי" (בראשית ל"ה, ג')

אחד הפקסים שהגיע לכולל 'בית דוד' פלט סיפור מצמרר. למשפחה פלונית נולדה תינוקת, שעד גיל 4 לא פתחה את פיה, ולא דיברה מאומה. כל הרופאים והתרופות לא הועילו דבר.

יום אחד קמה הסבתא, שמצב נכדתה נגע מאד לליבה, ואמרה: "רבש"ע, אני תורמת עשרים שנה מחיי, ובלבד שתרפא את נכדתי". השומעים היו המומים, אבל לתדהמת הכל - הנס הזה התרחש. לפתע פתאום החלה הילדה הקטנה לדבר. אי אפשר לתאר את השמחה שאחזה בבני המשפחה.

גם הסבתא הביעה את שמחתה העצומה למראה הנס, אבל לא עברו ימים אחדים, והיא 'תפסה את עצמה'...

"אני בסך - הכל בת שבעים, והנני חוששת שאם תרמתי עשרים שנה מחיי, והש"ת עשה לילדה נס שכזה, לא יעבור זמן רב ואצטרך לעזוב את העולם", אמרה. במכתב ששיגרה לנו הסבתא, היא שואלת האם מותר לה לחזור בה מתרומת עשרים השנים.

נו, איפה אפשר למצוא תשובה לשאלה שכזו...?

3 עצות לאריכות ימים

חיפשנו ומצאנו שאלה דומה בספר 'עוללות אפרים', המצטט מדרש שבו מובא 'דין ודברים' שהיה בין אדם הראשון לקב"ה. המדרש מביא שעל דוד המלך נגזר לחיות 3 שעות בלבד (ויש בכך כמה גרסאות). אדם הראשון שראה זאת, החליט לתרום לו שבעים שנה מחייו. עד כאן הדברים ידועים. מה שלא ידוע הוא, שאח"כ ביקש אדם הראשון לחזור

<< המשך מעמוד קודם

* * *

ושמחים, יש סיכוי להיזכרו!"
כך הצליח ר' זלמן להפיג כל קדרות בחיי היום יום, ובאומנות יתירה היה הופך כל מצב מר למתוק.

* * *

פעם אחת אירע, שבעיצומו של יו"ט הראשון של פסח, גילה לתדהמתו על המתלה שבבית את צרור עשרה פתיתי החמץ שהצניעו אחר בדיקת חמץ... התברר, אפוא, כי מחמת רשלנותו של אחד מבני המשפחה נשכחה שם השקית עם פתיתי החמץ.

הסובבים נבהלו לנפשם, האיך קרתה טעות מצערת שכזו? אך ר' זלמן לא נתפס כלל לשמץ של עצבות או רוגזה אף לרגע אחד. תיכף ומיד הגיב בבת שחוק, בניגוד לבהלת כל הסובבים: "מה הבעיה? תיכף נעשה כמו שכתוב בשו"ע כופה עליו כלי"..." ומיד הכריז: "אני נשאר להיות בשמחה!" ותיכף במוצאי יו"ט שרף את החמץ מידי, ולא עשה כל עסק מהעניין.

(מתוך הספר 'ר' זלמן)

פעם שב ממסעו בחו"ל, ובאמתחתו סכום כסף נכבד מאד. והנה, כעבור יום, נעלם הכסף באופן מסתורי. כל בני המשפחה התגייסו לחיפושים אך העלו חרס בידם. צערם של בני הבית הורגש היטב, אך ר' זלמן מתהלך בבית בשמחה ומפזם לעצמו ניגון שמח כאילו לא אירע דבר.

"כלום מצאת את הכסף?" שאלתו זוגתו.

"לא!"

"אם כן, לשמחה מה זו עושה, מדוע תזמר כך?" תמנה.

"ומה אעשה?" השיבה ר' זלמן בשנינות - "וכי אחבוט ראשי בקיר מרוב דאגה? הרי אז לא יהיה לי לא ראש ולא כסף, כך יש לי לכל הפחות ראש..."

למחרת נזכר ר' זלמן שהניח את הכסף במקום מסוים בבית המדרש, ניגש לשם ומצא את כספו מונח במקומו. בשובו הביתה נענה בשמחה: "הנה, ב"ה נמצא הכסף. אילו הייתי עוסק רק בדאגות כל הזמן, הרי לא היה באפשרותי להיזכר כלל היכן הנחתי את הכסף, אך כאשר אנו רגועים

אמר לה הרבי שתצא כעת ותציע את מרכולתה במקומה בשוק. הוא עצמו לבש תכף את גלימתו ויצא לשוק, משהגיע, נעמד על יד הדוכן הרעוע של האלמנה והחל מכריז על התפוחים "יהודים! קנו תפוחים טובים ומתוקים!"

כשהצדיק בעל הדברי חיים מצאנו זי"ע מתגייס לסייע לאלמנה

אלא התשובה היא, המשיך הרבי, שיש הבדל בין מעשי שני האנשים. האיש של פרשת וישב פגש יוסף תועה בדרך ומיד הוא מראה לו את הדרך בו עליו לצעוד בכדי להגיע אל אחיו. ברור שאיש טוב כזה הוא המלאך גבריאל. אבל כשיעקב פוגש ב'איש', והוא מבקש ממנו שיעשה טובה ליהודי ויברכהו, והלה אומר לו שאין לו פנאי כי עליו לומר שירה היום, הרי שאיש כזה אינו יכול להיות המלאך גבריאל, אין זה כי אם שהוא שרו של עשין...

כעת קלט העשיר את המסר
העמוק שבדברי הרבי.

והיה הרבי בעל הדברי חיים
הקדוש, נאה דורש ונאה מקיים.
כל חייו עסק בעשיית חסד עם כל
נצרך, ואלפי סיפורים מופלאים
יש אודות מעשי החסד הנשגבים
שלו. מסופר שהגיעה אליו פעם
אשה עניה מרודה, והתאוננה
שעולליה שואלים לחם ופורש
אין להם. שאל אותה הרבי ממה
התפרנסה עד היום. סיפרה אותה
אומללה שהייתה מוכרת עד
לא מכבר תפוחים בשוק, אלא

הדברי חיים מצאנו ז"ע

שלאחרונה יצא משום מה שם רע על תפוחיה, כאילו חמוצים ולא טובים
הם והלקוחות הפסיקו לרכוש אצלה עד שמצאה עצמה עומדת ימים
שלמים בשוק על יד דוכנה הרופף ואף תפוח אחד לא נמכה, ומה תעשה?!

אמר לה הרבי, שתצא כעת ותציע את מרכולתה כהרגלה במקומה
בשוק. הוא עצמו לבש תכף את גלימתו ויצא לשוק, משהגיע, נעמד על
יד הדוכן הרעוע של האלמנה והחל מכריז על התפוחים כתגר מן המניין:
"יהודים! קנו תפוחים טובים ומתוקים!"

כמובן שעד מהרה כלתה כל הסחורה, ומני אז ידעה אותה אומללה
רווח ורווחה...

הרב יעקב סירוטה

וינתר יעקב לְבָדוֹ (בראשית ל"ב, כ"ה)

אל הצדיק בעל הדברי חיים מצאנו זי"ע,
הגיעה פעם אישה אלמנה קשת יום ורדופת
צרות, והתאוננה על צרותיה בכלל, ובפרט בעת
הזו כאשר בתה הגיעה לפרקה, ואין לה במה
לגשת אל השדכנים.

הרבי האזין לכאבה עד שסיימה, הביע את כאבו הגדול והשתתפותו
הכנה בצרתה, ועל אתר כתב לה מכתב ארוך ומנומק שיועד אל
אחד הנגידים ממקורביו, שהיה תלמיד חכם עשיר שנתברך בתורה
וגדולה על שולחן אחד, בבקשה שיעזור לה במצוקתה.

האלמנה שמה את פעמיה אליו, בביטחון כי לא יסרב לבקשתו
של רבו הגדול. אלא שכעבור זמן מה חוזרת אותה אלמנה אל הרבי
ומספרת כי אותו נגיד דחה אותה ולא רצה לטפל בבקשתה. ומדוע?
שאל הרבי, והאלמנה ענתה, שאותו עשיר אמר ש"תלמוד תורה
כנגד כולם", וכי אין לו פנאי לעסוק בעניינים כאלו...

לאחר זמן מה, הופיע אותו עשיר בביתו של הדברי חיים כדרכו
מפעם לפעם, ואם בכל פעם היה זוכה לקרבה מיוחדת מהרבי,
הפעם אפילו לא החזיר לו שלום. העשיר לא ידע מה זה ועל מה,
המתין אפוא לשעת הכושר ואז נכנס אל חדרו של הרבי, ושאל מה
חָטָא חָטָא שהרבי מתעלם מנוכחותו.

אמר לו הרבי, ופרשת וישלח היה זה: בפרשתנו נאמר שכשיעקב נותר
לבדו - נאבק איש עמו. מסביר רש"י שהאיש הוא - שרו של עשין. ואילו
לקמן, בפרשת וישב, נאמר לגבי יוסף כשהלך לחפש את אחיו בשכם
ותעה בדרך, "וימצאהו איש", ושם מסביר רש"י - "זה גבריאל שנאמר
והאיש גבריאל".

השאלה היא, מהיכן לו לרש"י לפרש כאן גבריאל וכאן שרו של עשין?
הן אם 'איש' הכוונה לגבריאל שהרי יש לכך אסמכתא, מדוע אצלנו ברי
לו שהאיש הוא שרו של עשין? שאלה גדולה, הסכים העשיר.

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

אשתי הצדקנית סירבה בכל תוקף לקבל את המתנה היקרה "לשם מה נחוצה לנו מפת משי?" שאלה, "האם היא תוסיף לנו יראת שמים או חכמת התורה לבנינו?"

בכל הדורות, גדולי תלמידי החכמים ומאורי האומה, לא ניכסו לעצמם חיים ראוותניים ויוקרתיים. להיפך, ההסתפקות במועט היתה נר לרגלם ומסילת נתיבתם

הרב אהרן כהן

ויותר יעקב לְבִדּוֹ (בראשית ל"ב, כ"ה)

וברש"י: שכח פכים קטנים וחזר עליהם.

אמרו חז"ל, כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה. על מנת לקנות את דברי התורה, להכניסם ולהטמיעם בליבנו, עלינו להתנזר מחמדות העולם הזה ולהמעיט מנכסיו, ובכך נהיה כלים ראויים להשראת השכינה ולקבלת התורה.

מותרות אחרות, שער בדעתך כמה חילול השם יכול לצאת מזה!" לשמע המילים "חילול השם" חוורו פני ר' פסח ובשברון לב החל לספר למגיד את סיפור "מפת המשי":

"בימי נערוטי בקובנא חלה אחד מפרנסי המקום, הנגיד ר' אליעזר פריידין. במשך תקופה ארוכה התנדבתי לבוא לביתו בכל יום כדי להקריא לפניו פרק משניות, פרשת השבוע ועשרה פרקי תהילים. כשהבריא פריידין הפציר בי לקבל שכר תמורת ביקורי בביתו, אך אני סירבתי, בינתיים עליתי לארץ ישראל, ר' אליעזר פריידין חזר לעסקיו וכל הענין נשכח מן הלב.

והנה לפני כחודש קיבלתי חבילה קטנה מקובנה, אליה היה מצורף מכתב מבני הנגיד הנ"ל ובו הם כתבו שאביהם נפטר ובצוואתו הוא ציווה לבניו לשלוח לר' פסח טרוקר בירושלים את מפת המשי היקרה שלו, בעת חוליו לפני שלושים שנה. "אי לכך", כתבו הבנים, "מבקשים אנו

מר' פסח לקיים דברי המת ולקבל את המתנה, כדי שיתמלא רצון אבינו, והמפה תיפרש על שולחנו בעיר הקודש."

"אשתי הצדקנית" - המשיך ר' פסח - "סירבה בכל תוקף לקבל את המתנה היקרה. "לשם מה נחוצה לנו מפת משי?" שאלה, "האם היא תוסיף לנו יראת שמים או חכמת התורה לבנינו?" מני וגמור היה עמה להחזיר את המתנה לשולח, אך אני טענתי כנגדה: "הייתכן לבייש את המשפחה המתאבלת על האב? וכי יתכן שלא לקיים דברי המת אשר בוודאי סבר שעושה בכך מעשה גדול וחשוב?"

המגיד שמע את סיפורו של ר' פסח בתשומת לב רבה, ומכל מקום עדיין לא נחה דעתו. אחרי שעה ארוכה של וויכוחים שבמהלכם השמיעו הצדדים סברות והלכות, הסכימו שני הצדדים להציע את הבעיה לפני רב העיר רבי שמואל סלנט.

במשך שעה ארוכה דן הרב בבעיה. אף הוא העלה צדדים לכאן ולכאן. מצד אחד קיום מצוות המת דבר גדול הוא, גם הלבנת פנים חמורה לא פחות. אם יודע לבני ר' אליעזר בקובנא כי ר' פסח אינו משתמש במפה זו - יצטערו על כך אולם מאידך גיסא, אל לנו להחדיר "מותרות" לעיר הקודש.

חכמתו הגדולה של ר' שמואל עמדה לו גם הפעם, וכך הוא פסק: "מפת המשי תמשיך להיות פרושה על השולחן... אך מעליה יפרשו מפה אחרת פשוטה אשר בה יכוסה גנאי המותרות בעיר הקודש."

(מורשת אבות)

בכל הדורות, גדולי תלמידי החכמים ומאורי האומה, לא ניכסו לעצמם חיים ראוותניים ויוקרתיים. להיפך, ההסתפקות במועט היתה נר לרגלם ומסילת נתיבתם. בפרשה, יעקב אבינו לא מזלזל אפילו בכלים קטנים, שהיו כמעט חסרי שווי ותועלת, גם עליהם לא מוותר יעקב, הוא מורה למשפחתו להמתין לו, ושב חזרה במיוחד על מנת לקחתם, כי מי שמנכס לעצמו את מידת ההסתפקות במועט, לא מזלזל בשום דבר, אפילו לא בקופסת שימורים.

בספר "ירושלים של מעלה" מובא סיפור הממחיש את ההסתפקות במועט של בני היישוב הישן בירושלים. הם העפילו בתחום זה למדרגות רוחניות נשגבות:

רבי פסח טרוקר, מגדולי תלמידי החכמים שבירושלים היה. מיום בואו לירושלים, לשם עלה מהעיר קובנא,

התאבק בעפר רגלי כל חכמי התורה שבה. באופן מיוחד התקרב אל הצדיק ר' חיים יצחק שנודע בשם "המגיד מווילקומיר" שחי למעלה ממאה שנים. בכל לילה ערכו יחד תיקון חצות ליד הכותל המערבי. עם עלות השחר למדו בחברותא שיעור על סדר הש"ס בחורבת רבי יהודה החסיד. אחרי תפילות וותיקין למדו טור אורח חיים ושולחן ערוך, וכך המשיכו כמעט כל היום בהפסקות קצרות לאכילה וכדומה.

באחד הימים הרגיש ר' פסח כי פני המגיד אינם אליו כתמול שלשום. יתר על כן, מאותו היום החל המגיד לצטט בפניו בכל יום מאמרי חז"ל וקטעים מספרי מוסר המדברים בגנות ה"מותרות" וענייני העולם הזה, וכיצד דברים אלה יכולים להעביר את האדם על דעתו ועל דעת קונו. מרבה היה גם המגיד להדגיש שדברים אלה עלולים להמיט שואה רוחנית על עיר הקודש כולה.

ר' פסח התקשה לרדת לסוף דעתו, מה לו ולמותרות - שאל את עצמו. הרי הוא חי בדחקות איומה, בשר ודגים הם בבחינת "בל יראה" ו"בל ימצא" אצלו בכל ימות השבוע, הרהיטים בביתו פשוטים ביותר, הילדים לובשים טלאי על גבי טלאי, היכן איפה המותרות שלו?

באחד הימים לא יכול ר' פסח להבליג עוד, ובעוד המגיד מטיף לו את דברי תוכחתו, שיסע אותו ר' פסח ושאלו: "יסלח לי מורי ורבי אלו מותרות ראה בביתך? אדרבא יצביע לי עליהם ואציאם מיד מביתך!"

"לפני כשבועיים" - ענה לו המגיד - "בראש חודש הייתי בביתך וראיתי מפת משי פרושה על שולחןך. כך זה מתחיל - היום מפת משי, מחר

צדיק ורשע הנכנסים ביחד - האם מותר לקום בפני הצדיק, כשנראה כאילו קם בפני הרשע?

מבואר מדברי הזוהר שבאמת יעקב לא השתחוה לעשיו, אלא השתחוה לקב"ה, רק היה נראה כמו שמתחוה לעשיו. ועיין בשו"ת דברי יציב (יו"ד סי' קל"ב), שדן לפי הזוהר מה לעשות במצות קימה והידור באם נכנסים יחד צדיק ורשע. וכתב שכיון שמחויב לקום מפני הצדיק ולכבדו - לא שייך בזה מראית עין, ועשה דכבוד התורה עדיף ואי אפשר לדחות הך עשה מחשש דמראית עין. אולם בספר עשרה מאמרות (לרמ"ע מפאנו, מאמר חקור דין ח"ג פ"ד) מבואר שיש בזה חשש מראית העין. שכתב שלא נמסרה מחיית עמלק אלא ביד בנימין, שלא השתחוה לעשיו כיתר אחיו לפי שעדין לא נולד בשעה שהוא עבר לפניו, וישתחוו יעקב וכל נשיו הנה וילדיהן, ואף על פי שכולם לא השתחוו אלא לשכינה כדברי הזוהר דדריש ו"הוא" עובר לפניו, מכל מקום יש בו משום מראית העין כי הא דפרצופות המקלחות מים לא ישחה וישתה והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה".

וכ"כ השל"ה הק' (מסכת מגילה פרק תורה אור) שלא מצאו רז"ל התנצלות כי אם ליעקב לבדו, אמנם השבטים כרעו ונפלו, ובנימין הצדיק שעדיין לא נולד - לא בא לעשיו מידו שום חיזוק ושום השפעה.

”וַיִּשְׁתַּחוּ אֶרְצָה שִׁבְעַת פְּעָמִים” (בראשית ל"ג, ג')

בזוהר (ח"א קעא: ע"פ 'מתוק מדבש') מקשה: וכי יעקב בחיר האבות השתחוה לעשיו הרשע שהיה בצד של אל אחר ומי שנשתחוה לו נחשב כאילו משתחוה לאל אחר וכו'? אלא ש"הוא" עובר לפניו, נאמר על השכינה העליונה שהלכה לפני יעקב, וכשראה אותה יעקב אמר הרי עתה השעה להשתחוות לקב"ה שהוא הולך לפניו, וכנגדו כרע והשתחוה ז' פעמים, אלא שעשיו חשב שכנגדו השתחוה יעקב.

עם מי מתחברים ע"י מכות?

”וַיֹּאמֶר לְמֹצֵא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי” (בראשית ל"ג, ח')

רש"י מביא שהמלאכים הכו את עשיו, וכשאמר להם שהוא אח של יעקב עזבוהו, ולפי"ז קשה מה כוונת יעקב שאומר לו ששלח אותם כדי למצוא חן בעיניו. ובספר אזנים לתורה (להגר"ז סורוצקין זצ"ל) כתב על דרך צחות שיעקב אמר לו, ששלח לו אנשים שילמדו אותו איך לתת מכות גונות, ולהראות לו שגם לו יש קשר לאנשים אלימים, משום שכמו שאנחנו מעריכים אנשים חכמים, כך עשיו מעריך אנשים שיודעים לתת מכות.

וכמו שאומרים "אם אתה רוצה להתחבר לעשיו תן לו מכות", ע"כ.

מהיכן שאבו בני אשכנז את הכח למסור נפשם על קידוש ה' בזמן מסעי הצלב?

”וַיִּשְׂם אֶת הַשְּׂפָחוֹת וְאֶת יַלְדֵיהֶן וְאֶת יַלְדֵיהֶן אַחֲרֵיהֶם...” (בראשית ל"ג, ב')

בשעה שעמדו כולם לפני עשיו, היחיד שהיה חסר הוא בנימין, והוא היחיד שלא השתחוה לעשיו.

על עניין זה, שבנימין לא השתחוה לעשיו, ידועים דברי המדרש (אסתר רבה ז, ח), שהמן טען למרדכי: "מדוע אינך משתחוה לי, הרי יעקב זקנך השתחוה לעשיו זקני?" והחזיר לו מרדכי: "אני בן אחר בן עד בנימין, ובנימין עוד לא נולד כאשר השתחוה לעשיו, לכן אני לא משתחוה!"

ברש"י שופטים (כ, מה) נדפס (לא מובא בכל הדפוסים), שאליהו ז"ל גילה לבעל המגלה עמוקות' (מובא בגלי רזיא), שאחר מעשה פילגש בגבעה, מאה אנשים משבט בנימין, הלכו והתיישבו במדינת רומי ואשכנז.

וראיתי בספר אחד שעניין זה, שבני אשכנז במיוחד מסרו נפשם על קידוש ה' בזמן מסעי הצלב בארצות אשכנז, בא להם על ידי שהיו הם משבט בנימין, שאבותיהם באו לארצות אלו, וכיון שבנימין לא השתחוה לעשיו, מעשה אבות סימן לבנים - לבניהם אחריהם שלא להמיר דתם לנצרות, ולמסור נפשם.

כיצד שייך לומר 'הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב'?

וברש"י מביא ממדרש רבה, אמר ר' שמעון בן יוחאי הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו. בכרתי ופלתי (סי' פ"ח סק"א) מביא שמשמע מהר"ן שיהודי וגוי - אסור להם לאכול על שולחן אחד בשר וחלב. ומקשה ע"ז, דמי שם אחוה וריעות בין יהודי לעכו"ם, הלא הלכות רחוקות ואין פירוד לבבות כפירוד הדתות, ואפי' שימת חן אסרוהו, וא"כ הוי ליה כאכסנאים וכבנ"א שאינם מכירין זה את זה שמותרין, והיש יותר איבה מבין שני בעלי דתות נראים כאוהבים בשעת הנאתן. וכתב בתורה לדעת שלפי זה, ה"הלכה" שיוצאת ממה שעשיו שונא ליעקב, זה שמותר ליהודי וגוי לאכול בשולחן אחד בשר וחלב.

"וַיֵּרֶץ עֶשְׂאֵו לְקִרְאָתוֹ וַיַּחַבְקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרֵיו וַיִּשָּׁקֵהוּ" (בראשית ל"ג, ד')

בתשובות הגאונים (תשו' הגאונים הרכבי סי' ש"פ ושערי תשובה סי' כג) מובא שבדברי מידות ומוסר אין אומרים "הלכה", שאין אלו דברי איסור והיתה, שצריכים לומר בהם זו הלכה או אינה הלכה. והנה ברש"י כאן, מביא מספרי (בהעלותך פ"א) פ"א: אמר רבי שמעון בן יוחאי 'הלכה היא בידוע שעשיו שונא ליעקב אלא שנכמרו רחמיו באותה שעה ונשקו בכל לבו'. (ועיי' ש"ש בספרי שיש גורסים "הלא היא בידוע וכו'", ועיי' ישמח משה פר' וישלח ד"ה וישקהו שגם כתב כן). ומכאן הוכיח המהר"ץ חיות (בהגהותיו לברכות לא. ד"ה אל יפטר), שגם בענייני אגדה שייך לשון "הלכה", וכן מוכיח מסנהדרין (קז): נעלמה ממנו הלכה אבר אחד וכו', ועי"ש.

יש בנותן טעם להביא מש"כ הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (אגרות משה ח"מ כ"ב סי' ע"ז ד"ה הנה מצאתי), שהביא מש"כ רש"י: "הלכה בידוע שעשיו שונא ליעקב" והקשה מה שייך זה להלכה? וביאה, דכוונת המדרש לומר שכמו ש"הלכה" לא משתנית, כך "שנאת עשיו ליעקב" לא משתנית, דאף אלו האומות שנוהגות באופן טוב כלפי ישראל, שנאתן גדולה בעצם, ולכן ח"ו להתגרות בהם ולגרום איבה, ועי"ש מה שכתב לפי"ז על מה ששאלוהו, אם מותר לתבוע שרי המדינה בפני שופטים במדינה אחרת.

בין אלו מספרים קיימת ידידות ונקראים "מספרים אוהבים"?

ומה הסיבה שיעקב אבינו נתן 220 והשאיר לעצמו 284

בסוג מספרים ללא שארית, (כזה: 1,2,4,5,10,11,20,22,44,55,110), ואח"כ נחבר את כל המספרים האלו יצא 284, וכן הפוך כשנחלק את המספר 284 בסוג מספרים ללא שארית, (כזה: 1,2,4,7,14,28), ואח"כ נחבר את כל המספרים האלו יצא 220. ואמנם ישנם עוד הרבה סוגי מספרים כאלו, שיש קשר ביניהם, אולם 220-284 אלו המספרים הראשונים שנמצא את הידידות ביניהם.

וכותב שם, שכבר ניסוהו הקדמונים באהבת המלכים והשרים, כאשר יתן לאשר ירצה להיות אוהבו המנין האחד, ויאחוז לעצמו המנין השני. יעקב אבינו ידע את החשבון הזה, וכיון שרצה לפייס ולקרב בינו לבין אחיו, השתמש בסוד זה, ושלח לאחיו 220 עיזים ותישים, והשאיר לעצמו 284, וזה רמוז במה שאמר יעקב: "אכפרה פניו במנחה", שהמילה 'אכפרה' יש לכותבה "אכ-פרה", ותמיד המילה "אך" היא באה למעט, א"כ יעקב מיעט ולא לקח כמנין "פרה", אלא כמנין "פרד" 284.

וכיון שלא רצה לגלות סוד זה, החביא את המנין הזה על ידי שהביא עוד דברים, ואמר רווח תשימו בין עדר לעדה, ששימו כל עדר לבדו, כדי שתהיה משמעות למתנה, שברגע שנותן לאחיו 220 ומשאיר אצלו את ה-284 זה דבר שמקרב את הלבבות...

[רעיון זה מובא עוד בספר 'אמרי שפר' לאחד מהראשונים מהר"י חלאווה, וכן בספר מחלוקת רבי סעדיה גאון וכן מאיר עמ' 141].

"מִנְחָה לְעֶשְׂאֵו אָחִיו עִזִּים מְאֹתָיִם וְתִישִׁים עֶשְׂרִים" (בראשית ל"ב, י"ד-ט"ו)

כשחזר יעקב אבינו מחרן - הלך לפגוש את עשיו אחיו, ועל כן שלח לו מתנות כדי לפייסו. אולם חסרים אנו ידיעה, כמה בעלי חיים הביא עמו יעקב, וכמה נשארו עמו לאחר ששלח מהם לעשיו אחיו? בספר 'בעלי ברית אברם' (לרבי אברהם אזולאי זצ"ל סבו של החיד"א), מביא שמצא כתוב מרבי נחשון גאון ז"ל שיעקב אבינו בחר לתת לעשיו דווקא מספר קצוב של 220 עיזים ותישים, והשאיר לעצמו כנגד 284 בהמות. הסיבה שנתן סכום 220 והשאיר לעצמו 284, משום שישנו קשר בין מספרים אלו והם נקראים "מספרים אוהבים", משום שאם נחלק את המספר 220

בביתו של רבי נסים קרליץ שליט"א, נערך דיון לגבי אדם שהוטל עליו לבצע מעשה כלשהו. אותו אדם ביקש רחמים וביקש שידחו את הדרישה מספר חודשים. נחלקו הדעות: רבי נסים שליט"א היה בדעה שאפשר לדחות לו את מה שנצטווה, והרב סילמן שליט"א היה בדעה שאין לאפשר לו דחיה. באותו יום הייתי שוב אצל הרב סילמן...

רבי שלמה לוינשטיין שליט"א עם סיפורים מיוחדים על מעשים למען רצונו של הקדוש ברוך הוא בלבד

הביט בה הנכד בתמיהה ואמה: "סלחי לי, חפשי לך מתרגם אחר. אין זה מתפקידו של הרב לתרגם מכתבים..."
 "מה זאת אומרת?! התרגזה האשה, "כבר עשרים שנה שהוא מתרגם לי מכתבים, ואתה תגיד לי שזה לא תפקידו של רב?!..."
 מי ידע מהמעשה הנאצל, שנעשה במשך עשרות שנים? אף אחד! בלתי לה' לבדו!

לא לנו כי לשמך תן כבוד

זכיתי להיות קרוב לרבנים גדולים. אחד מהמשפטים היפים שהשפיעו עלי ביותר, היה משפט ששמעתי מרבי יהודה סילמן שליט"א, בנוגע לדאגה לכבוד שמים שצריכה להיות לנו.

בביתו של רבי נסים קרליץ שליט"א, נערך דיון לגבי מקרה של אדם, שהוטל עליו לבצע מעשה כלשהו. אותו אדם ביקש רחמים שידחו את הדרישה לעוד מספר חודשים. נחלקו הדעות: רבי נסים שליט"א היה בדעה שאפשר לדחות לו דחיה.

באותו יום שוב הייתי אצל הרב סילמן, והוא אמר לי שבודאי צריכים לעשות כפי שהסכים הרב קרליץ, שכן צריך לתת לאדם הזה את הזמן שהוא מבקש. "מה קרה שהרב שינה את דעתו?" שאלתי והרב ענה: "הלא הויכוח הוא על כבוד שמים, וכשמתברר לי שליהודה סילמן אכפת מכבוד שמים יותר מאשר לרבי נסים, ברור לי שמשוהו פה לא בסדר".

(קטעים מתוך 'ומתוק האור' הגדה של פסח)

רבי נסים קרליץ שליט"א

"כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותנבל" (בראשית ל"ב, כ"ט)
 ישנם מעשים שיהודים עושים עם לב נקי ללא שום פניה, לא לפרסום, לא לכבוד, אלא אך ורק למען עשיית רצונו של הקדוש ברוך הוא, "למען שמו באהבה".
 לפנינו דוגמאות למעשים שכאלו:

שמעתי מרבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: "היה פעם יהודי בירושלים בשם רבי אברהם אליהו מיזס. יהודי זה, היה הרבה שנים בסיביה, ושם, בקור מקפיא של חמישים מעלות מתחת לאפס, ברעב, בעירום ובחוסר כל - שמר תורה ומצוות במסירות נפש של ממש, כפשוטו.

יום אחד, פנה אליו מחותנו הגר"ש וואזנר זצ"ל, וביקש ממנו שיספר לו כיצד שמרו מצוות שם בסיביה, אבל רבי אברהם אליהו סרב ואמה: "אני מוכן לספר לך, רק מה היה בדרך לסיביר ומה היה בחזרה מסיביה, אבל מה היה בסיביר עצמה - את מה שהיה שם אני שומר לדרשה שאדרוש אחרי מאה ועשרים במתיבתא דרקיעא, רק שם אספר זאת. אלו דברים שחבל 'לבזבז' אותם כאן בעולם הזה!"
 מעשה נקי, שלא נעשה על מנת לפרסמו!

דוגמא נוספת: נכדו של רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שכבר היה זקן וחולה, עמד בפתח הבית ולא נתן לכל אחד להכנס אל הרב. יום אחד דפקה אשה על הדלת ושאלה: "האם הרב נמצא?"
 ענה לה: "כן, אבל כעת אי אפשר לגשת, מה את צריכה ממנו?"
 "תראה, יש לי כאן מכתב מאחותי שמתגוררת ברוסיה והוא כתוב ברוסית. הייתי רוצה שהרב יתרגם לי אותו".

שיעורים מידע עדכונים 24

עכשיו בקו השיעורים של דרשו:

077-26 13337

פניו של מרנא החפץ חיים היו מועדות לעיר אראני, שם התעתד לטפל בבית התמחוי המחלק אוכל כשר ומבושל לחיילים היהודיים בצבא הצאה, אך הוא איחר את יציאתו לאחר שבליה חזה בחלומו גזירה קשה המרחפת על העיירה ראדין. רוב היום התענה החפץ חיים, ורק לאחר שערך 'הטבת חלום' יצא למחוז חפצו.

פרק ב // השריפה הגדולה

שימש כביתו של בנו רבי ארייה לייב, והאחר שימש כביתו של בתו גיטל אשת רבי אהרן הכהן. בתו הנוספת של החפץ חיים, שרה, התגוררה יחד עם בעלה רבי צבי הירש לוינסון וילדיהם, בביתו של החפץ חיים עצמו. כמו כן שרד את השרפה גם בית אחותו של החפץ חיים שהיתה גרה בשכנות עמו, ובין שני הבתים הפריד רק קיר עץ.

עמדו יהודי העיירה בחצר ביתו של מרנא החפץ חיים, ופכרו ידיהם באין אונים. כל רכושם אשר רכשו בעמל וביגיעה במשך עשרות שנים עלה בלהבות. מתי מעט הצליחו להציל פריטים בודדים מבתיהם בזמן הקצר שעמד לרשותם כשהשריפה קיפצה במהירות בין בתי העיירה, אך גם אלו לא היה בהם כדי לכסות על החסר העצום שנוצר עת עלה רכושם בלהבות. כמה מיהודי העיירה אף סבלו מכוויות קשות לאחר שניסו להציל מעט מרכושם בעוד בתיהם עולים באש.

בני ביתו של החפץ חיים, יחד עם תושבי הבתים האחרים ששרדו את השריפה הגדולה, הוציאו מביתם כל דבר מאכל שנותר בהם, כדי להשביע את רעבונם של תושבי העיירה. עם צאת השבת יצאו כמה מתושבי העיירה אל העיירות השכנות כדי לאסוף מעט מזון ובגדים עבור יהודי ראדין. יהודי האזור אכן נחלצו לעזרתם והעניקו להם מנדבת לבם, אבל נדבות אלו הספיקו אך בקושי להשיב את נפשות הרעבים ולכסות את הילדים והחולים מפני צינת הלילה.

רבי אריה לייב הכהן, בנו של מרנא החפץ חיים, מיהר למשרד הדואר הקרוב ביותר, ושיגר טלגרמה לאביו החפץ חיים אשר שהה באותה שבת בעיירה אראני, אליה יצא כזכור כדי לפעול לטובת הפעלתו המחודשת של בית התמחוי שהעמיד מזון כשר לטובת החיילים היהודיים.

בבוקרו של יום ראשון יצא החפץ חיים לדרכו, וכעבור שעות אחדות עומדות היו רגליו על אדמת ראדין השרופה, בעוד תושבי העיירה כולם תולים בו עיניים עצובות, ומצפים לשמוע מפיו דברי ניחומים כמו גם תוכנית מעשית לשיקום העיירה.

המשך יבוא בעז"ה.

העשן השחור שהיתמר בשמי ראדין, המם את תושביה. בתי העץ של העיירה, ידעו כולם, יכולים להיתפס בקלות בלהבות האכזריות, ולהפוך למאכלת אש. למזלם הגדול היתה העיירה מוקפת עירוב חצרות, והזריזים מבניהם מיהרו להציל מעט מזעיר מרכושם הדל.

מוקד השריפה היה באסם התבואה של אחד הערלים בעיר. הלה גייס את חבריו שהביאו איתם כלי קיבול בגדלים שונים. זה אוחד בחבית עץ קטנה ורעהו נושא על שכמו כד חרס רחב מידות, מי שברשותו היה דלי או שוקת להשקות את הבקר והצאן, מיהר להביאם עמו אל מוקד הדליקה. יחדיו יצרו התושבים הנוכחים שרשרת אנושית שמטרתה היתה לאפשר שאיבת מים מהבאר הקרוב ביותר לאסם העולה בלהבות, והעברתם במהירות האפשרית אל מוקד השריפה. "חייבים להציל את העיר", הם אמרו זה לזה, "אחרת נישאר כולנו חסרי כל".

אבל המאמצים הגדולים לא נשאו פרי. עוד בטרם היה האסם למאכלת אש, כבר התפשטו הלהבות אל הבית הסמוך לו, וממנו אל הבית הבא. בחסות הרוח שנשבה בעוז באותה שבת אביבית, דילגה השריפה מבית לעץ ומעץ לאסם עד שהיתה העיירה כולה טובלת בלהב אש. כמאתיים מבתי העיירה שעד לפני רגע עמדו על תילם, הפכו באחת להררים נמוכי קומה של גחלים לוחשות.

כשהחלו הלהבות לשקוע, הבחינו תושבי העיר בדבר פלא. האש שכילתה באכזריות את בתיהם נעצרה באורח פלא בהגיעה לביתו של החפץ חיים הקדוש. יחד עם ביתו של החפץ חיים ניצלו גם בית הכנסת ובניין הישיבה שעמדו בסמוך, כמו גם יתר הבתים שניצבו מאחוריהם. בסך הכל נותרו בעיירה ראדין עשרים וששה בתים שעמדו על תילם, ובנוסף נותרו הישיבה ובית הכנסת.

נראה היה כאילו ביתו של החפץ חיים יחד עם הישיבה ובית הכנסת יצרו חומה בלתי עבירה לדליקה המשתוללת, ותשקע האש.

בסמוך לביתו של מרנא החפץ חיים נבנו מספר שנים קודם לכן שני בתים נוספים: האחד מהם

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זי"ע"א
הבערה בעיירה

אפיית בשר ודגים בתנור אחד

שאלה: האם מותר לאפות בשר ודגים בתנור אחד? והאם מותר לכתחילה לבשל דגים בקדירה של בשר?

תשובה: כשם שיש איסור לאכול בשר ודגים ביחד, מפני שקשה לצרעת כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן קטז ס"ב). הוא הדין שאין לצלותן יחד, לכתחילה, כמבואר ברמ"א (שם), ובדיעבד אם עברו וצלו - אינו אוסר כמו כן, לכתחילה אין לאפות בשר ודגים יחד בתנור אחד. ואם עבר ואפה בשר ודגים יחד - הכל נאסר, אם אין שישים באחד מהם כנגד המין השני. ויש מקילים ומתירים את המאכל באופן של 'נגע הרוטב של זה בזה'. ולכתחילה, מותר לבשל דגים בקדירה של בשר אפילו בן יומנו. ויש מחמירים לייחד כלים לבישול וטיגון דגים. ואף לדעת המקילים, ראוי להזהיר שכל זה היינו דוקא אם הכלי נקי. ועל כן יש להזהר במיוחד במחבת שמטגנים בו בשר, ורוצים לטגן בו דגים - שיהיה נקי לגמרי ולא יהיה בו שום שרייים מהטיגון הקודם.

מקרר במקום ציבורי

שאלה: המאושפזים בבתי חולים או במקום העבודה, ומושאירים מאכלים בשריים במקרר המרכזי שם, האם יש כאן חשש איסור "בשר שנתעלם מן העין" מוחמת גויים הנמצאים שם?

תשובה: מי שהשאיר בשר בתוך מקרר משותף בעבודה או בבית החולים והמקום משותף לישראל ולגוי או למי שאינו שומר תורה ומצוות [חשוד על אכילת טריפות], באופן שהישראל נכנס ויוצא ויש לגוי פחד שיראו אותו נוגע במאכל שלא שלו, אין חשש להחלפת הבשר ומותר. כן העלה השו"ע (יו"ד סימן קיח ס"י). וכיון שבדרך כלל אנשים מסתובבים בבתי חולים או במקומות העבודה הוי כעין מעבר לרשות הרבים, ומותר. ועוד, פסק השו"ע (שם) שאם אין לגוי הנאת חליפין אין לאסור. וכאן מסתבר שרוב המשתמשים במקרר הניחו שם את מאכליהם, ואם כן מדוע שגוי ירצה לאכול משל אחר יותר משל עצמו. אולם לכתחילה ודאי עדיף שיהא חותם עליו, או לכל הפחות לכתוב עליו שם פרטי או להדביק את הכלי ויעשה לעצמו סימן בהדבקה וכיון שיש לו סימן והיכר בטביעות העין, מותר. כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן סג ס"א).

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד
על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

כדי ללוות דולרים, אירו, או שטרלינג ולהחזיר באותו מטבע, צריך שיהיה ברשות הלווה בשעת ההלוואה מעט מאותו סוג מטבע ובכך לא יעבור הלווה על איסור ריבית

קובץ הלכתי מרתק בענייני ריבית והלוואות עם סיום לימוד פרק איזהו נשך במסגרת לימוד ה'דף היומי'

גם כאשר אין ברשות הלווה שום דולה, יש לו עצה שיקנה מהמלווה דולר תמורת שקלים ואח"כ יוכל ללוות גם סכומים גדולים.

סיכום הנ"ל בדוגמאות מעשיות

1. **הלוואת מט"ח:** כדי ללוות דולרים, אירו, או שטרלינג ולהחזיר באותו מטבע, צריך שיהיה ברשות הלווה בשעת ההלוואה מעט מאותו סוג מטבע, אך מספיק שיהיה ברשותו רק בשעת פעולת ההלוואה עצמה ומיד אח"כ יכול להוציאו ולא יעבור שום איסור.

2. **תנאי ההיתר כשיש ללווה מאותו מטבע:** אם יש לו מסוג המטבע הזה בפיקדון אצל אחר, נחשב ג"כ שיש לו ויכול ללוות על סמך זה, אך אם הלווה לאדם אחר אין זה נחשב כ"יש לו" ואסור.

לפיכך אם הכסף מופקד בגמ"ח הלוואות או בחשבון בנק זה לא יועיל ואסור ללוות על סמך זה כיון שהכסף לא קיים בעין. (ברית פנחס פרק ט"ז סעיף ט).

3. **הלוואת ש"ח בצמוד לדולר:** אם מלווה בשקלים בצמוד לדולה, כך שהלווה מתחייב להחזיר את הסכום בשקלים לפי שינוי שער הדולה, יש בכך איסור ריבית, כיון שאם בשעת הפרעון שער הדולר יעלה יצטרך לשלם יותר, ולכן הדבר אסור אפילו אם יש ללווה דולרים בשעת ההלוואה.

4. **הלוואה בדולרים ופרעון בשקלים:** אם מלווה בדולרים ומתנה שיחזיר בשקלים, אסור להחזיר לפי שער הפרעון במקרה שהמחיר עלה, אלא יתנה מראש שישלם כשעת ההלוואה ואם לא התנה מראש ישלם כפי השער הפחות שביניהם.

ואם נותן לו אפשרות לבחור איך להחזיר, בדולרים או בשקלים, אזי כשעלה השער כיון שמותר לשלם בדולרים [כשהיה ברשות הלווה מעט בשעת ההלוואה] אף שנתייקרו, רשאי גם לשלם בשקלים לפי שער הפרעון היקר.

ויש להוסיף ולהדגיש שכל זה רק כשנזדמן לו לפרוע בשקלים, אבל אם יש בידו דולרים והוא ממיר אותם לשקלים לטובת המלווה זה אסור, כיון שמוציא מכיסו מחיר המרת הדולרים מחמת המלווה, אף שהמלווה לא מחייבו בכך.

הרה"ג מרדכי הלוי שוורצבורד שליט"א
מורה הוראה - מודיעין עילית

למדנו במשנה בפרק איזהו נשך (דף ע"ה) שאסור להלוות מוצר לחבירו על מנת לפרוע לאחר זמן מוצר זהה באותה הכמות, מכיון שהמחיר עלול להתייקר במשך זמן ההלוואה וכאשר מחזיר לו את אותה הכמות אשר שוויה בשעת הפרעון הוא יותר ממחיר שוויה בשעת ההלוואה, ההפרש במחיר ייחשב ריבית.

כגון: הלוואת פירות

אם מלווה 5 ק"ג פירות בזמן שהמחיר לקילו הוא 5 ₪ הרי שסכום ההלוואה המתורגם למזומן הינו 25 ₪ וכאשר בא לפרוע את ה- 5 קילו פירות, המחיר כבר עלה ל- 6 ₪ לק"ג יוצא שהמלווה קיבל סה"כ: 30 ₪ תמורת הלוואה של 25 ₪ ונחשב ריבית, אפילו שהחזיר פירות באותה הכמות שלוה.

הלוואת מט"ח

מטבע זר נחשב כמו חפץ שמחירו משתנה במטבע המקומי, כדוגמת הדולר, שבישראל מוגדר כחפץ הנמכר בשקלים, אם לוח 100\$ בזמן שהשער היה 3.8 ₪ לדולר וכאשר בא להחזיר עלה השער ל- 4 ₪, במידה וירצה להחזיר את ה- 100\$ כעת כשווה 400 ₪ יוצא שהחזיר עוד 20 ₪ ריבית, ואף אם התנודות במחיר תלויות בשקל ולא מחמת הדולה, כיון שהמטבע השימושי בישראל הוא השקל, נקבע המטבע הזר [הדולר] כחפץ שמחירו משתנה [מול השקל].

היתר כשיש ללווה מאותו מוצר שלוה ("היתר יש לו")
אכן התירו חכמים ללוות מוצרים וזאת במידה ובשעת ההלוואה יש ללווה מן המוצר שלוה

שאז יהיה מותר לו ללוות אפילו כמות גדולה יותר ממה שיש ברשותו. לפיכך אם יש לו דולר אחד, יכול ללוות אפילו 1000\$, אך יש מחמירים שלא מועיל דולר אחד כיון שבדרך כלל אי אפשר לפרוע הלוואה גדולה בדולרים בודדים וגם שבציינג' (חנויות להמרת מטבע) נותנים על דולר בודד בשער פחות ממה שנותנים על 100\$ כיון שאינו סחיר כ"כ, אבל אם יש לו שטר של 50\$ יהיה מותר לו לכל הדעות ללוות גם סכום של אלפי דולרים ויותר.

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

קשה לך?
זקוק לעזרה?

למשכן את הרכב תמורת הלוואה • מדוע ב'יד שרה' נוטלים רק 75% פקדון • למשכן יחידת דיור במחיר מוזל

שימוש המלווה במשכון

מבואר במשנה בפ' השוכר את האומנים דף פ: שמותר להשכיר את משכונו של העני ולנכות את רווח השכירות מסך ההלוואה, מפני שהוא כמשיב אבידה, שבכך מקל על הלווה העני לפרוע את חובו. בשימוש המלווה במשכון במשך זמן ההלוואה ישנו איסור ריבית כיון שבנוסף לכסף ההלוואה שהלווה פורע, מקבל תוספת של שימוש בחפץ בזמן ההלוואה, לכן צריך לשלם לו דמי שימוש במחיר מלא.

ישנו היתר להשתמש במשכון כאשר מנכה את שכר השימוש מסך ההלוואה, כלומר שאם הלווה 20,000 ₪ ומשכן לו הלווה מחסן, יכול לקצוב דמי שימוש מזעריים באופן שכל חודש ירד למשל 100 ₪ מסכום ההלוואה, אבל אם משלם לו בנפרד, אז חייב לשלם מחיר מלא על השימוש במחסן, שהרי למדנו שהמלווה את חברו לא ישכור הימנו בפחות, רק כאשר מקזז מדמי ההלוואה מותר אף בסכום קטן, ובתנאי משכון את המשכון בקנין הראוי וקצב מראש סכום קבוע.

והנה יש בזה שתי סוגי משכון, יש אופן שמלווה עבור שימוש במחסן לעשר שנים וזה יהיה תשלום ההלוואה באופן שבתום העשר שנים לא ישאר חוב [ונקרא בלשון הגמרא "משכנתא-דסורא" - שהיה נהוג כך במקום ששמו סורא], וזה מותר לכל הדעות אף שהמחיר האמיתי הוא הרבה יותר מסך ההלוואה, אבל משכון לזמן באופן שנשאר חוב בכסף, ומקזז כל חודש סכום קטן כדמי שימוש בזה לדעת מרן המחבר בשו"ע (ס"י קע"ב) אסור, ולדעת הרמ"א מותר. [יש מחמירים שצריך שבמשך זמן השימוש במשכון לא יוכל הלווה לפרוע את החוב ולהוציא את המשכון, וכך נחשב שמשכון קנוי לו לזמן זה].

עתה נבאר מספר דוגמאות מעשיות:

א. למשכן יחידת דיור במחיר מוזל

מי שהלווה לחברו 20,000 ₪ ואח"כ רוצה לגור ביחידת הדיור שלו או להשתמש במחסן במחיר נמוך, לנוהגים כהרמ"א יש היתר ע"י שיקח את הנכס כמשכון בקנין המועיל ויקצוב סכום חודשי שינכה אותו מסך ההלוואה, אבל לנוהגים כמחבר אין היתר בזה רק אם ישתמש לאורך זמן באופן שע"י השימוש יפרע כל החוב, כגון שהלווה 10,000 ₪ ל- 20 שנה וסיכום עמו שכל שנה ירד עבור השימוש במחסן 500 ₪ בלבד, באופן שלאחר 20 שנה לא נשאר חוב.

ב. משכון רכב ושעון

איש עסקים שנזקק להלוואה לטווח קצר בסך 50,000 ₪, וממשכן את רכבו היוקרתי עד הפרעון, והמלווה מבקש רשות להשתמש ברכב במשך ימי ההלוואה, לדעת הרמ"א יעשה קנין משכון ויקצוב סכום סמלי שיקוזז מהחוב ויסכם על כך מראש, אבל לא שישלם ע"כ בנפרד, אך לדעת המחבר אין היתר להשתמש ברכב אלא בתשלום מלא, כמו"כ תשלומי הביטוחים לרכב כשהרכב מושבת אינו חייב, כמו ביטוח חובה וביטוח מקיף וכדו' על המלווה לשלם [לכל הדעות], שאם הלווה ישלם עבור המלווה נחשב ריבית.

וכן הדין אם משכן שעון יוקרתי, לדעת הרמ"א יוכל המלווה להשתמש בניכוי סכום זעום מההלוואה, ולדעת המחבר אין להשתמש בו אלא במחיר מלא.

ג. משכון במשחקי ילדים

דבר זה נוגע גם לילדים אם אחד מלווה לחברו כמה שקלים ולוקח עבור זה צעצוע שלו כמשכון, אסור לו להשתמש בו במשך תקופת ההלוואה, רק באופנים הנ"ל.

ד. גמ"ח שנותן כלי משכון

אך זאת יש לדעת שאם הלווה היה מרשה למלווה להשתמש בחפץ גם בלי ההלוואה, כגון גמ"ח מכשירים חשמליים שנותן מכשיר כמשכון להלווה ויחד עם זה גם מרשה למלווה להשתמש, בוודאי מותר שהרי אין זה בגלל ההלוואה כיון שדרכו להשאיל גם בלי הלוואות.

ה. פקדון לגמ"ח במזומן בלבד

גמ"ח למכשירים רפואיים ו/או חשמליים שדורש פקדון במזומן בלבד או שמקבל צ"ק ומופקדים בחשבון הבנק עבור הגמ"ח ובתום תקופת השימוש מחזיר כסף אחר מקופת הגמ"ח, יש בזה איסור ריבית, כיון שהגמ"ח משתמש בדמי הפקדון ולכן הם מוגדרים כהלוואה, באופן שהשואל מהגמ"ח מלווה לגמ"ח מכספו וזמן הפירעון הוא בתום השימוש, ותקופת השימוש היא ריבית בשכר ההלוואה,

לכן בארגון 'יד שרה' שנוטלים פקדון במזומן בסך 75% מהחפץ, עשו תקנה ע"פ הפוסקים שהשואל קונה כנגד מעותיו חלק בחפץ כ 75% ובתום השימוש קונה אותו בחזרה, ויש בזה כמה פרטי דינים שאין כאן מקום להאריך, וניתן לבקש העתק מהתקנון בסניפי 'יד שרה'.

"אם יש לך ספר סגולות מיוחד לטיפול בבחורים, תביא לי", הוא אומר, והבטיח לי להחזיר את הספר ללא פגע...

ראש המחלקה החסידית של 'אחינו' הרב יעקב סירוטה בראיון מרתק על אופי פעילותו של הארגון, ועל ההצלחה הגדולה של פרויקט החונכים המסייעים לבחורי הישיבות החסידיות לצעירים

יעקב לוסטיג

בישיבות חסידיות רבות תמצאו אותם: אברכים מלאי מרץ העוברים בין הבחורים, זורקים מילת עידוד לפלוני, שאלת מתעניינת לאלמוני ומתיישבים ליד פלמוני כדי לדון אתו בבעיה האחרונה שצצה במערכת היחסים בינו ובין חבריו לספסל הלימודים. החונכים של 'אחינו'...

מה עומד מאחורי רשת החונכים המופלאה הזאת שמחוללת מדי יום מהפכות בנפשות הבחורים, מצילה אותם מסבל ממושך במישור החברתי, הרגשי או הלימודי, ומסייעת להם לעלות על דרך המלך בדרכים שאף אחד אחר לא עשה זאת קודם לכן? שוחחנו עם הרה"ג יעקב סירוטה, ראש המחלקה החסידית של ארגון 'אחינו'. ביקשנו לשמוע מעט על אופיו של הארגון ועל סגנון הפעילות שלו. "אנחנו עובדים כיום באופן פרטני עם כל תלמידי, בהתאם להנחיות שאנו מקבלים מצוות המשגיחים בישיבות החסידיות", הוא אומר. "המשגיח מדבר עם הרכז, נותן לו רשימה של שמות של בחורים שחונך יוכל לעזור להם ולקדם אותם, מסביר לו פחות או יותר מה מפריע לכל אחד מהבחורים הללו, והרכז מתאים להם חונכים בהתאם לנתונים השונים".

• האם העבודה שאתם עושים לא אמורה להיות תפקידים של המשגיחים והצוות החינוכי בישיבות? מה אתם מוסיפים שהם לא יכולים לתת לבחורים?

"השאלה הזאת הופנתה אלי פעמים רבות. כמעט כל משגיח שאנו יוצרים אתו קשר כדי לפתוח בשיתוף פעולה שואל אותה. אחד המשגיחים אפילו אמר לי פעם שהוא רוצה לדעת במה האברכים שלנו טובים יותר מהצוות החינוכי: "אם יש לך ספר סגולות מיוחד לטיפול בבחורים, תביא לי", הוא אומר, והבטיח לי להחזיר את הספר ללא פגע..." "אענה לך מה שעניתי לאותו משגיח, והתשובה נפתחה עם סיפור שקרה זמן לא רב קודם לכן בישיבה אחרת. היה לנו סיפור עם בחור שהיה מאחר כרוני לישיבה. כל יום הוא הגיע בסביבות השעה תשע. המשגיח ניסה להעניש אותו, לעשות לו מבצעים, לדבר עם ההורים שלו - שום דבר לא עזר. בצר לו הוא פנה לרכז שלנו וביקש שננסה לעזור בנושא".

"הצמדנו לבחור הזה אברך שישב אתו כמה פעמים וניסה לבדוד את הבעיה, כדי שיוכל לדעת איך לטפל בה. לאחר מספר שיחות התברר לאברך ולבחור עצמו שהבעיה היא שהוריו של הבחור מתעוררים בשעה שבע וחצי בבוקר, ואילו הוא אמור להתעורר ברבע לשש כדי להגיע לסדר 'פאר טאגס' בישיבה בשעה 6:30. הוא מכוון שעון מעורר ומנסה מאוד לקום, אבל הבית חשוך ודומם בשעה הזאת, הוא לא מצליח להתנער מהמיטה כשכולם מסביב ישנים".

"האברך הציע לו מיד אתגר גם אני צריך לקום ברבע לשש כשכל הבית עוד ישן, הוא אמר לבחור, בוא נעשה תחרות נראה מי יעיר את מי. על כל יום שאתה מעיר אותי אני משלם לך שקל, ועל כל יום שאני מעיר אותך אתה משלם לי שקל". "הבחור התעורר לחיים. זו תחרות מאתגרת עם שכר נחמד בצדה

ובעיקר תעזור לו להגיע בזמן לישיבה. מאותו לילה במשך מספר חודשים הלכו שניהם לישון כשלצדם מכשיר טלפון סלולארי, פעם הבחור העיר את האברך ופעם להיפך. האברך כמובן אפשר לבחור לנצח אותו בתחרות ובסוף החודש שילם לו עשרה שקלים שעבור הבחור היו מתוקים מדבש כי הוא השקיע הרבה מאוד כוחות כדי לנצח בתחרות".

"כעבור תקופה הם הפסיקו את התחרות, הבחור עלה על דרך המלך וכבר לא היה צריך את עזרתו של האברך..." "את הסיפור הזה סיפרתי לאותו משגיח ואמרתי לו: קודם כל אין ספק שהאברך עשה עבודה יוצאת דופן. הוא בודד בשלב התחלתי של הקשר את הבעיה, איתר אותה בצורה ברורה, אבל ההצלחה שלו נעוצה בעיקר בכך שהוא הצליח לייצר אתגר שמשך אליו את הבחור. מבצעים עשו לו כבר קודם, עונשים כבר נתנו לו בשפע, אבל אתגרים לא הציבו בפניו בנושא הזה".

"וכאן אני שואל את המשגיח: האם אתה כמשגיח יכול לרדת לרמה כזאת של תחרות עם הבחור? בוודאי שלא. זו בדיוק עבודתו של הרכז. הישיבה בנויה עם שטאנץ מסוים שאולי מתאים לרוב הבחורים, אבל בוודאי אינו מתאים לעולם. היא לא יכולה להתאים את עצמה לכל בחור ולהעניק לו חינוך אינדיבידואלי התואם את אופיו ואת מצבו הייחודי. האברך שלומד אתו כן יכול לקיים את מאמרו הכתוב 'חונך לנער על פי דרכו'. זה בדיוק מה שאנחנו יכולים לתת לבחור, והישיבה אינה יכולה לתת לו".

• מי בעצם עומד מאחוריכם? האם אתם פועלים תחת פיקוח של סמכות רבנית או חינוכית כלשהי? "אנחנו לא פועלים עצמאית. המשגיחים הם המחנכים, הצוות החינוכי בישיבות הוא זה שמחליט עם איזה בחורים נעבוד וגם עוקב אחרי ההתקדמות וסגנון העבודה שלנו. הם מעורבים בכל המהלך, ואנחנו עובדים איתם בשיתוף פעולה הדוק".

• יהיה נכון לומר שהחונכים והרכזים של 'אחינו' הם סוג של גשר בין המשגיח לתלמיד?

"הם גם משמשים כגשר, אבל לא רק. לפעמים המשגיח רוצה להעביר מסר לבחור והוא חושב שהמסר ייקלט בצורה טובה יותר אם הוא יועבר דרך האברך בצורה חברתית ואוהדת. יש גם מצבים הפוכים, הבחור מתמודד עם בעיה ולא נעים לו לפנות למשגיח. החונך במקרה כזה משמש כגשר להתגבר על אי נעימויות וכדו".

• באיזה סוג בעיות או קשיים אתם מטפלים? "באופן כללי אנחנו לא עושים סלקציה ומחליטים למי לעזור ולמי לא. כל בחור שהמשגיח סבור שהוא יכול להיעזר בנו, מקבל עזרה. כמובן שאם החונך מזהה שיש צורך באבחון מקצועי, אנחנו ממליצים על כך. אבל באופן כללי אנחנו מסייעים לבחורים עם מגוון רחב של קשיים, כמו בעיות חינוכיות, חברתיות ועוד".

"הסוד הוא כשלוקחים בחור שמתקשה בלימוד ונותנים לו את הגישמאק בלימוד, הוא מתחיל לקלוט את המאור שבה וממילא הוא כבר מתחיל לחזור למוטב וכל הבעיות האחרות נעלמות או הופכות הרבה פחות משמעותיות".

הרב יעקב סירוטה שלי"א

באיזה גיל יש צורך בזקן על מנת לשמש כחזן?

איזו הלכה מעשית נלמדת מהפסוקים המתארים את הריגת בני שכם? ואיזה נער נחשב ל'גדול' רק בנוגע לעניינים דרבנן?

או שזוהו בו סימני 'סריסות' (ראה שו"ע אה"ע קעב, ה) - נחשב לגדול ללא הסימנים האמורים.

ברם, גם טרם שנדע אם צמחו שערותיו של הנער, 'חזקה' היא שצמחו, אלא שסומכים על חזקה זו לקולא רק בנוגע לעניינים דרבנן, ולא בנוגע לעניינים דאורייתא, מפני שעל אף היותם מיעוט - מצויים הם בני שלש עשרה ללא שערות; וכן משום שאין לסמוך על חזקה בנוגע לדאורייתא כאשר ניתן לברר את הדבר באמצעות בדיקה. חזקה זו מכונה 'תַּזְקָה דְּרַבָּא' על שם אומרה בגמרא.

אחת ההלכות המצויות ביותר בה סומכים על 'חזקה דרבא', היא צירוף נער בן שלש עשרה ל'מנן' לתפילה. אולם, אין למנות נער בגילאים 13-17 שאין זקנו מגודל, לחזן, ויש אומרים שאף באקראי לא ישמש כחזן כשיש אחר היכול לשמש כחזן. ובשנת אָבֶּל יש להקל שיתפלל ערבית אף בקביעות; וכן יש שהקלו במקום בו רוב הציבור בגילאים אלו וללא זקן מגודל, כגון ב'שיבה-קטנה'. ומגיל 18 ואילך, אם זקנו צמח אפילו במעט, ניתן למנותו כחזן; ואם הגיע לגיל 20, לדעת השולחן-ערוך ניתן למנותו כחזן אף אם לא צמח זקנו כלל, ולדעת הגר"א הדבר שנוי במחלוקת.

[שו"ע או"ח נג, ו, ח וי, משנ"ב כה, כז, לב ו-לג]

וביה"ל ד"ה אבל וד"ה יוכל; ביאורים ומוספים דרשו, 34, 35 ו-37]

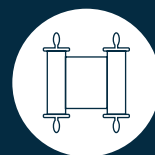
הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע, בתיאור הריגת בני שכם, נאמה: "וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שְׂמֵעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חֲבֵרוֹ". ואמרו רבותינו ז"ל ב'פסיקתא זוטרתי': שבאותו הזמן היה לוי בן שלש עשרה שנה, ומכאן שכל מקום שנאמר 'איש' אינו פחות משלש עשרה שנה, שלא מצאנו בתורה כינוי זה לפחות מגיל שלש עשרה. וכן כתב רש"י וראשונים נוספים. ויש מהראשונים שכתבו רמז לדבר מהכתוב: "עם זו יצרתי לי תהלתי יספרו", "זו" - בגימטריא י"ג. וכבר כתב המהרי"ל ששיעור שנת שלש עשרה ל'גדלות', הוא הלכה למשה מסיני, כפי שכתבו ראשונים אחרים, והפסוקים הנ"ל אינם אלא אסמכתא בעלמא.

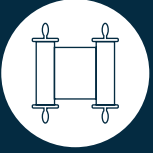
ובכן, אין נער מישראל חייב במצוות, ואינו מתחייב בעונש מיתה, מלקות וממון, על כל עבירה שהיא, וכן אין מעשיו ודבריו קיימים בנוגע לכל הדברים הצריכים דעת וכוונה, עד שנעשה 'גדול'. וגדלותו נקבעת על-פי 'שָׁנִים' וסימנים, דהיינו - שמלאו לו שלש עשרה שנה, ולאחר מכן צמחו בגופו סימני הגדלות, שהם שתי שערות גדולות במקומות מסוימים, או שערות רבות - אף קצרות - באזור הזקן. ומכסת 13 השנים נשלמות בכניסת הלילה של תאריך הלידה בתחילת השנה ה-14, ואף אם הלידה היתה ביציאת היום, בסמוך לשקיעה. ואם הגיע לשנתו השלושים ושש,

- מדוע נשלח יעקב דוקא לבית לבן?
- למה לא נעשה השידוך של יעקב על ידי שליח?
- מהו סוד קיומם של ישראל בגלות?
- מדוע התגלה שרו של עשו ליעקב כתלמיד חכם?

השאלות בפרשת השבוע

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

האוכל שקדי מרק, בנפרד, באמצע הסעודה - האם צריך לברך עליהם ברכה ראשונה? האם צריך לברך על מה שאוכלים בחתונה לאחר שפינו חלק מן השולחנות לצורך הריקודים? והאם מותר להיכנס לחדרי השינה באמצע האכילה?

ברכה על מאכל הנאכל בסעודת פת

- מאכל שדרכו להאכל בסעודת פת כחלק מהסעודה, הן כתוספת ללחם, והן כמנה בפני עצמה, במטרה להזין ולהשביע - אין לברך עליו כשנאכל בתוך סעודה.
- מאכל שאין דרכו להאכל בסעודת פת כחלק מהסעודה, או מאכל שנועד לקינוח ולתענוג בעלמא, ולא כדי להזין ולהשביע - יש לברך עליו ברכה ראשונה גם כשנאכל בתוך סעודה.
- האוכל 'שקדי מרק' בתוך הסעודה, בנפרד מהמרק, לשם תענוג בעלמא - אינו צריך לברך עליהם, כיון שמצד עצמם הם שייכים לסעודה, שהרי בדרך כלל נאכלים עם המרק.
- בזמנים עברו, נהגו לסלק את השולחן ולאחר מכן לאכול פירות ולשתות יין, בטרם יברכו ברכת המזון; ואכילה ושתיה כאלו טעונות ברכה ראשונה ואחרונה.
- בנוגע לדין האמור, הנהוג בחתונות שבזמננו שמסלקים את האוכל ואת הכלים ואף חלק מהשולחנות ועוסקים בשמחת חתן וכלה - יש אומרים שנחשב כסילוק השולחן; ויש חולקים.
- מאכל שאינו נחשב כחלק מהסעודה, והוגש במקרה לשם אכילה יחד עם הפת - ראוי לברך עליו בפני עצמו, ורק לאחר מכן יאכל עמו פת, אם ירצה בכך.
- מאכל שאין דרכו להאכל כחלק מהסעודה - טעון ברכה ראשונה אף כשנאכל בתוך סעודה. אולם, אם 'קבע' את סעודתו על מאכל זה, דהיינו שהכין סעודה שבה ישמש מאכל כזה כתוספת היחידה ללחם - נחשב המאכל לחלק מהסעודה, ואין לברך עליו. וצריך שיאכל במהלך הסעודה כמות ניכרת של פת יחד עם המאכל, כדי שיחשב כטפל אליה.
- מי שהובא לפניו ממקום אחר, באמצע סעודת פת, מאכל אשר בדרך כלל נחשב כטפל לפת, ואינו טעון ברכה ראשונה - יש אומרים שצריך לברך עליו, ויש שנהגו להקל בכך.

יציאה ממקום האכילה

- אסור לאדם לצאת באמצע אכילה או שתיה אל מחוץ לבית שבו אוכל. ואם יצא וחפץ להמשיך לאכול, בין במקום הראשון ובין במקום אחר - הריהו עשוי להתחייב בברכות נוספות לפני המשך האכילה, והדין משתנה לפי סוג האוכל והמקום שאליו יצא, ולפי דעות השולחן ערוך והרמ"א.
- מי שיצא ידי חובת ברכה ראשונה רק בדיעבד, כגון שברך 'שהכל' על מיני מזונות - יש שהתיר לכתחילה לצאת ממקום האכילה באופן המצריך ברכה; ויש שחולק על כך.
- שינוי מקום באמצע האכילה באותו החדר מותר לכתחילה, ואינו מחייב כל ברכה שהיא, ואף אם אינו רואה ממקומו השני את מקומו הראשון מחמת שיש חפץ המסתיר את הראייה.
- יציאה למרפסת שאינה מקורה באמצע האכילה - נחלקו הפוסקים אם נחשבת כיציאה מחדר לחדר, ויש שהסתפקו בדבר.
- אדם האוכל יחד עם אנשים אחרים, וביציאתו נותר במקום לפחות אחד מהם - אין היציאה נחשבת כהפסקת האכילה, ובשובו למקום רשאי להמשיך באכילתו ללא ברכה.

מהן הסיבות שמותר לשכור חדר במלון לשבת בלבד?

והאם מותר להשכיר אולם שמחות לשבת בבוקר?

הרב יהודה יעקבזון

חכמינו ז"ל אסרו ליטול שכר עבור עבודה הנעשית בשבת וביום טוב, ואיסור זה מכונה בשם 'שכר שבת'. וכתבו הראשונים, שכשם שאסור ליטול שכר עבור עבודת אדם, כך אסור ליטול דמי שכירות על השכרת בתים וכלים לשבת וליום טוב. אולם, מותר ליטול שכר על עבודה, או דמי שכירות, 'בהבלעה', דהיינו 'להבליע' את שכר העבודה או דמי השכירות של שבת ויום טוב, בתוך שכר כולל של מספר ימים או שעות. וכתבו הפוסקים, שלפיכך, השוכר חדר במלון או בבית הארחה ליום השבת בלבד - רשאי לשלם את דמי השכירות, כיון שהתשלום כולל גם

את השעות שלפני השבת והשעות שלאחריה, וכאשר האורח אוכל במלון, הרי נכלל בתשלום גם את מחיר סעודות השבת, שלגביהן אין איסור 'שכר שבת', ונמצא שהתשלום עבור יום השבת 'מובלע' בתשלום הכולל. ויש שכתבו עוד, כי איסור 'שכר שבת' בדמי שכירות אינו אלא באופן שאם לא ישתמש השוכר בבית או בכלי לא יקבל המשכיר את דמי השכירות; ולכן, במקרה שהאורח משלם מראש וגם אם לא ישתמש בחדר לא יוכל לקבל את כספו בחזרה - אין בתשלום איסור 'שכר שבת' אף ללא 'הבלעה'.

[שו"ע או"ח שו, ד, ורמו, א; ביאורים ומוספים דרשו, 2]

ממדבקת המאפיה שעל החלה ועד העלה המעופש של החסה

וגם כיצד נסנן את מי הטונה או השמנת • קובץ הלכתי מקוצר בהלכות בורר • חלק שלישי

הרב יצחק פוליטנסקי

כשיש תערובת גמורה ישנו כמובן איסור לברור, אך בנוסף ישנו איסור גם כאשר שני הסוגים אינם מעורבבים ממש, אלא רק דבוקים או מחוברים זה בזה. וזאת מכיון שבהדבקה או בחיבור הם נחשבים למעורבים יחד, אך נחלקו הפוסקים האם רק על האזור שבו החיבור יחול שם של תערובת (חזו"א) או על הכל (מ"ב).

הפתרון לכך הוא שיוציא יחד עם הפסולת חלק מן האוכל וכך הדבר לא יחשב כהפרדת פסולת מאוכל, יש שהתירו כשמוציאו רק עם מעט אוכל (מ"ב). ויש אומרים שכדי שלא יראה כהפרדת פסולת מאוכל, צריך להוציא הרבה מהאוכל (חזו"א).

דוגמאות מצויות שבהם נחלקו הפוסקים

- תפוח שחלקו רקוב ורוצה להוציא את החלק הזה כדי לאכול את התפוח, יכול לעשות כן רק אם יוציא יחד איתו מעט מהפרי, ויש מחמירים ואוסרים בכך אלא א"כ יוציא יחד עם הפסולת כמות גדולה מהאוכל.
- עלה חסה שבו חלק כמוש שאינו ראוי לאכילה יכול להסיר חלק זה יחד עם החלק הטוב, ויש מחמירים כנ"ל.
- ג'לי המוגש כקינח ובו כמה שכבות בטעמים שונים ואינו מעוניין בשכבה העליונה, יכול להסירה רק ביחד עם השכבה שרוצה לאכול, כדי שיחשב כמפריד בין שני חלקי אוכל, ויש מחמירים כנ"ל.
- בשר מבושל אשר בו חתיכת שומן הדבוקה לבשר, ניתן להסירו ביחד עם חלק מהבשר וגם ע"י סכין וכדו', ויש מחמירים כנ"ל.
- קוגל אטריות שחלקו שרוף ולא מעוניין בחלק השרוף יכול להסיר חלק זה אך יחד עם החלק הטוב, ויש מחמירים כנ"ל.
- מדבקה הדבוקה על החלה, לכל הדעות מותר להסירה עם מעט מהחלה.
- גביע עם יין שנפל לתוכו זבוב, לכל הדעות יכול לשפוך מעט מהיין, או להוציאו עם כפית יחד עם הזבוב.

אופנים נוספים לאוכל ופסולת מחוברים

- סרדינים או טונה המונחים בקופסת השימורים, אסור לו לשפוך את השמן או המים, כיון שהם הפסולת, אלא יוציא את הדגים עם כף כדי לאוכלם לאלתה.
- אפרסקים או אננס הנמצאים בקפסת השימורים ורוצה לאוכלם ביחד עם המיץ שלהם, ניתן לשפוך קודם מהמיץ לכלי ואח"כ להוציא את הפרי וזאת כדי לאוכלם לאלתה.
- צנימים שנחרכו ויש בהם שכבה שרופה, אסור לגרד את החלק השרוף כיון שמוציא פסולת מאוכל ועובר על איסור בורר.
- כלי ובתוכו משקה אשר בחלקו העליון הוא צלול אך בתחתיתו מעורב המשקה בתערובת שאינו מעוניין בה כגון יין עם שמרים או תמצית תה עם גרגירים או עלים שמונחים בתחתית הכלי, מותר לשפוך מהחלק העליון לכלי אחר אך יזהר להפסיק לפני שיגיע לחלק המעורב שבתחתית הכלי.
- כל זה הוא כאשר בחלק העליון נמצא המשקה הטוב שמעוניין בו כעת אך כאשר הדבר הפוך ואינו רוצה את המשקה שבחלק העליון, נמצא שכאשר שופך מלמעלה הוא בורר פסולת מאוכל ועובר על איסור, אך אם ישפוך ביחד גם מה"אוכל" שבתחתית מותר כיון שמפריד בין שני חלקי אוכל.
- ולכן מים הנמצאים בגביע הלבן או הגבינה ולא מעוניין בהם, אסור לשפוך אותם אלא יטול בכף יחד עם המים חלק מהלבן או הגבינה ויוציא.
- שכבת השומן שעל המרק שרוצה להסירה, יוציא יחד עמה חלק מהמרק ויכול לעשות זאת אפילו עם כף וכדו' (שנחשב כלי לעניין זה) כיון שלא חשיב כבורר אלא כמפריד בין שני חלקי אוכל.

(התקציר נערך מתוך איל משולש, אורחות שבת ועוד.)

אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

גליון רל"ו
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלט"א

תודה למשפחת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

תניא, אמר רבי שמעון הצדיק, מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד. פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתו שהוא יפה עיניים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? אמר לי, רועה הייתי לאבא בעירי והלכתי למלאות מים מן המעין. ונסתכלתי בבואה שלי ופחו עלי יצרי ובקש לטרדני מן העולם. אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה. העבודה (אני נשבע) שאגלחך לשמים. מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו, אמרתי לו בני, כמותך ירבו נזורי נזירות בישראל, עליך הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה" (ילקוט תש"ט נדרים ט')

פרשת השבוע

כראש ישיבת ענף עץ חיים במאלטש, החלה להתפשט בקרב יהודי רוסיה רוח ההשכלה החדשה, שחדרה אליהם מארץ אשכנז, ורבים תבעו להנהיג בישיבה לימודי חול ולשלבם עם לימודי הגמרא והפוסקים. חלק מהצעירים נתפסו להשפעות מן החוץ והציצו בספרות פסולה, הציצו ונפגעו. ניסה רבי שמעון להסביר לתלמידים מה חזקה ההשפעה השלילית שיושפעו אגב קריאתם והסתכלותם. ואמר: אפילו מי שסבור בצדק שמחוסן הוא מפני השפעה חיצונית, ולא יינזק, סופו לצאת נפסד. והראיה שנאבק יעקב אבינו עם שרו של עשו, והכתוב מעיד בו מפורש "ותוכל". אך מכל מקום סבל מתוצאות המלחמה ונשאר צולע על ירכו. ויתכן, הוסיף רבי שמעון שזה אחד מטעמי האיסור לאכול גיד הנשה, ללמדנו ולהזכיר תמיד, שבאף מקרה שהוא, אין ההתמודדות עם הסטרא אחרא מוסיפה בריאות.

וייותר יעקב לבדו (כ"ה - ל"ב) אומר רש"י "שכח פכים קטנים וחזר עליהם". מסופר: כשעלה ה"ישועות יעקב" הגה"ק רבי צבי הירש אורנשטיין זיע"א על כס הרבנות בלבוב, ערך קידוש לכל הקהל. שמע את אחד הבעלי בתים הפשוטים לוחש לחבירו, לא מצאה הרבנית שלו כוסיות קטנות יותר? אמר ר' צבי הירש, מה ראה יעקב אבינו לטרוח כל כך בשביל פכים קטנים? אלא ידע יעקב שעשו הולך לקראתו וארבע מאות איש עמו, והיה בטוח שיצטרך לתת לכולם משקה ולא יספיקו לו חביות. ולפיכך חזר על פכים קטנים.

ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנאל והוא צולע על ירכו (ל"ב - ל"ב)
מסופר על הגה"ק רבי שמעון שקוף זיע"א, שבימים שכיהן

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:18 ת"א: 5:19 ר"ת: 5:55

פרשת וישלח

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:02 ת"א: 4:16

לדלת בקעו קולות רכים של ילדים, הוא החליט לנסות את מזלו ונקש על הדלת, כשזו נפתחה נגלה לפניו מחזה יוצא דופן ומשובב כאחד, חדר גדול ריק כמעט לגמרי ובמרכזו על גבי בול עץ לא מהוקצע, ישב 'מלמד' וסביבו דרדקים שלמדו מפיו תורה.

"ברוך הבא" קרא המלמד לעברו, "ברוך הבא" אמרו החזיקו אחריו גם התלמידים. "שמא מכיר אתה את הגאון רבי בער?" שב משה על שאלתו בפעם המי יודע כמה באותו יום, "את הגאון רבי בער אמנם אינני מכיר" השיב המלמד, "לעומת זאת את 'בער' מכיר אנוכי גם מכיר", ניצוץ של תקווה ניעור בליבו של משה, "התדע אפוא היכן הוא מתגורר?" שאל את המלמד, חייך אליו רבי בער בחביבות ואמר: "אני הוא", "האם אתה הוא תלמידו של מורנו ורבנו הבעש"ט?" התקשה משה להאמין.

והנה אך שמע המלמד את שם הבעש"ט הקדוש יוצא מפי האיש שבפתח, ומיד השתנה גוון פניו, רעד עבר בגופו והוא מיהר לקום ולעמוד על רגליו, "מורי ורבי הוא" ענה. "אם כן הריני למסור לך דרישת שלום חמה ממנו" אמר לו משה. המלמד הקשיב ביראה עצומה לכל מילה שיצאה מפיו של משה, ואף ביקשו לחזור שוב ושוב על דברי הבעש"ט כפי שאמרם לו, לאחר שמילא את שליחותו, לא יכול משה להסתיר את פליאתו כיצד יתכן שתלמידו החביב של מורנו הבעש"ט יתגורר בבקתה עלובה שכזאת? שאל, כל היום חיפשתיך ואיש מבין התושבים אפילו לא הכיר אותך.

המלמד התבונן במשה ושתק, כעבור רגע החל להתעניין ושאל לשלמו, "ברוך ה' שמשפיע עליי ועל בני ביתי רוב טובה" אמר לו משה "אשה מסורה, ילדים טובים, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. "ומהו מקור פרנסתך?" התעניין תלמידו של הבעש"ט, משה סיפר לו על האכסניה המרווחת שבבעלותו ועל הרווחים הנאים שהיא מניבה, אחר כך ביקש המלמד לשמוע ממה על בית מגוריו, חיוך של שביעות רצון נח על שפתיו של משה שעה שסיפר על ביתו הנאה, בצבעוניות רבה תיאר את שפע החדרים בבית, את הטרקלין המפואר ואת הריהוט היקר המקשט אותם, ריהוט שרכש במיטב כספו.

ליומא דהילולא של המגיד הקדוש ממעזריטש

בבעלותו של משה הייתה אכסניה גדולה שניצבה על אם הדרך, מיקומה המצוין הביא אליה עוברי אורח רבים שפרנסו את בעליה בעושר ובכבוד, משה עצמו היה דל כבישרונות ולא מבין גדול בתורה, אך התברך בלב יהודי חם ובאמונה תמה בהקדוש ברוך הוא, ואמונה פשוטה בצדיקים, מעת לעת נוהג היה לנסוע למעזיבוז לבית מדרשו של הבעל שם טוב הקדוש זיע"א כדי להתחמם באורו, מנסיעות אלה היה שם מחווק ומחושל באמונתו. פעם אחת כשנכנס בתום אחד מביקוריו במעזיבוז ליטול ברכת שלום מרבו, הטיל עליו הבעש"ט שליחות: "בדרך לביתך עבור דרך עיירה פלונית" אמר לו הבעש"ט, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב 'בער', מבקש אני ממך כי תסור לביתו ותמסור לו פרישת שלום חמה ממני".

למותר לציין כי משה שמח לבצע את השליחות שהטיל עליו רבו, כל הדרך היה שמח ונרגש מן הזכות הגדולה שנפלה בחלקו, וכי קלה היא? רבו הבעש"ט הקדוש בכבודו ובעצמו, ביקש ממנו להעביר מסר אישי לתלמידו "החביב", לבטח מדובר ברב העיירה או לפחות באחד מלמדניה הנודעים, הרחר משה בליבו. בעיני רוחו כבר ראה את עצמו מתייצב בפתח ביתו של התלמיד המכובד, עיניים סקרניות של עוברי אורח ננעצות בו בעניין, והוא נכנס פנימה ומוסר בדחילו ורחימו את הדברים שביקשו הבעש"ט להעביר לתלמידו.

עם הגיעו לעיירה החל משה להתעניין אצל תושביה היכן מתגורר "הרב הגאון רבי בער", ואולם לתדהמתו נתקל בתגובות שנעו בין מבטים תמהים לבין אדישות מוחלטת, "הרב הגאון רבי בער? אין כאן אדם כזה", השיבו לו כמה מהעוברים ושבים, משה לא ידע את נפשו מאכזבה וממבוכה, שוב ושוב ניסה לרענן את זכרונו שמא טעה בשמיעת דברי רבו, אבל הוא זכר אותם מילה במילה, "בעיירה זו מתגורר תלמידי החביב בער". כל היום התהלך משה בעיירה, עבר מסמטה לסמטה ומבית לבית, תר אחר התלמיד החביב שאיש לא הכיר. לעת צהריים תש כוחו והוא הגיע לבקתה קטנה ועלובה, מעבר

צִיּוּר וְנִמְשָׁל

ויירא יעקב מאד ויצר לו (ל"ב - ח')

פירש"י ויירא, שמא יהרג, ויצר לו, אם יהרוג הוא את אחרים. לכאורה יש להבין למה היה חושש פן יהרוג את עשו? והלא בדין הוא שיהרגנו וכמו שאמרו רבותינו (ברכות ס"ב) הבא להרגך השכם להרגו.

אפשר לפרש על פי משל: מעשה שהיה במלך צרפת שהיה לו יועץ חכם חרשים חווה בכוכבים ובקי באצטגנינות. והיה מגיד לו תמיד נסתרות ועתידות, והמלך היה מאמין בו מאד לרוב חכמתו, ויעשיריהו ויכבדהו. והנה יום אחד נהפך לב המלך עליו על ידי הולכי רכיל שדיברו לשון הרע על היועץ מרוב קנאתם בו, שכאילו קשר היועץ קשר עם אויבי המלך להדיחו ממלכותו. ותיכף גור אומר להביא לפניו את היועץ. ועלה בדעתו להכנס עמו בדברים טרם יהרגנו כדין מורד במלכות. והנה כאשר הובא החווה בכוכבים לפני המלך, פנה המלך בשאלה האם יש בידך לחוות מה צפוי לך בעתות כאלה? ויאמר החווה יש ויש. אמר לו המלך אם כן הגידה נא לי יום מותך. ויבהל החווה מאד שהרגיש כי רעה נגד פניו, ויתבונן לחשוב במשטר הכוכבים בלוחות בלפניו, ויעש כן בחכמה למראה עיני המלך כאילו הוא רואה במשטר הכוכבים והמזלות. ואחר איזה רגעים השתנו פניו והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו ויאמר למלך אדוני המלך: הכוכבים גילו לי כי סכנה גדולה מרחפת על ראשי, אולם צר לי מאד להודיעך כי על ידי הכוכבים נודע לי שיום מותי יהיה לפני יום מותו של המלך בשלשה ימים, ולא על עצמי אני דואג, אלא על אדוני המלך כי קרב קצו וקץ הממלכה האדירה. וישתומם המלך למשמע אוניו כי דברי החווה הטילו עליו אימה ופחד, ויירא לנגוע בו. ואז הוציא לאור משפטו ויצא זכאי לפני המלך. ואדרבה שם המלך משמר ללות את היועץ בכל אשר ילך, כי האמין שדברי חזונו יבואו באחרית הימים. ועל זה נאמר (קהלת ז' - יב) "החכמה תחיה בעליה."

והנמשל: הנה ידועים דברי חכמינו (סוטה י"ג) שרבקה נתנבאה שיעקב ועשו ימותו ביום אחד, כמו שנאמר למה אשכל גם שניכם יום אחד. ואף על פי שמיתתן לא היתה ביום אחד ממש, מכל מקום נקברו ביום אחד. שכאשר ערער עשו על קבורת יעקב במערת המכפלה, נטל חושים בן דן מקל והכה בראשו של עשו. ובא יהודה והשלים הריגתו של עשו, כמו שכתוב "ידך בעורף אויביך" נמצא שדברי רבקה למה אשכל גם שניכם יום אחד נאמרו ברוח הקדש. ולכן ויירא יעקב שמא יהרג ויצר לו שמא יהרוג ואז ימות גם הוא כאחיו לקיים נבואתה של רבקה.

(בשם מרן הראש"ל"צ הגר"ע יוסף זיע"א)

כל אותה עת הקשיב ה'מלמד' לאורחו רוב קשב, "והיכן בדעתך ללון הלילה?" שאל לפתע את משה, שאלה שלא ממין העניין, משה נבוך לרגע אך מיד השיב "אלון כפי הנראה באכסניה הראשונה שאמצא", ניצוץ עלה בעיני ה'מלמד' "אם אמנם כדברייך בעל ממון ונכסים אתה?", הקשה "אם כך מדוע בגדיך כה פשוטים, וכיצד תהיה מוכן ללון הלילה באכסניית הדרכים הראשונה שתמצא? האם לא ראויים לך בגדים מפוארים יותר ומלון מהודר יותר?".

משה לא התבלבל ומיד השיב: "כבודו, כיצד אפשר להשוות, בביתי הפרטי נוהג אני בכל גינוני הכבוד והעושר בהתאם להישג ידי, אולם עתה, עתה הרי אני בדרך, רק בדרך, ובדרך אין מייחסים חשיבות רבה לבגדים ולתנאי נוחות". תלמידו החביב של הבעש"ט הביט היישר לתור עיניו של משה ואמר: "יפה דיברת", "אם כך זוהי אף תשובתי לשאלתך הראשונה, אף אני מצוי עתה בעיצומה של הליכה בדרך, דרך ארוכה של חיים בעולם הזה, ו'בדרך' כפי שבעצמך אמרת אין ליחס חשיבות רבה מדיי לענייני פאר, נוחות וכבוד, אבל 'בבית' שם בבית האמיתי בעולם בעליון, שמור ומוכן עבורי עושר מופלג, מוכן אני אפוא לשבת עתה על בול עץ וללמד תורה לתינוקות של בית רבן, ובלבד שכאשר אגיע לבסוף 'הביתה' אל אבי שבשמים, אזכה לרוב עושר ולחיי העולם הבא."

רק אז הבין משה לשם מה שלחו הבעש"ט אל תלמידו חביבו רבי בער, כי הוא ביקש ללמדו פרק בהלכות דרכים ובתים, ומיהו התלמיד החביב? הלא הוא מי שלימים נודע שמו בכל העולם כהרב הקדוש רבי דוב בער, המגיד הגדול ממעזריטש זיע"א, שהשבוע ביום שני י"ט כסלו יחול יומא דהילולא שלו. זכותו תגן עלינו ועל כל ישראל, אכ"ר.

צ'ין אדם לחברו

התחשבות בזולת

סיפור זה התחרש בעת שהגה"ק רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, ליווה את חתנו הגר"א קוטלר זצ"ל ונכדו רבי שניאור זצ"ל עם שובם לאמריקה, בדרכם להקים את מבצר התורה הגדול של לייקווד, האב הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל ובנו ענקי התורה, ניצלו כידוע בניסי ניסים מציפורני הנאצים בשואה. ולאחר שהייה קצרה בארץ ישראל טסו לאמריקה ומרן הגר"א קוטלר זכה להיות שם ממקימי התורה. התרגשות רבה ניכרה בר' איסר זלמן בעת שחתנו ונכדו נפרדו ממנו וירדו בגרם המדרגות, בדרכם לרכב שהמתין למטה, ושהיה אמור להובילם לשדה התעופה. והנה הבחינו תלמידי ת"ת "עץ חיים" שר' איסר זלמן לא ירד עד לרחוב ממש, אלא ליווה את ר' שניאור ואביו רק עד אמצע המדרגות, שהובילו מדירתו אל הכביש, נשקו ונפרד ממנו. תלמידי הת"ת ביקשו לדעת מדוע ולמה לא ירד הגאון עד למכונית, הלא דבר הוא. ואז השיב להם מרן הגר"א זצ"ל תשובה מרטיטת לב ושצריכה להרעיד את ליבו של כל אחד מאתנו. הרי לא כל חבריו של נכדי זכו להגיע למצב שבו הוא נמצא עתה, רובם נשחטו ונעקדו על קידוש השם, ואם כן, איך אני יכול לרדת עד לרחוב ולנשקו לעיני כולם ולהפגין בכך את שמחתי? הרי יש משפחות רבות שלא הגיעו לרגע הזה.

גדלות שבחסד

על הגה"ק רבי דוד פייגנבוים גאב"ד פרוזנאי זיע"א מקדושי השואה. מספר עד ראה מחיותיו בשנות הרעה. בביהכ"נ הלא מוסק, יושב לו הרב לבוש מעיל פרווה, משפשף יד ביד, מכה רגל ברגל לחממן קצת ולומד, או משוחח עם הבאים בחידושי תורה, בדרוש, או בסיפור, הכל לפי הבנת המבקר. גם אני זכיתי להיות בין מבקריו, ביום חורפי אחד נכנסתי אליו

לבית הכנסת, הקור היה שלושים מעלות מתחת לאפט, והרב יושב כדרכו בקודש בביהכ"נ רועד מקור ולומד. שאלתי אותו הרי עוד היום גדול, לא עת האסף העם לתפילה, והרי יכול הרב להיכנס לדירתו הסמוכה המוסקת קצת, וגם אני ויתר המבקרים היינו שמחים לשוחח עמו בבית ולא לסבול כאן מהקור הנורא. השיב הרב, הנך צודק בהחלט, אבל הסכת ושמע מעשה שהיה שבגללו החלטתי לשבת כאן. לפני זמן מה ישבתי בביתי המוסק ולמדתי, מישוהו דפק בדלת, בשומעי הדפיקות, אמרתי, כן, בבקשה נא להיכנס, ואין מענה. שמעתי קול צעדים וצעקתי, להיכנס, ואין קשב. קמתי לפתוח את הדלת וראיתי שאדם מתרחק, השגתי וראיתי בוכה. הבנתי שהוא בא לתנות את צרותיו כרגיל בתקופה חשוכה זו. ביקשתי שייכנס לבית, נרגע ונכנס. שאלתי ולמה חוזר על עקבותי ולא נכנס לבית? השיב, דפקתי בדלת ולא קיבלתי מענה, כנראה לא שמע את תשובת הרב להיכנס, חשבתי שהרב לא יכול לקבלני, חזרתי על עקבי ואנחתי עמי. סיכם הרב: שמעת! יהודי בא אלי בימים טרופים אלו לשפוך לבו, במה אני יכול לעזור לז' כסף אין לי, אוכל ומוזן גם אין, אם כן איפוא, כל העזרה והחסד שאני מסוגל להעניק הוא, לשמוע אנחות של יהודי ולהשתתף בצרתו, לנחמו ולעודדו, ועתה אם בא יהודי ומוצא דלת נעולה ומתבייש לדפוק, או שדפק ולא שמע את התשובה, והוא יחזור לביתו עם מכאובי לבו. כיצד אפשר לשאת זאת? לכן החלטתי לשבת כאן בבית הכנסת הפתוח ולסבול מקור כדי שכל יהודי בהיכנסו לביהכ"נ, יפגשני מיד ויוכל לשוחח ולשפוך לפני את לבבו השבור. אכן גדלות שבחסד.

הילולא דצדקיא

שבת קודש י"ז כסלו
הגה"ק רבי יוסף יוזל הורביץ הסבא מנובהרדוק (תר"פ)
יום ראשון י"ח כסלו
רבינו אברהם בן משה (בן הרמב"ם - ד"א תתקכ"ז)
הרה"ק רבי ברוך ממעובו ב"ר יחיאל מיכל (תקע"ב)
יום שני י"ט כסלו
הרה"ק רבי דוב בער ב"ר אברהם (המגיד ממעורישט (תקל"ג)
יום שלישי כ' כסלו
הרה"ק רבי משולם פייביש ב"ר דוב בעריש מקרעמניץ (משנת חכמים - תקל"ה)
הרה"ק רבי בנימין זאב וואלף הלוי ב"ר שמואל מבאלטא (תקפ"ו)
הרה"ק רבי דוב בעריש מאושפיצין ב"ר משה (תלמיד החווה - תקצ"ח)
הרה"ק רבי ברוך מויוניץ ב"ר מנחם מענדל (אמרי ברוך - תרנ"ג)
יום רביעי כ"א כסלו
שמעון בן יעקב משבטי קה (כ"א - שי"ד)
הרה"ק רבי נפתלי ב"ר יחזקאל שרגא משינאווא (איילה שלוחה - תרכ"ד)
יום חמישי כ"ב כסלו
רבי אליעזר אשכנזי ב"ר אליהו (מעשי ה-שמי"ו)
הרה"ק רבי פינחס מאוסטראה בן הייבי ר' יעקב יוסף (תקס"ו)
יום שישי כ"ג כסלו
רבי מרדכי הלפרין מאוסטראה ב"ר יואל (המכונה בעל שם - תקט"ז)
הרה"ק רבי אברהם מאולינוב ב"ר יצחק חריף מסמבוור (תקע"א)
הרה"ק רבי אלימלך לוי מטאהש ב"ר משולם פייבוש (תש"ג)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

פרפראות

סיפר הרה"ק רבי מרדכי מלעכוויטש זיע"א, שבעת שביקר אצל הרה"ק רבי ברוך ממעזיבוז זיע"א (יומא הילולא י"ח כסלו) בא הרה"ק רבי משה מסאווראן זיע"א להוכיח עצמו אצל רבי ברוך ואמר: מה עושים עם היצה"ר? והשיב לו רבי ברוך: היצה"ר בא גם אצלנו ואנו משיבים לו: וואס פאר א פנים וואלטין מיר געהאט פאר אונז אליין, ווען מיר וואלטין דיר געפאלגט? (איזה פנים היה לנו לגבי עצמנו, אם היינו שומעים לך?)

בחסות "דודי קאר"

הסוכן החרדי שלך להשכרת רכב
מכל החברות 052-7655-222

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות רשת חנויות

גל פז

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

וישלח יעקב מלאכים לפניו (לב, ד) - מפרש רש"י, מלאכים ממש. וכתב ה'כלי יקר, שרש"י ד"ק זאת מהלשון לפניו המופיע על-מלאך, שנאמר כי ילך מלאכי לפניו. ולכן הוסיף רש"י את-התבה ממש שהיא בגימטריה כי ילך מלאכי לפניו. (נפלאות יעקב)

וארבע מאות איש עמו (לב, ז) - במדרש מובא, שעשו נטל עמו ארבע מאות ראשי גיסות, ולכל-אחד מהם היו ארבע מאות חילים. ולמה לקח עשו עמו דוקא מספר זה? מפני שמחנהו של יעקב מנה 16 אנשים, יעקב ואחד-עשר בניו עם ארבע נשיו. ומפיון שמבטח היה יעקב שיפל מצדו אלף ורבעה מימינו, הרי שכל רבקה נופלת בידי אדם אחד, ונמצא אפוא ש"160 אלף האנשים של עשו יפלו בידי 16 האנשים של מחנה יעקב. אולם עשו היה יתר עליהם, ולכן אמר יעקב כי ירא אנכי אותי, שרק מעשו עצמו הוא חושש מפני שהוא יתר על-מחנהו, ולכן נענש יעקב על שהחביא את-דינה בתבה, שהרי אם היתה עמו היה מספרו הרבה יותר מעשו. (אור תורה)

אם-יבוא עשו אלי-המחנה האחת והכהו (לב, ט) - תבת והכהו נקראת ושר והפודה, לרמז לדברי רבקה שאמרה למה אשפל גס-שניכם יום אחד, ואם יכה עשו את-יעקב - ימות גם הוא, ויתקום והכהו פנים ואחור. (קריית ארבע)

ויאמר אלי-עבדיו עבדו לפני ורוח תשימו בין עדר ובין עדר (לב, יז) - בגימטריה 482 ועוד אלפים = 2,482, כמנין התבות כי בין כל עדר היה 2,000 אמה, כמובא ב'דעת זקנים. (מגדנות)

ויפל על-צוארו (לב, ד) - אם תפל את-שם עשו על תבת צוארו, תקבל גימטריה 679, כמנין התבות והיה שיש, כדברי רש"י. (שם)

וישקהו (שם) - מנקד עליו בשבע נקודות, כי עשו נשק ליעקב שבע פעמים, כנגד שבע ההשתחויות של יעקב לעשו. (אור משה)

ויעקב נסע סבתה ויבן לו (לב, יז) - י"ח אותיות, כי שהה שם י"ח חדש פרש"י בשם המדרש. ול'דעת תרגום יונתן שהיה שם רק י"ב חדש, כמנין האותיות של ויעקב נסע סבתה. (מגדנות)

ספורים בפרשה

מה אמר עבדך יעקב עם-לבוך גרתי (לב, ה)

הרבנית של רבי יוסף שטיינהרט מפיורדא בעל שו"ת "זכרון יוסף", בתו של רבי ליב מוכיח מברלין, היתה חכמנית ומלמדת, ונודעה בבקיאותה בתורה. בעלה מביא בספריו פמה מחדושיה הנפלאים, ואף החיד"א מזכיר זאת ב"שם הגדולים" בלשונו הנמלצת, וכותב: "והרב זכרון יוסף בדרושים הביא פשטים, ופר"ש מר-האשה הרבנית". אחיה היה רבי ישעיה פיק ברלין, שנודע בהוספותיו ל"מסרת הש"ס", והוא מזכיר בספרו דבר חדוש מונה על דברי רש"י בפסוק זה "עם-לבוך גרתי": "לא נעשיתי שר וחסוב, אלא גר. אינך קדאי לשנא אותי על ברכות אביך שברכני יהוה גביר לאחיד/ שהרי לא נתקיימה בי". וכה פרשה הרבנית: "לא התקיימה בי הברכה של יהוה גביר לאחיד/ ומתבת צבי"ר לא נתקיימה בי, ונתר ממנה רק צ"ר..."

היה זה בפרשת וישלח בעיר פתח-תקוה, כאשר אחד מחשובי בחורי ישיבת לומז'א שבעיר, עלה על-הבימה באחד מבתי הפנסת האזוריים, כדי לשאת דברים בענין שמירת שבת. במהלך הדברים אמר: "חז"ל דרשו את-דברי יעקב אבינו שאמר לעשו עם-לבוך גרתי - 'תרג'ג מצות שמרתי, ולא למדתי מעשיו הרעים'. ולכאורה עולה התמיהה, הרי אם יעקב אבינו שמר על-כל המצוות, מה יש להוסיף ולומר עליו שלא למד מעשיו הרעים של-לבוך? אלא שיש לפרש את-הדברים בדרך דרוש, כי ליעקב אבינו היתה תביעה על-עצמו, מדוע לא למד מלבוך לקום את-המצוות בחשק גדול, כפי שלבוך עשה את מעשיו הרעים מתוך מרץ וחיות". בסיום הדרשה, נגש המשגיח רבי אליהו הכהן דישיניצר, שישב אף הוא בין הנאספים, ותהה באזני הבחור: "איך אפשר לומר כן על יעקב אבינו, בחיר האבות? וכי היה חסר לו משהו בשלמות המצוה ביחס ללבוך הארמי?! וכיצד אפשר בכלל לדבר עליו"? נבוך הבחור, אולם לאחר רגע אמר: "האם חוץ מפרט זה, מצא המשגיח חסרונות נוספים בדרשתך? השיב המשגיח בשלילה, והבחור נשם לרוחה. "אם-כה, אני שמח ומרצה מאד שדברי מצאו חן בעיני המשגיח. ולגבי הדרוש שאמרת על יעקב אבינו, לא מלבי בדיתי את-הדבר, אלא שמעתינו במו-אזני מה'חפץ חיים' בעת שלמדתי ב'רדיון'... קבל רבי אליהו את-הדברים, אולם לעצמו המשיך לתהות בחשאי: "יעקב אבינו, בחיר שבאבות!" ומענין, שגם רבי מאיר שפירא מלברלין, דרש דרשה זו בדברי רש"י, בדיוק כפי דרשתו של ה'חפץ חיים'".

ויותר יעקב לבדו (לב, כה)

אחד מחסידיו של ה"דמשק אליעזר" מויז'ניץ, ששמו היה ר' יעקב שמעונוביץ, הגיע פעם לרבו בעצומה של מלחמת העולם השנייה, וספר לו בצער כי הוא גיס לצבא בעל-כרחו, ובעוד שעד-עתה עסק בעבודת קלה של ה'גנת מזון לחילים, מבקשים הם להעבירו בפרך. בשוהגיו אל-הרבי, מצאו יושב תחת אילן בחצרו ועוסק בכתובת חדושי תורה. "ראה נא", אמר לו לאחר ששמע את-דבריו, "בדיוק עתה אוהז אני בפסוק ויותר יעקב לבדו, ומברך אני אותך שפך יתקיים בך". התייצב האיש בפני הרופא הצבאי, והוא בקש ממנו לעמוד בצד לבדו עד שישים לבדק את-השאר. בפשטים, החליט משום-מה 'כי שמיעתו לקויה, והשאריו בעבודתו הקלה.

היה היה

ביִשְׁרֵית עַם־אֱלֹקִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל

אֶל־מַעֲוֹנוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר מִפְּרָמִישְׁלֹן, הָיוּ נוֹהֲרִים יְהוּדִים מִקְרֹב וּמְרֻחָק, שֶׁבָּאוּ לִיהְנֹת מִזִּיו תוֹרָתוֹ וְלִהְתַּבָּרֵךְ מִפּוֹ דְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים. יוֹם אֶחָד, הִגִּיעָה אֵלָיו אִשָּׁה יְהוּדִיָּה מִרַת־נֶפֶשׁ מִהַעִיר שָׂאֵץ שְׁבוּרֵמִנְיָה, וּבִפְיָה בִקְשָׁה לְהִתְבָּרֵךְ בְּזֶרַע שְׁלִי־מֵימָא, שֶׁפֶן כָּבֵד שׁוֹנֵם אֲרֻכּוֹת עָבְרוּ עָלֶיהָ מִיּוֹם נִשְׁוֹאֵיהָ, וְעַד־כֵּן לֹא זָכְתָה לְבָנִים. "וּמַדּוּעַ לֹא הִגִּיעַ בְּעַלְדָּךְ לְכֹאֵן? תַּמָּה הֲרֵב, וּבִמְקוֹם תְּשׁוּבָה, פְּרָצָה הָאִשָּׁה בְּכִי־מֵר, בְּצַבְעֵים קוֹדְרִים תֵּאָרָה אֶת־הַתְּנַהֲגוּתוֹ הַנְּלוּזָה שְׁלִי־בַעֲלָהּ, אוֹתוֹ נִשְׁאַה בְּשִׁהֲיָה אֲבָרָה הַגּוֹן וִירֵא־שָׁמַיִם, אוֹלָם לְרַגְלֵךְ מִסְתַּחֲרוּ בֹא בְמַנְעַע עִם נְכַרְיִים, וְאִסְטֵא זָמַן אֶת־דְּרָךְ הַתּוֹרָה וְהַחֵל לְלַגֵּל לְכָל־הַקְּדוֹשׁ וְהַיִּקְרָה. "שׁוֹבֵי אֶל־בֵּיתְךָ", אָמַר לָהּ הֲרֵב, "וְצִוִּי לְבַעֲלָךְ, שֶׁאִם הוּא חָפֵץ בְּבָנִים, יָבֹא עִצְמוֹ הַלּוֹם". לְשִׁמַּע הַתְּשׁוּבָה פְּרָצָה הָאִשָּׁה בְּכִי מִחֻדָּשׁ: "אִידֵי אוֹכֵל לֹזֵמֵר לוֹ פֶּה? וְהָרִי לְשִׁחּוֹק וְקָלָם אֵהִי בְעֵינָיו?! נֶאֱמַר רַבִּי מֵאִיר, וְהַחֵל לְפָרֵט בְּפִנְיָה אֶת־מַעֲלָלָיו הָרָעִים שְׁלִי־בַעֲלָהּ, כְּאֵדָם הַקּוֹרֵא מִתּוֹךְ הַסֶּפֶר הַפְּתוּחַ, וּמִנֵּה בְּפִנְיָה אֶת הַיָּמִים וְהַמְּקוֹמוֹת הַמְּדַבְּקִים בָּהֶם הֲלֹךְ אִשָּׁה אַחֵר תֵּאָדוֹת לְבוֹ, וְלֹא הִסְתִּיר דָּבָר. "אֶת־כָּל אֵלוֹ תִפְרָטִי בְּפִנְיוֹ, וּבְטוֹחֲנִי שֶׂאֵל לֹא יִתְמַחֲמָה אֶפְלוּ רַגַע אֶחָד וְיִמְהַר לְבֹאוֹ לְכֹאֵן". וְאָמַנְם, כְּאִשֶׁר שָׁבָה הָאִשָּׁה הַבְּיָתָה וְהַחֲלָה לְמִנּוּת בְּפִנְיָה בַעֲלָהּ אֶת־מַעֲלָלָיו, נִבְהַל הֵלָה וְהִתְמַלֵּא פְּלִיאָה מִי גְלָה לָהּ רוּיִם אֵלוֹ. "הַצַּדִּיק מִפְּרָמִישְׁלֹן, הוּא זֶה שֶׁנִּגְלָה אֶת־אֲזִנֵּי עַל־מַעֲשָׂיו, וְהוּא צִוָּה עָלֶיךָ לְמַהֵר וּלְבֹאוֹ לְפִנְיוֹ. וְאִם תַּעֲשֶׂה כֵן, נִזְכֶּה בְּזִכּוֹת כֶּךָ לְהַפְקֵד בְּפִרְי־בֵטֵן". עַקְשָׁנוּתוֹ וְזִלְזוּלוֹ בְּצַדִּיקִים נִעְלָמוּ בְּבַת־אַחַת, וְהוּא מַהֵר לְרַחֵם אֶת־עַגְלָתוֹ וְלַצֵּאת לְדֶרֶךְ הַרְחוּקָה. "לֵאֵן פְּנִיךָ מוֹעֵדוֹת?" שְׁאַלְוּהוּ כְּמֵה מִפְּרָמִישְׁלֹן שֶׁרְאוּהוּ מִמַּהֵר לַצֵּאת מִהַעִיר, אוֹלָם הוּא הַעֲדִיף לְהִסְתַּיר מִקַּם אֶת־הָאֲמָת, וּפְלִט: "אֲנִי נוֹסַע אֶל הַיָּרִיד הַגְּדוֹל שֶׁבְּלַמְבָּרָג, וְנִחַפְזוֹ לַצֵּאת לְדַרְכּוֹ.

"מַה שָׂמַד?" שְׁאַלוּ הֲרֵב בְּשִׁנְעַמַד לְפִנְיוֹ כִּפִּי שֶׁפִּפְאוֹ שׁוֹד. "נִתָּן שְׁמַעוֹן קְלִינְהוּפֹר מִשְׂאֵץ", הַשִּׁיב הֵלָה בְּשׁוֹפָה רַפְיָה, אוֹלָם הֲרֵבִי אָמַר: "וּמַדּוּעַ בָּאתָ לְכֹאֵן? הָרִי פְּנִיךָ הָיוּ מוֹעֵדוֹת אֶל הַיָּרִיד שֶׁבְּלַמְבָּרָג?" תַּמְהוּן אֲחֻז אֶת־הָאִישׁ, וּבִקּוֹל מְגַמְגֵם אָמַר: "הָרִי הֲרֵבִי הַזְּמִין אוֹתִי בְּאִמְצָעוֹת רַעֲיָתִי לְהוֹפִיעַ לְפִנְיוֹ". "אֲמַת הַדְּבָר", אָמַר רַבִּי מֵאִיר, "אוֹלָם בְּנִיחָה הֵיחָה שֶׁתְּבֹאוּ לְכֹאֵן בִּידֵיעָה בְּרוּרָה, וְלֹא בְּאִמְתָּלָה שֶׁל נְסִיעָה אֶל־הַיָּרִיד. שׁוֹב אֶפּוֹא הַבְּיָתָה, וְלֹאֲחַר שֶׁתּוֹדִיעַ לְמִכְרֶיךָ בִּי אֶתָּה נוֹסַע לְפְרָמִישְׁלֹן, הוֹכֵל לְהַתְּיַצֵּב בְּפִנְיוֹ". בְּבִשְׁת־פְּנִים יֵצֵא הָאִישׁ מִלְּפִנֵּי הֲרֵבִי, שֶׁב־לְבִיתוֹ וְעָשָׂה מַפְצָחוֹ, כִּשְׁהוּא מוֹדִיעַ לְכָל־חֲבֵרָיו קְלִי־הַדַּעַת עַל נְסִיעָתוֹ אֶל הַצַּדִּיק מִפְּרָמִישְׁלֹן. כֹּלֵם זְקוּפֵי עֵינַיִם תַּמְהוּת לְשִׁמַּע הַדְּבָרִים, אוֹלָם לֹא נוֹתְרָה בִּידוֹ הַבְּרוּרָה, וְהוּא נֶאֱלָץ לְהוֹדוֹת עַל־הָאֲמָת, בִּי הוּא מְזַמֵּן אֶל־הֲרֵבִי, וְעָלָיו הַלּוֹדִיעַ זֹאת לְכָל־סוֹבְבָיו. "רוֹאֵה אֲנִי בִּי עֲשִׂיתָ מַפְצָחוֹת", קָבְלוּ הֲרֵבִי בְּמֵאוֹר פְּנִים, וּבִקְשׁ מִמֶּנּוּ לְשִׁבוֹת בְּמַחְצָאוֹ. עַתָּה קְרִיאַת הַתּוֹרָה בְּפִרְשַׁת עֵקֶב, הַזְּמִינוּ הֲרֵבִי לְעַלְיָה הֲרֵאשׁוֹנָה 'בְּמִקּוֹם כַּהֵן', וְהֲרֵבִי עִצְמוֹ קְרָא אֶת־הַפְּרָשָׁה, כִּשְׁהוּא מַגְבִּיהָ קוֹלוֹ בְּפִסּוֹק "לֹא־יִהְיֶה כֶּךָ עַקֵּר וְעַקְרָה וּבְבִתְּךָ". לְאַחַר הָעֲלִיָּה, עָרַף הַגְּבָאִי מִי שֶׁבְּרַד' בְּפִנְיוֹ, וּכְשֶׁהִגִּיעַ לְתַבּוֹת 'בְּעַבּוֹר שִׁיתָן', נִעְנָה רַבִּי מֵאִיר וְאָמַר בְּמִקּוּמוֹ: "בְּעַבּוֹר שִׁיעוֹר לִישְׂרָאֵל". וְקָרָא בְּקוֹלוֹ: "וְאִם תִּשְׁאַל מִי הוּא אוֹתוֹ 'שִׁשְׂרָאֵל' שֶׁעָלֶיךָ לְעוֹר לוֹ? דַּע לָךְ, כִּי אוֹתוֹ 'ישְׂרָאֵל' הוּא יְהוּדִי אֲמַתִּי, שֶׁעָלָיו נֶאֱמַר בְּפִרְשַׁת וַיִּשְׁלַח בְּיַשְׂרֵית עַם־אֱלֹהִים וְעַם־אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל!" לְאַחַר הַתְּפִלָּה, זָמַן הֲרֵבִי אֶת־הָאִישׁ וְהוֹרָה לוֹ: "הָרִי מִתְּגוֹרֵר אֶתָּה בְּעִיר שָׂאֵץ, שְׁנִמְצֵאתָ סְמוּךְ לְגִבּוֹל שְׁבִין מוֹלְדֵבִיָּה וְאוֹסְטְרֵיָה, וּמַצּוּחַ אֲנִי אוֹתְךָ, שֶׁאִם יוֹדְמֵךְ לְפִנְיךָ יְהוּדִי אֲמַתִּי שֶׁשָּׂמוֹ יְהִי 'ישְׂרָאֵל', וְיִהְיֶה צָרָךְ לְהַבְרִיחוֹ אֶת־הַגְּבּוֹל, תִּמְסַר אֶת־עִצְמוֹךָ לְמַעַנְךָ בְּגוֹפְךָ וּבְנַפְשְׁךָ וְתַעֲבִירֵנוּ אֶת־הַגְּבּוֹל בְּשָׁלוֹם. וּמִכְּבִיתְךָ אֲנִי לָךְ, שֶׁבְּשִׁבְכָךְ זֹאת תִּפְקַד בְּבָנִים וְתוֹצֵה לְשׁוֹב לְבוֹרְאֵךְ בְּאֲמַת וּבְתַמִּים". בְּרַכְתּוֹ שֶׁל הֲרֵבִי לֹא אֶחְרָה לְהַתְּקִים, וְעוֹד בְּאוֹתָהּ שָׁנָה נִפְקַד בְּבִירוֹ, וְיַחַד עַם־זֹאת הַשְּׂתַנָּה בְּבַת־אַחַת, הַחֵל לְהַקְפִּיד עַל־קִלְכָה בְּמַחְמָה וְיִהְיֶה לְאִישׁ בְּשֶׁר וִירָא שְׁמִים.

עָבְרוּ שָׁנִים מִסְפָּר, וְהַעוֹלָם הַיְהוּדִי הָיָה מְפֻרָקָה. בְּאִבּוֹב שְׁנַת תַּקְצ"ח, נֶאֱסַר הַסְּבָא קְדִישָׁא רַבִּי ישְׂרָאֵל מְרוֹז'וֹן, בְּעִלְמֵת שְׁוֹא שֶׁל מְרִידָה בְּמַלְכוּת הַצָּר הַרוֹסִי, וְהַשְׁלֹךְ לְמַאֲסָר בְּכֹלֵם לְתוֹקֶפָה אֲרַפָּה שֶׁל קְרוֹב לְשָׁנָתַיִם יָמִים. בְּשׁוֹשֵׁן פּוֹרִים שְׁנַת ת"ר, נִאֲוָתָה סוֹד־סוֹד הַמְּשֻׁלָּה הַרוֹסִית לְשִׁחְרָרוֹ עַל־תְּנָאִי, עַד עַתָּה מִשְׁפָּטוֹ וּגְזֵרֵי־דִינוֹ שְׁלִי־הֲרֵבִי. מִקְרָבֵינוּ שֶׁל הֲרֵבִי יָדְעוּ, בִּי הַתְּבִיעָה תִּבְקַשׁ לְהַטִּיל עַל־הֲרֵבִי גְזֵרֵינוּ קָשָׁה, וְלָכֵן הַחֵלֵט לְהַבְרִיחוֹ בְּפִתְרָה אֶל מַחְוֶץ לְגִבּוֹלוֹתֶיהָ שְׁלִי־רוֹסִיָּה. תַּחֲלָה נִמְלַט הֲרֵבִי אֶל הַעִיר יַאֵס שְׁבוּרֵמִנְיָה, אוֹלָם הַמְּשֻׁלָּה הַרוֹסִית דְּרָשָׁה מִשְׁלֹטוֹנוֹת הַמְּקוֹם לְהַסְגִּירוֹ לְיְדֵיהֶם, וְהֲרֵבִי נֶאֱלָץ לְהַמְלִיט שׁוֹב. הַפַּעַם הַחֲבִיב לְחֻצוֹת אֶת־הַגְּבּוֹל לְאוֹסְטְרֵיָה, שֶׁלֹּא הֵיחָה בְּפִיפָה לְמְרוֹתָהּ שֶׁל רוֹסְיָה הַגְּדוֹלָה, וְחֻצַּת הַגְּבּוֹל הֵיחָה אֲמוֹרָה לְהַתְּבַצֵּעַ סְמוּךְ לְעִיר שָׂאֵץ, דְּרָךְ נִהַר הַסִּירֵט הַזּוֹרֵם אֶל־תּוֹךְ נִהַר הַדְּנִיבָה. שְׁלִיחֻתוֹ שֶׁל נִתָּן שְׁמַעוֹן הִגִּיעָה לְמוֹדֵעָה, וְלֹאֲחַר שֶׁרַבִּי מֵאִיר מִפְּרָמִישְׁלֹן הוֹדִיעַ לוֹ עַל־דְּבַר בְּרִיחָתוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק מְרוֹז'וֹן, יָצָא הֵלָה לְתוֹר אֶחְרָיו. לְאַחַר חֲפוּשִׁים רַבִּים מְצָא אֶת־הַצַּדִּיק עוֹשֶׂה אֶת־דְּרָכּוֹ בְּתוֹךְ עֲגָלָה הַרְתוּמָה לְסוּסִים, וְהוּא מַהֵר לְהַרְפִּיב אֶת־הֲרֵבִי עַל־בְּחִפְיוֹ, וְהַחֵל בְּחֻצַּת הַנְּהָר בְּדֶרֶךְ חֲתַחְתַּחִים מְסֻפְּנָה. בְּלֵב הַנְּהָר הַגּוֹעֵשׁ, צִוָּה הֲרֵבִי עַל נִתָּן שְׁמַעוֹן לְעַזֵּר, שֶׁפֶן פְּתוֹחַ נִפְלָה הַמִּימָה, וְנִתָּן שְׁמַעוֹן מָשָׂה אֶת־הַכֶּפֶה בְּרֵב עֵמֶל. "אֲיִנִּי זֶה מְכָאֵן", קָרָא אֶל הֲרֵבִי בְּעַמּוֹד בְּתוֹךְ הַנְּהָר, "עַד שִׁיבְטִיחַ לִי הֲרֵבִי, כִּי אֶזְכֶּה לְחַיֵּי הַעוֹלָם הַבָּא. לְמְרוֹת כָּל־חֻטְאֵי הַרְבִּים". בְּרַכְתּוֹ שְׁלִי־הֲרֵבִי לֹא אֶחְרָה לְבֹאוֹ, וְהַמְּסַע הַסְּתִים בְּהַצְלָחָה, כִּשְׁהַצַּדִּיק מִשְׁתַּמֵּךְ בְּסִדְיֹגוֹרָא רַבִּי נִתָּן שְׁמַעוֹן הַפֶּה לְבָר־עַלְיָה שְׁלִי־מִמֶּשׁ, וְנִפְטָר מִיָּד אַחַר הַסְּתַמְלָקוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי מֵאִיר מִפְּרָמִישְׁלֹן.

מאורות

רבי יעקב לופס מארס צובא ז"ל
ליום ההולולא י"ז בכסלו תרצ"ז

איש צדיק ופרוש, שקנן נפלא וגאון מפלג, אשר התרחק פליטיו מתענוגות העולם הזה, ורבים השיב מעון. משפחת לופס התיקחה פארס צובא העמידה רבנים וגאונים, והראשון שהגיע אל העיר היה רבי יצחק לופס, שבשנת תנ"ה כתב ספר בשם "כור מצרף האמונות ומראה האמת", ובו לשובות היריות לטענות המופרים בתורת אמת. על ארס צובא נמסר, כי נבנתה בידו צובא כנה של פליאה אשתו השניה של תרח אבי אברהם אבינו, ומפיון שקרא את שמה ארס, כנו אותה ארס צובא על שמו. העיר נודעה בשם חלב, והרי הלכן מפעלי התוספות כתב שנקראה כן, מפני ששם רעה צאנו של אברהם אבינו, ומשם היה מושיע חלב לעניים. בימי מגוריו פארס צובא, היה רבי יעקב מעורר את העם לתשובה, וזו עברת שבת את החננים לנעל את הקניות לכבוד השבת, ועורר על הפרצה של גלות פתעו. רבני ארץ הפצירו בו להמשיך לכות את הרבים, אוכל מרב אהבתו לארץ ישראל עלה אליה בשנת תרס"ט. נמנה בין חכמי ישיבת "רחבות הנהר" בנשיאות רבי חיים שאול דוניה הכהן, ועסק בתורת הנסתר, ועם פתיחת ישיבת "פרת יוסף" בעיר העתיקה, נמנה עם תלמידיה הראשונים. טרם הסתלקותו, כשהיה באפיסת כחות, הוכיח את המבקרים אותו בבית הרפואה ש'העקר היא התורה'. למרות יסוריו, שם לבו לשכנו ששכב לידו, כי הוא קרקפתא ולא מנח תפליו, וזכה אותו במצוה זו. זכה לדור ישרים, והניח בנים גאונים מפלגים ויודעי־שם.

יוסיף דעת

שני מקורות עיקריים נשתמרו אודות מלחמות בני יעקב עם עמי כנען, בעקבות הריית בני שכם בידו שמעון ולוי. האחד הוא 'מדרש יסעו' המופיע בילקוט שמעוני, ואילו כנראה כיוון הרמב"ן 'ואם נאמין בספר מלחמות בני יעקב, בא להם פחד אביהם, כי נאספו שכני שכם ועשו עמם שלוש מלחמות גדולות, ולולי אביהם שחגרו גם הוא כל מלחמות ונלחמו בהם, היו בטחנה. אבל הכתוב יצר בזה, כי היה נס נסתר, כי אנשים גיבורים היו וכלו זרועם השועיה למו'. השני הוא 'ספר הישר', שאין להחליפו עם ספר מוסר בשם זה שחיברו רבי זרחיה היווני, וגם אינו 'ספר הישר' ההלכתי שחיברו רבנו תם ובו שאלות ותשובות וחיידושים על הש"ס, אלא הוא ספר אגדה קדום, בו מובאים פרטים מעניינים על קורות עם ישראל מתקופת האבות עד תקופת השופטים, ואריכות גדולה יש בו על מלחמות בני יעקב עם עמי הארץ שבאו לנקום את נקמת אנשי שכם, ויעקב ובניו ניצחום. הספר נקרא גם בשם 'תולדות אדם' או 'דברי הימים הארוך', ותולדות הדעות לגבי זמן חיבורו והותו המחבר, ויש אף שכותבים שלספר זה כיוון הרמב"ן בדבריו לדעיל. ספר הישר נדפס לראשונה בוונציה בשנת שפ"ה, ובהקדמתו מסופר כך: "נמצא ובה לידנו כתיב חזו, כאשר נחברה ירושלים עיר הקודש על־ידי טיטוס הרשע, ונכנסו כל ראשי החילים לשלול שלל ולבזו בו, היה שם הגמון אחד מהגמוני טיטוס ושמו סידרוס, ויכנס ויבשק וימצא בית בירושלים גדולה ורחבה מאוד, וכשרצה לצאת נסתכל בקיר וראה בעין שכלו כעין מטמונים בקיר. וימצא חבית אחת מלאה ספרים רבים, תנ"ך וגם ספרים ממלכי ישראל וממלכי העמים, וימצא שם זקן אחד יושב וקורא בספרים האלה", והגדה ממשיכה לספר על "ב נוסחאות שהיו לספר וכולם דומים, ונקרא 'ספר הישר' שכל דבריו הם על־היסוד, אוֹלָם רַבִּים הִטִּילוּ סֶפֶק בְּמִתְנוּת הַדְּבָרִים. וְלֹאֲחַר־כֵּן יִיסוּחוּ אֶל יוֹסֵף בְּגוֹרֵיוֹ הַכּוֹחַ, שְׁכַמָּה קֻטְעִים מִסְפֵּר הַיִּשְׂרָאֵלִים נִמְצָאִים בְּסִפְרוֹ הַנּוֹדֵעַ 'יוֹסִיפּוֹן' מִלֵּה בְּמִלָּה.

עליבן לאי-אכלו בני-ישראל

קרוב לשני עשורים, בהן רבי יחזקאל אברמסקי ברבנות בלונדון, והצליח לחולל פלאים בתחום הרבנות והפשוטות. ברגמה לעמידתו על-המשמר בעניני פשרות מתוך ערנות מפליאה, ישמש הספור שלפנינו. היה זה פאשר רבי מיהודי לונדון החלו לחגג שמחות באולם ארועים חדש, שהיה רחב ידיים והצטנן בפאר והדר, אולם בעליו סרבו לקבל על-עצמם את מרותו של בית-הדיון, ולא הסכימו לדרושה לערוך את-הארועים תחת השגחה קפדנית ומדקדקת. כלי-הפניות שנשלחו אליהם לא נענו, והם התחסו בזלזול לדרושה, שכן המזמינים סמכו עליהם גם בלי תעדת הכשר.

יום ששי אחד, הנח על-שולחנו של רבי יחזקאל העתון "גזאישי ברוניקל" - העתון הנפוץ ביהדות בריטניה, שמופיע עדי-היום ונחשב כעתון היהודי הוותיק ביותר מאז שנת תר"א. הרב עין ברפרוף בעתון, ולפתע זנק ממקומו כנשוד-נחש, והחל לזמן בשלפון בזה-אחר-זה, את חבריו הדיינים לביתו. הזמנתו הדחופה הפליאה אותם, שכן הדבר היה בהשקמת הבקר של יום ששי, אולם אף אחד לא התמהמה, וכלם הופיעו בביתו בבהילות. "רבותי הדיינים", פנה אל-הנאספים, כשבת-שחוק על-פניו, "מן-השמים הזדמנה לדיינו הזדמנות פז, להצליח להטיל מרות על בעלי האולם המדבר". ובעוד כלם ממתניים למוצא פיו, הציביע על העתון שלפניו, והציג בפניהם מודעה גדולה שהתפרסמה בו, ובה הזמנה מטעם אחד המוסדות החשובים בלונדון, ל"דייני" יקרתי שיערוך באולם זה. במודעה שהתפרסמה באותיות 'קדוש לבנה', התבשרו הקוראים, כי אורח הפבדו יהיה אחד מאנשי בית האצלה האנגלי, אשר יפאר את-המעמד בהשתתפותו האישית. הדיינים לא הבינו כלל לאן חותר רבי יחזקאל בדבריו, אך בד-בבד עם-כך מהר להציג בפניהם נסח מודעה שכתב הספיק לכתב בזמן שהמתין לבואם, ובה נכתבה הצהרה מטעם בית-הדיון הגדול שבלונדון, כי על אולם זה אין השגחה כלל, והארוע יתקיים אפוא ללא שום פקוח. בנוסף, הוסיף הרב ואמר, כי בדיעתו לשלח מכתב התנגדות אל אורח הפבדו, הנסיד האנגלי, ובו יזהיר בית-הדיון בצורה ברורה, כי אין בכוננתם חלילה לפגוע בכבודו, אלא חובתם הדתית היא לפרסם גלויה-דעת על אי-אחריותם על פשרות הסעדה. הנאספים עמדו נרעשים לשמע הצעתו של-הרב, וכאשר אירמי מהם נסה להעיר ולומר, כי המודעה נסחה בחריפות רבה מדי ויש לעדנה, חיד רבי יחזקאל ואמר: "האם באמת העליתם על-ידעתכם שאפרסם את-המודעה הזו בעתון? בלי-בנתן היתה רק לראג, שהבן המודעה ידלף אל ראשי אותו מוסד צבירי שעורף את הדייני, והם כבר יעשו בשבילנו את-כל העבודה". גם כאשר אחד הדיינים הציע להתפלל קדם-כל תפלת שחרית, התרעם רבי יחזקאל ואמר: "עדיף לעשות מעשה גדול לשם-שמים, ואחר-כך התקבל תפלתנו שבשמים". קבלו הדיינים את-הצעתו, והחלו לפעל בקרץ. מנהלי המוסד קבלו הודעה על-אתר, כי בכוננת בית-הדיון הגדול לפרסם מודעה נחרצת בכל-העתונים שבמדניה, לרבות כתבי-עת נכריים, כי הארוע המעמד להתקיים באולם פלוני, יתקיים ללא השגחה ופקוח, ורנני העיר מסירים כל-אחריות לגבי פשרות המקום.

חרדה גדולה נפלה על ראשי המוסד המדבר, שחששו מכשלון חרוץ של הארוע המשקע, אולם כלי-התחננויהם לרפך את-ההזרה עלו בתוהו. "נמצל את-הזמן שנותר לנו עד שנשמע את הצד השני, כדי לקרא קריאת שמע של-שחרית" הציע רבי יחזקאל ואמנם בעבר עישר דקות בלבד, צלצל הטלפון. הדובר היה עורף-דיון מפרסם, שיציג את בעלי האולם, ובפיו היו דברי אזהרה ואיום: "אם התפרסם המודעה בעתונים, יתבעו בעלי האולם את-הדיינים וידרשו מהם את מלוא הדייקים". אולם רבי יחזקאל כלל לא נבהל, וענה לעורף-הדיון כי הוא ערוף גם לכך והדבר נלקח בהשבון מראש, ולהגנתו שכר את עורף-הדיון פלוני, שנחשב אז מגדולי הפרקליטים במדינה. במלים חריפות אלו, סים רבי יחזקאל את-שיחתו, והדיינים המתונו לראות ביצד יפל דבר. לא ארכו הרגעים, ועורף-הדיון התקשר שוב, ובפיו הצעה מרפקת, לפיה יעניק בית-הדיון הכשר זמני לאולם המדבר, רק לאותו ערב בו יערוך הדייני המפאר, אולם הרב סרב בכלל לשמע על-הצעה זו. לא עבר זמן רב, ובעל האולם הגיע בכבודו ובעצמו אל-הרב, פאשר כל-גאותו ועקשנותו נעלמו כל-א-היו.

"אדוני הרב", אמר הלה, "אני מוכן לקבל על-עצמי את-כל הוראותיו של בית-הדיון, ואספיק לכל-דרושותיכם כדי להעניק לאולם הכשר קבוע". חייד של-הקלה התפרש על-פני הנאספים, ורבי יחזקאל התישב עמו כדי להציג בפניו את-דרושות הפשרות המקפדות. אחד התנאים היה, להתקין באגף הבשולים דלת נעולה, שתפריד ותחצץ בין שני המטבחיים. "לשם מה הדבר נחוץ?" תהה בעל האולם, ונדהם לשמע את-השובתו של רבי יחזקאל: "אמש ראיתי בעתון אנגלי, פרסמת של האולם שלך, ובמקרהו התנוססה תמונה של השף הראשי שבמטבח, פאשר בהגורו תלויה פה גדולה, ועמה הוא טועם מפלי-מאכל המתבשל במקום, כדי לעמד על-טעמו הערב. די לי אם טבח זה יתחב את-הכף שלו פעם אחת באחד הסיירים הכשרים, וכבר יטריף בקף את-המאכלים בלם. חלילה. אולם פאשר המטבח יהיה נפרד לחלוטין, ידע אותו טבח להשתמש בכף מיוחדת למאכלים הכשרים, והכל יבוא על-מקומו בשלום". ההסכם בין הצדדים נכתב ונחתם על-אתר, אולם בעל האולם לא הצליח להסתיר את-התפעלותו: "איזה ענין מצא הרב הנכבד לקרא מודעות ופרסומות בעתון אנגלי? ונענה: "הרי אני רב העיר, וחובה עלי להיות ער ודרוף לכל המתרחש..."

פניני אור החיים

עידם מאתים וגו' לב טו שמעתי

עידם מאתים וגו' (כ. טו) - שמעתי ממורי זקני זצוק"ל, שנהפון יעקב בהשבון ששלח מעלי חיים פחשבון שעיר שעולה בו תק"ף, ולזה שלח פחשבון עידם ורחלים ת"מ, וגמלים שלשים עם בניהם הם ששים, הרי ת"ק, פרות ופרים חמשים, אהנות ועגרים שלשים, הרי תק"ף לשבר תקפו:

פנים אל-פנים וגו' (כ. לב) - טעם התמיה, לא שראה מלאך, והלא נגלה אליו קדם האלקים, אלא שלחם ע-המלאך, והוא אומר פנים אל-פנים לשון מלקמה, על-דרך אומר ונראה פנים:

עליבן לאי-אכלו וגו' (כ. לו) - פרוש, לצד שנודעזע הגיד ממקור הקדשה ושלט בו הקלפה בתינה זו בכל-מקום שהיא נטמאה, ואסרה הבורא כי הוא היודע. ותמצא סוד פזה, כי גיד זה אין בו טעם והוא סמן לבחינת הקלפה, כי אין פה טעם כיון שנעקרה קדשה ממנו. ויש בזה פשטים לומר, אלא שהעקר כמו שכתבתי:

ואלה תלדות עשו הוא אדום (כ. לו. א) - אמר בן שלט פעמים בפרשה זו, להיות שנשבט ה' לאבד אדום לזה הזכיר עשו כי הוא אדום, והזכיר העיר דקתיב פה שיעיר הוא אדום אם אינו ענין לעשו נהנה ענין לעיר עצמה. והזכיר בני עשו כי הם אדום, דקתיב ואלה אלופיהם הוא אדום, לומר כי כלם ידלקו באש של בית יעקב, לצד שכלם נקראים אדום אשר נתן ה' לישראל, וגם עשו עצמו, והוא רמז בדברי רז"ל שאמרו עתיד עשו להתעטף בציצית ובה וישב בין הצדיקים, והקפ"ה מושכו משם וכו', דקתיב אס-תגביה כנשר ואס-פין מוכבים שים קנף משם אוריף ואס-ה, עדי-פאו. ועין מה שכתבתי בפסוק ואלה המלכים:

דברי הימים

בי"ח בכסלו ד'תתקצ"ח, נפטר רבי אברהם מימוני בן הרמב"ם, בעל המספיק לעובדי השם והמפרש של תורת אביו. עוד בהיותו בן ט"ו, כתב עליו אביו הרמב"ם באיגרת, שאין לו נחמה בעניני העולם אלא בלימודיו ובבנו אברהם אשר ה' יתעלה נתן לו חן ובורה", והוא משבח ש"הוא עניו ושפל שבאנשים, מצורף אל זה טוב מידותיו, והוא בעל שכל דק וטבע נאה, ויהיה לו בעזרת ה' שם בגדולים בלא ספק". הוא התייחס מאביו בהיותו כבן י"ח, וכאביו הגדול אף הוא שימש כרופא ונודע בחכמתו הגדולה לצד גאונותו בתורה, ונחשב כמנהיגם של יהודי מצרים. משרת הנגרות שלו עברה לצאצאיו, עד כווינו רבי דוד הנגיד השני שעבר ממצרים לארם-צובא. בנ"א שנת חיי הקדושים, מספיק רבי אברהם לחבר חיבורים נרחבים, שרק חלק קטן מהם ראה אור, והמשילוהו לכוכב מזוהר שנמצא בצל החמה המאירה באור יקרות ומכהה את אור הכוכב.

בי"ח בכסלו תר"מ, נפטר רבי דוד בן-שמעון, המכונה צוף דב"ש, מראשי העדה המערבית בירושלים ומקימה של שכונת 'מחנה ישראל', שהיא השכונה השנייה מחוץ לירושלים העתיקה, אחר שכונת 'משכנות שאננים', וכונתה 'שכונת המערבים' על-שם תושביה. השכונה היתה זעירה והיו בה רק כשלושים משפחות, ומטיבה זו כמעט ונשכח שמה וזכרה, אולם זכות ראשונים שמורה לה כזו שבכותה התרחבה ירושלים ללא היכר. הוא חיבר ספר גדול בשם 'שערי צדק', הכולל ארבעה שערים: 'שער החצר' על שבח ארץ ישראל, 'שער המטרה' על הלכות ארץ ישראל, 'שער הקדוים' על המצוות התלויות בארץ, 'שער המפקד' על מנהגי ארץ ישראל. בענוונותו היה חותם מעט דב"ש - דוד בן-שמעון, אולם נודע ברבים ככינוי צוף דב"ש.

משפח

סוד גדול נלמד מהבדל הדברים בין יעקב אבינו לעשו הרשע. בעוד יעקב אמר לו: "יש לי כל", שהיה שמוח בחלקו ולא היה חסר לו מאומה, הרי שעשו אמר "יש לי רב", דהיינו יש לי הרבה, אבל עדין רוצה אני עוד, כמו שאמרנו חז"ל יש לו מנה רוצה מאתים, ולכן נסע יעקב לסבת ולמקנהו עשה סבת ואף קרא למקום סבות. כי הסבה היא דירת עראי וכך היה מבטו על כל חיי העולם הזה פחיי עראי, ולכן נטה שם אהלו שהיא גם דירה זמנית, כי העקר הם חיי עולם הבא.

המקבל רבי יוסף טוב ידיד הלוי מארם צובא, היה כל ימיו מסתפק במעט ושמוח בחלקו, ובטוחונו בבואה היתה להפליא. ספר בנו, כי פעם התקרו השערים ומחירי המזון האמירו מאד. לאחר השתדלות גדולה של נדיבירעם, נרפשה פמות גדולה של קמח והשמועה התפשטה בכל העיר, כי מתקומת חלקת קמח לתלמידי חכמים במקום פלוגי. אצו בלם לקבל את הקמח, אולם רבי יוסף טוב לא זו ממקומו בבית המדרש, והמשיך להתמיד בתורה. התפלאו חבריו ושאלוהו: "מדוע לא תלך לקחת את החלק, להחיות את נפש בני ביתך?" ונענו: "הרי סמוכים ובטוחים אנו, כי בלמה שנקצב לאדם לא יגרע ממנו, ואם רצונו של הקב"ה לתת לי את מזוני, הוא בודאי ישלח אלי בלי שאטצרך לבטל תורה". ואמנם, הופיע בבית המדרש יהודי עשיר אחד, שהעניק לו שתי לירות זהב במתנה, ואף הוסיף ואמר לו, שבאשר יאזל ממון זה מכיסו, יבוא אליו ויתן לו עוד די פרנסתו. וכך, במשך פשתים ימים כלכלו אותו עשיר בדרך כבוד וללא טרדות פרנסה. ומוסיף הן לספר, כי כל אימת שאביו היה שומע את הבריות שמוחחות בענין העשו, והיו מתארים את פלוגי שישלו חצר גדולה עם פתים להשפירה, ואלמוני ישלו עסקים משוגשים וכדומה, היה נענה ואמר להם: "דעו לכם, שאני עשיר יותר מהם. כי כל השכינה האמת - שלי היא, אלא שאני בעל-חוב גדול, ועלי לשלם מסים רבים לממשלה והוצאות נוספות ורבות. ואם כך הם חייבים של אותם עשירים, מה בצע בכל העשר הגדול הזה, בשעה שאין לו מנוחה וישוב הדעת וכל ימיו הוא טרוד ומבלבל? והעקר הוא להיות שמוח בחלקו".

בשנת תקל"ז, יצא רבי מנחם מנדל מויטפסק למסעו המפרסם לארץ ישראל, ובדרך עבר בין גדולי תלמידי הבעל-שם טוב והמגיד ממזריטש, לקבל ברפת הדרך. בין השאר בקר אצל ה"תלדות יעקב יוסף", שבבדו מאד ואף בקש ממנו שיתן לו עצה לתקון מדת ההקפדה שבו, אך רבי מנדל לא השיבו דבר. לאחר זמן רמה הזמן ה"תלדות" לשמש פסנדק בכפר אחד, ובדרך ראה שם יהודי המשרף את דרגליו לאטו. הציע לו לנסע עמו, ובדרך פנה אליו האיש ואמר: "אשרי העם - מאשרים הם העם, שפכה לו - שפכי שישלו הוא שמוח בחלקו". חדרו הדברים ללבו של ה"תלדות", ולאחר הברית חפש את האיש ולא מצאו. לאחר תקופה, הגיע אליו מכתב מרבי מנדל מויטפסק שכתב שהיה בארץ ישראל, כי הוא שלח לו את אלוהי הנביא בתשובה לבקשתו.

טרם התקבל רבי יעקב אריה גוטמן לרבה של רדזימין שעל-שמה התפרסם, שמש קרב בקהלת ריטשול. משפרתו היתה סכום ועום של שלשה זהובים לשבוע, כי הקהלה היתה דלה ולא היה בכחה לפרנסו בבבדו. הוא חי חיי דחק ומחסור, ורעייתו נאלצה לכתת את דרגליה אל הכפרים הסמוכים כדי למכור קדרות, ובתמורתן הביאה הביתה מעט תפוחי אדמה, אולם למרות זאת היה רבי יעקב אריה תמיד שמוח בחלקו ומסתפק במעט. מרב עני, לא היה לו אפלו די מעות כדי לרכוש מובע לראשו, והיה מכסהו בקלח של פרוג, בדרך הארמים העניים. פעם הלך ברחוב, כשהוא שמוח וטוב לב, ובדרך שאלו אדם: "האם אנה מתבשר בלוחות? ובכובעך הפשוט פאך דריוט?" חיד הרבי ואמר: "מודע עלי להחביש בלוחותי וכי נגבתי אותה ממאן דהו?" וכך היה פאשר אחד ממעריציו פקש להעניק לו מבלבש נאה, אולם הוא לא רצה לקבלו. "והרי אין זה נאה להתהלך בבגד קרוע ובלוי פעני מרוד", טען האיש, והוא השיב פגנוד: "הגע בנפשך, בלוחתי אותה קבלתי במתנה מאת הבורא עלי להחביש, ובמלבושי יפה מתנת פשוט ודם - אתה הדר?"

כמה מוסרי השכל ודרדרי חיים אפשר ללמד מיהודי של פעם, ולא דוקא מאלו שראשם מגיע השמירה, אלא אפלו מיהודים פשוטים אשר רגליהם מצבים ארצה, אולם תמימים וכשרים היו, וכלי חיהם הקדשו לעבודת ה' באמונה, עשות משפט ואהבת חסד. אחד מאלו היה ר' יחזקאל מטקטין, שכנויו השגור היה חצקל צירל מלכה'ם. יהודי פשוט היה, אולם במדותיו היה חד בדרך. יהודי שעמל קשות למחיתו וטרוד היה תמיד בפרנסתו, קשיים רבים נערמו בחייו, אולם איש שמוח בחלקו כמוהו - לא היה בנמצא. ולא רק שמוח בעצמו, אלא גם היה משמוח אחרים, ובאשר היה משמוח חתן וכלה ביום חתונתם, היה מכניס שמוחה בלב כל המסבים, ומפי את כל דאגותיהם וקשייהם בראייהו ונגוני הסופחים. אם ירד מישוה מנכסיו והיה בוש מהבריות, היה פונה לר' יחזקאל איש-סודו, ושופך לפניו את לבו, והוא היה מיד יוצא לגיס משאבים לעזרתו. פעם נכנס לאחד מתושבי העיר ואמר לו: "ר' צבי, תרלי סך כזה וכזה לצדקה, כי הרי ברוך השם קמת משנתך בריא ושלם, אתה כול להניע את ידך ורגליך וביתך עומד על תלו. האם יש לך אשר גדול מזה?" וכך היה מחזיר שמוחה ואשר לכל סובביו, ומחזק בכך ברבים בושלות.

הודעה חשובה ומשמחת! התקבל סבסוד מקרן "תומכי תורה" לרכישת ספרי 'שבת טיש' חלק ב', במחירי עלות, לחלוקה לאנשי תורה וחינוך, פרסי עידוד לתלמידים ועוד. מינימום הזמנה: 50 ספרים. לפרטים, בית 'שבת טיש', טלפון: 02-5806777.

מטעים

ויאמר הילדים (לה.ה)

שתי החבות הסמוכות מטעמות בקוף גדול שנקרא בנינה רמה. כי בשעה שבא עשו וראה את רחל ולא, וידע שהן אחיות האסורות אפלו לקרנה, השב בלבו שיעקב עבר על דברי ה', ואם אין הקול קול יעקב אזי תידים ידי עשו. ולכן רמו לו יעקב, שהילדים עומדים בקומה זקופה, והם פשרים והגונים, וזאת מפני אשר-הנן אלקים את-עבדך, כי הדבר היה עלי-פי הדבור וכך הצטוו. (ויחכם שלמה)

לא יקרא שמוך עוד יעקב (לה.ה)

תבת יקרא בתלישא קטנה, כדי לרמו לדברי חז"ל במסכת ברכות, לא שיעקר שם יעקב ממקומו, אלא ישראל יהיה עקר ויעקב טפל לו. (מורא יעקב)

ותמנע | היתה פילגש (לה.ה)

השם ותמנע בפתח, אולם להלן נאמר אלוף תמנע בקמץ. כי הרמב"ם כתב, שלפי הפשט היתה תמנע פילגשו של אליפז, וזדה בן נוסף אחר עמלק ותקש בלדתה ותמנע, ונקרא עלי-שמה תמנע, וכן נאמר בדברי הימים שהיה מבני אליפז. וסמו לזה, כי הזכר מנקד בקמץ שהוא המקד בנקודות והנקבה בפתח (ואחות לוטין תמנע בקמץ כי היא בסוף פסוק), ולכן גם יש פסק אחר תבת ותמנע, לומר שהשם עולה למעלה לפסוק הקודם ונמנה עם בני אליפז, וגם למטה בפילגש אליפז. (תורה שלמה)

מדגש

הפטרות וישלח היא ספר עובדיה, הקטן מכל ספרי התנ"ך, בן פרק אחד בלבד וכ"א פסוקים. בו נאמר "וגלת החלימה וגו' אשר-נגעני ער-צרפת וגלת ירושלים אשר בספרד". רש"י מביא בשם הפותרים, שצרפת היא המלכות שקורין פרנצ'א, וספרד היא אספמא, ואינה צרפת שבה התגוררה האשה הצרפית (לא הצרפיתית), עיי סמוכה לצור וצידון שבבלבנון, הקריאה הנכונה של צרפת היא בצד"י בקמץ גדול והריש בשוא נע, ובהברה ספרדית נשמעת הצד"י כעין הפת"ח, ולא כפי שרבים קוראים בטעות בקמץ קטן. כך הוא גם בתרגום השבעים, וראיה לכך, כי הפ"א רפזיה, ואם היה הקמץ קטן ואחריו שוא נה, היתה הפ"א דגושה. בדומה לכך יש לקרא לאשת עשו בשמות, וכך גם אסנת אשת יוסף הצדיק, בקמץ גדול ואחריו שוא נע, וכך גם בכניו יוסף צפנת פענח - בקמץ גדול.

ממלה

כאשר התקבל רבי צבי הירש פרידמן מליסקא, בעל "אך פוי תבואה", לכהן ברבנות קהלת ליסקא בברכת רבו ה"ישמו משה", נהגם למצוא שם מלמדו תינוקות שהיו בורים ועמיהארגות, וכל ידיעתם הסתבחה בקריאה משבשת של מלות הסודו ופסוקי התורה ותו לא, וגדלו אף הם דורות של-בורים כמוהם. נאנה הרבי ואמר: "על מלמדים מעין אלו, נדרשים דברי חז"ל שאומרם כי מוצאם של המלמדים משבטי שמעון ולוי דוקא. שחרי שני אחים אלו הרגו את כלי-הגויים אשר בשכם, ולכן חייבים צאצאיהם לתקן את-הדבר, ולעשות מיהודים - גויים..."

"קטנתי מכל החסידים" - הטי"ת של קטנתי היא קטנה וזעירה עלי-פי המכרת. ובא הפתוב להודיעך, שפככל שתקטין את-עצמך ולא תתגאה, דע לך, שבאמת אתה קטן עוד הרבה יותר ממה שאתה מקטין את-עצמך, ועדין לא הגעת לקטנתך האמתית... (ה'פחץ חיים)

מדות והליכות בראי הפרשה

מדות טיש

נושא השבוע: פשרות המזון

פרשת
וישלח

מבית
שבת טיש

מתוך הספר
"מדות טיש"
שיצא לאור
בעזרת השם
על-ידי פרשות השבוע

משבה

מאמר פתיחה

אחת המצוות שבדיני מאכלות אסורות, היא ההקפדה מאכילת גיד הנשה, כמו שנאמר בפרשתנו: "על-כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על-כף הירך עד היום הזה", ואסור זה התקבל בעם ישראל עוד טרם מתן תורה "כי נגע בכף-ירך יעקב בגיד הנשה". ודרשו בעלי הדרש את דברי חז"ל שאמרו במסכת פסחים, ש"אין בגידים בנותן טעם", דהינו שאין בגיד שום טעם ואינו אלא פגיון יבש. ויש כאן אפוא רמז לאדם, שלא תפתה אחר היצר הרע אשר מפתהו ללכת אחר תאוות לבו לאכל מאכלים אסורים ושאר אסורים שנפשו מתמדדת, ובא דין גיד הנשה לומר לו, דע לה, שפשם שאין בגידים בנותן טעם ואין הוא טוב למאכל וערב לחוץ, כגם שאר דברי ההבל - אין בהם טעם והפל הבל ורעות רוח, חוץ מדברי התורה שעליהם נאמר "החמדים מהבהב ומפזז רב ומתוקים מדבש ונפת צופים". וכמה נפלאים הם דברי רבנו בחיי בשם חכם אחד מחכמי תורתנו שהיה מסיביליה, שלמד סוד זה מגיד הנשה: "וכבר ידעת שגיד הבהמה חזקים מאד פתלים ויותר מהם, והכתוב המשייל העון לחבל שתחלתו חלוש וסופו הולך וחזק, ומתוך חזק התאוות ישכח את-ה'. ועל-כן קראו בשתי מלות הללו 'גיד הנשה' ויחס בו האכילה, כי ערבות חוש הטעם ותענוגו אינו אלא לפי שעה, ומן הידוע כי הפעוט בו יפה ונעים, שבו קיים הגוף, והיתרון מפניו הפסד וחרבן הגוף".

שמירה מיחדת להזהר ממאכלים אסורים, זוהי האדם אשר שומר את עצמו שלא להכניס אל-פיו שום דבר מאכל שאינו כשר בתכלית הפשרות. ובספר "נחל אשכול" מביא על-כף ספור נפלא, שארע בתקופת גרוש ספרד המפרסם בשנת רנ"ב, עם שני יהודים אנוסים שגרשו מספרד והשתפנו באמשט'רדם שבהולנד. השנים היו סוחרים שהפליגו בים לצרף מסחרם, אולם לפתע התחוללה סערה גדולה בים, ורב החובל נאלץ לעגן בארץ ספרד, שלייהודים היה אסור להציג את פירגלם על-אדמתה. מחסר בררה, נאלצו השנים לרדת אל-החוף, אך נזהרו שלא לגלות את עבדת היותם יהודים. בעל-כרחם, נאלצו השנים להתאכסן בבתי אכסניה שבבעיר, וכדי שלא לעורר חשד, השתכו כל-אחד מהם במלון אחר ואכלו את-המאכלים שהגישו להם. לאחר כמה ימים, עם שוך הסערה, נפרדו האורחים מארחיהם והתכוננו לשוב אל-ספינתם, וכאן נכונה לאחד מהם הפתעה משמחת. בקול לחש ובאין רואים לחש בעל המלון באזניו של-אורחו: "בדאי עצב אתה על שנאלצת לשהות כמה ימים בביתי, ולאכל מן-המאכלים האסורים שלי. אך דע לה, כי יהודי כשר אני מן האנוסים אשר בספרד, וכאשר נכנסת אלי זהיתי מיד בטביעת עין כי יהודי אתה, ולכן דאגתי להגיש לה רק מאכלים כשרים בכל אותם ימים ששהית בביתי". יצא האורח מלפניו שמח וטוב לב, אולם כשספר את הדבר לחברו, הצטער הלה מאד ולבו נשבר בקרבו על שהוא לא זכה להקלע לביתו של-יהודי, ובעל-כרחו פטם את עצמו במאכלים אסורים. עם שובם לאמשט'רדם, פנו שני הסוחרים אל-רבהם, והביעו לפניו את-תמיחתם. במה שונים הם זה מזה, ומדוע סיעו מן השמים לאחד מהם שלא יכשל באסור חמור של אכילת מאכלים אסורים, ואלו את השני לא סיעו לכה? הרהר הרב מעט, ולאחר מכן בקש מהם לפשפש במעשיהם ולהתודות בפניו, אם ארע להם אי פעם בחייהם שנכשלו באכילת דבר אסור. הראשון הרהר עמוקות והגיע למסקנה, כי מעולם לא הכניס לפיו שום דבר אסור, אולם השני נזכר לאחר שעה ארפה, כי בילדותו שהה פעם בבית חברו הנכרי, ושם טעם מעט גבינה אסורה. לשמע הודאתו, קרא החכם בהתרגשות ואמר: "אכן נודע הדבר. חברך שפעולם לא נכשל באכילה אסורה, זכה מן השמים לשמירה יתרה, ולכן גם עתה לא נכשל, אולם אתה שכבר נכשלת בעבר, לא זכית לאותה שמירה מיחדת, כי רק מי שזהיר כל-ימיו מאכילה אסורה, הוא זוכה לשמירה מיחדת ונעלית, ונצל מעל פלי-נדנד של-אסור".

מדגש מהות המדה

סמלו של עם ישראל בכל-הדורות, הוא ההתרחקות מכל-מאכל אסור, המטמטם את המוח ואת-הלב, כפי שאמרו חז"ל, ומוליד באדם טבעים רעים ומגנים. "וליהינתנו נקי הנפש חכמים משכילי האמת, נצטוונו לאכל מאכלים כשרים", כדברי הרמב"ם. וזה גדול הענין, עד שאמר הקב"ה אלמלא העליתי את-ישראל ממצרים, אלא בשביל דבר זה, שאין מטמאין בשרצים - דיי', ועתיד הקב"ה לתת שכר למי שלא טעם טעמו של חזיר מיימיו. כמה חמור ענין אכילת מאכלים אסורים, נתן ללמד מהשאלה שהפנתה אל ה"חפץ חיים" בידי חיל יהודי בצבא הרוסי, שנאלץ לבחור בין מחנה בו יוכל לבשל מאכלים כשרים מתוך חלול שבת, למחנה אחר בו יאלץ להתגאל במאכלות אסורים, וענין לו להפנס אל המחנה הראשון, על-אף שאסור מלאכה בשבת הוא בסקילה, כי יוכל בעתיד לשוב לשמירת השבת כראוי, אולם הפגם בנשמתו מאכילת הנבלות והטרפות ישאר לעולם, וכתב בעל "דגל מחנה אפרים" ששמע מוקנו הבעל-שם-טוב, כי אל הרמב"ם הפנתה שאלה מאנשי מדינה אחת שבקשו ראיות לתחית המתים, וצוה לתלמידו לענות להם, כי משאלתם נראה שהם פוברים בדברי חז"ל מחמת שלא נזהרו מאכילת אסור ודברים טמאים, עד שהשכל שלהם נוצר מהדמים של טרפות ואסורים ומכך הגיעו לכפירה באמונה וסופם לפרענות. וכך היה בגורלם, שנדרפו בידי מלך אחד שכבש אותם, ועל-אף שרצו להמיר את-דתם לא קבלו אותם, ורק מעטים שרדו וברחו אל הרמב"ם ושבו בתשובה שלמה.

בראשית ימי יהדות אמריקה, כאשר מעטים היו היהודים שומרי התורה, התחלק פתגם שגור בפי הבריות בשפה המדוברת: "אז יזין נאמקו אזי מענדל, מעג מעו יסון פון זיין פענדל, און טרינקען פון זיין קענדל" - אם שמו מענדל (ולא המיר את-שמו לשם לועזי, ומכאן ראה שהוא איש כשר וישר), מתר לאכל מקדרתו ולשתות מנאדו...

(אוצר המתנבים)

נמשל

למה הדבר דומה

המזון שברשותנו לא יספיק אלא לימים ספורים, ואילו הדרך אמונה להמשיך לפחות שבועים ימים, ואם כן מה הטעם שנגסה להמשיך, כאשר גורלנו כבר אבוד מראש? "מתוך זעם ותסכול נטל את תרמילו, שהיה מצמק ורזה להחריד, והשליכו ארצה. הוא החל לרדת מצדו השני של ההר בלי שום מטרה וכוון, אך לא הבחין כיצד חברו מרים בחשאי את התרמיל הגרוק ומטמינו בתוך תרמילו שלו. "לא אתן לך להתיאש", קרא אליו החבר הנאמן, והאיץ בו להצטרף אליו להתקנה. מפעם לפעם, כאשר הרעב הכה בהם קשות, היה החבר הנאמן שולף מתרמילו מעט מזון, והדבר היה נוסף בהם עדוד ותקווה. חושיו של החבר הנרגן היו כה מעורפלים, עד שכלל לא עצר לרגע לחשב, מהיכן יש לחברו מזון דיי הצרף לשניהם, והוא בלע את המזון הפעוט מתוך בלמוס עז. והנה התרחש הנס, ולנגד עיניהם הנדהמות החלו להתגלות סמני ישוב קרוב. צפרים חגו מעל ראשיהם צריחי מגדלים נראו באפק, ובכחותיהם האחרונים כשלו אל תוך העיר, כשנפגשם להם לשלל. "כיצד הצלחת לכלכל את שנינו בדרך הארצה?" תמה האיך קצר הרוח באזני חברו, כאשר שבה אליהם נפגשם בבית המלון בו נחו. לפליאתו, נטל החבר את תרמילו הבלה, אשר לנה אותו בנאמנות בכל הדרך הארצה, ושלה מתוכו תרמיל נוסף. "אתה מזהה את התרמיל הזה?" שאל, והלה השיב בחיוב. "אתה התיאש מראש כשראית את הדרך הארצה, ואמרת בלבך כי לא יהיה סכוי שהמזון יספיק לדרך כה ארצה. אולם אני השפלת לטל את המזון המעט שהיה בתרמיל, וצרפתי אותו אל הכפפות הקטנה שהייתה בתרמילי", אמר החבר. "אמדת בזהירות את המזון כלו, וחלקתי בתבונה את כלו למנות קצובות לפי מספר הימים ששערת כי הדרך תמשך. והנה ראה פמה צדקתי. ועכשו תבין פמה אולי היה מעשה האישי שלך. אמנם נשאר לנו מעט מזון, אולם בשום שכל היית יכול לכלכל בהקצבה את מנות המזון, להחיות את נפשך, וכי פתי המאבד את סכויי האחרונים להוותר בחיים!"

הנמשל

במשל נכלא זה, השתמש ה"חפץ חיים" כדי להמשיך את האוילת של האנשים אשר נמצאים באם הדרך, או באזורים בהם לא נתן לרפש מזון כשר, ורואים לעצמם התר מחסר בררה לאכל מאכלים שכתרוהם מפקפקת, מתוך מחשבה מטעית שהבררה אינה בידיהם, ומוטב לאכל מאכלים פאלו מאשר לגווע ברעב. דומים הם אפוא לאותו חבר קצרווח, שהחליט מרב יאוש להשליך את מעט המזון שהיה ברשותו, ולא נסה כלל להציל את עצמו על ידי המאכלים המעטים שבצקלוננו. כאשר פרנסתו דחוקה, מותר האדם על מזון כשר שעולה מעט יותר עקב ההשגחה עליו, ובאמתלה של הצלה גשמית, מתוך פחד ודאגה של 'מה נאכל', הוא ממיט על עצמו מיתה רוחנית חלילה. אולם החכם שעיניו בראשו, מצמצם את עצמו בהוצאות אחרות, ואינו חוסך כל מאמץ והוצאה כדי לזון את עצמו במאכלים כשרים, מתוך אמונה שהקב"ה יצוה לו את ברכתו ויריק לו שפע מפורומים.

חברים משבעים מילדות היו השנים, והקשר העז ביניהם לא נתק גם כאשר גדלו והיו לנערים. הפענן היה, שבטבעם ובהלך רוחם לא היו השנים דומים, האחד היה קצרווח וכעסן והשני סבילן ונוח לפריות, אך הם השלימו זה את זה והיו כמקשה אחת. ויגדלו הנערים, גדיים נעשו תישים, ונפגשם כמחה למרחקים. וכאשר שמעו שבעיר רחוקה מתגוררים חכמים ידועי שם, החליטו להרחיק נדד ולשאב מפינות החכמה והידע. טובים השנים מן האחד, ובטרם יציאתם הצטידו בתרמיל גדול ובו מזון ומשקה דיי הצרף, בדקו את מסלול הליכתם הארצה, וילכו שניהם יחדו. המסע החל ברגל זמין, מזג האוויר היה נאה ומצב רוחם היה בשמים, אולם ככל שהמסע הלך והתארך, הלכו הקשיים ונערכו. מעולם הרי לא יצאו מאזור מגורם ולא היו רגילים להליכה ממשכת, ומפיון שפך הלכו רגליהם ותפחו, ועליהם התבלו ולאות התפשטה בהם. במאמץ רב הגיעו אל תחנתם הראשונה, ונכנסו למנוחה בפנדק שעל אם הדרך, בו ישבו לסכם את מסעם עד כה, כשהם לומדים לקח מהעבר ומפנימים מוסר להבא. "עלינו לטל עמנו צידה רבה, שכן עוד דרך ארצה לפנינו" אמרו, ואחרי מנוחה ארפה המשיכו בדרךם, כשעל שכםם תרמילים עמוסים במזון ושתייה.

האביב בו החלו את המסע, פנה את מקומו לקיץ השרבי שהגיע, והשמש קפחה ללא רחמים. התרמיל הפבד העיק על הגב, אולם הם ידעו שהמזון נחוי לדרך, ולכן שתקו והמשיכו להאנק תחת העל הפבד. אולם ככל שהימים הלכו והתארכו והחם הלך וגבר, קצרה נפשו של הנרגן, והוא לא חדל לקטר על התרמיל הפבד שהעיק עליו. "לשם מה אנחנו צריכים פמות כה גדולה של מזון?" הקשה, ונהרי אנו אמורים להגיע בעוד ימים מספר אל התחנה השנייה, בה נוכל לחדש שוב את מלאי המזון שברשותנו?! אולם חברו בטל את דבריו ואמר: "אף פעם אי אפשר לדעת, אם המסע יתנהל באמת כפי המתכנן. עדיף שיהיה לנו עדר של מזון מאשר להפך, וטוב יותר להאנק עתה בנשיאת העל הפבד, מאשר לרעב ולקח בלב המדבר ללא מקור מזון". וכאלו נבואה נזרקה לתוך פיו, התממשו דבריו במלואם. היה זה לאחר שעברו שבועות מספר, ולפליאתם לא גלו שום ספון של אזור מישב. "טעינו בדרךנו", לחשו בפנים מלבינות, והביטו זה על זה באימה. הנוף החדגוני היה חול המדבר ושמש קופחת, ללא צל של אילנות וללא מעינות מים. ללא צפרים עפות וללא מקומות ישוב, מדבר שממה. "מה נעשה?" שאל קצרווחו, שאבד מיד את עשתונותו, ומרב יאוש בקש לרפץ תחתיו מתוך תדלון וחסר אונים. אולם חברו לא אבד את התקווה, והגיב במרץ את צעדיו. "הבה נטפס אל ההר הגבוה, ומשם נוכל לראות היכן היא הדרך המלה", אמר וזרו את חברו לצעד בעקבותיו. בינתיים, הלך ואזל מלאי המזון שברשותם, שתחלה היה נראה כמעין בלתי נדלה, והמצב היה נראה קודר. והנה הצליחו השנים להעפיל אל ראש ההר הגבוה, אולם כשנשארו את עיניהם אל פני האפק, נפל לבם בקרבם. המדבר השומם השתרע מפל צד, ורק במרחק עצום נראו סמני חיים. "אין לנו סכוי להגיע לשם" אמר הנרגן, וקרט תחתיו ביאוש. "הרי מלאי

מִדְּבַר

הַלְכוּת וְהַלְיָכוּת

דֵּי לֵאלוֹ שְׂאֲכָלוּ עוֹלָמָם, אֲלֵא שְׁהֵם מִבְּקָשִׁים לֶאֱכֹל עוֹלָמָם שֶׁל בְּנֵי? מִיָּד מוֹצִיא הַקֶּבֶ"ה פְּרוֹז פֶּעַם שְׁנִיָּה וּמְכַרְזֵי וְאוֹמֵר: "כָּל־מִי שֶׁלֹּא אָכַל גְּבֻלוֹת וּטְרָפוֹת, שְׂקָצִים וּרְמָשִׁים יָבוֹא וַיִּטַּל שְׂכָר". (מדרש קהלת)

• אִם אֶחָד יָבִיא יוֹן אוֹ חֶלֶב אוֹ דָג וְכַדוּמָה, מְדַבְּרִים הַנְּמַצָּאִים בָּהֶם חֲשַׁשׁ אֲסוּר, יֹאמֵר מִן־הַסֵּתֶם יְהוּדֵי מַחְזֵק בְּכַשְׁרוֹת הוּא, וְאִינוּ חֲשׂוֹד לְהֵאֲכִיל דְּבַר שְׂאִינוּ רְאוּי לֶאֱכֹל. וְלֹא כֵּן יַעֲשֶׂה אִם יָבוֹא אֶחָד לְלוֹוֹת מֵאִתּוֹ

מְעוֹת, לֹא יֵאָמֵן לוֹ כְּפִשׁוּטוֹ בְּשׁוּם אִפְּו, עַד אֲשֶׁר יִדְרֹשׁ וַיִּחְקֹר וַיִּשְׂאֵל הֵיטֵב עָלָיו מִי הוּא זֶה וְאִיזָה הוּא, וְאִם נֶאֱמָן הוּא, וַיַּעֲמִיד עָלָיו עֲדִים וַיִּכְתֹּב בְּסֵפֶר וַיִּחַתֵּם, וַיִּפְחַד וַיִּרְעַד עַד כְּלוֹת הַזְּמַן אוֹלֵי לֹא יִשְׁלֹם לוֹ, וְהַכֹּל בְּשִׁבִיל כִּי זֶה הוּא הַעֲקָר בְּעֵינָיו בְּכָל־עֲבוּדָתוֹ בְּעוֹלָם הָאֵל, מַה שְׂאִין כֵּן בְּמִצְוֹת ה' שֶׁלֹּטְפֵל נְחֻשֵׁב בְּעֵינָיו". (באר מים חיים)

• הָאֲדָם שֶׁהוּא יִרְאֵי־שָׂמִים, צָרִיךְ לְהִשְׁגִּיחַ בְּאִיזָה מְקוֹם יֹאכֵל וַיִּשְׁתֶּה. שְׁפַעֲמִים מִחֲמַת בּוֹשָׁה, אָדָם אוֹכֵל אֶפְלוֹ בְּמְקוֹם גְּרוּעַ, אֲבָל בְּאִמְתּוֹ אִין חֲכָמָה וְאִין תְּבוּנָה וְאִין עֲצָה לְגַדֵּד ה', וּפְקוּחַ נֶכֶס דּוֹחָה הַכֹּל. וְאִין לָהּ פְּקוּחַ נֶכֶס גְּדוֹל מְזָה, לְטַמְטֵם לְבוֹ חֲסִי־שְׁלוֹם בְּמֵאֲכָלִים שְׂאִינֵם בְּדוֹקִים לוֹ, כִּי עַל־יְדֵי זֶה יָבוֹא לְמַחְשָׁבוֹת זָרוֹת וּלְבִטּוּל תּוֹרָה וְתַפְלָה. (שולחן הטהור)

• רְאוּי לְאָדָם לְהִחְמִיר עַל־עֲצָמוֹ בְּמֵאֲכָל, שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ צַד אֲסוּר כָּלֵל, וְכָל־שִׁכּוֹן אִם יִהְיֶה בְּמֵאֲכָל עֲצָמוֹ צַד אֲסוּר, שְׂרָאוּי לְהִתְרַחֵק מִכְּמוֹ. (ראשית חכמה)

• כָּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל יָכוֹל לְהִגִּיעַ לְכָן, שֶׁתִּהְיֶה לוֹ הַרְגָּשָׁה בְּמֵאֲכָל אִם הוּא פֶשֶׁר אוֹ לֹא, כְּאֲשֶׁר לִפְנֵי כָּל־מֵאֲכָל יִרְאֶה אִם לְבוֹ נוֹתֵן לוֹ לֶאֱכֹל אֶת־הַדְּבַר אוֹ לֹא. וְזֶה פְּרוּשׁ הַפְּסוּק "וַיְבִין הַחַיָּה הַנֶּאֱכָלֶת" - שֶׁהֵלֵב נוֹתֵן לֶאֱכֹל, "וַיְבִין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֹאכֵל" - שְׂאִין הֵלֵב נוֹתֵן לֹאֲכֹלוֹ. (חידושי הר"מ)

• טָרָם הַכְּנֶסֶת דְּבַר מֵאֲכָל אוֹ מִשְׁקָה אֶל־הַפֶּה, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מִהַקֶּבֶ"ה לְהַנְצִיל מִכָּל מֵאֲכָל שֶׁל־אֲסוּר, וַיִּקְבַּל עַל־עֲצָמוֹ בְּהַחֲלָטָה גְּמוּרָה וּבִלְבַב שְׁלֵם, שְׂאִם יֵשׁ חֲסִי־שְׁלוֹם אִיזָה דְּבַר אֲסוּר בְּמֵאֲכָל אוֹ בְּמִשְׁקָה, מוּטָב לוֹ שְׂיִחַנֵּק בְּבִלְעֵה זוֹ, וְאֵז מוֹדִיעִים לוֹ מִן־הַשָּׂמִים עַל־יְדֵי הַרְגָּשָׁה בְּרוּרָה שְׂיִמְנַע מִלְּבַלֵּעַ אוֹתוֹ דְּבַר. (הר"ר בונים מפשיסחא)

• אֲשֶׁר־מִי שְׂאִינוּ נִכְנָס בְּסִפְק הוֹרָאת אֲכִילָה וְלֹא בְּסִפְק הוֹרָאת עֲבִירָה, וְאֲשֶׁר־יִלְדָתוֹ. (ספר הקנה)

• טַעַם אֲסוּר אֲכִילַת מֵאֲכָלִים אֲסוּרִים, אִינוּ מְפָאֵת בְּרִיאוֹת הַגּוּף, שְׁהֵרִי אֲנוּ רוֹאִים שֶׁהַגּוּיִם הָאוֹכְלִים אוֹתָם חַיִּים וְחוֹקִים, אֲלֵא טַעַם הָאֲסוּר הוּא מְפַנֵּי שֶׁהַבְּשָׂר הָאֲסוּר מִתְּהַפֵּף לְבִשָׂר הָאָדָם הָאוֹכֵל, וַיִּקְנֶה בְּזֶה טַבַּע הַדוֹרֵס וּמִדַּת הָאֲכֹרֵימִית, וַיִּשְׂרָאֵל עִם קְדוּשׁ צְרִיכִים לְהִיּוֹת מִדוֹת הַחֲסִיד, וּמֵאֲכָלִים אֵלּוּ מִטְּמָאִים הַנֶּכֶסֶת הַשְּׂכֵלִית וּמוֹלִידִים בְּמִזְגַּ הָאָדָם תְּאֻוָּה וְגִשְׁמִימִית, וּמְגַרֵּשׁ מִמֶּנּוּ כַּח הַקְּדוּשָׁה וְהַטְּהָרָה. (הרמב"ו)

• אֵל יֹאמֵר הָאָדָם אִי־אֶפְשִׁי בְּאֲכִילַת מֵאֲכָלִים אֲסוּרִים, אֲלֵא אֶפְשִׁי וְאֶפְשִׁי, אֲלֵא שֶׁהַתּוֹרָה אֲסָרָה. (מדרש תהלים)

• צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שְׂאֶפְלוֹ בְּהַסַּח הַדַּעַת לֹא יִכְנִיס לְפִיו דְּבַר אֲסוּר. וַיֵּשׁ הַבְּדֵל בְּפִגְם, אִם הִיָּה בְּמִזְיד - נִפְשׁוֹ נַעֲשִׂית שְׂקָץ, וּבְשׂוּגָ תְּטַמְטֵם נִפְשׁוֹ וְנִטְמָאֵת. (האור החיים' הקדוש)

• אִין לְהֵאֲכִיל אֶפְלוֹ תִינוּק מֵאֲכָלִים אֲסוּרִים, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִזְיַק לְנַפְשׁוֹ כְּשִׂיגְדֵל. וְאִי־עַל־פִּי שְׂמַעְקָר הַדִּין אִין הָאָב מִצְוָה לְהַפְרִישׁ קָטָן מֵאֲכִילַת דְּבָרִים הָאֲסוּרִים מְדַבְּרָנּוּ, יֵשׁ לְמוֹנֵעַ אֶת־הַקָּטָן מִלֶּאֱכֹל דְּבָרִים אֲסוּרִים, מִשׁוּם שְׂטַמְטוּם הַלֵּב גוֹרֵם לוֹ טַבַּע רַע. (הרמ"א והש"ך)

• מֵאֲכָלִים אֲסוּרִים מְבִיאִים אֶת־הָאָדָם לִידֵי כְפִירָה, כְּמוֹ שְׂאֲרַע לְאֵלִישֵׁעַ בֶּן־אֲבוּיָה שְׂצִיצָה לְתַרְבוּת רָעָה מְפַנֵּי שְׂאֲמוֹ אֲכָלָה מֵאֲכָל אֲסוּר טָרָם נוֹלֵד, וְכֵן אִמֵּר הָאֲרִיז"ל שְׂאֲרַע גַּם לְיוֹחָנָן כְּתוּב־גְּדוֹל שְׂנַעֲשֶׂה צְדוּקִי לְאַחַר שְׁנַיִם רַבּוֹת שְׂשִׁמַּשׁ בְּכַהֲנָה גְּדוֹלָה, מְפַנֵּי שְׂאֲכָל מֵאֲכָל אֲסוּר.

• כָּל־מִי שְׂאוֹכֵל מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, נִדְּבַק בְּכַחוֹת הַטְּמָאָה וְנִגְעָלָה נִפְשׁוֹ וְעֲצָמוֹ, וְרוּחַ טְמָאָה שׁוֹרָה עָלָיו, וּמְרָאָה עֲצָמוֹ שְׂאִין לוֹ חֶלֶק בְּאֵל עֲלִיּוֹן. (זהר הקדוש)

• הָאִישׁ שֶׁהִרְגִיל נִפְשׁוֹ לְמֵאֲכָלוֹת הָאֲסוּרוֹת, כְּפֹה מֵאוֹת לְאוּיִן דְּאוֹרִיָּתָא עֵבֵר, וּמְפַל־עֵבֵרָה נִבְרָא מִשְׁחִית אֶחָד שְׂמִמְתִּין רַק עַד שְׂמִט רַגְלוֹ, וְאַחֲרֵי־כֵן יִקְבַּל הַעֲנֵשׁ עַל־יְדוֹ. כְּפֹה צָרִיךְ לְהִזָּהֵר מִמֵּאֲכָלוֹת הָאֲסוּרוֹת, שְׂפִמְלֵבֵד שֶׁהִיא עֵבֵרָה גְּדוֹלָה, הוּא מִשְׂקָץ אֶת־נִפְשׁוֹ בְּזָה. (החפז חיים)

• אִין הַקֶּבֶ"ה מְבִיא תַקְלָה לְצַדִּיקִים, וְדוֹקָא בְּדְבַר אֲכִילָה, שְׂגִנְיָא הוּא לְצַדִּיק שְׂאוֹכֵל דְּבַר אֲסוּר. (התוספות בחולין)

• לְעֵתִיד לְבוֹא, מוֹצִיא הַקֶּבֶ"ה פְּרוֹז שְׂמִכְרִיז וְאוֹמֵר, "כָּל־מִי שֶׁלֹּא אָכַל בְּשׂוֹר חִזִּיר מִמִּיּוֹ, יָבוֹא וַיִּטַּל שְׂכָרוֹ". וְאֵז יָבוֹאוּ הַרְבֵּה מֵאֲמוֹת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא אָכְלוּ בְּשׂוֹר חִזִּיר מִימֵיהֶם כְּדֵי לְבַקֵּשׁ שְׂכָר, וּמִיָּד אוֹמֵר הַקֶּבֶ"ה: "וְכִי לֹא

פְּרֻשֶׁת וַיִּשְׁלַח | תשע"ז

אָסוּר לְקַרָּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשַׁמֵּר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

פְּרֻשֶׁת עֵינֵי חַמַּד

יִצְחָק אֲרִיאֵל בֶּן טוֹבָה חַגֵּי חַיִּים וּב"ב שְׁמׁוּאֵל אִימֵן בֶּן אֲסֵתֵר זָרִי מִשְׁפַּל שְׁטָרִית מֵאִיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- לַיִאֹר יְהוֹשֻׁעַ סוֹמֵךְ וּב"ב יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה עֵינֵי בֵּת רַחֵל בְּרַכָּה רַחֵל בְּרַכָּה בֵּת פְּדִילָה דְלִיָּה אֲרַז מְזֻרְחֵי וּב"ב נַעֲמִ יִצְחָק בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה חַי הַפְּקוּת וְאִירוּעִים יוֹסֵף לַיִאֹר בֶּן דְלִיָּה אֲפֹרַת פְּרַנְסָה בְּקֻלּוֹת וּבִשְׁפַע נְטוּלֵי בֵּת יוֹנִית שְׁלֹמֹה זְדֵנָה דּוּד וּב"ב קְסִיר אֲפָרִים וּב"ב י.מ.י.ש כְּדוּרֵי אַקְבָּלֵי יוֹסֵף חַיִּים בֶּן נִסְכָּה שׁוֹלְמִית וּמֵרְדֵכִי חַיִּים דּוּיִטֵשׁ וּב"ב

הַעֲלוֹן מְקֻדָּשׁ לַהֲצֻלַת

יִצְחָק אֲרִיאֵל בֶּן טוֹבָה יַיִב בֶּן גִּילָה שְׁמוּאֵל אִימֵן בֶּן אֲסֵתֵר זָרִי מִשְׁפַּל שְׁטָרִית מֵאִיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה- לַיִאֹר יְהוֹשֻׁעַ סוֹמֵךְ וּב"ב יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה עֵינֵי בֵּת רַחֵל בְּרַכָּה רַחֵל בְּרַכָּה בֵּת פְּדִילָה דְלִיָּה אֲרַז מְזֻרְחֵי וּב"ב נַעֲמִ יִצְחָק בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה חַי הַפְּקוּת וְאִירוּעִים יוֹסֵף לַיִאֹר בֶּן דְלִיָּה אֲפֹרַת פְּרַנְסָה בְּקֻלּוֹת וּבִשְׁפַע נְטוּלֵי בֵּת יוֹנִית שְׁלֹמֹה זְדֵנָה דּוּד וּב"ב קְסִיר אֲפָרִים וּב"ב י.מ.י.ש כְּדוּרֵי אַקְבָּלֵי יוֹסֵף חַיִּים בֶּן נִסְכָּה שׁוֹלְמִית וּמֵרְדֵכִי חַיִּים דּוּיִטֵשׁ וּב"ב

פְּרֻשֶׁת וַיִּשְׁלַח - הַשְּׂתַדְּלוּת בַּחֲנוּךְ

"וַיִּקְרָא בְלִילָה הוּא וַיִּקְחֵ אֶת שְׁתֵּי נַשְׂיוֹ וְאֶת שְׁתֵּי שְׂפָחָתָיו וְאֶת אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו וַיַּעֲבֵר אֶת מַעְבַּר יַבְק" (בראשית לב, כג)

אֲפִילוֹ כֹּאשֶׁר מְדוּבָר עַל רִשְׁעֵי כַּעֲשׂוֹ, וְאֲפִילוֹ לְאַחַר שְׁמוּצוֹ כֹּל הָאֲמֻצִּים, שְׂאִמּוּרִים הֵיוּ לְהַבִּיאֵם אוֹתוֹ לְתִשׁוּבָה - עֵדִיין יֵשׁ מְקוּם לַעֲשׂוֹת עוֹד וְעוֹד הַשְּׂתַדְּלוּת, כִּי תַמִּיד יֵשׁ סִיכּוּי. וְכֹל שֶׁכֵּן בַּחֲנוּךְ, שָׁבוּ אֲנִי מַחֲוִיבִים לְהַשְׂתַּדְּלוּת מְקַסִּימִית, שְׁאִין לָהּ גְבוּל וְשִׁיעוּר.

וְעוֹד נִרְאָה, לַעֲנִיּוֹת דַּעֲתִי, לְבָאֵר, מֵהַ שְׁלֵא הַצְּלִיחוֹ הוֹרִיו שֶׁל עֲשׂוֹ הַצְּדִיקִים כִּי־צַחֲקֵי וְרַבְּקָה, הֵייתָה יְכוּלָה דִּינָה לַעֲשׂוֹת אִילוֹ הֵייתָה שֶׁל עֲשׂוֹ. הֵייתָה וְהָאִשָּׁה יֵשׁ בִּידָה כּוֹחַ שְׁאִין לְאַחֵר!! כְּמֵאֵמֶר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, "חֲקָמוֹת נְשִׁים בְּנִתָּה בִּיתָה וְאִוְלֵת בְּיַדֶּיךָ תִּהְרָסְנֵנוּ (משלי יד, א)".

וְכַדְבְּרֵי הַמְדַרְשׁ רַבָּה (ז,ז): מַעֲשֵׂה בַחֲסִיד אֶחָד, שֶׁהָיָה נָשׂוּי לְחֲסִידָה אַחַת וְלֹא הֵעֲמִידוּ בָּנָיִם זֶה מִזֶּה, אֲמָרוּ: אִין אֲנִי מוֹעִילִים לְקָדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּלוּם. עַמְדוֹ וּגְרָשׁוּ זֶה אֶת זֶה.

הַלֵּךְ זֶה וְנִשְׂאָה רִשְׁעָה אַחַת וְעִשְׂתָּה אוֹתוֹ רִשְׁעַ, הִלְכָה זֹו וְנִשְׂאָה לְרִשְׁעֵי אֶחָד וְעִשְׂתָּה אוֹתוֹ צְדִיק, הוּי שֶׁהַכּוֹל מִן הָאִשָּׁה. וּפִירֵשׁ מֵהַרְז"ו: שֶׁהָאִשָּׁה לּוֹקַחַת מִן הָאִישׁ אֶת לְבוֹ, וְדַעֲתוֹ אֵל רְצוֹנָה וּפִיתוּיָה. וּמִכֵּאֵן תִּפְקִידֵן הַחֲשׁוֹב שֶׁל הַנְּשִׁים, בְּפִרְט בְּדוֹרָנוּ.

בְּעַז"ה שֶׁנִּזְכַּר לְהַמְשִׁיךְ וְצַעוּד בְּדֶרֶךְ הַיִּשְׂרָאֵל וְלְהֵאֱמִין כִּי גַם הַרִשְׁעֵי בִיּוֹתֵר יְכוּלֵי בַע"ה לְהַגִּיעַ לְתִשׁוּבָה וְאִמוּנָה שְׁלִימָה עִם מַעַט הַכּוֹוֹנָה וְהָאֵרָה!

פִּירֵשׁ רַש"י - וְאֵת אֶחָד עֶשֶׂר יְלָדָיו - וְדִינָה הֵייתָה? נִתְּנָה בְּתִיבָה וְנַעֲלַ בְּפִנְיָה שֶׁלֹּא יִיתֵן בָּהּ עֵינָיו. וְלִכְךָ נַעֲנֵשׁ יַעֲקֹב, שֶׁמִּנְעָה מֵאֲחִיו, שֶׁמֵּא תַחֲזִירוּנוּ לְמוֹטֵב וְנַפְלָה בִּיד שֶׁכֵּם.

דְּבַר רַש"י לְכֹאֲרָה טַעוּנִים בִּיאֹר. הֲלֹא בּוֹדֵדֵי אִין אִישׁ מְטִיל סִפְקֵי בְּכֶךְ שִׁיִּצְחָק וְרַבְּקָה הַצְּדִיקִים עֲשׂוֹ כֹּל לְאֵל יָדָם, כְּדִי לְחַנֵּךְ אֶת בְּנָם עֲשׂוֹ, וְלֹהֲשִׁיבוֹ לְמוֹטֵב. אִף אִישׁ אִינוֹ מְטִיל סִפְקֵי בְּתוֹצֵאָה הַסּוֹפִית - מְבֻקָּשׁם לֹא עֵלָה בִּידָם, וְעֲשׂוֹ לֹא שִׁינָה מְדַרְכּוֹ הַרְעָה מֵאוּמָה.

אִם כֵּן אִיפֹה יִפְלֹא מְדוּעַ יֵשׁ לָנוּ לְסַבּוֹר שְׂדִינָה נִכְדַּתֵּם שֶׁל יִצְחָק וְרַבְּקָה הֵייתָה מְצִלְיָה לַעֲשׂוֹת אֶת מֵה שֶׁשְּׂנִיָּהֵם יַחֲדָיו לֹא הַצְּלִיחוֹ, וּמַחֲזִירָה אֶת עֲשׂוֹ לְמוֹטֵב? הֲלֹא הֵייתָה סֶךְ הַכּוֹל נַעֲרָה צַעִירָה?

הַתִּשׁוּבָה הֵיִאָה לְדַבְּרֵי בַעֲלֵי הַמוֹסֵר, שֶׁבְּכֹל הַנוֹגַע לְנִשְׁמָה אוֹבֵדֵת - אֲסוּר לְאַבֵּד תְּקוּוּהַ בְּשׁוּם אוֹפֵן!!! לְמִרּוֹת נִיסוּנוֹת הַחֲנוּךְ שֶׁל יִצְחָק וְרַבְּקָה אֲשֶׁר לֹא צִלְחוּ, עֵדִיין הֵיָה יַעֲקֹב אֲבִינוֹ צָרִיךְ לְתַת לַעֲשׂוֹ אֶת הַהַזְדַּמְנוֹת הַזֹּו, וְלְהֵאֱמִין כִּי בִיכּוּלָה שֶׁל דִּינָה לְהַשִּׁיבוֹ לְמוֹטֵב! הֵיָה עֲלוֹי לַעֲשׂוֹת אֶת הַהַשְּׂתַדְּלוּת הַנוֹסֶפֶת הַזֹּו, וּמֵאַחַר שֶׁלֹּא עֲשָׂה כֵן - נִתְּבַע עַל כֶּךָ וְנַעֲנֵשׁ בַּחּוֹמֵרָה.

הַמִּסַּר הַחֲנוּכִי הַנוֹגַע אֵלֵינוּ, חָד וּבִרְרוֹ. לְפַעֲמִים אֲנִי נוֹטִים לְהַתִּיַּאֵשׁ, לְהֵרִים יְדֵיִם בַּחֲנוּכּוֹ שֶׁל יָלֵד זֶה אוֹ אַחֵר אוֹ לְסַגּוֹר אֶת הַגּוֹלֵל עַל מַעֲכָשׂוֹ וְדַרְכּוֹ שֶׁל אָדָם מְסוּיָם, אוֹלָם מִפְּרִשָּׁה זֹו אֲנִי לְמַדִּים, כִּי אִין הַצְּדִיקָה לְצַעֵד מֵעִין זֶה בְּשׁוּם אוֹפֵן, תְּהִינָה הַנְּסִיבוֹת אֲשֶׁר תְּהִינָה.

זִיווּג הַגּוֹן וְכֹשֶׁר בַּמְהָרָה אוֹרֵן בֶּן אֲסֵתֵר תְּרַצָּה בְּתִיָּה בֵּת יִמְנָה נִינְט סִינן בֵּת אֲסֵתֵר יוֹסֵף בֶּן רַחֲמָה יִפִּית בֵּת גִּינָה אוֹרֵן בֶּן נַעֲמִ עֵנַת נַעֲמָה בֵּת מִזֵּל טוֹב דּוּד עוֹמְרֵי בֶּן יְהוּדִית

זָרַע קוֹדֵשׁ בְּרַ קִיַּיִמָּה גִּלְיָה בֵּת מְסוּדִי אִילוּהוּ מְרִי בֶּן יִמְנָה אִילוּהוּ בֵּת רַחֲמָה שְׁמוּאֵל אִימֵן בֶּן אֲסֵתֵר זָרִי סִינן בֵּת אֲסֵתֵר רַחֵל מְרִים בֵּת יְהוּדִית דְּנִיָּאֵל בֶּן שָׂרָה וְאוֹשְׁרִית בֵּת שׁוֹשָׁנָה

רְפוּאָה שְׁלֹמָה הַגְּה"צ אֲלִיעֶזֶר בֶּרֶלְדֵי בֶּן עֲטִיָּא שְׁלִיט"א מֵאִיר יִשְׂרָאֵל בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה יִצְחָק בֶּן עֲזַרָּא יִמְנָה נִיזִירֵי בֵּת טַטָּה- בְּרִיאוֹת וְאִרְיוֹת יָמִים מְדַרְכֵי נִיזִירֵי בֶּן פְּרַחָה- בְּרִיאוֹת וְאִרְיוֹת יָמִים מֵאִיהַ בֵּת עֵדִי דְלִיָּה אֲפֹרַת בֵּת נַעֲמָה גִּילָה בֵּת אַקְבָּלֵי - בְּרִיאוֹת וְאִרְיוֹת יָמִים אֲסֵתֵר בֵּת סוּלִיקָה סִימִי בֵּת סוּלִיקָה מִזֵּל בֵּת חֲנָה אוֹרֵן בֶּן אֲסֵתֵר יְהוּדִית אֲסֵתֵר פְּרַדְלָה בֵּת חֵיה- בְּרִיאוֹת וְאִרְיוֹת יָמִים נַעֲמִ יִצְחָק בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה נַעֲמִי בֵּת רַחֵל אַקְבָּלֵי בֵּת נוֹשְׁפָאֵרִין שִׂירָה שְׁלִילַת בֵּת אוֹרֵלִי תַמֵּר פּוֹרְטוּנָה בֵּת מִיסָה רַפָּאֵל מֵשָׁה בֶּן רַחֵל מוֹרִיָּה בֵּת רַחֵל בְּרַכָּה נַחֲוֵם בֶּן כִּירָה יְהוּדָה אֲרִיָּה בֶּן רַחֵל בְּרַכָּה טוֹבָה בֵּת אוּרָה שְׁלוֹ בֶּן מִזֵּל פְּחִימָה אִילוּהוּ בֶּן מֵאִיהַ יִפֹּה אֲסֵתֵר הַצְּלִיחָה וְרַפּוּאָה רַחֵל בֵּת זוֹהָרָה מִישָׁא מוֹרָה בֵּת זוֹהָרָה שְׁאוּל בֶּן סִלְבִּיָּה עֵינֵי בֵּת רַחֵל בְּרַכָּה בְּנִימִין בֶּן יִקוּט רִינַת רַחֵל בֵּת עַפְרָה יִצְחָק בֶּן פְּנִינָה רַחֵל בְּרַכָּה בֵּת פְּדִילָה דְלִיָּה יִצְחָק בֶּן רַבְּקָה רוֹנִית בֵּת סְבִרָּה קַסְנֵשׁ בֵּת דַּגְטוֹ יִצְחָק בּוֹ חֲנוּם כֹּל עַם יִשְׂרָאֵל

17/12/2016		י"ז כסליו תשע"ז	
פרשת וישלח			
הַפְּטָרָה: "חֲזוֹן עוֹבְדֵיהַ" - עוֹבְדֵיהַ א'			
ר"ת	יציאה	כניסה	י"ם
17:46	17:15	16:03	
17:41	17:11	16:19	ת"א
17:41	17:11	16:19	חיפה
17:46	17:15	16:23	ב"ש

ברכת שבת שלום הרב אליהו חיים פנחס שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון	העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה	העלון מוקדש לעילוי נשמת מרים בת שרה ע"ה	זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזירי בן ימנה וגלית בת מסודי	רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר ולילד אלחנן רפאל בן איריס ולילד אורי חיים בן שלי
--	---	--	--	---

שואל ומשיב בהלכה – אילמות ומסעדות- חלק ג'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

אדם המבקש לאכול במסעדה או באולם, על מה עליו להקפיד?

שאלה: **?**

תשובה: **!**

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

יש הבדל בין חנות המייצרת את האוכל בעצמה או שמוכרת אוכל פתוח כגון, מסעדה, או פיצרייה, חנות פלאפל וכדומה, שאי אפשר לקנות שם כל עוד תעודת הכשרות לא בתוקף. אולם, חנות המוכרת מוצרים סגורים, אין צורך בתעודת כשרות, כי כל מוצר ארוז וחתום הוא נושא את חותמת ההכשר שלו. **הערה:** מכל מקום, יש להימנע מכך ואף מוצרים סגורים לא לקנות במקום, שאינו נושא תעודת כשרות, וזאת כדי לחזק את מקומות שומרי הכשרות ולא את אלה שאינם.

מסעדה הפתוחה בשבת, אף שמוצריה כשרים, אינה מקבלת תעודת כשרות.

הרוצה לעבוד במסעדה הפתוחה בשבת בשאר ימות השבוע ללא יום שבת, מותר. **מקורות:** שו"ת מעין אומר ח"ד (עמוד נא) משמיה דהראש"ל הגר"ע יוסף זצ"ל.

אולמות, שמגישים בסיום הסעודה עוגת פרווה מחוממת וכדומה, היות שבדרך כלל העוגה מתחממת בתנור בשרי בן יומו, אך ללא בשר, אין לאכול את העוגה עם מאכלי חלב יחד. אולם, אין צריך המתנה לאחר אכילת העוגה. וכן הדין, כאשר מאכל הפרווה מתחמם יחד עם קדירה בשרית מכוסה או שרק הפרווה מכוסה, אין צריך להמתין לאחר אכילת הפרווה.

בדרך כלל, כאשר מטגנים באולמות פסטלים [מילוי תפוח אדמה] פרווה או כדורי פלאפל, הדבר נעשה במטגנת עם שמן, שטיגנו בו שניצלים בשרי, ואין להעלותם בסעודה חלבית. ויש מחמירים להמתין לאחר אכילתם. **הערה:** אף שתבשיל של בשר אינו אלא חומרא שנהגו כמבואר ברמ"א (יו"ד סימן פט ס"ג) להמתין ו' שעות, כאן המקל שלא לאכול עם חלב בלבד, יש לו על מה שיסמוך. כמו שנתבאר בהלכות בשר וחלב. אולם, כאשר בשמן יש שיורי בשר וכדומה, המאכל הפרווה דינו כבשרי לכל דבר.

אולמות, שאופים חלות או עוגות בתנור, שבישלו בו לפני כן בשר, דינם פרווה, כאשר התנור נקי היטב. ולדעת בני אשכנז הדבר מותר לכתחילה, רק לאחר המתנה של עשרים וארבע שעות. **הערה:** ראה בספר כשרות הבית להרב שמרלר (פ"ו ה"ו).

הויה דין כל האדם לכף זכות

עד כמה עלינו להיזהר, לבל לדון את האדם לכף חובה - זאת לא ניתן לתאר ולשער. ייתכן מאוד, שאנו בעצמנו היינו נוכחים באותו מעמד ואף שמענו בעצמנו. אף על פי כן, לפני שאנו דנים את אותו האדם - יש לבדוק את העניין לעומק. שכן ייתכן מאוד, שלאחר שנבדוק את העניין, נגלה שלא כך היו פני הדברים.

סח הגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל שפעם עלה לבקר את הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל וראהו, שהוא שרוי בחדווה ובשמחה עצומה, וביקש לדעת, לשמחה זו מה עושה? סיפר לו רבי משה, שלפני כשלושה חדשים ישב בד"ר תורה כלשהו, ולבסוף פסק את הדין - חייב את החייב וזיכה את הזכאי.

חלפו ימים אחדים, והנה מקבל הוא שיחת טלפון בה הזדהה אותו אדם באומרו: "שמי פלוני בן פלוני, וברצוני לומר לכם שהפסק שפסקתם לפני כמה ימים וחייבתם את פלוני, אין זה כלל פסק אמת, וטעיתם להדיא בדבר משנה, והכול בטל ומבוטל כעפרא דארעא...".

והנה זה עתה בא אלי אותו 'רב', ובקשתו בפיו, שאבחן אותו על כל הלכות שחיטה ואתן לו 'כתב', שמוסמך הוא על ידי לשחוט. ברגע הראשון עלה בדעתי לסלקו מן הבית תיכף ומיד - כראוי לעז פנים שכמותו, אך מיד נמלכתי בדעתי ממעשה זה, שכן כבר עבר יום הכיפורים, שבו כל איש ישראל סולח ומוחל איש לרעהו, ואף אני הרי מחלתי לכל מי שהכעיס והקניט אותי, וגם רב מחוצף זה בכלל הנמחלים, ומה לי כי אטור לו טינה?!

מאחר וכך קיבלתי ובחנתיו, ואכן הוא ידע היטב את כל ההלכות, וכתבתי לו כתב סמיכה שיכול ומוסמך הוא לשחוט. כאשר נפרד ממני לשלום בעמדו על פתח הדלת, אמרתי לו **שלא יעשה כן במקומונו - להתחצף כל כך בפני דיין ורב בישראל**, והנה ראיתי על פניו, שאינו יודע מה אני סח, בהביטו עליי בתימהון רב, ובפליאה עצומה, מה אני רוצה ממנו, עד שהתברר, כי למעשה איזה 'מחוצף' דיבר עמי והציג עצמו בשמו ...

ופנה הגאון ר' משה בשמחה רבה לגאון רבי יעקב ואמר לו: "הגע עצמך, אם, חלילה, לא הייתי עוצר בעצמי בתחילה, והייתי גוער בו לחינם, הרי לא הייתי יכול לסלוח לעצמי על כך, ועל כך רבה שמחתי שעצרתי בנפשי, וזכיתי שלא פגעתי ביהודי על לא עוול בכפו".

<p>מנויים</p> <p>לקבלת העילוי חנם ב-email: PnineEH@gmail.com</p>	<p>הקדשת העילוי</p> <p>נתן להקדיש את העילוי לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, חזרה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673</p> <p>כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבש"ט 26 א ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805</p>	<p>לשאלות בהלכה</p> <p>לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144</p>
<p>פניני עין חמד פרשת וישלח י"ז כסליו תשע"ז גיליון 616 2/4</p>		

להלן סיפור המעובד מתוך "ניצוצות" ויש בו כדי ללמדנו, מהי כוחה של מלה טובה ועד כמה אין אנו יכולים לאמוד ואפילו מעשה קטן. להלן הסיפור מפי בעלת המעשה: הייתה זו שנתי השנייה בחינוך. החינוך בכיתה ו' היה עבורי שליחות קודש. בתחילת הכרותי עם הבנות הבטחתי להן שמבחינתי כל אחת יכולה להתחיל דף חלק, והשנה הייתה ב"ה מוצלחת, בנות רבות מצאו את עצמן מתקדמות ועולות על 'דרך המלך'.

גם השנה רציתי לעשות זאת, אבל הרגשתי שאני חייבת לברר משהו בקשר לתלמידה בשם נעמה. היא הגיעה מאוחר לכיתה, בגדיה מקומטים, ועל חולצתה התנוסס כתם. היא נגררה לעבר השולחן האחרון והתפרסה על כולו. אחר הצהרים התקשרתי נסערת למחנכת של שנה שעברה שדיווחה: נעמה הגיעה מרקע קשה מאוד- בביתם 11 ילדים, כמה מאחיה 'מפארים' את 'ברזלי הרחוב', כל יום שהיא מגיעה לביה"ס זו ברכה בפני עצמה. כשניסיתי להתקשר לאביה - הלה לא הבין, לשם מה התקשרתי. בתחילה עוד ניסיתי להתקרב ולעזור לה- אבל מהר מאוד התייאשתי, היא התייחסה לכל ניסיון התקרבות שלי בחשדנות גלויה.

נעמה ילדה שקטה, טוב לה לבד בספסל האחרון, משם היא יכולה לעשות מה שתרצה". מיהרתי לסיים את השיחה, כשדמעות זולגות מעיני. " היא לא תשב בכיתה שלי כבול עץ, בשום פנים ואופן" אמרתי לעצמי. כבר למחרת ביקשתי ממנה, שתלך למזכירות להביא שכפולים, תפקיד שכל בת אחרת ששה למלאו. בתחילה היא הביטה סביבה בהשתאות, כאילו חיפשה את נעמה השנייה וכשהבינה שהתכוונתי אליה החזירה מבט תוהה ונבוך. בסופו של דבר קמה בכבוד ויצאה מהכיתה. כשהביאה את השכפולים החמאתי לה על זריזותה, היא הביטה בי ושמחה לחזור לספסל האחרון.

ההמשך היה קשה עוד יותר, מדי פעם שיגרתי לה פתקים קטנים "השתדלת היום מאד", או "שמתי לב שאת יודעת לצייר". הייתי צריכה להתאמץ הרבה כדי ליצור פתקים כאלו, כשקישטנו את הקיר שאלתי לדעתה, הרביתי לתת לה תפקידים, לא עבר יום, שלא הקדשתי מחשבה לנעמה.

אומרים, שאפילו פרח מגיב לגלי חיבה, אולם נעמה לא הראתה שום סימן, אותה ישיבה ומבט מנוכר בעיניים. לאחר חנוכה היא לא הגיעה לכיתה, נראה לי שמתחילת השנה היא לא החסירה יום. מהמחנכות של שנים קודמות הבנתי, שמדובר בהישג יוצא דופן היות ובשנה שעברה כמעט לא קרה, שהיא הגיעה יומיים רצופים. שאלתי את בנות הכיתה, "מישהי יודעת מה קרה לנעמה?" - לא הייתה תשובה.

אחה"צ התקשרתי לביתה, אביה ענה, "את המורה מירי? דווקא מורה טובה, ככה נעמה אמרה לי, התייעצתי עם הרב, שאמר לי כי פנימייה עדיפה לה, והיא נסעה לירושלים. ה'

יעזור ששם יהיה לה טוב". השיחה הסתיימה. נעמה נסעה מבלי לומר שלום ולהיפרד, הרגשתי כאילו מישהו סטר לי בכל כוחו. בט"ו בשבט שמעתי הרצאה על שהאדם עץ השדה, לפעמים משקיעים, משקים ולא רואים את היבול. הוא הסביר, שעלינו לזכור שה' רוצה את המאמץ והתוצאה בידיו". השנים חלפו, והם היוו עבורי הרופא הטוב ביותר.

15 שנה לאחר שהתחלתי את עבודתי עברנו דירה לפרויקט קטן. חיפשתי מטפלת לבני הקטן ושמעתי על מטפלת נהדרת באזור, שוחחתי עמה בטלפון, היא הסכימה לקבל את בני. הביקור ביום הראשון היה מהיר, נתתי לה הוראות ומיהרתי למקום עבודתי החדש. בימים הבאים היו בנותיי מביאות ולוקחות את התינוק. פעם אחת, כשבאתי לקחת את בני, היא שאלה אותי: "אפשר לעכב אותך רגע?". הנהנתי בהסכמה.

"נדמה לי, שאנחנו מכירות לא מהיום, את לא המורה מירי?". "אני כן", חייכתי, "מי את?" "את לא זוכרת אותי בוודאי, הייתי תלמידה שלך באחת השנים הראשונות". מיהרתי לצנוח על הכסא, "אני דווקא כן זוכרת" מלמלתי בהלם מוחלט. "את נעמה". "כן, למדתי אצלך מעט זמן ואח"כ העביר אותי אבא לפנימייה, אבא שלי הסביר לי שבבית לא אוכל לגדול כמו שצריך. לעולם לא אשכח איך היית הראשונה שהתייחסת אלי כאל בן אדם, שהחמאת לי, שחיפשת בנרות אחר כל בדל של הצלחה ועשית ממנו מטעמים של ממש, הגדלת וניפחת, הארת ואהבת".

היא השתתקה לרגע והלכה לחדר השני והביאה משם ניילונים שקופה והגישה לי. נטלתי את הניילונים ופתחתי לאיטי, המון פתקים היו שם, קטנים, מהוהים, והפתקים שאני כתבתי לה. "את הפתקים הללו לקחתי איתי, וגם את כל מה שאמרת לי, לא האמנתי שפעם יצא ממני משהו, אך אחרי חודשיים אתך התחלתי להאמין ולהשקיע".

כל אותה עת שדיברה הסתכלתי עליה ולא שבעתי מלראותה, מלאת מרץ וחיוניות, כדרוש למנהלת בית יהודי למופת. איה העיניים הכבויות והמבט הרדוף? נגוז ואיננו. "בעלי לומד בכלול, יש לי שלושה בנים שלומדים בת"ת ואני עובדת וב"ה משתכרת. את, המורה, הוצאת אותי מהבוץ, ובזכותך ב"ה התחלתי ללכת, בזכותך המורה אני היום כאן ולא היכן שנמצאים כמה מאחיי..."

נפרדנו וליבי עמוס מחשבות, מה שנחשב כבעיטה גדולה התברר כהתקדמות ענקית, והזרע שחשבתי שאבד התחיל לעבד את עצמו, לקבל צורה חדשה, והיום הוא עץ פורח שמכה שורשים. אכן, כמה פעמים אנו אומרים, "אין טעם להשקיע בילד הזה, הוא לא מעריך ולא מבין, אנו רוצים לראות את פירות ההשקעה מיד, אך עלינו לזכור, כי השקעה היא כמו להנביט זרע ולפעמים לוקח חודשים ואף שנים עד שיצמח, אך שום השקעה, דישון, חיך או מילה טובה לא הולכים לאיבוד".

הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל	הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל	הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל
גאולה בת טובה ע"ה	אביבה בת איירין ע"ה
עמירם בן דבורה ז"ל	אברהם בן יונה ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה	יצחק בן חביבה ז"ל
הרב עוליאל ישועה בן סטה מקינן זצ"ל	אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל	חי זידי בן קלרה ז"ל
דב בן מזל ז"ל	יוסף בן סעדה ז"ל
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל	אסתר בת נעמי ע"ה
אביגדור בן ג'ולי ז"ל	יעקב בן סלימה ז"ל
יעקב בן אסתר ז"ל	ספירנס תקווה בת נעמה ע"ה
מאיר בן נעמי ז"ל	מישא אסתר בת זרה ע"ה
זילפה בת רדה ע"ה	אברהם בן דינה ז"ל
אביבה לוי ע"ה	
כל נשמות עם ישראל	

לע"נ

תנצב"ה

הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל

הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל

אסתר בת בלה ע"ה

נעמי בת כותן ע"ה

מרים בת בלה ע"ה

צדיק חכם בן חזלה ז"ל

שני בת אסתר ע"ה

מסודי בת חביבה ע"ה

יונה בן סעדה ז"ל

ברכה בת מרדכי ע"ה

יפה בת רבקה ע"ה

שרה בת מוברי רחל ע"ה

אלון בן סעדה ז"ל

אגעדאנק

על פרשת השבוע

פרשת וישלח תשע"ו

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: gagedank@gmail.com

כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה (לב, ה)

כתב רש"י: "גרתי - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנות אותי על ברכות אביך שברכני הוה גביר לאחריך, שהרי לא נתקיימה בי".

אמר יעקב לעשיו, אבינו יצחק ברכני "הוי גביר לאחריך", והרי לא נתקיימה בי, דהיינו האותיות ב' מתוך המילה "גביר" - לא נתקיימו, ונשארו רק שני האותיות ג' ו'ר, שאני נחשב כגר. וזה מה שכתב רש"י לא נעשיתי שר וחשוב אלא "גר", וכו' שהרי לא נתקיימה "בי".

עם לבן גרתי (לב, ה)

כתב רש"י: "גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים".

איתא במדרש (הובא ב'חמשה מאמרות' וב'דמשק אליעזר' ועוד) שיעקב שמר רק את השבת. ויש להבין האין עולה בקנה עם חז"ל ששמר תרי"ג מצוות?

עוד יש להבין, במה שכתב רש"י שיעקב אמר "ותרי"ג מצוות שמרתי", ונקדים, עפ"י מה שמשופר, שאחד בא אל הרה"ק רבי מאיר'ל מאמשינוב, וסיפר ששידך את בתו, והתחיל לשבח בפי הרבי את החתן, ואמר שהחתן הוא מתמיד גדול, אולם הרבי לא גילה שום סימני התפעלות, המשיך ואמר שהחתן מתפלל בהשתפכות הנפש ובדבקות, ושיש לו מידות טובות, והרבי לא מגלה שום סימן התפעלות. הוסיף אותו אחד ואמר שהחתן גם יודע לשיר יפה, כאן נענה האדמו"ר ואמר: הא, זה מעלה מיוחדת! והסביר: זה שהחתן יושב ולומד ומתפלל ושיש לו מידות זה לא שבה, זה מדינא, זה מהדברים שמוטלים על כל יהודי לעשות, אמנם, לשיר יפה זה כבר מעלה שלא מחוייבים בה וזה מעלה שאין להרבה אנשים...

ובאמת, שיתודו זה כבר איתא בגמ' (שחיזקאל הנביא אמר "ואומר אהה ה' אלקים הנה נפשי לא מטומאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול" אומרת הגמ' שא"א להבין את הדברים כפשוטם, כי לא יתכן שמתפאר הנביא בזה שקיים התורה כפשוטו. לפי"ז נשאלת השאלה, מה השתבח יעקב אבינו שמר את התרי"ג מצוות? זה הרי חובה על כל יהודי!

ידועים דברי הרמב"ם (הלכות דעות פרק ו' ה"א) "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעו וחבירו ונהג כמנהג אנשי מדינתו לפיכך צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד ממעשיהם ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחשך כדי שלא ילמוד ממעשיהם הוא ששלמה אומר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע ואומר אשוי האיש וגו' וכו'".

יוצא אם כן, שלהיות בחברת רשעים ולא ללמוד ממעשיהם, זהו בעצם נגד הטבע, א"כ, מובן היטיב שזה מה שאמר יעקב, "עם לבן גרתי" ומצד הטבע הייתי לומד ממעשיו, ואעפ"כ "תרי"ג מצוות שמרתי", וזהו אכן שבח גדול למאוד. (ראה כעין רעיון זה בספר "מחשבות מ"צ")

בזה מובן גם כן המדרש הנ"ל, שהרי יעקב אבינו היה כל השבוע בשדה, ולא ראה את לבן, אבל בשבת חזר לביתו, יוצא שבמשך ימי השבוע לא היה את הניסיון, רק בשבת, וזה מה שאמר המדרש, שבוודאי שיעקב שמר את התורה גם במשך ימי השבוע, אבל בשאר הימים לא היה בזה רבותא יתירה כמו בשבת, ועיקר גדלותו היה בשבת בחברת אותו רשע ולא למד ממעשיו.

ונסמך לכאן סיפור (מובא גם ב'הגדה') מעניין זה של ללמוד מהשני, מזוית מעניינת: ר' דוניש מטלז' ו"ל היה מהגבירים הגדולים והיחידים שכספם לא אבד בעת המהפכה ברוסיה. הוא נשאר גביר והגדיל את רוחו. שמו נודע כערליכער גדול ובעל חסד מפורסם. רבים וטובים היו נוקשים על דלת ביתו לצדקה והיו נענים ביד רחבה מאוד. הוא זכה להיות מגדולי תומכי התורה דבור.

סיפור ר' שלום שבדרון: כשהאלטער מנובהרדוק היה מגיע אליו לבקשת צדקה, ר' דוניש היה פוסע לעבר הכספת, פותחה צהלה, ואומר: "קח ר' יוזל - ככל שתחפוץ". ור' יוזל היה לוקח!...

הוא עובדא שפעם הגיע אל ביתו תלמיד חכם מפורסם ובקש בתחנונים למען מטרה נעלה לאיזה דבר מצווה. הוא ביקש סכום מסוים (סכום גדול) אך ר' דוניש נתן לו הרבה פחות מהסכום שביקש.

אותו תלמיד חכם היה מאוכזב, וללא מחשבה נוספת שאלה אישית:

כשר יוזל מנובהרדוק מגיע לטלז, כן אומרים, אתה פותח לו את אוצרותיך ואומר לו קח כרצונך. האם אין או המטרה שלשמה אני אוסף - פחות חשובים בעיניך?

ענה לו ר' דוניש, כשיצאלתם בפעמון וראיתי אתכם, הבחנתי שאתם לבושים בבגדים נאים, למה? יש לך סיבה פשוטה, התכוננתם הרבה בבית וגיהצתם את הבגדים כי הולכים לפגישה עם דוניש. וכשנכנסת, נתת לי ללכת ראשון, לא התיישבתי עד שאני התיישבתי ולא התחלת לדבר עד שסימנתי לך, ולמה אתה מכבד אותי? כי יש לי כסף? אם כן, אמרתי לעצמי, אני לומד ממך שהכסף זה דבר חשוב ואשמור אותו אצלי. אבל כשר יוזל מגיע הרי הוא יכנס לתוך החדר ומתחיל מיד להטיף לי מוסר עם ניגון: דונישקע דונישקע מה יהיה איתך, לא הכל זה כסף. כשאני שומע את זה אני לומד ממנו שכסף לא שווה כלום, ואני נותן לו כמה שרק רוצה שלפחות יעשה עם זה חסדים... (ציוני תורה)

עם לבן גרתי ואחר עד עתה (לב, ה)

וברש"י, עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי. המפרשים מביאים שלכן אמר יעקב לעשיו ששמר על תרי"ג מצוות, היות שיצחק אמר לעשיו "והיה כאשר תריד וכו'" שכאשר לא ישמור יעקב על המצוות יזכה עשיו בברכות, וכעת הרי בא עשיו על דבר הברכות. אמר יעקב לעשיו תדע לך ששמרתי על תרי"ג המצוות, ואין ביכלתך לקחתם ממני. ויזכר מאכן נקודה נפלאה בדרגת הענווה של יעקב אבינו, שאף כשהיה צריך להעיד על עצמו ששמר על המצוות לא אמר זאת בפה מלא: שמרתי על כל המצוות" אלא דרך רמז וגימטריא "עם לבן גרתי", שכן "ההללך זר ולא פיך", ויעקב לא יכול להוציא שבחים על עצמו בפה מלא.

הנה בביתו של לבן ה' יעקב אע"ה מוטטר מאוד, והי' לו ביטול תורה הרבה ע"י עסקיו עם לבן שלא הניחו להרגיע כלל והוצרך לחשוב תחבולות איך להנצל מרמאותיו. ואילמלא לא בא עליו לבן בעקיפין והי' לבו מופנה להיות עמל בתורה לא הי' מכניע עצמו לעשו כל כך, דבזמן שקולו של יעקב בבתי כנסיות ובבתי מדרשות אין הידים ידי עשו (מדרש ילקוט פ' טו) ובלא"ה אין שליטה לידי עשו, והיינו ששלח לו: אל תתמה במה שאני מכניע עצמי אליך הגם ששמרתי תרי"ג מצוות מ"מ לא הי' ביכלתי ללמוד מחמת מעשיו הרשעים של לבן והיינו דאמר "ולא למדתי" ע"י "מעשיו הרעים" של לבן, אבל כשיעורני השי"ת ויהי' לי הרחבת הדעת ללמוד וללון בעומק הלכה אז בלאו הכי אין הידים ידי עשו.

כאשר שהה מרן הגרי"ז זצ"ל מבריסק בעירת המרפא "קריניצא" היה שם באותו זמן גם הרב של לעמבערג, חתנו של רבי לייב ברוידא זצ"ל. פעם אחת כשטייל מרן הגרי"ז זצ"ל ברחובות העיר לצורך בריאותו, נתלה אליו הרב הנ"ל, וחזר בפניו על דבר תורה שאמר לבני קהילתו בשבת.

הנה כתוב בריש פרשת וישלח שאמר יעקב אבינו ע"ה "עם לבן גרתי" ומביא רש"י "ותרי"ג מצוות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים". ולכאורה קשה האין היה ביכולתו של יעקב אבינו לשמור על כל התרי"ג מצוות, והרי לבן הארמי ביקש לעקור את הכל, ובודאי היה בכל עת מפריע ליעקב כאשר בא להתפלל וללמוד, והיה עומד עליו לבלבלו ולהטרידו... אולם התירוץ הוא, שעל זה התכוון יעקב באומר "ויהי לי שור וחמור" דכוונתו לומר שלבן היה בעיניו כשור וחמור, שלא התחשב בו ולא התפעל ממנו כלל, ולכן לא למד ממעשיו הרעים.

כאשר הלך הלה, אמר מרן הגרי"ז זצ"ל כי אף אמנם שאין זה הביאור הפשוט בפסוק [שהיה כתוב ועבד וגו', משמע דאיירי דהו ליה בהמות כפשוטן] מכל מקום עצם הדבר נכון הוא שאם נותנים חשיבות במידה כל שהיא לרשעים אף בדבר פלוני או בתכונה פלונית שלהם על כרחו ילמד ממעשיהם...

משא"כ כשמבלבל האדם בליבו לחלוטין, והם חשובים בעיניו כבהמות ממש, כ"שור וחמור", אזי לא ילמד מהם מאומה שכן חשובים הם אצלו כשור וחמור.

והביא מרן הגרי"ז זצ"ל לדברי הרמב"ם בהלכות דעות פ"ו ה"א "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רעיו וחביריו וכו' ומדגיש הרמב"ם "רעיו וחביריו" כי כאשר הם אצלו "כשור וחמור" אינו נמשך אחריהם. (עובדות והנהגות לבית בריסק) ויירא יעקב מאד ויצר לו (לב, ח)

יש להבין ממה פחד יעקב, ומהי הכפילות "וירא" ו"יצר" וברש"י - וירא שמא יהרג ויצר שמא יהרוג את אחריים.

ה"מלבי"ם" פירש וכן הוא ב"אהבת יונתן", שכשהרגיש יעקב שיש לו מורא בליבו, מיד "ויצר לו" על כך שהוא מתירא, ודאג על שאינו שלם במידת הבטחון.

הרבה מהמפרשים תרצו ש"אחריים" היינו רבי מאיר, שיצא מבני בניו של עשיו, וחשש יעקב שמא יהרוג הוא את "אחריים" שאם יהרוג את עשיו לא יולד רבי מאיר.

ב"אמרי שפר" מבאר לפי הנ"ל, שהרי יעקב קנה את הבכורה מעשיו, והיה זה קנין על "דבר שלא בא לעולם", שהרי עדיין לא היה עבודה בבית המקדש, ורבי מאיר הוא ס"ל שקנין שבדבר שלא בא לעולם קונה (יבמות צג), ויעקב אבינו טען ש"קים ליי" כרבי מאיר, אבל כעת שאם יהרוג את עשיו, ממילא לא יצא ממנו רבי מאיר, וממילא תיבטל המכירה.

ואילו בכלי יקר מפרש שיעקב ידע שעשיו אמר "יקרבו ימי אבי למות ואהרגה את יעקב אחי", וכיוון שראה יעקב שעשיו בא להרוג, חשש שאולי כבר נסתלק יצחק, וזה הכוונה "וירא יעקב" מעצם זה שעשיו רוצה להרוג, "וייצר לו" שמא מת אבינו יצחק.

ויירא יעקב מאד ויצר לו (לב, ח)

כתב רש"י "ויירא שמא יהרג, ויצר לו אם יהרוג הוא את אחריים". אפשר לבאר על פי מעשה שמביא רבינו ה'בן איש חי', שפעם היה במלך צרפת, שהיה לו יועץ חכם חוזה בכוכבים ובקי באצטגנינות, והיה מגיד לו תמיד נסתרות ועתידות, והמלך היה מאמין בו מאד לרוב חכמתו, ויעשיריו ויכבדהו, והנה יום אחד נהפך לב המלך עליו, על ידי הולכי רכיל שדיברו לשון הרע על היועץ מרוב קנאתם בו, שכאילו קשר היועץ קשר עם אויבי המלך להדיחו ממלכותו, ותיכף גזר אומר להביא לעליו את היועץ ועלה בדעתו להיכנס עמו בדברים טרם יהרגו כדין מורד במלכות.

בנהו כאשר הובא החוזה בכוכבים לפני המלך, פנה המלך בשאלה, האם יש בידך לחזות מה צפוי לך בעתות כאלה? ויאמר החוזה יש ויש, אמר לו המלך, אם כן הגידה

נא לי יום מותך, ויבהל החוזה מאד שהרגיש כי רעה נגד פניו, ויתבונן לחשוב במשטר הכוכבים בלחות שלפניו, ויעש כן בחכמה למראה עיני המלך כאילו הוא רואה במשטר הכוכבים והמזלות, ואחר איזה רגעים השתנו פניו והנה אימה חשכה גדולה נופלת עליו ויאמר למלך: אדוני המלך, הכוכבים גילו לי כי סכנה גדולה מרחפת על ראשי, אולם צר לי מאוד כי על ידי הכוכבים נודע לי שיום מותי יהיה לפני יום מותו של המלך ג' ימים, ולא על עצמי אני דואג אלא על אדוני המלך, כי קרב קצו וקץ ממלכתו האדירה... וישתומם המלך למשמע אוננו, כי דברי החוזה הטילו עליו אימה ופחד, ויירא לנגוע בו, ואז הציא לאור משפטו ויצא וכאז לפני המלך, ואדרבה, שם המלך משמר ללוות את היועץ בכל אשר ילך, כי האמין שדברי חזונו יבואו באחרית הימים, ועל זה נאמר קהלת ז' י"ג "החכמה תחיה בעליה". והנמשל, הנה ידועים דברי חכמינו (סוטה י"ג) שרביקה נתנבאה שיעקב ועשו ימותו ביום אחד כמו שנאמר "למה אשכל גם שניכם יום אחד". לכן פחד יעקב שמה ייהרג את אחרים שאם ייהרג את עשיו, הרי גם הוא ימות.

לבוש יוסף בשם הגר"ע יוסף זצוק"ל

ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכה והיה המחנה הנשאר לפליטה. (כב, ט) על מה הסתמך יעקב שהם ישארו לפליטה?

בספר חנוכת התורה תירץ כך: הדנה איתא במדרש שמחנה אחת היתה רחוקה ממחנה השניה מהלך יום, וידוע שיעקב הלך בהמחנה הראשונה. והנה רבקה אמרה למה אשכל גם שניכם יום אחד שיעקב ועשו ימותו ביום אחד. אם כן לפי זה אם ייהרג עשו המחנה ראשונה ויעקב בתוכם אם כן ימות עשו גם הוא קודם שיבא להמחנה השניה. דהא עד מחנה השניה היה דרך מהלך יום והוא עלול שימות ביום אחד כנזכר לעיל. אם כן יהיה המחנה השניה על כרחו לפליטה.

עוד יש במפרשים, שהיות ותפילה עושה מחצה, ידע שמחנה אחד וודאי ישרא.

ויאמר שלחני כי עלה השחר (לב, כז)

וברש"י, שהגיע זמנו לומר שירה. בספ"ק עבודת ישראל הביא לבאר, שידוע שהשטן בעצמותו אינו רוצה שישמעו לקולו ושיחטאו, אלא שתפקידו הוא לפתות את האדם, כדי שיתגבר האדם ויקבל שכרו על זה, ואם מפתה אדם לעבור עבירה, תקוותו שהאדם לא ישמע איליו, ואם האדם נכשל, הרי זה מצער.

והנה כאן יעקב אבינו שהיה בעל כח גדול, ובכל זאת לא השתמש בזה לשום תאוות, וכעת שנלחם עמו בפנים בפנים, והתגבר על היצר, הרי שהמלאך שמח שמחה גדולה למאוד, שיעקב אבינו עמד בצדקתו ונצחו, וממילא הגיע זמנו לומר שירה על שיעקב אבינו נצחו.

עבודת ישראל

מאוצרות המגידים

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו ארצה שעיר שדה אדום (לב, ד).

וישלח יעקב מלאכים, מלאכים ממש, ב"ר (רש"י). וביפ"ת (כאן) מביא מהילקוט, שהיה מבקש לשלוח שלוחים אל עשו ולא היה אדם רוצה לילך שהיו מתיראים, עמד ושלח מלאכים.

הנה לפנינו דבר פלא, עשו נגש עם מלאכים ממש - ואינו מתיירא מהם כלל! ואם היה עשו כפי המצטיי בעינינו, כגס ושפל, הרי שהיה צריך להתיירא ולפחד מפגישת המלאך, ונמחיש מטעם האין נאיית פגישת אדם עם מלאכים.

פגישה עם מלאכים

מעשה בחפץ חיים זצ"ל אשר סיפרו בעצמו לפני תלמידיו, ור' שלום מאיששוק - שהיה בין השומעיים, סיפר זאת לר' ברוך בער זצ"ל, ואנו שמענו את כל המעשה מפלוני שנחבא בחדרו של ר' ברוך בער בעת שר' שלום מאיששוק סיפר זאת.

וכה סיפר החפץ חיים:

ביותי בין חמש עשרה שנה, פתח הח"ח, נסעתי ללמוד בישיבתו של ר' נחומקה הורודנער זצ"ל, והבחינו התלמידים שמדי לילה לאחר חצות, היה נעלם ר' נחום לזמן מה, וכאשר בדקו אחריו, מצאו שהולך הוא לביהכ"ס שבעיר שהיה באותה שעה ריק מאדם. נפשי חשקה לדעת מעשיו של הרבי לאחר חצות הלילה, ממשיך הח"ח לספר, הלכתי לאותו ביהכ"ס לתפילת ערבית, וכשכל הקהל שבו לביתם נחבאתי בעזרת נשים מתחת הספסל, עיד שנעל השמש את הביהכ"ס והולך לו.

בשעת חצות ליל, שמעתי את קול חריקת המנעול, והבנתי כי הרבי נכנס כעת לביהכ"ס, רעד חלף בגופי, התבוננתי בדריכות מבעד למחיצה לראות ולהתבונן במעשיו של הרבי זצ"ל, והנה ר' נחומקה עלה על הבימה, והכניס ידו אל אחת התיבות של ה"שמות" שעמדו שם, ומוציא מתוכה איזה ספר, וכנראה שהיה זה ספר קבלה, והחל מעיין בו.

וכאשר החל ללמוד בו ראייתי לפתע אש סביבותי... רעדה אחזתני ורציתי לצעוק - גואלך, עס ברענט א פיינער! (הצילום אש מתרלקות) אך הרגשתי שלא מדובר באש טבעית, עמדתי איפוא בשתיקה ולא הוצאתי הגה, אך רעדתי כולי ושיני דא לדא נקשו, מספר הח"ח, וחשבתי שנשמתי פורחת מתוכי! מרוב פחד!

כך נמשך הדבר כשעה שלימה, וכאשר סגר את הספר נעלמה האש! לגודל המראה הנורא הלזה - מסיים הח"ח את סיפורו, לא היה בכוחי לעמוד על רגלי והמשכתי לשכב על הספסל עד אור הבוקר, כשכל גופי ורעד מפחד המראה הגדול.

הנה לפנינו מושג מה על חזיונות שמיימים, ואיך הרגיש הח"ח בעת שראה רק את האש! אכן ראיית מלאך ממש, שזוהו כבר חזיון יותר נורא, הלא הפחד והמורא, גדול שבעתים! ואל תאמר אשר רק בדורותינו אנו הפחד הוא כה רב, אלא אפי' בדורות הקודמים שהיו רגילים לראות מלאכים, היה פחדם ומוראם מראות מלאך לאין ערוך, וכפי שמצאנו בדוד המלך ע"ה.

"והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחס לו" (מלכים א, א), ופירש רש"י, לפי שראה את המלאך וחרבו שלופה בידו, נצטטן דמו מיראתו, ואף שראית המלאך שראה דוד היה שנים רבות קודם, הנה לגודל המורא, לא מש המחזה מדוד כל ימיו, ואף בעת זקנותו עדיין פוחד הוא ודמו צונן!

עשו אינו מתירא מן המלאכים

כעת נשוב לתחילת דברינו ונתאר זאת לפי מושגי זמנינו... הנה יושב לו עשו במשרדו... שקוע במחשבות מלחמה הניצבת לפניו עם יעקב אחיו... וכדרך העולם העמדי לו שומרי ראש מגיבורי החיל, לימינו ושמאלו... ואף סגור ומסוגר בכמה דלתות... ושאר חייליו עומדים נצבים ודורכים טובבים בחצר לשמור הפתח...

ולפתע רואה הוא לנגד עיניו - מלאכים ממש! [שהרי אין עיכוב חומרי לפנייהם ובודאי שלא הזוקקו להכנס דרך הפתח לאחר "סידור פגישה" עם עשו...] והלא תיכף בראותו אותם לפניו, היתה צריכה בהלת מות לאחוז בנפשו, וליפול מכסאו ארצה מתעלף מפחד!...

אך לא כך אירע, עשו לא הוכה בהלם, ואף לא נתקף בפחד... ואדרבה! נשאר עומד באדישותו ושלותו, ואף השיב כנגדם בתשובת מלחמה! כמבואר בפסוק - "וישובו המלאכים אל יעקב וגו' וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו".

הרי, שאותו עשו הדומה בעינינו לאדם שאינו משיג דברים מרוממים, ואינו אלא רשע פשוט ונבזה, אשר שפת המקל שפתו, הראה כוחו שאינו נרתע גם ממלאכים... ולא עוד, אלא שדוקא דברים גבוהים שהבנתם תלויה בדקות ובעדינות הנפש, הם הם שהרתיעו את עשו! וברמיזה קלה כבר הבינם, כמבואר (במד"ר ע"ה), ואף יעקב היה מזכיר לעשו שמו של הקב"ה כדי ליראו ולבהלו, דכתיב "כי על כן ראיית פניו כראות פני אלוקים" וגו'.

הנה למדנו, כי אף מי שמשמשע עם מלאכים, ולא רק שמשמשע עם מלאכים אלא גם מתירא שמשמו של הקב"ה כמו שלמדנו מדברי המדרש שיעקב היה מזכיר את שמו של הקב"ה כדי לבהלו, עם כל זה יכול להיות - עשו הרשע!!!

הארחנו בכל הענין יען כי חושבים העולם שעשו הרשע אינו שייך לנו... כלומר שאנו אין לנו צורך ללמוד מעשו ולהיזהר על עצמנו, כי אין ענו עומדים בדיוטא התחזונה כעשו הרשע... אלא אדרבה עשו היה בעל השגה, ועם כל זה עשה מעשה רשעות! כך יש אנשים שרוצים לעשות מעשה צדקות ולבסוף עושים מעשה רשעות, מחרפים ומגדפים... והכל לשם שמיים... אם אם יודעים אנו שעם כל ה"לשם שמיים"... ואף אם ראיית מלאכים ופחד משם ה', וכו', אפשר להיות עשו הרשע, אזי יודעים אנו שיש להיזהר!...

רשע לשם שמים

כוונתנו בזה, על מעשים נבזים מלאי רשעות, שמצופים מבחוץ עם יראת שמים יוקדת שמביאה לעשייתם!

והנה דוגמא לדבר - מעשה שהיה.

בבהכ"ס אחד אירע ב"שבת זכור" שהבעל קורא הקבוע נעדר לאונסו, חפשו המתפללים ותרנו אחר בעל קורא זמני שימלא מקומו של זה הקבוע, לבקשת המתפללים נעתר נער צעיר, שלא מכבר מלאו לו י"ג שנים, שידע הקריאה, ועלה אל הבמה וקרא את הפרשה, הכל הלך למישרים, עד שהגיע למפסיר - פרשת זכור! כאן הופרה הדומיה ונעצרה המשך הקריאה, לקולו הרועם של אחד מן המתפללים שחשש לצאת ידי חובת האדורייטא, על סמך חזקה דרבה גרידא, וגער בנער לעיני כל, אתה לא "גדול!" רד מהבימה.

כאן כמה סערה בין המתפללים, חלקם הצטרף ל"חששות" וחלקם טענו שאין חשש, ובתוך כך מבטט "הצדיק הגדול הלזה"... אף פלי הנער לראות ולבדוק אם "גדול" הוא... היש לו תמימת זקן אם לאו, ואילו חלק מן הציבור טען, כי החושש בדבר ייצא לחדר סמוך וישמע שם ה"זכור" מפי מבוגר שנתמלא זקנו, אבל לא על חשבון נער צעיר שעשה עמו טובה בעת שנעדר הבעל קורא הקבוע.

זה בכה וזה בכה... ובנתיים הנער שהטיב עם הציבור, נהפך כתצוגה לעין כל, לדיון הלכתי מעמיק... וצבע פניו משתנה חליפות, וכדאמרו בגמ' על המתבייש ברכים אזיל סומקא ואתי חיזורא, ופני הנער חפו.

סוף הדבר היה שח"צדיק" המחמיר דנן, בעזרתו גבר על כל הטענות שלא לבייש יהודי, ולא נותר בידי הנער ברירה אלא לרדת מן הבימה, ו"הירא שמים" דנן נעמד במקומו ומחה את זכר עמלק בקריאת הפרשה, בעוד שזה עתה בייש יהודי ב"הידור נפלא", רח"ל, כאילו היה הנער מזרע עמלק שמצוה לרומסו!... כך נראה אותו בעל קורא החדש: עשו לייט זכור! (עשו קורא זכור)...

שפתיים דולקות - ולב רע

כך נראה "רשע לשם שמים"... בפיו מתהדר על הידור מצוה ואילו מעשיו, הם מאלו שאין להם חלק לעוה"ב! ואכן כינויו הנ"ל הולם אותו, כאשר הוא מזכיר את עשו, שאמר בו הכתוב, "כסף סגיגים מצופה על חרש שפתיים דולקות ולב רע!" ששפתיו דולקות לקיים מצות מחייב עמלק, אבל "לב רע", שלבו לב רע לעשותו על חשבון נער צעיר.

מעשה מחויד נוסף ששמענו מעד ראייה שנוכח בעת מעשה, המעשה זה אף הוא כקודמו שמוטב שהיה משל ולא נמשל... אך עולה על הראשון בכך שכבר הובא כל המעשה בדבריו של ר' ישראל בא' ממאמריו, ובעוד שר' ישראל הביאו כמשל בעלמא שמענו אנו לדאבוניו שהיה זה בפועל ר"ל!

פלוגי שהיה נמוך קומה מאוד, נודמן לירושלים ושחח עם כמה אברכים על ענין מה, בעודו משוחח עמם נודמן למקום יהודי "ירא שמים" ומהדר במצוות... ומשראה את נמוך הקומה, נזכר בהלכה המחייבת לברך ברכת משנה הבריות, והמחמיר הלזה שהיה גם בר אוריין כנראה, העלה ברעיונו "הידור נפלא" ניגש אל נמוך הקומה, נטלו בידי והגביהו - כדון 'חפצא דמצוה' שמצוה ליטול ביד!... בנסיף ל"מעלותיו" היה אף "מחבב" ומדקדק בברכות השבח, ומפני כך החל להתנענע בסילודין לכוון לבו אל הברכה לקילוס עילאה, ובעוד שהנמוך קומה המוסכן, מנוענע ביד "הצדיק" כאילו לולב הוא ביד מהדר במצוות, פתח את פיו "בשפתיים דולקות", ובירך ברוך אתה ד... משנה הבריות!...

אין מן הצורך להאריך בגנות הענין, רק נוסף, שמן הסתם מעשים "וחומרות" כעין אלו ודומיהם אינם מצויים אלא כשנעשים בפני אחרים... להתכבד בעיניהם להיחשב כיר"ש, ואתו פלוגי שהוריד את הנער מן הבימה לחומרם בקריאת התורה, נוכל לבדוק לפי היותו על קנקנו באם הוא יתפס באיוו שאלה הלכתיות, האיך תהיה תגובתו... וכן אותו פלוגי המהדר "בברכות" השבח כשרואים אותו בני אדם ועל דמו של יהודי נכלם, האם מהדר בין האדם בין כותלי ביתו כשאין איש וראהו, בברכת אשר יצר ג"פ?!

עשו הרשע אף הוא כן, לפני אביו מחפש להתכבד ולהראות רוב צדקותו, לפיכך מרמזה ושואל כיצד מעשרין את המלח... אך בלבו פנימה מקוננת המחשבה "קרבנו ימי אבל אביו", וכבר דיממה חז"ל לחזיר שפושט טלפיו ואומר כשר אני! ויש להטעם הדבר במשל החזיר, שהמחמיר דוקא כשרואים אותו אחרים - דומה הוא לחזיר, ומשום שהחזיר ידוע לכל כי אינו כשר, אך כ"ז החזיר פושט טלפיו, וחושב להשתבח ע"כ כך בפני רואיו על כשרותו, אך כמה מגוחך הוא - שאינו אלא חזיר...

מ"כ המהדר בחומרות וחושב להתכבד על הידוריו וכשרותו בקלון חזירי דומה הוא לזה ממש, שהוא עצמו אמנם אינו רואה וחס בנגע עצמו, אך העומדים כנגדו רואים ומראים באצבע שאינו אלא אדם הדומה לחזיר!...

(לב שלום)

נשאלתי שאלה, ואני מודה: לא ידעתי את התשובה. התורה הקדושה מספרת שעשו לקח כל אשר לו והלך לשעיר מפני יעקב אחיו" (בראשית לו, ו). פירש רש"י: מפני שטר חוב של גזרת "כי גר יהיה ורעך בארץ לא להם ועבדום ונינו אתם" (בראשית טו, יג). ונדהה לנצח. כי אמר: אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר... וקשה, לפי זה, שהרי שבת לוי לא נשתעבדו במצרים (שמות רבה ה, כ) ולא פרעו את השטר, ויש להם נחלה בארץ. שכך אמרו במשנה (מעשר שני פ"ה ה"ד, ונפסק ברמב"ם) שלי מביא בכורים וקורא, ואף שיש לו נחלה בארבעים ושמונה נהי הלוויים (עינין בתוספות וצל"ח ברכות כ"ע"ב, לפי שמ"ס מ"ט סוכה לח ע"א, ומגן אברהם" כ"פ, א)!

ועוד: לפני מתן תורה נאמר: "וישלח משה את חתנו ויילך לו אל ארצו" (שמות יח, כז). ואמרו על כך במדרש (פסיקתא דרב כהנא יב, טז): זהו שנאמר: "לב יודע מרת נפשו", ולפיכך "בשמחתו לא יתערב זר" (משלי יד, י). אמר הקדוש ברוך הוא: ישראל היו משועבדים בטיט ולבלינם במצרים, ויתרו יושב בתוך ביתו השקט ובטח ובא לראות בשמחת התורה עם בניו? לפיכך: "וישלח משה את חתנו!"

יתרו לא זכה להיות נוכח בקבלת התורה, משום שלא היה בשעבוד חומר ולבנים במצרים. ובני שבט לוי, לא זו בלבד שזכו להיות, אלא משה רבינו הוא מנחיל התורה, ואהרן ובניו במחיצה הקרובה ביותר אל ההר (רש"י שמות יט, כד). ולא עוד אלא שישאל חששו שעיקר התורה לבני לוי נתנה (רש"י דברים כט, ו). והרי לא היו בשעבוד חומר ולבנים! שאלה קשה!

שבתי לביתי, ועיינתי, ומצאתי את התשובה.

בספרים הקדושים מובאים דברי הזוהר הקדוש (ח"א כז, א) על הפסוק: "וימרו את חייכם בעבודה קשה בחמור ולבלינם ובכל עבודה בשדה" (שמות א, יד), "בעבודה קשה" זו קושיא. "בחמור" זה קל וחומר, "ולבלינם" בלבון ההלכה, "ובכל עבודה בשדה" זו ברייתא. והענין שכאשר פיתה פרעה את ישראל לבוא ולעבוד, לא באו בני לוי (שמות רבא ה, טז) משום שקבלו עליהם עול תורה, וכל המקבל עליו עול תורה פורקים ממנו עול מלכות (אבות פ"ג מ"ה), ולפיכך נפטרו מעבודת הפרך ("שפתי כהן" במדבר א, טז).

עכשיו הכל מובן -

עשו הלך להר שיעיר לרעות את מקנהו, ויתרו ישב שוקט בביתו. אבל בני לוי היו במצרים, אלא שמיררו את העבודה הקשה בחומר ולבלינם ובכל עבודה בשדה בעמל תורה בקושיית ולבון ההלכה. היש עוד פלא בכך שבמתן תורה זכו למלוא הקירבה, והם נהנים מיבול הארץ המובטחת בלי טרחה!

במדרש (בראשית רבה ט, ב) כינו את אליעזר עבד אברהם בכינוי: "עבד משכיל" (משלי יז, ב). ובארו: ומה הייתה השכלתו, אמר: "כבר קללתו של אותו האיש בידיו" שהיה בן כנען, שנתקלל: "ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו" (בראשית ט, כה). ואז, "שמא יבוא כושי אחד או ברב אחד וישתעבד בו, מוטב לי להשתעבד בבית הזה" - בבית אברהם. ואיזה שעבוד, להיות דולה ומשקה מתורת רבו (יומא כח ע"ב), זקן ביתו המושל בכל אשר לו (בראשית כד, ב) - "ולא בבית אחי"!

כמה נפלאים דברי רבי יהודה הלוי זצ"ל: "עבדי הזמן, עבדי עבדים הם. ועבד ה' הוא לבדו כפשי", שהרי "אין לך בן חורין אלא מי ששוקט בתורה" (אבות פ"ו מ"ב), "יעל כן, בבקש כל אנוש חלקו, חלקי ה' לא יחלקו" (איכה ג, כד).

במקום להיות עבד לעבדים - ובכלל זה עבד ליצריו ומאוייו - נהיה בכלל "עבדך מלך, כמלך!" (שבוועות מז ע"ב).

אברהם אבינו היה לעבד ה', וזכה לחיים שהם מעין עולם הבא (בבא בתרא יז ע"א). אליעזר היה לעבדו, ונכנס עמו לגן עדנו, ולקבלת רבותינו נכנס לגן העדן בחייו (ילקוט שמעוני בראשית כד)!

וברירה זו נצבת בפני כל אדם -

זכה אדם והוא בגן העדן, ואת ה"לעבדה ולשמרה" הוא מקיים בלימוד התורה ושמירת מצוותיה. לא זכה, מגרש הוא עצמו מן העדן, ואת ה"לעבדה ולשמרה" מקיים הוא בגזרת "בזעת אפיק תאכל לחם", ובעצבון יאכלנה כל ימי חייו, כפליים כיוולדה רחמנא לצלן!.

ונספר -

עיר המלוכה וינה היתה מקום מושבם של טובי הרופאים, גדולי הפרופסורים בעולם. המונים נהרו ובאו למצוא מזון לתחלואיהם, בהם רבים שהפריטה אינה מצויה בכיסם. הבריאות מעל לכל, "וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב, ד), יוציא לרופאים ולתרופות. אבל לדמי אכסניה לא השיגה ידם. היה בוניה יהודי אמיד, שזכה במצוה זו. ביתו היה פתוח לרוחה, שימש אכסניה חיים לכל חולה וסובל, אף עזר להם בכספו ויצר קשרים עם הרופאים המומחים ובתי החולים. ביתו היה כמדבר, אסקופה הנדרסת, הפקר לכל. הוא שמח בכל אורח, ראהו כדרון השלוח ממרום. אבל לאשתו, זה הפריע. נכספה לפרטיות, חשה כאלו התגוררה בבית נתיבות הומה, דחקה בו שישים לזה קץ.

נקלה בכך הקלע, או לוי אם ישמע ואוי לו אם יסרב. באותם הימים, תחילת אלול שנת תרפ"ה, היה תלמידו בניה מעמד אדיר של כולה התורה, נערכה בה הכנסיה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל, בראשות ה"חפץ חיים" זצ"ל שנשא בה את נאום הפתיחה. החליט לעלות לאכסנייתו של החפץ חיים ולשאול בעצמו. ככלות הכל, חסד מתחיל בבית. "צדק משלך, ותן לו" (בבא בתרא פח ע"ב), דלא מקרי צדקה, אלא הנותן משלו (תוספות קדושין ח ע"ב). אולי באמת אין לו רשות לעשות חסדים על חשבון הבית, "ביתו זו אשתו" (ריש יומא) -

בעל האכסניה של ה"חפץ חיים" הכירו. אמר שה"חפץ חיים" סועד עתה פת שחרית. וכניסו אל הטרקלין, ולאחר הסעודה ישטח מבוקשו. עלה, ועמד מן הצד. ה"חפץ חיים" אמר כהרגלו מומזר "ה' רועי, לא אחסר" (תהלים כג), כפי שפסק ב"משנה ברורה" (סימן קע, א), "שהוא מדברי תורה ותפלה על מזונותיו", וסיים בפסוק: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, ושבתי בבית ה' לא יאריך ימים". פתח ואמר: הפתגם השגור אומר, שהטיף עושה גם מהבה אשפה, "איזהו שוטף, המאבד מה שנותנים לו" (חגיגה ד ע"א), ואלו הפיקח עושה גם מאשפה הזב -

מעניקים לאדם עושר, זהב. אם פקח הוא, עושה בו צדקה וחסד ותומך תורה, והזהב הופך לאוצר נצח. אם טפש הוא, מרבה בו מעדנים ותפנוקים, ועושהו לאשפה...

ומעניקים לאדם אשפה, רחמנא לצלן! נקצבים לו יסורים, ה' ירחם. "העולם הזה, נוה התלאות" (ספר הישר, שער ו). אם פקח הוא, יעבור אותם ב"חיי צער תחיה ובתורה אתה עמלי" (אבות פ"ו מ"ד), כי "אין לך אדם בלא יסורים, אשרי מי שישוריו באים עליו מן התורה" (בראשית רבה צב, א). וכמו שאמרו (בסנהדרין צט ע"ב) על הפסוק "אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז), והם עמלים, אשרי מי שעמלו בתורה, ואז הופך הוא את ה"אשפה" ל"זהב". כי "אנו עמלים, אנו עמלים, אנו עמלים שקבלים שר" (גם עבור העמל), והם עמלים ואינם מקבלים שר" (ברכות כח ע"ב) -

יש לך אדם - המשיך ה"חפץ חיים" - נגזרו עליו יסורים, עגמות נפש. והוא מכניס אורחים, הם יסוריו, ונרגנים, ויש כפוי טובה, ויש שאינם כה נקיים. והוא סובל. כמה שריר יקבל על כל הבלגה וסבל, ועם זה נפטר הוא בכך מהיסורים שנקצבו לו. ואם בגלל זה סובל הוא מאשתו, ואין לנו מושג איזה סבל זה, שכבר אמרו: "כל ימי עני רעים" (משלי טו, טו) זה הסובל מאשתו (סנהדרין ק ע"ב), "כל רעה, ולא אשה רעה" (שבת יא ע"א) - כמה צרות חוסך הוא, מלבד השכר המועות לו!

וזהו שבקש דוד המלך עליו השלום: "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי". רבונו של עולם, אם נקצבו לי רדיפות, שתהינה רדיפות מצד טוב וחסד שאעשה. "ושבתי בבית ה' לארך ימים", ירבה שרירי בעולם שקדויו ארוך (קדושין טז ע"ב), וארויח ביגין, כך יוצרים "אשפה" "זהב"! וקיבל תשובה, עוד בטרם פצה פיו לשאול!

ושמעתי על כך ספור נפלא בילדותי.

אדם הזדמן לנמל הגדול באודסה, וראה ספינות באות ופורקות מטען, סחורות שהביאו ממדינות הים, וטוענות תבואה וסחורות המיועדות לארצות רחוקות. לפתע צד עינו ספינה, שטוענים אותה באבנים כבדות!

פנה לרב החובל שעקב מהרציף אחר הטענה, ותמה באזניו: "תבואה וסחורות, מובן, אבל אבנים, למה? וכי חסרות אבנים בגמל היעד?"

ענהו הקברניט: "התשובה פשוטה. אניה ללא משא צפה על פני המים ועלולה לאבד את שווי המשקל ולטבוע בסערה. חייבת היא להיות עמוסה במדה מסוימת של סחורה, שתשקיעה במים עד ירכה. כל ספינה יוצאת מכאן טעונת סחורה. לי אין סחורה לקחת, אני יוצא ליבא סחורה ממדינת הים. לכן בדרכי לשם אני טעון אבנים שיכבדו ויצאו" -

ללמדנו שאם אין נוטלים סחורה, טוענים אבני משא!... (הגדת)

שאלה המתעוררת בפסוקים נוגעת לדבריו של עשו ליעקב. יעקב אבינו שולח מנחה לעשו, והנה הוא רואה את עשו בא, הוא חוצה את העם שאותו לשניים, מעמיד את הילדים כל אחד במקומו, ומתקרב לעבר אחיו עשו.

המפגש המתואר בפסוקים מתחיל בין יעקב ועשו (שם ד): "וירץ עשו לקראתו ויחבקוהו ויפל על צווארו וישקוהו ויבכו". לאחר מכן מתבונן עשו ורואה את הנשים ואת הילדים אשר שייכים ליעקב. אז שואל עשו (שם ח): "מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי". משיב לו יעקב: "למצא חן בעיני אדני".

כששומע זאת עשו הוא מגיב: "יש לי רב... יהי לך אשר לך", ורש"י מפרש: "כאן הודה לו על הברכות".

כל הענין כולו תמוה ביותר: במשך שלושים וארבע שנה זועם עשו על יעקב ומתכנן לנקום בו באופן הגרוע ביותר.

מלבד ענין גזלת הברכות, נוטר עשו עוד 'חשבון' ישן עם יעקב על שנטל ממנו את הבכורה בהיותו בן חמש עשרה. מהספור על הבכורה על הברכות עברו ארבעים ושמונה שנה. ארבע עשרה שנה שהה יעקב בישיבת שם ועבר ויעוד עשרים שנה בבית לבן אם כך, הרי אלו שמונים ושתיים עשרה שנים שחיו יעקב וזוהי כמעט כחצי ימיו!

בארבע עשרה שנות למדו של יעקב בישיבת שם ועבר המתין עשו בשקט, בעשרים השנים שבהם שהה יעקב אצל לבן הוסיף עשו לחכות.

סוף סוף הגיע הזמן להשיב לו מנה אחת אפיים על גזלת הברכות. לשם כך הוא גייס ארבע מאות שכירי חרב, ציד את כולם במיטב הנשק, רובי קלצ'ניקוב ביד ימין ו'אם עשרה' בשמאלו... ומדריך אותם ליריות עד שיביאו לו את גלגלתו של יעקב...

במהלך הדרך כולה הם צועדים נחושים לנצח ב"קרב החיים" הצפוי מול יעקב שנוא נפשו של עשו. אפילו המנחות שנשלחות בזה אחר זה לעברו, אינן מצליחות לשכך את עצמת השנאה.

הנה מגיע רגע המפגש המיוחל...

בא עשו, נופל על צווארו של יעקב ושואל: "מה שלומך?... האם יודע אתה מדוע באתי? - הגעתי לאחל לך כל טוב, והברכות המדוברות, ובכן - שיהיו שלך, אחי. יהי לך אשר לך...".

למצוא חן בעיני אדוני...

עשו שואל את יעקב: "מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי", ויעקב עונה: "למצא חן בעיני אדני".

את שאלתו של עשו מפרש רש"י בשני אפנים: על פי הפשט - זו המנחה ששלח יעקב, ולפי זה מובנת תשובת יעקב: המנחה, אכן, הגיעה כדי למצוא חן בעיני עשו ולשכך את כעסו.

על פי הדרש, אומר רש"י, ובאותו לילה שבו נאבק יעקב עם מלאכו של עשו, גם עשו ואנשיו לא ישנו. כת של המלאכים הגיעה אליהם והחלה לדחוף אותם אחורה, תוך כדי מכות עזות. מכות ממלאך, הן המכות הגרועות ביותר, משום שאפילו לא יודעים מהיכן הן הגיעו, ואיך להתגונן מהמכה הבאה...

"מי אתם?", שאלו המלאכים, ומשמעו שאלו הם אנשי עשו אמרו: "הכו הכו". המכות היו כה נוראות, עד שאנשי עשו החלו לצעוק: "עזבו אותנו, האם יודעים אתם מיהו עשו? בנו כה יצחק...", אולם המלאכים המשיכו להכות. "עשו הוא נכד לאברהם אבינו", ניסו האנשים לומר, אך המלאכים הוסיפו להכות, לבסוף צעקו: "עשו הוא אח של יעקב", ובאותו רגע אמרו המלאכים: "אם כך, הרי אתם משלנו... סליחה, זו טעות...", ועזבו אותם לנפשם... רק נעלמו אלו, והנה הגיעה כת נוספת, שוב חזרו המעשה על עצמם. הם זוכים למכות ודחיפות, אומרים שהם אנשי עשו, והמכות רק מתגברות, מנסים להתלות בזכותם של יצחק ושל אברהם, ללא תועלת. רק כאשר הם מזכירים את יעקב, עוזבים אותם המלאכים לנפשם.

כך היה במשך הלילה כולו. לכן, מיד כאשר נפגש עשו עם יעקב הוא שואל אותו: "מי היו כל המלאכים שנפגשו אתי? מה פשר המכות הללו שקבלו במשך כל הלילה האחרון? כל האנשים שלי מגובשים...".

עונה לו יעקב: "למצא חן בעיני אדוני..."

לפי מדרש של תשובת יעקב איננה מובנת: האם המכות נועדו כדי למצוא חן בעיני עשו? כדי להשיב על הקושיית הללו, עליו לעיין ברשי השנאה העצומה שרחש עשו ליעקב ולהבין את פשרה.

מדוע חשב עשו שהברכות מגיעות לו?

שנאתו של עשו ליעקב נובעת מלקיחת הברכות על ידי יעקב, ועליו להבין, האם עשו הינו בעל הבנה דלה כל כך שלא הצליח להשיג בשכלו שיעקב הוא איש צדיק, יושב אהלים ועוסק בתורה, ומשום כך מגיעות לו הברכות על פי דין?

וצריך לומר, שעשו אחז בהשקפה שונה וסבר כי אדרבה, דוקא משום שיעקב לומד תורה ואינו עוסק בישיבו של עולם - לא מגיעות לו הברכות. שהרי עשו היה אפיקורס והיה אומר (סנהדרין צט ע"ב): "מאי אהנו לן רבנן?" - מה התועלת שיש לנו מלומדי התורה? הוא החזיק בדיעה שיעקב מבזבז את זמנו בישיבו על התורה ועל העבודה!... כפי שהמשכילים היו נוהגים לקרוא ללומדי התורה: "בענק קוועצ'ערס", כלומר: לוחצי ספסלים. לפיכך, בהתאם להשקפה זו, הייתה לקיחת הברכות על ידי יעקב עוול משווע! הוא באמת לא חשב שהברכות מגיעות ליעקב! ומכאן מקורה של השנאה היוקדת כלפי יעקב.

כך חכה עשו ליעקב כדי להנקם ממנו במשך שמונים ושתיים שנה. הכל היה טוב ויפה עד ללילה האחרון לפני המפגש עם יעקב... עשו צעד בראש קבוצה גדולה של ארבע מאות איש לפגוש את יעקב. ואז, רגע לפני המפגש המיוחל שבו סוף סוף "סיגור חשבון" עם אחיו על כל מה שעולל לו, הוא סופג מכות נמרצות מן המלאכים. הוא אינו יודע מה הם. אנשי מדברים על לבם של המלאכים שייחלו לו. רק לבסוף כשאומרים למלאכים שהוא אחיו של יעקב, אמרו המלאכים: "אם כן משלנו אתם", והניחו לעשו.

רגע זה חולל אצל עשו טלטלה בכל תפיסת העולם שלו. עד עתה סבר כי אין ערך ללומדי התורה, "מאי אהני לן רבנן", ומתוך נקודת מוצא זו השתית את חייו: הוא בז לבכורה, הוא סרב לתמוך ביעקב הלומד תורה. והנה עכשיו באו המלאכים והכו על קדקדו: דע לך שבשעה שיעקב לומד תורה, אתה מפסיק לקבל מכות. באותו רגע לא נדרש עשו 'להאמין' בתורתו של יעקב, אלא ידע זאת באופן הברור ביותר. הוא הבין וראה בעיניו, שכאשר הוא מזכיר את היותו אחיו של יעקב, לומד התורה, הוא מפסיק לקבל מכות. כאשר פגש מיד לאחר מכן ביעקב הוא שואל: "מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי" - לשם מה היית צריך להקים עלי את כל המלאכים האלה שיכו אותי ויפגעו בי? השיב יעקב: "למצא חן בעיני אדוני" - כדי שתוכחו שללמוד התורה שלי יש ערך, ותבין שלא אני חי בזכותך, אלא אתה חי בזכותי! אם עשו יבין זאת, תתפוגג השנאה והטינה שיש בלבו של יעקב ויסלח לו על שנטל ממנו את הברכות. **ה'שפה' שהבין עשו...** הדרך לגרום לעשו לדעת ולהבין את חשיבות התורה, מזכירה את הספור אודות אדם אחד שנעמד מול הפקידה בבנק ובקש למשוך עשרים אלף שקל מן החשבון שלו. הפקידה הקלידה את הנתונים שהכתיב לו, וגלתה שהוא באוברדרפט של מאתיים אלף שקל. "אין אפשרות אדוני", אמרה לו. "אבל אני רוצה". "אי אפשר". "אבל אני צריך". "מה לעשות?". היא ניסתה להסביר לו שוב ושוב, אבל האיש לא הצליח להבין. תור ארוך החל להשתרך אחריו, והפקידה שהייתה אובדת עצות, קראה לבסוף למנהל הבנק לפתור את הבעה. המנהל הוציא לפני האיש דפי חשבון, וראה לו את הנתונים, והסביר לו שאין אפשרות למשוך יותר כסף, אבל הוא בשלו - הוא רוצה כסף... עשרים אנשים כבר עומדים בתור קצרי רוח, ולבסוף נגש אחד מהם, חם מזוג מטבעו, וסטר לו על לחיו. באותו רגע הסתובב האיש והלך. "אדוני", קרא לו המנהל, "מדוע לא הלכת קודם?". "כי אתה רק אמרת לי", ענה הלוקח "הוא - הסביר לי...". "כלי מכות עשו לא הצליח להבין, ומכיון שכן, היו זקוקים לכתות המלאכים ש"סיכרו" לו... מאורע דומה מובא בספר "לב אליהו" מפי רבי הירש ברודיא, חתנו של הסבא מקלם זצ"ל, שספר כי הצאר ניקולאי היה אמור לעבור בתחנת הרכבת בעירו, ואלפי בני אדם התאספו כדי לראות את פניו. רבי הירש, שהיה באותה עת בחור צעיר, הצטרף גם הוא להמון הנלהב. כל הלילה המתין כולם בקוצר רוח, וכאשר הגיעה רכבת המלך החלו כל האכרים להריע בקולי קולות. אחד מן השירים שליווה את המלך יצא. הניף את ידו למעלה כדי להשתקם, וכשהשתררה במקום דממה, אמר להם: "רבותי, שימו לב - המלך עייף ושכב מעט לנוח, בבקשה מכם, אל נא תפריעו אותו ממנוחתו... לכו לבתיכם ושובו לכאן בעוד שעה". מיד כשסיים הסתובב וכנס לקרון, והנה, רק נבלעה דמותו בפתח, החלו שוב האכרים המגושמים לצעוק ולהריע למלך... שוב יצא השר ואמר להם: "היכן הנימוסים שלכם? אמרתי שהיטיב עיני וזקוק למנוחה! לכו הביתה ובואו בעוד שעה!". הצבור נתן לו לסיים את המשפט, אבל כשנכנס - חזרו כולם לצעקותיהם הקודמות. בפעם השלישית הצטרף אליו קצין בעל דרגה נמוכה ממנו, ורבי הירש שמע אותו לוחש לשור: "הנהשה לי לדבר אתם". כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

ויחץ את העם אשר אתו ואת הבקר והגמלים לשני מחנות (לב, ז)
יעקב אבינו מתכוון לפגישה עם עשיו בדורון, בתפילה ובמלחמה. לקראת המלחמה הצפויה לו הוא מחלק את ילדיו ואת נשיו, ואף את צאנו ורכושו לשני מחנות. מתוך כוונה שאם יבוא עשיו על המחנה האחת ויכה בו - יהיה המחנה השני לפליטה. באר על כך "עבד המלך": למדד תורה דרך ארץ שלא יהיה אדם נותן את כל ממונו בזוית אחת. ממי אתה לומד זאת? מיעקב אבינו שנאמר: "ויחץ את העם אשר איתו?". הדרכה מעין זו לשמירת הרכוש מופיעה גם בדברי חז"ל (בבא מציעא מב, א): "לעולם ישלש אדם מעותיו, שליש בקרקע שליש בפרקמטיא ושליש תחת ידו". יעקב אבינו העניק במעשיו עצה טובה להגנת הרכוש על ידי חלוקתו לשניים, ושמירת כל אחד מן החלקים באופן אחר ובמקום שונה, כך שאם יאבד חלק אחד, יעלם או יגנב - יוותר החלק הנוסף. בהקשר לכך מספר הרב מונק שליט"א בספרו "הרכי נועם" את המעשה הבא, המובא בחז"ל:

סוחר אחד נסע למקום רחוק עם סכום הגון באמתחתו, ולא ידע מה יעשה בו. מחד גיסא, חשש לשאת בחיקו סכום גבוה, ומאידך גיסא חשש להפקידו בידי אדם שלא מכיר.

היה ניסתה להסביר לו שוב ושוב, אבל האיש לא הצליח להבין. תור ארוך החל להשתרך אחריו, והפקידה שהייתה אובדת עצות, קראה לבסוף למנהל הבנק לפתור את הבעה. המנהל הוציא לפני האיש דפי חשבון, וראה לו את הנתונים, והסביר לו שאין אפשרות למשוך יותר כסף, אבל הוא בשלו - הוא רוצה כסף... עשרים אנשים כבר עומדים בתור קצרי רוח, ולבסוף נגש אחד מהם, חם מזוג מטבעו, וסטר לו על לחיו. באותו רגע הסתובב האיש והלך. "אדוני", קרא לו המנהל, "מדוע לא הלכת קודם?". "כי אתה רק אמרת לי", ענה הלוקח "הוא - הסביר לי...". "כלי מכות עשו לא הצליח להבין, ומכיון שכן, היו זקוקים לכתות המלאכים ש"סיכרו" לו... מאורע דומה מובא בספר "לב אליהו" מפי רבי הירש ברודיא, חתנו של הסבא מקלם זצ"ל, שספר כי הצאר ניקולאי היה אמור לעבור בתחנת הרכבת בעירו, ואלפי בני אדם התאספו כדי לראות את פניו. רבי הירש, שהיה באותה עת בחור צעיר, הצטרף גם הוא להמון הנלהב. כל הלילה המתין כולם בקוצר רוח, וכאשר הגיעה רכבת המלך החלו כל האכרים להריע בקולי קולות.

אחד מן השירים שליווה את המלך יצא. הניף את ידו למעלה כדי להשתקם, וכשהשתררה במקום דממה, אמר להם: "רבותי, שימו לב - המלך עייף ושכב מעט לנוח, בבקשה מכם, אל נא תפריעו אותו ממנוחתו... לכו לבתיכם ושובו לכאן בעוד שעה". מיד כשסיים הסתובב וכנס לקרון, והנה, רק נבלעה דמותו בפתח, החלו שוב האכרים המגושמים לצעוק ולהריע למלך... שוב יצא השר ואמר להם: "היכן הנימוסים שלכם? אמרתי שהיטיב עיני וזקוק למנוחה! לכו הביתה ובואו בעוד שעה!". הצבור נתן לו לסיים את המשפט, אבל כשנכנס - חזרו כולם לצעקותיהם הקודמות. בפעם השלישית הצטרף אליו קצין בעל דרגה נמוכה ממנו, ורבי הירש שמע אותו לוחש לשור: "הנהשה לי לדבר אתם". כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

כשנתנה הרושת, הרים הקצין את קולו ושאל: "כלבים! האם לא שמעתם את מה שאומרים לכם? אם לא תסתלקו מיד - יירו עליכם וכולכם תמותו!". עוד בטרם סיים את המשפט, החלה הסתלקות המונית של איכרים, ובתוך זמן קצר התרוקן הרציף לגמרי... הבקשה לנימוסים ולדרך ארץ הייתה זרה להם, רק שפה של אימונים ומכות דברה אל ליבם. זו הייתה ה'שפה' שהבין עשו, ואכן, מיד לאחר מכן אמר: "הי לך אשר לך", והודה ליעקב שהברכות שיכות לו. הוא הבין שיעקב, בזכות לומד התורה שלו, מביא את הברכה לעולם. עשו הוא מי שזורע את החטים, אך הן צומחות בזכות יעקב, השמש זורחת בזכותו, הגשם יורד בגללו והברכה בעולם כולו מגיעה מכוחו. ואילו יעקב, אשר נודע לו בלילה, שעשו זוכה ליטפול רציני של מלאכי השרת, הבין כי כעת, כאשר הבין עשו את הענין, לא נשקפת כל סכנה לחייו, ומשום כך צרף את שני המחנות ובא עם כולם כדי לקדם את פני אחיו. **(ומתוק האור)**

בדרך הדרוש

הרג ושמא יהרגו את אחריים וכתבו כבר שרמו על ר"מ היוצא מעשור מורעו של נירון קיסר וכמ"ש באגדת הנוקן ולדברינו הוא כמין חומר וירא מפני מה והלא יש בידו תורה ומע"ל ואל חיישינן שבא יגרום החטא אבל ויצר לו שמא יהרגו את אחריים: ה"ר"מ דלא דריש נקודי ואז נורח לדרוש נקודי ואזי חיישינן שמא יגרום החטא מנקודות לולא וכמ"ש ודוק" **(ברית הלוי)**

וירא יעקב מאד ויצר לו (לב, ח)
ע"פ קטנתי מכל החסדים פירש"י נתמעטו זכויותי וכו' לך אני ירא שמא משהבטחתיני תלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו. והנה בברכות ד' ד' דרשו למה נקוד על לולא, שהרי מובטח אני שאתה משלם שכר טוב לצדיקים כו', אלא, שמא יגרום החטא וא"כ פחד יעקב מעשור תלוי את דרשינן את הניקוד ובמנחה דף פ"ז איכא ר' מאיר נקודי לא דריש, וא"כ ל"מ לא ה"ל לפחד כלל שמא יגרום החטא. והנה ע"פ וירא ויצר לו שמא

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת וישלח

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

עזרת אבותינו אתה הוא מעולם

"וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו" (לב ד)

בספר 'לקוטי שושנים' (לקוטי לח) הביא רבי שמשון מאסטרופולי בשם מדרש פליאה' כי שמוות המלאכים ששלח יעקב כדי שיסיעו בידו להציל מפני עשו אחיו היו: 'מכא"ל', 'מכא"ל', 'מכא"ל' ו'שנגדיא"ל'. הגימטריה של שמותיהם היא 'עזרת', ועל פה יש להרהר בשמותיהם באמירת "עזרת אבותינו אתה הוא מעולם" בכל יום בשחרית.

הוסיף רבי שמשון וכתב:

פרושו של רש"י לתבות אלו הוא: "מלאכים ממש" ויש כאן רמז למלאכים ששלח יעקב, שכן המלה "ממש" היא ראשי תבות של שמותיהם.

יעקב לא התפלל לנס

"והיה המונחה הנשאר לפליטה" (לב ט)

"התקין עצמו לשלושה דברים: לדורון, לתפלה ולמלקמה" (רש"י).

אמונים אנו על כחה הגדול של התפלה שיש בה כדי להועיל אף במקום שברוך הטבע לא נמצא פתח הצלה. מדוע אפוא הכין עצמו יעקב לדורון ולמלקמה ולא הסתפק בתפלה בלבד? הלא אם התפלה לא תועיל, על אחת כמה וכמה שלא יועילו הדורון והמלקמה?

אלא שהסביר שהתקין יעקב עצמו לדורון ולמלקמה היא מפני שלא רצה להתפלל להצלה נסית, ובתפלתו בקש שהדורון או המלקמה יועילו לו. ואכן, תפלתו התבקלה כאשר בעקבות הדורון והמלקמה לבו של עשו עליו לטובה.

פקולות חדשות'

התפלה מועילה בדרך הטבע

מענין לעיני באתו ענין כתב רבי בנימין משה ברנשטיין:

מקב שהטוה רש"י את התפלה לדורון ולמלקמה, יש ללמד שפשם שהדורון והמלקמה מוסיפים בדרך הטבע, כך גם נקבע מקריאת העולם כי התפלה תפעל בדרך הטבע.

'פעולות התפלה'

הזקרת המעשים הטובים בתפלה

"קטנתי מכל החסדים" (לב יא)

בספרו 'דבש לפי' (מערכת זאוח ב) הביא החיד"א בשם גורי האר"י: בעת שצדק נחנן בצרה ומתפלל להציל ממנה, כדאי שיוזכר בתפלתו את המעשים הטובים שעשה כדי שיעמדו אלו בעבורו לזכות.

אף כתב החיד"א, כי אף כאשר מזכיר הוא את מעשיו הטובים, לא יזכירם בפרוש אלא ברמז. כי אם יזכירם בפרוש עלולים המאמרים לפשפש בהם ויבדאי ימצאו בהם חסרונות ופגמים. וכן, במקום שישנו מעשים אלו עליו להזכירם גם למטובה חילקה.

אף יעקב אבינו עליו השלום הזכיר בתפלתו את מעשיו

החסד שעשה כדי שיעמדו לו לזכות ויחזר לעשות זאת בדרך רמי, וכך אמר: "קטנתי מכל החסדים" - רכושני נקטן ונחסר מחמת כל החסדים שעשיתי.

לא להסיח דעת מחסדי ה'

"כי במקלי עברתי את הידן הזה" (לב יא)

בפרוש הטור האריך תמה על פשר הלשון: "הידן הזה" - הלא יעקב עמד הרחק מהידן בשעה שהתפלל? ותרץ בשם אחיו רבי יהודה שיש לשנות את סדר מלות הפסוק: "כי במקלי הזה עברתי את הידן" - באמצעות המטה הזה נבקע הידן לפני.

ישוה נפלא לפי פשוטו של מקרא אמר האמרי אמת' מגור:

כיון שיעקב אבינו עליו השלום לא הסיח דעת לרגע מן החסדים שעשה עמו ה', לכן אף לאחר שעבר זמן רב מעת שעבר את הידן הודה בלשון: "הידן הזה", כי בלבו חש כאלו באותה שעה עומד הוא על שפת הידן, והקדוש ברוך הוא מסייעו.

אמרי אמת' תרצ"ג

בזכות עניית אמן נשמר האדם מהשטן

"הצילני נא מיד אחי" (לב יב)

"נא מיד אחי" - ראשי תבות 'אמן'. ללמדך כי זכות עניית אמן מסביעת בידי האדם לעמוד כנגד השטן הנדמה לאדם כאח' ומפתהו לחטא, ובאמצעותה מתקיים מאמר חכמינו (תקו"ז מ א): "העונה אמן בכל כחו קורעין לו גזר דינו של שבועים שנה".

'דברי שמואל' (סולנים): 'עולת שלמה'

באותו ענין נתן לדרש את הפסוק (לב טו) "וירא כי לא יכל לו": "לא יכל" - בגימטריה 'אמן'; אף כאן נרמז כי בזכות עניית אמן נצלים ממלאכו של עשו, הלא הוא השטן שפבקש להחטיא את האדם וכך להזיק לו ולפגוע בו.

'בצל הודה'

תפלת העני מתקבלת יותר

"כי במקלי עברתי את הידן הזה ועתה הייתי לשני מחנות" (שם)

בבאר פסוק זה הביא רש"י שני פרושים:

א. "לא היה עמי לא כסף ולא זהב ולא מנה, אלא מקלי לבדו".

ב. "ומדרש אגדה: נתן מקלו בידו ונבקע הידן". נתן לומר כי שני באוריו של רש"י עולים בקנה אחד, וכך יש לפרש את דבריו של יעקב: בלכתו לחרן הייתי עני וחסר כל, עד שלא נותר בידי אלא מקלי בלבד. לפיכך התבקלה תפלתו ונבקע הידן לפני, שהרי כבר אמרו חכמים (והו"ק ב"ק דף קצה א) כי קרובה תפלת העני להתקבל יותר מכל התפלות. אולם עתה

שגדל עשירי עד ש'הייתי לשני מחנות" - מי יודע אם התקבל תפלתו.

'פניני הא"ש'

כבוד הורים בתפלת מנחה

"ויאחז מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו" (לב ד)

בדרך דרש פרש רבי יצחק ויס מווערבוי: עשו התנאה במקומו כבוד אב שהיתה בידו וסבר שבשכרה יוכל לנצח את יעקב אחיו, על פה לקח יעקב "בידו מנחה" - את תפלת המנחה שתשון אביו, כאומר: אף אני מכבד את אבי ככה שאני מתפלל את תפלת המנחה שתתקנה על ידו.

'אלף כתב ח"ב אות תקצא

חשיבות ההקפדה על תקנת מאה ברכות

"וירא כי לא יכל לו ויגיע בכף ירכו" (לב טו)

בדרך רמז דרש בספר 'זאפס דוד':

כאשר פשפש המלאך במעשיו של יעקב כדי לקטרטג עליו, לא מצא בו כל עברה ועוון, עד שראה כי עתידים צאצאיו לזלזל בכף - בתקנת 'מאה ברכות' (בגימטריה י"ב) שיש לומר בכל יום. כך הצליח לקטרטג על יעקב עד שלבסוף: "ומתקו כף ידו יעקב".

שלושה תנאים נדרשים משליח הצבור

"כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל" (לב טז)

בשלחן ערוך' (או"ח נג ד) מפרטים כמה תנאים הנדרשים משליח הצבור, וביניהם: "שרית... ריקן מעברות... ומרצה לעם... ויש לו נעימה וקולו ערב". רמז נאה לשלושה תנאים אלו לקדו דורשי רשומות מלשון הפסוק שלפנינו:

"כי שרית" - אם רצונך לשוור לפני עם ועדה, עליך להיות 'עם אלקים' - בלא חטא, 'ועם אנשים' - מרצה לצבור, 'ותוכל' - שתהיה לה היכלת להתפלל כראוי, בקול גנים וערב.

'שיח הפרשה'

התפלה כמוצא אחרון

"וישא יעקב עיניו וירא והנה עשו ב"א" (לב א)

פרש רבי זלמן סורוצקין גאב"ד לוצק:

אף כי מלכתחלה הכין עצמו יעקב לדורון ולמלקמה, משנוכח לזעת כי במלחמתו עם המלאך הסתפן ונעשה בעל מום, ככתוב (לעיל לב א): "והוא צלע על ירכו", ואף על הדורון אינו יכול לבטח, מפני שהכתוב (קהלת ה יב): "עושר שמור לבצעלו לרעתו" התקיים בו, שהרי צרה זו באה לידו בעת שחזר אחר הפסים הקטנים שהותיר מעבר לנחל, על פה הסיק שרק בדרך אחת נותרה לפניו - התפלה.

רק כאשר הבינו כי אינו יכול לסמוך על כחו ועל עשרו; "וישא יעקב עיניו" - נשא עינים למרום והתפלל מעמק לבו, נושע מיד: "והנה עשו ב"א" - לקראתו לשלום.

'אזנים לתורה'

הגאון רבי יצחק הוטנר זצ"ל (נלב"ע כ' בכסלו תשמ"א) בעל 'פחד יצחק' ה'ה מענור תמיד על החובה להקטיב היטב לכל ברכה ולענות אחריה אמן בכונה. לחזוק דבריו ה'ה ממליץ את מאמר חז"ל (ברכות לב א): "גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה" - גדול הוא האדם המפנה את מחשבתו ומקטיב מתחלת הברכה ועד סופה, כדי שיוכל לענות אמן בכונה.

'בתר מליכה' עמ' רעב

אמן בכונה - לכל ברכה.

גדולה דעה שנתנה בתחלת הברכה

ויברך דויד חלק ב'

תכלית הידיעה שלא נדע

בכמה פסוקים בתנ"ך פונים אנו לקדוש ברוך הוא בתאר "אתה הוא". בפניה זו נעשה שלוב בין לשון נוכח - 'אתה', ולשון נסתר - 'הוא', משום שכפזו היא הנהגת ה' בעולמנו; נסתרת מצד מהותה ונגלית מצד פעולותיה.

בפסוקי ויברך דויד משלבים אנו את שתי הידיעות האמורות: מחד משבחים ומודים אנו לקדוש ברוך הוא על פעולותיו הנגלות בעולם הזה, ומאידך מכירים אנו בגדלת היותנו רחוקים מהבנת עמק דרכי קדשו הנסתרות מעינינו.

זאת הסבה שאנו אומרים: ויעתה אלקינו מודים אנוך ומהללים לשם תפארתך, מודים אנוך לך - על הפעשים הגדולים שמהם נפרת מציאותו ויברך בעולם, ומהללים לשם תפארתך - על יקר תפארת הבורא שאינה נפרת לעינינו ואין לנו השגה בה אלא באמצעות הזכרת השמות הקדושים.

כך גם בהמשך אנו פונים לקדוש ברוך הוא ואומרים: אתה הוא ה' לבדך - 'הוא' נסתר מצד עצם מהותו, אולם 'אתה' שמיית את השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה חמתי את כלם - 'אתה' נגלה מצד דרכי הנהגתו המתבטאות בכריאת העולם ובקיומו המפלא (דובר שלום; אחרית שלום, הובא באוצר התפלות).

בשבייל ישראל שנקראו ראשית

אחר שפאריכים אנו בשבחו של הקדוש ברוך הוא בפסוק: אתה הוא ה' לבדך אתה עשית את השמים שמי השמים וכל צבאם הארץ וכל אשר עליה הימים וכל אשר בהם ואתה חמתי את כלם את כלם וצבא השמים לך משפתחיהם אנו ואומרים: אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברהם.

את פשר הדברים בארו חכמינו זכרונם לברכה במדרש (ביר יב ט) על הפסוק: (בראשית ב ד): "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם": אמר רבי יהושע בן קרחה: בהבראם - באברהם, בזכותו של אברהם. רבי עזריה אמר על דוד דברי יהושע בן קרחה: אתה הוא ה' לבדך אתה עשית... וכל אשר בהם, כל האנוקים (החיל והעצום) הזה בשבייל מה? בשבייל: אתה הוא ה' האלקים אשר בחרת באברהם והוצאתו מאור כשדים ושמתו שמו אברהם.

משל למך צעום ורם שממשלתו השתרגה על יבשות רבות וחכמתו גדלה עד אין חקר. ביום מן הימים יצד ברחוב העיר לעיני כל עטור בפאר והדר, כשהוא מקף בשריו ונעבדו ונרכבות תליו. והנה, יעצב המלך מהליכתו, התכוּפף לאמהו והרים בגדיו חפץ בלתי מתיבה. הכל הבינו בו בנשימה צעורה ועקבו אחר מעשיו. כיצד הוא מנקה את החפץ מהאבק שדבק בו ומכניסו לכיסו.

משראו פן הבינו הכל כי אם מלך זה, שכל אוצרות העולם בגדיו הטריח עצמו להתכופף ולהרים חפץ מסים מהאדמה, הרי ברור ששוי של חפץ זה יקר לאין ערוך.

גם כן אנו, אחר שמפריטים אנו את כל היפי והחכמה העמקה השמונים בבריאה קלה, ממשכיכים אנו ומדי אומרים: אתה הוא... אשר בחרת באברהם, כי מכף שהקדוש ברוך הוא בחר דוקא באברהם מכל ברואי עולם נוכח להשפיל ולהבינו את רום מעלתו וגדלותה.

ועל כך אמר הנביא (ישעיהו סו א-ב): "כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדם רגלי... ואת כל אלה ידי עשתה... ואל זה אביט אל עני וזכה רוח וחר על דברי" (לב אליהו; שבייל לב ב סח).

ואתה מחיה את כלם

אצל אמן ויוצר לאחר ההפקה בפטיש המסמלת את גמר יצירת הכלי, מסתים הקשר בינו לבין הכלי שיצר. שונה מכך הוא העולם על בריותו הרוחניות והנשמיות הנוקם בכל רגע ורגע לסייע מידי הבורא ויברך כדי להתקיים.

אמנם, בעוד 'צבא השמים' - הנבראים הרוחניים מתקיימים ממזון רוחני המוגיע לידיהם מכח עשית רצון קונם המתבטאת בכך שלף משתחווים, הנבראים הגשמיים זקוקים למזון גשמי כדי להתקיים. אלקים הוא הקדוש ברוך הוא מחיה את כלם בפעל, בכל רגע ורגע, לא היו הנבריות יכולות להתקיים ככל וכלל (ובחי תודה לצה"ה פורב, נדפס בסוף ספר 'פרס הצבי').

מה ראוי שיתבונן האדם בשעת אמירה זו על ההשפעה הפרטית הנגלית לעיניו בכל רגע ורגע בימי חייו, ויודה עליה בכל לבו.

ושמת שמו אברהם ומצאת את לבבו נאמן לפניך

שנוי שמו של אברהם אבינו עליו השלום מאברהם לאברהם' טומן בחבו סודות רוחניים עמוקים עד אין קץ. בנברא (ברכות יא) הובאו דברי בר ספרא: "כל הקורא לאברהם אברהם עובר בעשה".

אברהם אבינו עליו השלום הוא שהחזיר בורו את אחריו את האמונה. עד לדורו היו הכל טועים ועובדים לצבא השמים, אולם אברהם בחקריו וביגיעתו להבין כל פרט ופרט מעניגי הבריה, הצליח להגיע להבנה האמתית והזכה פי ה' הוא האלקים, סחף אחריו את כל בני דורו וקרבים לאמונת ה'.

בזכות נאמנות זו של אברהם אבינו שנה הקדוש ברוך הוא את שמו, וכך שנה את מזלו כדי שיוכל להוליד בן שממנו יצאו י"ב שבטי ישראל. לפיכך החמירו חכמים שלא לטוב ולקרא לו 'אברהם', כדי שלא למעט את השפע האלקי שנתן לו ומכוחו מתקיימים אנו, בני ישראל, לארך הדורות (ע"פ מדרש"א, ח"א ברכות פ"ט).

התפלה שהכניעה את העיראקים

היה זה כשנה לאחר מלחמת תש"ח. רוחות המלחמה ששררו בארץ ישראל בשנים האחרונות שככו זה מכבר. הסכס שביתת הנשק שנחתם עם מרבית מדינות ערב שלחמו על גבולותיה של ארץ ישראל, גרם לבני ישמעאל לכבש את שנתם, והשיב את אט את השקט על פנו. אף תיהם של יהודי הארץ החלו שבים בהדרגה לשגרה, כאשר איום המלחמה סר לעת עתה.

בשונה מיתר מדינות ערב, בחרה ממשלת עיראק שלא לחתם על הסכם שביתת הנשק. היא ראתה עצמה עדין במצב מלחמה עם העם היושב בציון, אלא שכיון שלא היה בידה לנקם ביושבי הארץ, בחרה להתאכזר לעשרות אלפי היהודים שנתרו תחת חסותה. מאותה עת ואילף החלה יהדות עיראק המפארת לסבל מאפליה ודיכוי בלתי פוסקות: רכושם של היהודים נבזז פעמים אין ספר, ומעת לעת ערכו בהם שכניהם פוגרומים שגבו קרבות רבים, רחמנא ליצלן.

שאיפתם הכמוסה של יהודי גולת בכל לעלות לארץ אבותיהם גדלה והתעצמה באותם ימים עד למאד, אולם הדבר נמנע מהם. ממשלת עיראק החליטה למנע מיהודים בכל תקף לעזב את הארץ, ומלבד מאות בודדות שהצליחו לברח בדרך בלתי חוקית, הפכה מדינת עיראק לבית כלא גדול ואכזרי לעת עברו בהם שכניהם פוגרומים שגבו קרבות רבים, רחמנא ליצלן.

יהודים רבים ושלכו באותם ימים לבתי הסהר בתואנות שוא שונות ומשונות, ומנת חלקם של אלו שהעזו לנסות לברח ממבולות עיראק הייתה קשה עוד יותר. הם סמנו מדי כאובי המשטר, וגורלם נחרץ לסכל ולהתעלות.

משבע הדברים, כיון שהיה זה שנים ספורות לאחר השואה הנוראה, השמועות על מצבה הקשה של יהדות עיראק הדיה נגעו ללבם של המוני בית ישראל. מודעות שנתלו ברחבי ירושלים הודיעו על כנוס עצרות תפלה ומבילות למען עלייתם של יהודי עיראק ארצה.

אחת מהעצרות המרכזיות באותה עת התקיימה בירושלים עיר הקדש. אנשים, נשים וטף, זקנים עם ונערים, התאספו לעצרת תפלה עצומה שהתקיימה ברחבת מאה שערים, צמוד לשטיבלאך הגדול ישמיעות יעקב.

כשספרו תהלים בדיהם ועיניהם זולגות כמים התפללו המון הנאספים לשלוםם של יהודי עיראק. אוזלי יחוס עם עני ואביון, אוזלי ירחם.

בפנתו השקטה שבפאתי השטיבל הפוקזי עמד לו הצדיק הישיש רבי שמואל פגנר, נחבא אל הכלים כמתיד, כשבלו קרונו מצער על אחינו בית ישראל המתונים בצרה ובשבייה.

לא חם היה לו לרבי שמואל דגן. אף ששמו של פגנר נשחטו כמכור ממתיקים בחנתו הקטנה במרכז העיר ירושלים, רבים מבני ירושלים היו משכנעים כי אהד חתל"ו צדיקים נסתרים הוא. עוד בשחר ימיו שמש דרך פאחת מהקהלות החשובות בפולין, אולם משלכה לחן את עפר ארץ הקדש בחר להסתיר את גדלותו ככל ששעלה הדבר בידו.

למרות כל המצוי להסתיר עצמו הפירו רבים מגדולי ירושלים בגדלותו. האדמו"ר רבי יוחנן מרחמסטריווקא העיד כי אף בזמן ששהה בחנתו לא הניח לרגע את הנקרא מידו, ועיניו לא סרו ממנה מלבד ברניים שהצדק לשרת את לקוחותיו. ואף בעל 'בית ישראל' מגור היה רגיל להנסי לעתים תכופות לחנתו ולשוחח עמו בתורה ובחסידות משך זמן רב (מעין הברכה' מכר טט).

דוע היה רבי שמואל בכח התפלה המיוחד שנתן בו. כח זה נמך מרבו הצדיק רבי דוד משה מטשורטקוב ז"ע שאליה היה מקרב עוד משחר טל נעוריו. בני משפחתו ספרו כי עוד בהיותו בן תשע שנים כבר בקשו רבי דוד משה להתפלל בעד אשה שהיתה זקוקה לישועה. בנערותו ברכו רבו כי יזכה לראות שמים, ובד בבד הזכיר בפניו את דברי הגמרא (ברכות ו א): "כל אדם שיש בו יראת שמים יצדיק וישיעם", תוך שהוא מוסיף ומאחל לו כי יזכה תמיד להוציא את רצונו מן הכח אל הפעל בכח התפלה (מפי ספרים וסופרים אבות פ"א הע"ט).

קצת עמד רבי שמואל כשבלו אפוף כאב ויגון מגורלם של אותם יהודים שלא הכיר מימיו. ספר התהלים בידו, והוא בוכה בדמעות שליש למען ישועתם.

התפלה הסתיימה. הקהל התפאר לאטו, אך רבי שמואל עודנו עומד לפני ה'. הוא לא אבה למוט ממקומו בטרם יחולף בדרך כלשהי כי תפלתו נענתה. הוא לא המשיך בשגרת חייו בטרם זמלה בלבו החליטה: לסיים את ספרי תהלים למען הצלת יהודי עיראק.

לא היה זה מובן מאליו. יהודי ישיש זה היה עמוס גם קדם לכן בסדיו למוזד שונים שמלאו את סדר יומו עד לעצפה, אך לא איש פרבי שמואל יותר לעצמו. וכך, במשך החודשים הבאים הוא הקפיד לומר בכל יום הלוישה ספרי תהלים: באשמתם הבקר לאחר אמירת 'תקון חצות', קדם תפלת ותקין וקדם תפלת המנחה.

איש לא היה אמור לדעת מכך אלקים הזדמן לביתו בשבת קדש אחר הצהריים בנו, הצדיק הנודע רבי מנדל זצ"ל. היה זה שנה לאחר אותו מעשה. כהרגלו היה אביו שקוע בספר תהלים שלפניו כשהוא קורא נרגש את הפרקים האחרונים. רבי מנדל המתין בסבלנות מן הצד, הוא לא הבין מפני מה נראה אביו נרגש ומתח באופן בלתי רגיל. הלוא דבר שבשגרה אצל הוא לסיים את ספר התהלים.

בינתים הספיק רבי שמואל לסיים את הפרק האחרון בתהלים, ומיד סגר את ספרו כשפיו ישמעת אנת רוחה, כפיכחול סים זה עתה משימה קשה עד מאד...

"אבא, מה יום מיומים? מדוע אתה נרגש כל כך?!", הביע רבי מנדל את תמיהתו באזני אביו.

רבי שמואל לא מהר להגיב. נראה היה כי הוא חוכך בדעתו האם לספר או לא. לבסוף נפלטו מפיו המלים: "חשבתי שלא לגלות, אך כיון שבאת בדיק עתה, אולי משמים כנוו שתדע...". האם זוכר עתה את יום התפלה על יהודי עיראק? הידיעות המפורזות שנשמעו משם זעזעו אותי. לא יכלתי לשוב לביתי לאחר אותו מעמד מבלי שקבלתי על עצמי לומר אלף ספרי תהלים בעבתיים.

בחסדי שמים זכיתי זה עתה לסיים את ספרי תהלים, עוד בטרם חלפה שנה מאז. קצת אני בטוח כי ישועתם קרובה ליכאם...

לא היה זה מן הפלא כאשר כמה ימים לאחר מכן התבשרו תושבי הארץ כי הגיעה הרחוקה ליהודי עיראק. ממשלתם האכזרית נכנעה לדרושותיהם של מדינות המערב והתירה ליהודיה לעזב את בתיהם ורכושם ולעלות לארץ הקדש.

מאמר הכתוב: "יפדויה" ישבן ובאו ציון ברנה ושמתת עולםם את ראשם" (ישעיהו לה י), התקיים בהם ביהודי עיראק כאשר בשנה שלאחר מכן עלו למעלה ממאה אלף מתוכם ברכבות אוריות בלתי פוסקות, ובסיים העליה ההמונית נותרו בעיראק פחות מאלף יהודים.

החדשות המשמחות הפכו לשיחת כל, אולם רבי שמואל כבר היה שקוע בפנתו שבפאתי השטיבל הפוקזי כמאה שערים. זמן יקר התפנה לו והוא מהר למלאו בעוד ועוד סדרים של תורה ונבדות ה'.

ספרים: ירושלים י"ח עמ' 113

עיצובי shay

אי שש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יז כסלו תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:02 תל-אביב: 4:16 חיפה: 4:05 מוצאי שבת: ירושלים: 5:18 תל-אביב: 5:19 חיפה: 5:17 ר"ת: 5:54

פרשת וישלח

עיצה מן הזקנים

המציית לעצת הזקנים אינו נכשל...

האחים ויטנברג מחוגי החסידים ועשירי העיר דווינסק, פנו פעם אל הגאון **רבי מאיר שמחה זצ"ל** (בעל האור שמח) לשאול ממנו עצה. הם תכננו לפתוח בנק בעיר ריגה, אולם הם חששו שמא הם לא יצליחו ויפסידו את כספם.

נענה להם רבי מאיר שמחה ואמר: "לדעתי אתם יכולים לפתוח את העסק ללא היסוס, ואם אני מייעץ לכם לא תפסידו". ואכן השנים שמעו לעצתו, פתחו את הבנק ונתעשרו מאד. והיו אסירי תודה לרבי מאיר שמחה על עצתו הטובה.

בדומה לזה, אחד מעשירי העיר ניהל מו"מ עם חברות גדולות ליצור ערדליים כדי להיות המשווק שלהם. החברות הציעו לו שהם יקחו כערבות, בנין גדול בן שלוש קומות שבמרכז העיר שהיה ברשותו.

הוא בא לקבל את עצתו של רבי מאיר שמחה. והוא ענה לו: "עצתי שלא תעשה את העסק הזה, חוששני שמא לא תוכל לעמוד בהתייבותך והבנין יעבור לרשותם".

אותו עשיר, משום-מה, לא שמע לעצתו, והעסק לא הצליח. ובסופו של דבר מכרו החברות את הבנין הגדול שלו במכירה פומבית, ולו נשאר רק סכום זעיר כדי לקנות בית קטן.

הוא עצמו סיפר לידידיו עד כמה הוא מצטער שלא שמע לעצתו של רבי מאיר שמחה.

מתוך מאמר לזכרו

"תשמע לעצתי... ולא תפסיד"

פעם באו שני אנשים לדין תורה בפני הגאון **רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל**. שניהם שכנים, והנה אחד מהם בנה והרחיב את דירתו ונכנס לתוך תחומו של חברו. יעץ לו רבי בן ציון לתובע: מדין תורה יתכן בהחלט שהצדק איתך, אך בכל זאת שמע לעצתי ותוותר לנתבע... ולא תפסיד!

השכן התובע לא היסס ומיד קיבל את עצתו של רבי בן ציון וויתר לנתבע, שכן אותו תובע היה ירא שמים וחזק באמונת חכמים. והנה לא עבר זמן מרובה ואותו שכן פולש, נכנס לדוחק כספי, ונאלץ למכור את החלק שהרחיב... והקונה לא היה אחר מאשר אותו שכן שויתר על התיבעה!

מתוך מאמר לדמותו

ליטול עצה מזקני הדור – חכמי התורה קודם כל פעולה חשובה וגורלית!

נלמד מהפסוק: ויקחו שני בני יעקב" (פרק לד-כה)

ו**כתב** רש"י (מהמד"ר): "בניו היו ואעפ"כ נהגו עצמן שמעון ולוי כשאר אנשים שאינם בניו. שלא נטלו עצה ממנו". עכ"ל. ומסתבר שהיה עליהם ליטול עצה מיעקב לא רק מחמת שהוא אביהם, אלא גם מצד היותו זקן שקנה חכמה, כדברי חז"ל (במד"ר שמות-ג): לעולם זקנים מעמידין את ישראל. אימתי ישראל עומדין: כשיש להם זקנים שכל מי שנוטל עצה מן הזקנים אינו נכשל". ואמרו חז"ל (קידושין לב): אין זקן אלא מי שקנה חכמה.

בשיחה שנשא הגאון **רבי אלחנן וסרמן זצ"ל** לפני תלמידי הישיבה, על **החפץ חיים**, שלושה חודשים אחרי הסתלקותו, אמר את הדברים הבאים:

"**נתקיים** בו, בחפץ חיים, מאמר התנא: "ונהנין ממנו עצה ותושיה". מקורביו ידעו שהתחמק כל ימיו מלהשיא עצות, אבל אם אירע שיעץ משהו, מוכרחים היו לציית לדבריו. מי שלא ציית הפסיד! עצתו היתה עצה מבוססת. עצותיו התקיימו גם על פי דרך הטבע. עצתו של חכם. וכן כתוב: "יראת ה' ראשית חכמה" דהיינו שבלא יראה בכלל, אין חכמה.

"**מהי** הזיקה בין יראת שמים לחכמה? כי הנה השכל האנושי, אף שצלול ביותר, יש לו גבול וקץ. ואילו רק לשכל הינוק מדעת תורה אין סוף, מפני שהתורה עצמה היא אינסופית, ואי אפשר לכוון לדעת תורה אלא כשזוכים לסייעתא דשמיא. אבל מי שחסרה לו יראת שמים, אינו זוכה בסייעתא דשמיא והוא נתפס לנגיעות, שכלו מתעקם עד שלעולם אינו מכוון לדעת תורה.

"**זוהי** גדלותו של החפץ חיים, שהיה נקי מנגיעות וליבו כולו לשמים תמיד, עד שנהפך שכלו לשכל התורה ממש, שכל אלוקי, ועצת ה' היא תקום".

להרחיק הבנים והתלמידים מחברים רעים העלולים להשפיע עליהם לרעה!

נלמד מהפסוק: "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו" (פרק לב-יב)

מבאר הגאון רבי יוסף דב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל (בספרו בית הלוי) כי יעקב אבינו התיירא משני הדברים: גם מפני שפיכות דמים – אם ילחם נגדו, וגם מפני התקרבות יתירה של עשו – אם יכרות עמו ברית שלום. ומכיון ש"גדול המחטיאו יותר מן ההורגו" ביקש קודם כל: "הצילני נא מיד אחי" – מפני אהוותו של זה. ורק אחר כך "מיד עשו". שכן הפחד שצריך להיות מ"עשו" הוא בראש ובראשונה כאשר הוא "אחי" – כשיש עמו קשרי ידידות ואחוה, וככל שיותר נרחק מאהוותו של עשו ונקיים "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי", כן תקטן הסכנה ממנו...

כאשר השלים הסבא קדישא הגה"צ רבי שלמה אליעזר אלפנדרי זצ"ל לערוך תשובתו בענין האתרוגים המורכבים, התבטא בזה הלשון: על אתרוג מורכב עוד יכול אני ללמד זכות, ובלית ברירה המברך עליו אינו מפסיד, אבל על "חינוך מורכב" לילדים שאינו על טהרת הקודש, ואור עם חושך משמשים בו בעירובייה, על זה אין למצוא שום זכות! חינוך כשר לצאצאים היא מצוה דאורייתא, ונוהגת בכל מקום, וכל המשנה כלשהו ופוגם בטהרת החינוך, מתחייב בפשטות!

עם זאת, השתדל הגר"א אלפנדרי להתרחק מריב ומדון עם אנשים שפגיעתן רעה. בשולי אחת מאגרותיו כתב: "אף שכתבתי שצריך להתרחק מפושעי ישראל והעברניים, אמנם ודאי שאין ליראי ה' לילך לבית הכנסת שיש שם אנשים כאלו ולהתקוטט עמם, שזאת היא עצת יצר הרע לעשות בבלולים בלי תועלת... וצריך להתבונן היטב בחכמה ודעת שלא להכשל בדבר הזה".

עד כמה חמורה ההתחברות עם הרשעים, מביא כ"ק האדמו"ר מויז'ניץ – רבי חיים מאיר הגר זצ"ל ראייה מפסוקי התורה, וכך כתב בספרו (אמרי חיים – פרשת בשלח):

התחברות עם הרשעים רעה ומסוכנת מאד... אברהם אבינו עמוד החסד, נתן לחם ומזון לכל הנבראים, אך למלאכים שנדמו לו כערבים אמר: "ואקחה פת לחם וסעדו לבכם", בתנאי ש"אחר תעבורו" – שמיד לאחר האכילה תלכו לדרכיכם. איני רוצה חברותא עמכם. וכן ללוט אמר אברהם: "הפרד נא מעלי", וכשנפל בשבי המלכים, רדף אברהם אחריהם והציל את לוט מידיהם, אך לא לקחו לביתו אלא שלחו לסדום.

זאת אומרת – מסיים האדמו"ר – אף כי אמנם צריך להציל מסכנה גם את פורקי עול תורה ומצוות, אבל אח"כ חלילה להתחבר עמם. צריך להיות טובים אל כל אחד אך לא עם כל אחד!

באגרת למקורבו (הובא בספר **שביבי אור**) כתב הגאון רבי **צבי פסח פרנק** זצ"ל כדברים האלו: "מאד מאוד נחוץ שמירה וזהירות גדולה שלא להיות נגרר אחרי בני הנוער המתרחקים מגבול תורתנו הקדושה, ועיניהם חשכו ולא יוכלו להתבונן במאור תוה"ק, אשר רק היא ממלאת אורה ושמחה בלב האדם הזוכה להחיות את נפשו".

ובאגרת אחרת כתב: "שמעתי כי נמצאים בין בני הישיבה שנתרחקו מתורה ויראת ה'. עשה בחכמתך שלא תפגש עמם בשום דבר כי זו סכנה. הרחק מהם ומכיוצא בהם, ורק אלה שהם בטוחים באין ספק שהם בעלי תורה ובעלי יראה עמם תדבק ותתחבר".

פעם התבטא הגרי"ז **סולובייצ'יק** זצ"ל על הטענה ששמעו, שיש להתיר התחברות לרשעים, כדי שלא יעשו יותר גרוע... אמר על כך הגרי"ז: על כגון זה כבר אמרו חז"ל בגמרא (שבת ד.) וכי אומרים לו לאדם חטא כדי שיזכה חברך?... אין אנו צריכים לתקן את הרשעים, ולדאוג להקב"ה כביכול ולתורה בדרך פסולה. חובתינו בעיקר לדאוג לטוהר מחנינו, ולהתרחק ככל היותר מפורקי עול.

"מה רב כוחם של מילים ספורות"...

סיפר הגאון רבי ברוך בער לייבוניץ זצ"ל, כי בהיותו כבן שמונה בא מגיד מסויים לעיר מגוריו, ואותו מגיד היה מחונן בכושר דיבור מופלא. כל בני העיר התאספו לבית המדרש לשמוע את דרשתו. וגם הוא, רבי ברוך בער, בתוכם.

אך מכיון שכולם באו, ובית המדרש היה צר מהכיל את כולם, לא הצליח רבי ברוך בער להכנס פנימה ונותר בחוץ ולא היה יכול לשמוע היטב את דברי המגיד.

ואולם ממעט המילים שבכל זאת הצליח לשמוע, הבין רבי ברוך בער שהמגיד הלז הוא אפיקורוס ומיד ברח משם, והעיד שאותם המילים ששמע נחרטו כל כך עמוק בלבו עד שכל ימיו עמל לעקור אותם מקירבו...

הגה"צ רבי נתן מאיר וואכטפוגל זצ"ל שסיפר את המעשה, הוסיף כי רואים מזה מה כוחם של מילים ספורות בלבד הנשמעים מפי אדם רשע, שיחרטו בלבו, וכמה יגיעה עצומה צריך כדי למחוק את רשומם...

קובץ שיחות – פרשת משפטים

"עצם האויר גורם הפסד"...

כאשר המשגיח - הגה"צ רבי יחזקאל לוינסטיין זצ"ל, אחרי שהגיע בנדודיו עם ישיבת מיר לארה"ב, עלה לארץ ישראל, שאל הגאון רבי שמואל רזובסקי זצ"ל את המשגיח: "למדניו רבינו, איך זה שבכל הנדודים במצבים הכי קשים, לא עזבתם לרגע את הישיבה, ואילו בנסיונות של אמריקה קמתם ועזבתם?"

את תשובתו של המשגיח הביא רבי שמואל בשיחה שנשא בישיבה: "שמעתי ממרן המשגיח, כשבא לארץ הקודש מאמריקה, שם שהה תקופה קצרה לאחר דוד הנדודים הקשה והארוכה בחורבן ובגלות בפולין ובשנחאי, שבה נשא על כתפיו בגבורת נפש נשגבה ונפלאה את כל בני הישיבה הקדושה דמיר. ואמר אז שהרגיש שאמריקה גורמת לו הפסד רוחני. ואף שלא היתה לו בפועל שום שייכות לאמריקה, שהרי לא יצא מוד' אמות של הלכה כלל.

"והסביר הדבר במשל, כשמונה בבית על השולחן בקבוק של יי"ש, לא ישתכר ממנו אלא רק השותה אותו בלבד, אבל במפעל תעשייה של יי"ש, גם הנמצא שם, אף שאינו שותה, משתכר. שעצם הריח החריף של היי"ש לבדו גורם לשכרות. גם באמריקה עצם האויר גורם הפסד וירידה".

זכרון שמואל – רח"י

"הקהה את שיניו"...

נשאל רבינו הגרא"מ שך זצ"ל: מדוע נאמר בהגדה ש"פ שיש להקהות את שיניו של הרשע. מדוע לא להסביר לו יפה, שדרכו שגויה, ובכך להשיבו למוטב? השיב על כך הרב שך במעשה שהיה:

"בעיר אחת היתה חנות בבעלות יהודית שמכרה בשר טריפה רח"ל. בא בעליה של החנות אל הרב וביקש הכשר... תמה הרב: "כיצד אוכל לתת הכשר והרי החנות מוכרת נבלות וטריפות"? השיב לו הבעלים: "כוונתי לזה גופא – שיעניק הרב אישור שאנו מוכרים בחנות זו נבלות וטריפות והחנות טריפה לחלוטין!" נתרצה הרב ומסר לו את האישור כתוב וחתום.

לקח הלה את האישור, מיסגרו ותלאו על הקיר מאחורי הדלפק, לנוכח דלת הכניסה. ראו הכל מכתב ממוסגר בו שם הרב, חתימתו וחתימתו, ונהרו לקנות בחנות, רח"ל. איש לא טרח לקרוא באותיות הקטנות...

"כיוצא בזה" – הפטיר הרב שך – "ברגע בו טורח האב להשיב לשאלות הבן הרשע ולסבר אוזנו, מקבל הרשע "הכשר" לבוא בקהל, ושאר הבנים עלולים לקבלו לחיקם ולהיות מושפעים ממנו. לפיכך חייב האב להבהיר שאינו בר-שיח כלל ועיקר!"

קנין תורה

לשמוח בחלקו שחננו הבורא ולא להתאוות ליותר מהנצרך לו!

נלמד מהפסוק: "כי חנני אלוקים ובי יש לי כל" (פרק לג-יא)
ומפרש הכלי יקר: כי דרך הצדיקים אפילו שיש מעט בידם, מסתפקים בו ושמחים בחלקם, ונראה כאילו יש להם כל, אבל עשו אמר "יש לי רב", כי הרשעים אעפ"י שיש להם כל כסף וזהב שבעולם, מכל מקום נראה להם שעדיין הם חסרים. ואמנם, יש להם רב אבל לא כל צרכם, כי "יש בידו מנה רוצה מאתניים"...

שנינו באבות (פרק ד-א): "איזהו עשיר השמח בחלקו" שנאמר (תהלים קכח) "גיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". מבאר המדרש שמואל: שהוא שמח בחלקו הצריך לו בהכרח, ולא יבקש מותרות, רק יגע וטרח כדי אכלו בלבד. שבלעדו לא יכול להתקיים. ואז "אשרך" - בעוה"ז ו"טוב לך" - לעוה"ב.

וסיפר הגה"צ רבי בן ציון ברוך זצ"ל בזכרונותיו מהחפץ חיים (בספר הגיוני מוסר - ח"ג) כיצד באחת האסיפות הוכיח החפץ חיים את הצבור על רכישת ה"מותרות" וכה אמר:

"אברך מתחתן והולך לקנות רהיטים לביתו, ומבקש תריסר כסאות. למה לך תריסר? מספיק כסא אחד בשבילך, כסא בשביל אשתך, וכסא בשביל אורח! הרי הקב"ה בעצמו, כביכול, אין לו אפילו כסא אחד ככתוב "כי יד על כס י-ה" - אין ה' שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק, ואילו אתה מבקש תריסר כסאות!?"

והיה אומר הח"ח (הובא ב"דוגמא מדרכי אבני"): כמה יקרים הם ימי החיים, א"א להאריכם בכל סגולי תבל, ואף מלך היותר גדול אין בכוחו ועושרו להאריך חייו אפילו לשעה חדא, אמנם מוכרחים אנו לבטל כמה זמנים למחיינתנו, אבל כמה נואלים בני אדם שמבלים כל ימיהם באסיפת הון ולא במותם יקחום. ורבי שמעון בן לקיש כשהניח במותו קבא דמוריקא קרא על נפשו "ועזבו לאחרים חילם", והיינו שאיבד לריק את זמנו על דבר זה שהיה שלא לצורך.

נשאל הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל: היות ובזמננו ישנם בני ישיבות הרואים את חבריהם מקבלים דירה לנישואיהם ומתאווים גם הם לקבל דירה, שאז, לטענתם, יוכלו ללמוד תורה בהרחבת הדעת, האם ראוי "לדרוש" זאת מההורים, ובמיוחד כאשר ההורים עצמם חיים בדוחק?

והשיב: לדרוש ברור שאסור. ובודאי כל אחד צריך להסתפק במועט ההכרחי, ולהשתדל לקחת על עצמו כמה שיכול יותר, ובלבד שלא ישעבד את ההורים ליטול על עצמו עול הוצאותיו. אלא שהבעיה היום אינה מתחילה דוקא מן הבחורים. שכן הרבה פעמים ההורים רוצים לסדר את בניהם ובנותיהם על צד הרחבות, ונוטלים על עצמם עול שאינם יכולים לעמוד בו.

"היכן משקיע אדם את ראשו?"

סח תלמיד החפץ חיים: "זכורני שאחת מבני משפחתו של החפץ חיים התאכסנה עם בניה בקייטנה. ונסע אליהם ראש משפחתם לראות בשלום אשתו ובניו ולשהות עמם זמן-מה, וביתם נשאר בלי שומר. הלך החפץ חיים ללון שם בלילה להיות הוא השומר, ואותי לקח להיות עמו".

"כשנכנסו אל הבית, רוח עושר קדמתנו. מנורה גדולה על השולחן. הופץ אור. החפץ חיים הביט סביבו ונדהם למראה עיניו, מתבונן כמי שרואה כל זאת בפעם הראשונה.

"כשראה את סוגי הנעלים השונים והיוקרתיים, הפר את שתיקתו ואמר לי: "האדם משקיע ראשו בנעליו. ברגליו. במקום להשקיעו בתורה"...

מאיר עיני ישראל

ריהוט המתאים לאורחים...

רהיטי ביתו של הצדיק רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל שהיה ידוע כמכניס אורחים, היו פשוטים ודלים ממש כאחד העניים. פעם ביקשה ממנו רעייתו שיחליף לכל הפחות את הספה בסלון, שכן היא קרועה ובלויה במיוחד. אך הרב הרמן לא הסכים.

באותם ימים התאכסן בביתו הגאון **רבי ברוך בער לייבוניץ זצ"ל.** ניגשה האשה לרבי ברוך בער וביקשה ממנו לשכנע את בעלה לקנות ספה חדשה... ניסה רבי ברוך בער לשכנע את הרב הרמן, אך הלה הסביר כי "אם תהיה לי ספה יפה, לא יהיה נוח לאורחים... אני רוצה שהאורחים ירגישו כמו בבית, ולא יהססו לשבת על הספה".

פנה רבי ברוך בער לבעלת הבית ואמר: "חושבני שבעלך צודק! הנה בידי הוי עובדא: נפלתי ברחוב ונתלכלתי מהבוץ. חשבתי לרגע: איך אכנס לביתכם, השתדלתי לנקות עצמי אך עדיין חששתי... והנה נזכרתי בספה שלכם... אמרתי לעצמי: בטוח לא תקפידו עלי... הרי אין לכם רהיטים וכסאות שצריך להשגיח לא לטנפם... בעלך צודק".

בית ומנוחה

סבלנות וארך אפיים

לנהוג בסבלנות ובנחת עם הזולת ולא בכעס ובהקפדה!

נלמד מהפסוק: "והחריש יעקב עד בואם" (פרק לד-ה)

וכתב הרלב"ג ללמוד מכאן, שראוי לאדם להתאזר בסבלנות ולא ימהר לכעוס על מה שעשו נגדו, אלא להמתין בישוב הדעת, כמו שמצינו אצל יעקב שהחריש עד בואם של בניו מן השדה, כדי שיתניעצו יחדיו מה לעשות.

גם כאשר נתקל אדם באנשים שמכעיסים אותו, עליו לשלוט בכעסו ולבחון כל מקרה לגופו, עד כמה להזעיק פניו. וכפי שכתב המאירי (על גמרא תענית ד.): תלמיד חכם, אעפ"י שתורתו מכעיסתו בשעה שרואה מעשים מכוערים של בני אדם, ראוי לו למעט בכעסו כמה שאפשר לו, וללמדם בנחת, כדי שיערבו דבריו על שומעיהם ויקבלו דבריו, וכדי שלא לגרום בעצמו שום נזק, שנאמר (קהלית יא-ג) "הסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך".

ואמרו בגמרא (קידושין מא.) "רגזן לא עלתה בידו אלא רגזנותו!" ופירש רש"י: "כחש בשרו, לא נשתכר כלום". על כך התבטא הגאון **רבי נתן צבי פינקל - הסבא מסלבודקא זצ"ל:** "הרגזן מכה את עצמו, בשביל העוולה שעשה זולתו..."

ובספר חסידים (קמה) כתב **רבי יהודה החסיד ז"ל:** "הכעס רע מאוד, ועל כן צריך להתרחק ממנו עד הקצה האחרון. וילמד כל אדם לעצמו כל שעה ושעה שלא יכעס כלל, ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו..."

"בוודאי הכעס

מוזיק"...

על אף ריבוי הקהל בבית מדרשו של **כ"ק האדמו"ר מגור - רבי ישראל אלטר זצ"ל,** היו כולם נסקרין על ידו בסקירה אחת.

פעם הבחין הרבי, באדם קשיש בתוך הקהל שסימני רוגזה על פניו. כנראה גרם לו מישחו מהמתפללים שיבוא לכלל כעס ותרעומת. ניגש אליו הרבי והעיר לו בלחשיה: "כעס קשה לרוח הקודש, ומי שאינו במדריגת רוח הקודש, בוודאי הכעס מוזיק לו עוד יותר..." **פאר ישראל**

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

ג'ינג'י! / הרב נפתלי וינברג

הסיפור הבא עוסק בילד שחבריו פגעו בו בכינוי הלא מחמיא:

עֶשׂוֹ!

וכל זאת למה? משום שנולד ג'ינג'י.

בעצם הסיפור הסתיים. אך לפני שנכתיר אותו בתואר "הסיפור הקצר ביותר" נציין שהסיפור ממשיך עד עצם היום הזה: היום הוא כבר אדם מבוגר - אך מסתבר שהכאב ההוא בנפש עדיין לא נעלם כלל איה.

כאשר פנה אלינו לא הייתה כוונתו עבור עצמו, אלא עבור "חברי המועדון" הקטנים אשר ילדים - כדרכם של ילדים - משמיעים באוזניהם את הכינוי עֶשׂוֹ!

נניח תחילה הצידה את עצם ההתנהגות הלא ראויה - הוא מבקש - אך מדובר בטעותו בשיבוש מעיקרא:

מדוע!:

"משום שֶעֶשׂוֹ לא היה ג'ינג'י!" הוא טוען באוזנו בלהט ומבקש שנפרסם זאת.

אז למה לפחות רובנו חושבים שֶעֶשׂוֹ כן היה ג'ינג'י? מיודענו חקר את הנושא והגיע למסקנה הבאה: בלידת עֶשׂוֹ (בראשית כה, כה) מציין הפסוק כלפי שני נתונים א) "אֲדָמוֹנִי" ב) "כָּלוּ פְּאֲדָרֵת שְׁעָרֵי". המשמעות של "אֲדָמוֹנִי" איננה שהשיער שלו היה בצבע ג'ינג'י, אלא שהעור שלו היה אדמוני - בדומה לצבע של האינדיאנים. אלא שמחמת טעות בפיסוק הנכון יש קוראים ברצף "אֲדָמוֹנִי כָּלוּ פְּאֲדָרֵת שְׁעָרֵי" (ולא מפסקים לאחר המילה הראשונה) - ובכך מעניקים פירוש לא נכון למילים.

כאמור, מדובר בצבע עור ולכן מובא שהמתינו מלמול את עֶשׂוֹ עד "שיבלע דמו", וכאן ברור שהכוונה לעור ולא לשיער.

שמעתי - הוא מוסיף נתון מעניין, שגם היה למישהו אינטרס מובהק להחדיר את הטעות הזו. ה"משיח שקר" של הנוצרים היה ג'ינג'י, וממילא היה לנוצרים עניין ליצור דימויים בינו לדוד מלך ישראל, שורש מלכות משיח. לפיכך הם טרחו להטעות שכביכול גם דוד המלך היה כזה ולהחדיר ש"אֲדָמוֹנִי" משמעו בעל שיער אדום.

* * *

ישנם טועים בטעות נוספת, לפיה כוונת הגמרא במסכת שבת (דף קנ"ו) שמי שנולד במזל מאדים יהיה שופך דמים, הכוונה לבעלי שיער אדום. והרי שם ברור שמדובר בשעת לידה הקשורה במזלות.

"בילדותי היה לי שער כזה" הוא משחזר "והילדים - כדרך ילדים - הקניטוני בהשמעת הכינוי עֶשׂוֹ, עֶשׂוֹ. כבר אז יצאתי לחפש מנין להם שלֶעֶשׂוֹ היה שיער אדום? ולא הצלחתי למצוא מפרש שאומר כך... פניתי לכמה מלמדים מומחים שמדקדקים בהטעמת ומשמעות הפסוקים, וענו פה אחד שממשמעות הכתוב פשוט שלא נודע צבע שערות ראשו של עֶשׂוֹ"

"מאז ועד היום אני ממתין לגלות את המפרש אחרת... אשמח לשמוע על כך!"

אז מדוע פניתי אליכם?

משתי סיבות. ראשית בתור מכון 'אהבת אמת' כדאי להודיע דרככם את האמת, ולחשוף משבשטא שחדרה אלינו בפירוש הפסוק החל מגיל הזאטוטות. שנית, אולי באמצעות הפרסום יוסר ה"כתם" מיהודים רבים ולא יוסיפו לענותם כבראשונה באמור אליהם כל היום 'עֶשׂוֹ! 'עֶשׂוֹ! - -

אני כבר לא ילד, אבל אי אפשר לתאר את הצער שנגרם לילדים מהשמעת הכינוי הזה. אז גם אם זה היה אמיתי זה לא היה יפה - אבל "הסיפור הזה" הרי כלל לא מתחיל!...

* * *

לסיום נוסיף שהדבר נכון במקרה זה לא רק כלפי ילדים, כי אם גם בגיל מבוגר לא ראוי לחלק כינויים שמתבססים על צבע שיער. סיפר הגה"ח רבי שמאי גינצבורג זצ"ל (מובא ב'הגאון החסיד'): כדי להבדיל בין שני אנשים אשר להם שם אחד זה ר' מוטל וזה ר' מוטל עשו כולם סימן; ר' מוטל האחד אשר זקנו שחור קראוהו 'דער שווארצער מאטל' ואילו את מוטל השני בעל הזקן הג'ינג'י כינו 'דער געלער מאטל'. כששמע זאת הרבי בעל 'אמרי אמת' זצ"ל הגיב בחומרה ואמר שאסור לקרוא לאנשים בכינויי שם על אף שאין בכך גנאי!

* * *

באמת, דברי ה"אמרי אמת" נאמרו על דברי התוס' במסכת מגילה דף כז: במאמר ששאלו תלמידיו את רבי זכאי: במה הארכת ימים? אמר להם: בין היתר, ולא כניתי שם לחברי אומרים על כך התוס' דאפילו אם הכינוי אינו של גנאי, אבל המכנה שם רע לחברו אין לו חלק לעולם הבא.

ונראה להבהיר דברי התוס', שמו של האדם זהו המהות הפנימית שלו וטמונים בשמו כוחות הנפש שמאפשרים לו להגיע ליכולות המקסימליות שלו וכל אחד שמגיע אחרי 120 שנה לעולם האמת שואלים אותו האם מלאת את השם שלך עד הסוף, כלומר לפי כוחות של כל אות בנפרד וגם המשמעות הכללית של שמו.

ולכן, חשוב מאוד לקרוא לכל אחד על פי שמו המלא שהקריאה הזאת מעוררת את הכוחות של אותיות שמו וזה נותן כעין 'זריקת זירוז' לאדם לממש את עצמו. וממילא מי שמשמש בשם כינוי יתכן לראות את זה כעין 'גזילה' מהאדם שה'זירוז' הזה מגיע לו לפי שמו המלא. לדוגמא: אם אתה קורא לאדם ששמו שמעון 'שמעי' אותיות ה-ו וה-ן לא מקבלים מה שמגיע להם וכן 'יענקל' במקום יעקב, 'תולי' במקום נפתלי וכדומה, אתה מונע מהאדם את הזירוז החיובי לנפשו.

מי שמקפיד על השם המלא. אפשר לראות זאת כעין נתינת 'חיים' לחברו, יקבל מידה כנגד מידה.

לכן מקפידים המקובלים לכתחילה לא לתת שתי שמות לאדם משום שבד"כ מתעצלים להשתמש בשתי השמות.

כתבתי הערה זאת בתקוה שהקוראים יפנימו את הענין וכך יהיה שיפור לנקודה חיובית זו.

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 183 | שנה ד' | פרשת וישלח | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

והגר"א (איוב ד, ג) כתב, שאדם יכול לדעת מה שקלקל בגלגול הקודם. א במה שנכשל בגלגול זה הרבה פעמים. ב' באיזה עבירה נפשו חשקה לו מאד וכו'.

ועיין בנפש-החיים (ד, כט) בדברי הגמ' ברכות ה. אם רואה אדם שיסורים באין עליו. יפשפש במעשיו, פשפש ולא מצא יתלה בביטול תורה. וז"ל ולכאורה יפלא כיון שיש בידו עון ביטול תורה ח"ו הלא אין לך מצא יותר מזה ואיך אמר ולא מצא?
אמנם כבר נזהר רש"י ז"ל מזה במה שפירש שם שלא מצא עון שיהיו ראויין היסורים הללו לבא עליו, והוא כי מדתו יתברך שפועל אדם ישלם מדה כנגד מדה, שאותו האבר שקלקל ופגם בחטאו על אותו האבר עצמו מביא עליו יסורים.

ותכלית כוונתו יתברך בזה כדי שמתוך היסורים יבין האדם וידע על איזה חטא באו, וישיב אל לבו להיות מודה ועוזב ושב ורפא לו, ז"ש שאם רואה אדם שיסורים באים עליו יפשפש במעשיו ויבין דרכו מתוך היסורים, ואם פשפש ולא מצא בידו עון אשר חטא באותו אבר, ובאותו אופן שיהיו ראויין היסורים הללו דוקא לבא עליו מדה כנגד מדה, יתלה בביטול תורה כי בעון ביטול תורה לא שייך מדה כנגד מדה, כי ביטולה ח"ו הוא נוגע לכל גופו איזה מקום ואיזה אבר שיהיה כנ"ל.

מעלת חביב קודם

שם, פרש"י אחרון אחרון חביב. צ"ב הרי לכאורה כל אלו שיהיו יותר קרובים לעשו נכנסים בסכנה יותר גדולה, ולמה הכניס את השפחות ובניהם לסכנה יותר גדולה מהאמהות ובניהם?

וי"ל דבהוריות י"ג א' תנן כהן קודם ללוי לוי לישראל וכו' לענין לפדות משביל ועוד, ואע"פ שאין חשיבות לנפש הכהן יותר מהלוי מ"מ כשיש שנים שקולים זה שיש לו יותר מעלה הוא קודם לחבירו. ויתכן שגם מעלת חביב עושה דין קדימה, והרי בהכרח צריך להיות ראשונים ואחרונים ומה יכול לעשות וחביב זה סיבה להקדים. ועוד י"ל שהרי יעקב הובטח שישוב לבית אביו, אלא דפחד שמא נתלכלך בחטא וחשש שיהרגו את הנשים והילדים משום חטאו, וא"כ אלו שיותר חביבים על יעקב נמצאים בסכנה יותר גדולה דמיתתם תהא עונש יותר גדול עבורו, וחשש מעונש יותר חמור ולכן הרחיקם יותר, ומצד חטאי הנשים עצמם לא ידע למי יש יותר חטא ומי נמצא בסכנה יותר גדולה.

ועוד אפשר להוסיף שעשו חיפש בעיקר לפגוע ביעקב ובאלו שיותר חביבים עליו, ויתכן שעשו ידע שרחל יותר חביבה עליו שעבד עבורה ומשו"ה הוא הרחיק את אלו כיון שהיו בסכנה יותר גדולה.

הוסיף בטעות וא"ו

היה מעשה בישיבת ארחות תורה שהש"ץ במקום לומר המעריב ערבים, אמר והמעריב ערבים עם וא"ו, ונסתפקו אם צריך לחזור [לעצמו]. ושאלו את מרן רבנו שליט"א.

והשיב מיד: הרי זה רש"י מפורש בפר' (וישלח לו, כד) 'ואיה וענה - וי"ו יתירה, והוא כמו איה וענה, והרבה יש במקרא (דניאל ח יג) תת וקדש וצבא מרמס, (תהלים עו ז) נרדם ורכב וסוס'. מבואר שאין חסרון בתוספת וא"ו.

גם שהייה קצת זמן עם עשו, זהו "חיבור"

הבעל-הטורים כתב, ויהי לי שור וחמוה, וי לי, שיתחברו עתה השור והחמור הטמא והטהור יחדיו. ולכאורה כוונתו לחיבור יעקב ועשו בפגישתם, ואע"ג דיעקב לא יתחבר עמו, דלאחר שיפגשו כל אחד ילך לדרכו. מכל מקום גם זה לא ינחא ליה, מה שבעל-כרחו יהיה עמו קצת זמן.

השתדלות בטבע, אבל הכל נס

"והי' המנחה הנשאר לפליטה" (וישלח לב, ט) פרש"י התקין עצמו לג' דברים לדורון לתפלה (העירו למה לא כתב כפי הסדר שעשה, בתחילה התפלל ואח"כ שלח הדורון) ולמלחמה. לדורון - ותעבור המנחה על פניו. צריך ביאור למה רש"י מביא הפסוק שנאמר בהגיע המנחה אליו, ולא בשליחת המנחה אל עשיו?
וי"ל מסתבר שיעקב לא חשב שכל א' מהג' דברים שעשה יכול להועיל בפני-עצמו, דאם תפילה לא יועיל, איך יצליח במלחמה?
אלא דלאחר תפלה ודורון, שייך ללכת למלחמה. ולולא זה, יצטרך נס גדול. ויעקב סבר שכל הג' דברים אלו הם מחובת-ההשתדלות ולא לסמוך על נס גלוי.

כל מה שעשה יעקב, היה רק מצד שיהא מקום לחשוב, שזה קצת בדרך-הטבע, אע"פ שידע שהכל רק נס. כי הוא אמר: קטנתי מכל החסדים, וחשש שמא יגרום החטא, א"כ מה יועיל ההשתדלות במלחמה והדורון. ועל-כרחך, שזה רק שלא יהא נראה כל-כך בולט הנס, וכך המצוה לעשות באופן שיהיה מקום קצת בדרך הטבע.
כי הנה כשנפגשו עם עשו כתוב: וישקו ... שלא נשקו בכל לבו, וא"כ הכל היה נס, כי הוא נשאר בשנאתו. והוא היה עם חמשה עבדים נושאי המנחה כנגד ד' מאות איש, ומהו ההכנה למלחמה? וכי אפשר כך להינצל? וממילא מיושב למה רש"י הביא הפסוק של הגעת המנחה ולא שליחת המנחה ודו"ק.

כנגד נתלכלכתי בחטא, לא יועיל אפילו מלאכים וזכויות

יש להתבונן שאף לרש"י בתחילת הפרשה שביאר המלאכים הם מלאכים ממש. ורש"י להלן לו, ח מביא שהמלאכים היכו את עשו ומחנהו, ורק כשאמרו למלאכים שהוא אחיו של יעקב, הניחוהו. ובכל זאת חשש יעקב מפניו. שמא יהרגו.

ואף שהמלאכים הם עושי דברו של יעקב, אבל כנגד נתלכלכתי בחטא, לא יועיל שום דבר, אפילו שיש לו מלאכים.

יעקב לא הרגיש, ובאו עליו צרות

"קום עלה בית א-ל" (וישלח לה, א) פרש"י לפי שאחרת בדרך נענשת ובא לך זאת מבתך. ובתנחומא אות ח' מובא באריכות, שה' הביא עליו את עשו ובקש להרגו, לא הרגיש הביא עליו המלאך, כיון שלא הרגיש באת עליו צרת דינה, כיון שלא הרגיש באת עליו צרת רחל. אמר הקב"ה: עד מתי יהא הצדיק הזה לוקה ואינו מרגיש באיזה חטא לוקה. הריני מודיעו. שנאמר: ויאמר אלקים אל יעקב קום עלה ...

זה חידוש גדול שחז"ל גילו לנו שיעקב אבינו לא ידע סיבת צרותיו. ומה נאמר בדורותינו שאין לנו נביאים, ורבים מתייסרים רח"ל ושוואלים מה הם צריכים לתקן. ובודאי יש מה לתקן בכל הענינים בביטול-תורה ובעניני לשון-הרע, רכילות, תאוה, וגאוה.

מוקדש להצלחת החתן ר' ישראל בן אסתר, והכלה חנה בריינא בת רחל פערל לרגל נשואיהם

"שלוחה בזה ברכתי מול טוב כל הברכות וההצלחות, להווג העומדים להינשא בימים אלו, ויה"ר שיהי' בניהם אהבה ואחוה שלו' וריעות, ואז שכינה בבית, ויזכו לדורות צדיקים וחסידים עד ביאת גואל האמיתי אמן סלה" (נוסח רבנו שליט"א בכמה מכתבי ברכה לנשואין)

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר" (וישלה לב, כה)

להרבות בישיבות בישראל בעקבתא דמשיחא

דברי רבנו ביסוד ישיבה בקרית ספר - שערי ציון

אור לח' ניסן תשס"ג

מורי ורבותי, כל אחד יודע שהזמן הזה הוא עת צרה ליעקב, שיש גזירות נוראות על ישיבות, על כל הבתי חזוק של החרדים. על כוללים וישיבות.

זה זמן שאפשר לומר עליו כמו שכתוב בפרשת שמות אצל משה רבינו כשחזר למצרים אמרו לו מה אתה בא למצרים האם עכשיו הזמן לבא למצרים, ככה טענו אליו אבל למעשה עי"ז יצא הגאולה.

וכך אפשר לחשוב ג"כ היות ויש כאלה צרות כאלה גזירות, למנוע מלייטוד ישיבות למנוע מלייטוד חדרים תלמודי תורה, ישיבות כוללים, עת צרה!

אבל התשובה היא, דוקא, לא להימנע מלהרבות תורה, דוקא עכשיו בזמן כזה, למרות כל הקשיים, צריך להוסיף עוד פעלים לתורה עוד חדה, עוד ישיבה, עוד ישיבה גדולה, עוד כולל.

ובזכות זה הקב"ה יעזור, ובאמת כאן רואים שמייסדים מקום תורה, מייסדים ישיבה, למרות שיש את כל הקשיים, ובזכות זה מה שלא מתפעלים מהכל ומצפים להקב"ה, מקוים ובוטחים בו. הקב"ה יעזור שבזכות הזה באמת יזכו להרבות תורה, ויזכו להגאל במהרה גאולת עולמים.

אנחנו יודעים מה שחז"ל אומרים (סנהדרין צא, ב) מה יעשה אדם וינצל מחבלי משיח, יעסוק בתורה ובגמילות חסדים, וכמזומה שהחפץ חיים מדגיש (מכתבי הח"ח) שאם חז"ל אומרים את זה, זאת אומרת שאין עצה אחרת. וגם אם אחד ידמה לעצמו שיעשה דבר זה או דבר אחר, זה לא יעזור לו! אלא רק עצה אחת יש, תורה וגמילות חסדים!

ובזמנים אלו, רואים בחוש, האיך שלא שייך עצה אחרת, ולא שייך להשלות את עצמנו שיש דברים אחרים שיעזרו.

היו אנשים שחשבו שאם יש להם כסף זה יתרון, ואם יש לו כסף הוא יכול להינצל, אך זה לא מתחיל בכלל! ובדיוק להיפך, מה שיש לו זה גורם לקנאה ולשנאה, ורק עצה אחת יש "תורה וגמילות חסדים".

ודרכן של בני אדם כשהם במצב כספי קשה, הם חושבים שהדבר הראשון, היות והמצב דחוק, הם נותנים פחות צדקה, אבל האמת היא

בדיוק להיפך, אם רוצים לזכות, זה רק ע"י תורה וגמילות חסדים. מה שעושים יותר צדקה, עושים יותר חסד, וכן מה שעוסקים ומנסים יותר להציל נפשות, ועוזרים להכניס ולקרר ילדי ישראל, רק בזה אפשר לזכות.

וכמו שאתם יודעים בעצמכם, האיך שילדים שבאו מבתיים שלא היו יודעים "שום דבר", וכיום הם לומדים כבר ב"ה, משניות או חומש, ויש לקוות שילדים אלו יצאו ילדי ישראל יקרים.

וכל זה אפשר להציל אפי' רק עם קצת צדקה, להציל "נשמות יהודיות", וזה דבר גדול מאד שאין לתאר ואין לשער. וזו הזכות הכי גדולה בזמן של חבלי משיח.

ויש לנו לדעת כי חבלי משיח, מתי שזה מתחיל, איננו יודעים, ומתי שזה נגמר ג"כ לא יודעים, אבל לפי האיך שרואים את המצב, זה נראה שכבר קרוב ממש לגאולה.

הגאון אומר (יהל אור משפטים קיט, ב) למה נמשלה הגאולה לאילת השחר, אילת השחר זה הזמן שסמוך לבוקר, סוף הלילה, ומה שמתקרב יותר לבוקר נהיה יותר חשוך ויותר חשוך, וכך הוא ג"כ בחבלי לידה ככל שמתקרב יותר ללידה, נעשים היסורים יותר חזקים. ומה שיותר רצופים ויותר חזקים, יודעים שכבר עוד מעט תהי' הלידה.

צריך לדעת שאנחנו עומדים כבר מסתמא מאד מאד קרוב לגאולה, ומה שיחטפו יותר, מה שיותר! אז חוץ ממה שזה יעזור לנו להינצל מחבלי משיח זה יעזור ג"כ יותר שנזכה לגאולה.

ומי שישתדל יותר, הוא יזכה עם יותר שמחה לגאולה. ומה שישתדל פחות יזכה ג"כ פחות, והוא יהי' לעתיד לבוא מבוויש!

ממילא כל אחד יראה להתחזק, לעזור לתורה, לעזור ליראת שמים, לעזור לחסד. ומה שיעזרו יותר לתורה וחסד, הקב"ה יעזור שינצלו יותר מחבלי משיח, ויזכו לגאולה שלימה במהרה בימינו אמן.

(לקט דברי חזקוני)

זמן שיחבר העולם

בגמ' בע"ז ט, א איתא דרך שש אלפי שנים קיים העולם, אמנם בפיוט של שבת קודם שבועות (והובא המדרש הזה באו"ז בהקדמה אות א' ב' סימן כ"א) כי עתיד עולם להיחבר פעמיים אחת בדור המבול, ואחת בששת אלפים וצ"ג שנים? וי"ל דאין זה סתירה לגמ' אלא דבגמ' הזכירו רק את האלפים ולא מנו את מספר השנים הפחותים מאלף.

מכתבים הערות והוספות

הוספה | במדור הליכות והלכות בקטע של "הפסק בטלית" נפל טעות. ובשורה שנכתב "לכמה רגעים בטלית אחרת" הכוונה שלוקח טלית שלו ועל זה מברך, ולא על טלית של אחר שאז דינו כשאל וכו' שראה במשנה ברורה סימן י"ד סק"א כל פרטי הדינים לגבי הלבישה והברכה, וכן נוהג רבנו שלוקח טלית שלו.

בגליון 181, לגבי נטילת כשנוגע במקומות המכוסים כשהם נקיים | והערוני מקו' הל' תפילין (להרה"ג ר"כ שליט"א) שבשפת אמת-זבחים י"ט ב' הקשה איך מניח ידו ע"ג רגלו בשעת קידוש הרי זה עצמו מחייב שוב נטילה, וחדש דביהמ"ק הוי מקום מגולה, כיון שהדרך ללכת שם יחפים. מבואר לכאורה דאפי' שכף רגלו נקיה זה עדיין מחייב בנטילה. ובעיקר קושייתו שמעתי מהגרא"ל שטיינמן שליט"א ליישב בפשיטות, דגם אחר הקידוש הלא ידיו רטובות, וזה עצמו נחשב נטילה לנקיות, וכמו שמובא סברא זו בחזו"א או"ח סי' כ"ד ס"ק כ"ו עיי"ה, עכ"ד.

דבר חידוש, שאין לאחוז בידיו את הציצית ברה"ר בשבת, ע"פ דברי הגמ' ב"מ ח, א מסכת בבא מציעא (דף ז עמוד א) 'האי סודרא, כיון דתפיס ביה שלש על שלש - קרינן ביה ונתן לרעהו, דכמאן דפסיק דמי וקני'. וממילא זה נחשב כמו שמטלטל את החוט שיוצא מהיד [א"ה, ועי' בדינים והנהגות פט"ו או י"ד דהביא ענין דומה לזה לא' שהחזיק את קצה האבנט בידיו, ואמר לו החזו"א להרפות משום הוצאה, ושמענו בשם הגר"מ גריימן שליט"א שהחזו"א הראה מקור מרש"י יומא עז, ב]

זמן עטיפת ציצית

הרבה שנים [לפחות מתשמ"ז עד תשס"א] היה נוהג רבנו להניח טו"ת בביתו כ-40 ד' קודם הנה"ח, והולך או נוסע לביהכ"נ מעוטר בטו"ת. [הקדשי דרבנן קודם ברוך שאמר אומרים בביהכ"נ 29 ד' קודם הנגן] אך לציבור לא העיר על מה שנוהגים להניח טו"ת כ-52 ד' לפני הנה"ח, רק לעצמו החמיר בזה.

בשנים האחרונות הביאו לפני מרן שליט"א פסק מרבנו הגר"ש זצ"ל כי זמן ברכת עטיפת הציצית משיכיר את חברו אינו זמן קבוע מאז ולתמיד, אלא אם הראיה משתנית במשך השנים משתנה הדין, והביא על כך ראיה מסוגיא דמעשר בהמה (בכורות נז, ב) ולכן כיום שהתרגלו לאור החשמל והעינים לא חדות להבין בבוקר כבר מארבעים דקות לפני הנגן, ראוי ליזהר שלא לברך על הציצית יותר מחצי שעה לפני הנגן.

ואחרי ששמע מרן שליט"א ד"ז, שיגר לשאול את פי מרן הגר"ש זצ"ל אם נכון הדבר או שזו שמועה בעלמא?

ומרן הגר"ש השיב שאכן כך סובה, ולכן מחמיר רבנו שליט"א לעצמו בלבד להימנע מעיטוף טלית לפני חצי שעה, ואינו מורה כך לאחרים.

ורבי איסר ש. שליט"א אמר לרבנו שכמה אברכים יצאו במיוחד לבדוק את זמן משיכיה, והלכו למקום חשוך מאד ובערך 45 דק' לפני הנגן כבר הכירו אחד את השני.

השיב רבנו שגם אני בדקתי והתוצאה שלי היתה כך, אבל היות ואמר מרן הגר"ש זצ"ל לחוש לדבר, אם כן יש כאן שאלה של ברכה לבטלה [אם מברך לפני הזמן] שבמאמץ פורתא אפשר להיזהר ממנה, ואני אישית ממתין עד כחצי שעה קודם הנגן. ואף בנסיעות רבנו לחו"ל שהיה נפקא מינה גדולה בזה, מ"מ לא יותר על חומרא זו.

ובשבתות ויו"ט שמתחילים את התפילה מוקדם יותר, נוהג רבנו להתעטף טלית ולברך בין ישתבח ליוצר. [ואמרו לרבנו, שמרן הגר"ש נהג בשבועות ובה"ר שהתפלל ותיקין, לומר ברוך שאמר כמנהג ספרד רק באמצע פסוקי דזמרא, ואז בירך לפני ברוך שאמר, אבל רבנו אמר לו שמכין שאצלי זה דבר קבוע כל שבוע לא רוצה לשנות סדר תפילתו בגלל זה אלא עושה כמ"ש לעיל].

להטיל ציצית בלילה

אמר רבנו בשם החזון איש שאין חסרון להטיל ציצית בבגד של ד' כנפות בלילה. [א"ה המנ"ח מצוה תכ"ג מסתפק בזה, וראה בפרמ"ג סי' י"ח משב"ז סק"א שלכאורה קצת נראה שלכתחילה לא יעשה כן וראה דעת תורה סימן י"ח, וראה הליכות שלמה עמוד ל"ח דעת הגר"ש ז' שמותר לכתחילה].

ניפוך לשמה

נשאל רבנו על ציציות "ניפוף לשמה" האם יש ענין בזה?

ואמר רבנו לעכב זה בוודאי לא מעכב אבל הידור מסתמא יש בזה [עי' ריש סי' י"א שם כתב הרמ"א שיש מחמירין והמנהג להקל]. [א"ה לפני כמה שנים הזכרתי כבר ענין זה לפני רבנו, ואז השיב "ומה שלבשו עד עכשיו כל הדורות ממתן תורה היה פסול?" ואח"כ אמר שיתכן שזה נקרא הידור מצוה]. (רשימות הרב אהרן נ. שליט"א)

וכשהתחילו לשווק את זה, שלח את תלמידיו שיקנה לו אחד כזה, ואמר לו שכעת יש בידו מעות רק לא', ואי"ה ירחיב ה' ויזכה גם לשאר טליתות.

אופן תלית הציציות

דעת רבנו שבטלית גדול תלית הציציות מאחור היא לאורך הטלית, אבל מלפנים היא לרוחב, דלפי אופן הלבישה בהכי מיקרי נוטף. (רשימות הרב אהרן נ. שליט"א)

הידוק לבגד

אמר רבנו בשם החזו"א שקשר הראשון בציציותיו יהיה מהודק לבגד.

והטעם אמר רבנו כדי שלא יקרע.

והוסיף, שהיה מהדק עד כדי שהוקשה להעביר את הכנף לצד הבגד כדי שיהיה נוטף. [ונב' אעלה בתמר הביא בהערות מרן הגר"ח ק שליט"א שמועה נוספת ממרן החזון איש בענין זה]

וברשימה כת"י כתב רבנו על ס' בית מרדכי, סעיף י"ד הביא מלקט יושר מתה"ד דצריך לקשור קשר עליון של הציצית בחוץ אל החור עד שיכפל רחב הבגד לגמרי [אכן שמעתי מר' מאיר גריימן נ"י שכך הי' עושה החזו"א].

הוצאה בשבת

רבנו חושש משאילות הכרוכות בהוצאה בשבת. ולכן בימות השבוע לובש ט"ק לפי שיעור החזו"א, ואינו מברך ע"ז אלא פוטר בברכה על הטלית גדול, ובשבת משום חשש הוצאה מחמיר ללבוש טלית קטן לפי שיעור הגר"ח מוולוז'ין (בכתר ראש סי' ד') שצריך להגיע עד הברכים מלפניו ומלאחרי, ואע"פ שגורם קשיים כגון להזהר שחוטי הציצית לא יגררו על הארץ, ואינו רוצה לקפל ולתחוב בחגורתו, כי חושש למה שאמר לו הג"ר משה סולוביציק בשם הגר"ח מבריסק, דאבנט מיגז גיז כדאיתא בזבחים י"ח ב', וא"כ כשחגור באבנט על הט"ק נמצא שכאילו האבנט חתך את זה, להחלק התחתון שעם הציציות אינו מחובר עם עיקר הבגד. [ועי' דרך חכמה הל' כלי המקדש פ"ח ה"ד, דהחזון איש לא הסכים לחומרא זו].

ציציה בט"ג בלבד

כשרבנו היה הולך לתפילת שחרית לבית כנסת, היה הולך רק עם טלית גדול, וכשמגיע לביתו מיד מחליף ולובש טלית קטן ומתעטף ומברך עליו להתעטף [נפ"א אמר לנכדו שהוא נוהג כך בשביל להרויח ברכה למאה ברכות].

(מפי נכדו הרה"ג ר' אשר שטיינמן שליט"א, ויתכן שהנה מנהג בריסק לא ללכת עם טלית ברשה"ר ורבנו לא מחמיר עד כדי כך מחמת ביטול מצות ציצית אלא מיהת לובש בגד א')

קשירת הטלית בשבת

רבנו מקפיד לקשור בשבת את שתי הכנפות הקדמיות של הטלית גדול זו בזו לפני שיוצא מביהכ"נ, וכן כשהולך בדרך מביתו לביהכ"נ [א"ה נ' דחושש דבלא"ה יש לחוש להוצאה בשבת, דהיינו שיתכן שהבגד יפול ממנו ברה"ר ואתי לאתווי ד' אמות עי' סי' ש"א סעי' כ"ט ל"א]. וביו"ט [שמע"צ תשנ"ה] ראיתי שאינו קושר כן. (רשימות הרב אהרן נב שליט"א).

טלית חדשה לשבת

(יום א' כ"ג אד"ב תשס"ח) רבנו נסתפק דהנה יש לו טלית חדשה, האם עדיף לשומרו לשבת, או דלמא מצות זה קלי ואנוהו של כל יום עדיף?

לבסוף רבנו החליט ללבוש הטלית החדשה ביום א' הנ"ל, ובירך שהחיינו. וכע"ז הסתפק לגבי הטלית מראשית הגז שהיתה לו. [א"ה וראה בעי"ז בהליכות שלמה תפלה עמוד ל"ז בשם הגר"מ סרנא זצ"ל עיי"ש] (צדיק כתמר יפרח)

החזקת הציצית ביד

שח רבנו בשם הגאון רבי יצחק רוטנברג שליט"א, שאמר לו החזון איש

הודעה משמחת

יצא לאור בס"ד

קונטרס כאיל תערוג

על עניני חנוכה וברית מילה

ניתן להשיג בשבוע הקרוב

בבני ברק: בכוללים, פוניבז', חזון איש, רשב"י, בית הלל, הר"ן (קרית הרצוג), עטרת שלמה (צעירים) יששכר באהליך (רמת אהרן). בישיבות גאון יעקב וארחות תורה. בבתי כנסת נאות יוסף, ותפארת ציון. בחנות גל פז' בבני ברק.

בירושלים: בישיבת מיה, בית מדרש פוניבז' (אבן האזל 17). **במודיעין עילית:** כולל עטרת שלמה, וכולל יששכר באהליך. **בארה"ב:** בחנויות הספרים "זונדל ברמן" 871-5316 (718)

עולם הישיבות

ישיבת ארחות תורה

ובתורה אז חס ושלוש הדור יכול להגיע ח"ו מאד מה שאי אפשר להוציא בפה, וזה מה שצריך עכשיו לדעת כי בניית ישיבה אין זה בשביל ללמוד סתם כמו האלף נכנסים למקרא, האמנם גם זה צריך, אבל צריך לדאוג שיצאו ג"כ אלו שיהיו גדולים בישראל, מקבלי התורה ומוסרי התורה.

בתחילת אלול

בכל תחילת שנה היה מגיע בר"ח אלול ומדבר על הדרך הראויה לקבל את הצעירים שבאים לישיבה ולא יודעים היכן כל דבר נמצא וכדו' לסייע בידם. ואמר שהוא מגיע במיוחד גם כשאין לו כח בכלל, כיון שבאו חדשים לישיבה וצריכים לדבר ע"כ.

משא מרן שליט"א בסיום מחזור המסכתות הראשון ט"ו באב תשס"ג

ב"ה עברו כבר חמש שנים מאז שהישיבה נוסדה ומסתמא כל אחד ואחד עלה ובפרט בתורה שהספיקו ללמוד בערך עשר מסכתות ורובם ככולם גמרו את כל המסכתא.

ובאמת אתם זכיתם בחמש שנים שלמדתם תורה והספקתם הרבה בתורה וכמעט כל אחד ואחד מסתמא גמר את המסכתא ויש לכם בערך עשר מסכתות וזה חלק גדול מהש"ס.

ובודאי שזה לא הכל אבל יש לכם כבר איזה דריסת הרגל איזה שייכות להיות עבד ה' ולהיות מחיל ה' וכל אחד ימשיך בזה, ובודאי שאם תמשיכו אז כל אחד יכול להיות גדול מאד בתורה ויראת שמים, והוא יכול לזכות להיות כמו שהרמב"ם אומר עליו קדש קדשים.

אתם יודעים מה זה קדש קדשים וזה ע"ז שהוא מבדיל את עצמו משאר דברים מה שאנשים עושים כי הוא רוצה להיות עבד ה' מחיל ה', ובע"ה זכיתם להגיע עד לכאן תמשיכו ותזכו הלאה לעלות ולעלות עד שיקויים בכם מה שהרמב"ם אומר (סוף הל' שמיטה ויובל) ואז תהיו כולכם מאושרים וגם יהיה זכות לכלל ישראל שיהיה לכלל ישראל כאלה שממשיכים כי לדאבונו חלק גדול מכלל ישראל סטו מן הדרך הנכון, ואפילו שהיום ב"ה רואים כאלה שהם מתקרבים בחזרה אבל זה עדיין רחוק מלהיות בדרגה הנכונה.

וה' יעזור שכולכם תעלו ותעלו ותמשיכו ותרגישו את זה שאתם חיל ה' וברוח זה תחיו כל הזמן אנחנו חיילים של הקב"ה, והקב"ה יעזור שתזכו באמת להיות גדולים מאד בתורה ויראת שמים ותזכו לכל טוב ברוחניות ובגשמיות בזה ובבא.

במלאות העשור

בס"ד. שמעתי שרוצים להוציא קובץ חידו"ת ומוסר לרגל עשר שנים קיומה של ישיבתנו ישיבת ארחות תורה ובס"ד זכו הרבה לעלות מאד בתו"ש ונקוה שנזכה עוד רבות בשנים להרבות אורה של תורה ויתרבה כבוד שמים ויגדלו גדולי ת"ח עד נזכה למצב של מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

ברכה מיוחדת למנהל הישיבה הר"ר יעקב ווירזבינסקי נ"י שיזכה עוד הרבה שנים לנהל גם הוא ומשפחתו יזכו לכל טוב סלה

ז' מנחם אב תשס"ח לפ"ק כברכת התורה בני ברק יצ"ו
א. ל. שטיינמן

בכנס בוגרים ר"ח ניסן תשע"ה

מורי ורבותי, ברוך השם הישיבה שלנו זכתה במשך שנות קיומה, להעמיד תלמידי חכמים מופלגים, יראי שמים, ברוך השם. הקב"ה יעזור לנו עוד, כה יוסיף להרבות תורה ויראת שמים, ונאמר כמה מלים. וכאן האריך בדברי המדרש עם אגריפס.

לומדים כל הזמן

התבטא פעם רבינו, "בארחות תורה יושבים ולומדים כל הזמן, ואין מן הצורך להודיע קודם על בואו למסור שיעור.

כי במקלי

בסיימה של בניית בנין הפנימיה בא מרן בביה"ז לראות מקרוב את גמר הבניה לפני בואם של הבחורים לישיבה, רבינו עלה ברגל קומה אחר קומה עד קומה שביעית, ובחן את כל המקומות, וביקש מנהל הישיבה"ק שיקבע מזוזות בפתח, תפס מרן את ידו ואמר לו לא! אני יבוא שוב כשהבחורים יהיו, כשירד ועיניו דומעות אמר "אני מרגיש כי במקלי עברתי את הירדן הזה".

הנה לכתוב על ישיבת ארחות תורה שרבנו יסדה הקימה וטיפחה נצרך חיבור גדול, ויש תחת ידינו הרבה מאוד עובדות והדרכות מרבנו שליט"א אמנם מפני קוצר הגיליון לא נוכל להביא הכול, ונביא כאן מס' ענינים קצרים ועוד חזון למועד בל"נ להאריך יותר.

הקמת הישיבה

אמר לבני ביתו שהמיוחד בישיבה שיפתח, א', שהדגש בה שינצלו את הזמן ללמוד עוד ועוד ולא יסתפקו במעט דפי גמרא. ב', לשים דגש גדול בהנהגות בין אדם לחבירו ומידות טובות. (מדברי בנו הגר"ש שליט"א)
הוא אמר שהקפיד לקחת ראשי ישיבות שיהיו גדולים בתורה, בהיקף, בידיעה, בהבנה, ביראת שמים, ומידות טובות כדי שיהוו דמויות לגדלות כמוהם.

רבנו אמר שרוצה שראשי הישיבה לא יהיו קשורים להתעסק בכספי הישיבה, ולכן צריך מנהל שרק הוא יהיה אחראי על הגשמיות.

בכל תחילת זמן נידון מחדש סדרי הלימוד, ואף שהבסיס ע"פ המחזור של ישיבת פוניבז', כל פעם דן מחדש מה ללמוד בכל סדר, ואף שינה בחלק מהמסכתות.

מנהל הישיבה"ק הרב וירזבינסקי מתייעץ עמו באופן תדיר על כל פרט, ורה"י דן איתו לפרטי פרטים בהרבה ענינים הגשמיים.

בשנים הראשונות מידי חודש בחדשו ה' שואלו באופן קבוע האם יש לו לשלם את החודש געלט?

עוזר בתפילה

פעם הגיע בטענה הר"י לוינשטיין זצ"ל מפני מה רבנו שליט"א לא עוזר יותר עבור הישיבה. וענה לו רבנו: איך אתה יכול לומר שאני לא עוזר, הרי אני מתפלל על זה.

לפני הרבה שנים בבוא ר' יעקב שליט"א לאחת המדינות בארה"ב כדי לאסוף תרומות לישיבה הק', התפלא א' מגדולי אמריקה, הרי אין מנהל ישיבה או מוסד הכי קטן שיבוא לארה"ב לאסוף כסף בלי חתימה מרבנו, ואיך בא יהודי ואומר שאוסף "לישיבה של רבנו" ואין בידו מכתב מרבנו?

וכשסיפרו את הקושיא לרבנו, הגיב רבנו מיד, "ער פארשטייט נישט אליין?" האם הוא לא מבין לבד? וכוונתו שהקושיא היא התשובה הברורה ביותר, שרבנו למוסד האישי שלו, אינו יכול לכתוב מכתב...

ופ"א כתב רבנו מכתב אישי לא' מצוות הישיבה בזה"ל... ודאי אם ה' אומרים שיהי' לנו כזה סיעתא דשמיא היה קשה לנו לחשוב שזה יקרה, אבל כך הוא כיון שכוונתנו טובה, ורצון השי"ת שיתרבו לומדי תורה ושיתגדל ע"ז כבוד שמים, בודאי יראה לנו ישועות ונזכה להוסיף עוד תלמידים...

מדברי רבנו בפתחת הישיבה אור לב' אלול תשנ"ח

בבחינה מסוימת פתיחת ישיבה מצד אחד זה מאד גילה, גילה מאד לזכות למקום תורה לישיבה דבר גדול מאד אבל סוף כל סוף עכשיו צריך להיות ברעדה עם השמחה הזאת צריך להיות רעדה

וזה דבר שמאד חסר וצריך לדאוג על הדור, תורה מה תהא עליה אם נסתפק במעט תורה אמנם יכול להיות ירא שמים חסיד גמור וזה גם טוב, אבל מה יהיה עם ההמשך של התורה ובשביל זה בונים ישיבה שיגדלו מקבלי תורה ומוסרי תורה, ובשעה כזו צריך להיות וגיילו ברעדה, דכמו שחז"ל אומרים (עי זבחים קטז א) דבשעת קבלת התורה מסיני לא היה מספיק סתם יראה רק רעדה, ושל מי של משה רבנו שהוא מקבל התורה צריך להיות ברעדה יותר מאשר כולם, דכלל ישראל מספיק להם קולות וברקים מה שהיה בשעת מתן תורה, אבל למשה רבינו זה לא מספיק אלא צריך להיות מוכן לזה עם רעדה...

וזה מה שצריך עכשיו לדעת כי בניית ישיבה אי"ז בשביל ללמוד סתם כמו האלף שנכנסין למקרא דאמנם גם זה צריך, אבל צריך לדאוג שיצאו ב"ה אלו שיהיו גדולים בישראל מקבלי תורה ומוסרי תורה, ועל זה כל הון שבעולם לא מספיק ליתן כדי שיצאו אלו ונקוה להשי"ת שיצאו באמת מכל הישיבות תלמידי חכמים אמיתיים, שעל ידי זה לא תפסק התורה בכלל ישראל ותמשיך עד שהקב"ה ירחם ובא לציון גואל, ואז נקוה שהקב"ה ילמדנו תורה ע"י משיח בן דוד ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, אך עד אז צריך עדיין הרבה הרבה עבודה והרבה להשקיע כי לדאבונו הדורות יורדים מדור לדור, ואם לא נחזק בישיבות כאלו שירוממו את כלל ישראל למצב גדול מאד ביראת שמים

ליקוטים וסיפורים נפלאים - וישלח

"עם לבן גרתי" (לב, ה)

"ותר"י"ג מצוות שמרתי ולא למדתי ממעשו הרעים" (רש"י)
יעקב אבינו נאנח ואמר: אמנם תר"י"ג מצוות שמרתי, אולם מצטער אני כי לא למדתי מלבן לקיים את המצוות בשלמות כזו של התלהבות ומסירות, כפי שהוא היה עושה את מעשו הרעים... (בשם מהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל)

"עם לבן גרתי" (לב, ה)

ברש"י: גרתי - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, אינך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שבירכני 'הוה גביר לאחיך', שהרי לא נתקיימה בי.
ביאר ה'גן רוה', שכוונת יעקב הייתה לומר לעשו: מהברכה שברך אותי אבא 'הוה גביר לאחיך', נותר 'גר' בלבד. האמצע של המלה 'גביר' - 'בי', לא התקיים.
זהו שאומר: "...שהרי לא נתקיימה בי".

"ויירא יעקב מאד" (לב, ה)

אמר יעקב, כל השנים הוא - עשו - יושב בארץ ישראל, תאמר שהוא בא עלי מכח ישיבת ארץ ישראל (בראשית רבה). ולכאורה הדבר תמוה: יעקב אבינו שהעיד על עצמו "עם לבן גרתי ותר"י"ג מצוות שמרתי" (רש"י), יחשוש מפני עשו אחיו רק משום שקיים מצוה אחת בלבד, מצוות ישוב ארץ ישראל? על כרחך אתה אומר, כי מצוה זו של ישיבת ארץ ישראל, גם כאשר גוי, עשו ממש, מקיים אותה, יכולה להיות שקולה נגד כמה וכמה מצוות שצדיק תמים כמו יעקב מקיים אותן, ועל אחת כמה וכמה ששיבת יהודי בארץ ישראל אפילו הוא מקל ראש ח"ו במצוות אחרות, חביבה לפני המקום. ולא לחינם אמרו חכמינו (ילקוט שמעוני, איכה ג') אמר הקב"ה, הלוואי והיו בני עמי בארץ ישראל אף על פי שמטמאים אותה.
(הרב שמואל מוהליבר זצ"ל / עיטורי תורה)

"ויירא יעקב מאד וייצר לו" (לב, ה)

ויירא שמא ייהרג. ויצר לו שמא יהרוג הוא את האחרים. (רש"י)
מדוע הריגת האחרים, הייתה אצל יעקב בדרגת חשש גדולה, בדיוק כמו החשש שמא ייהרג הוא? הרי בכל זאת מדובר כאן במי שבא להורגו ובהחלט יכול להשכים ולהרוג אותו?
"אחרים" בש"ס (בדרך כלל) הכוונה לרבי מאיר. (ויעוין במסכת הוריות דף י"ג במעשה שמביאה הגמ' שממנו המקור לשם "אחרים"). ורבי מאיר יצא מבני בניו של עשו.
חשש יעקב שמא יהרוג הוא את "אחרים". כי אם יהרוג את עשו לא יוולד רבי מאיר.
לפי זה מבאר ה"אמרי שפר" כך: יעקב קנה את הבכורה מעשו. והיה זה קנין בדבר שלא בא לעולם (שהרי עדיין לא הייתה עבודה בביהמ"ק לבכורות). ולמה חל הקניין?
כי יעקב סבר כשיטת רבי מאיר שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם (יבמות צ"ג), אבל כעת חשש יעקב שאם יהרוג את עשו לא יצא ממנו ר"מ וממילא תתבטל המכירה.

"וישלח יעקב מלאכים לפניו" (לב, ד)

פירש"י מלאכים ממש. יש לעורר כמה שאלות בפרשה זו: א. קושיית האור החיים הק', למה השתמש יעקב במשרתי עליון לשלוח מלאכים ממש בשליחות שיכולה להיות ע"י בני אדם.
ב. תיבת "לפניו" נראה כמיותר, כי ענין שליחות מלאכים נזכרו ב' פעמים בפרשת חקת, "וישלח משה מלאכים", "וישלח ישראל מלאכים", ולא כתיב שם "לפניו".

ג. עם לבן גרתי, אמרו חז"ל גרתי בגימטריא תר"י"ג, לרמז שעם לבן גרתי ותר"י"ג מצוות שמרתי. וקשה הלא חפץ למצוא חן בעיני עשו, ומי ששומר תר"י"ג מצוות אינו מוצא חן בעיני עשו.

ד. הלא עשו אמר "יקרבו ימי אבל אבי ואהרבה את יעקב אחי", ולמה הלך לקראתו למלחמה בחיי אביו. ויש לומר, כי עיקר התנאי בברכת יצחק לעשו היה, והיה כאשר תריד, אז ופרקת עולו, וח"ו לא יחולו הברכות על יעקב, כי ברך אותו "ויתן לך האלוקים" במידת הדין, אם יהיה זכאי, ולכן חשב עשו, אין לי זמן מוכשר יותר מזה, כי היה עשרים שנה בבית לבן והתרחק מלימוד התורה ומקיום המצוות, כי אם יבוא לבית אביו יהיה עוד הפעם בבחינת איש תם יושב אהלים, ואיך אוכל לו, על כן חשב שאם לא עכשיו אימתי. ויעקב הבין זאת, על כן שלח לו ותר"י"ג מצוות שמרתי גם בבית לבן, ואני במדרגתי הקודמת שהייתי בבית מדרשו של שם ועבר. ואם אין אתה מאמין לי, שלח לו המלאכים שנבראו מכל המצוות. על כן כתיב וישלח יעקב מלאכים "לפניו", המלאכים שלו, שנבראו ממעשים טובים שלו שלח לעשו, "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך" אלו המלאכים צריכים להגן לפניו בכל עת צרה וצוקה, אבל המלאכים מהמחנה השני, כדכתיב "מחניים", שהיו לו שתי מחנות, המלאכים שלו ומלאכי מעלה משרתי עליון שבאו לכבודו, את אלו לא שלח לעשו, רק המלאכים שלו שלפניו כנ"ל.

(בית אהרן להגה"ח ר' שלמה זלמן הורוביץ זצ"ל אב"ד פאטיק)

"ארצה שיעיר שדה אדום" (לב, ד)

רש"י אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילה שמים ה"א בסופה. אלא לכאורה לא מרויחים כלום כי בסוף כותבים אות אלא הסיבה הוא אפילו מילה שצריכים לומר שים אותה בסוף, דחה אותה למאוחר יותר, וידוע שהקאצקער שאלו אותו מאיפה לוקח את הכח לשתוק, ורצה לענות לו אלא נזכר סיג לחכמה שתיקה ועל כן שתק. ומתוך הניסיון כל אחד יתבונן כששתק לא התחרט. (הרה"ק ר' מנדל מווארקא זצ"ל)

"עם לבן גרתי" (לב, ה)

עם לבן גרתי, ותר"י"ג מצוות שמרתי (רש"י)
תמה ר' יצחק זליג מורגנשטרן, האדמו"ר מסוקולוב : יעקב, בחיר האבות, כלום נאה לו להתפאר בזאת שמר תורה בבית לבן ? מי ישמור אם הוא לא ישמור ? אלא "עם לבן", פירוש : ביחד עם מעשה לבן, בתוך העובדין (מעשה) של חול "גרתי" שמרתי תר"י"ג מצוות, התורה כולה. זכיתי והכנסתי את הקדושה גם בעבודתי הפשוטה והרגילה.

ליקוטים וסיפורים נפלאים - וישלח

"ואתה אמרת היטב איטיב עמך" (לב, יג)

כבר הקשה רש"י ז"ל שהלא לא מצינו בשום מקום שהקב"ה אמר לו בזה הלשון. ויש לומר על פי הידוע שהשי"ת ברא שבעת ימים כנגד שבעת הרועים, יום ראשון של השבוע הוא בחינת אברהם, ויום שני בחינת יצחק, יום שלישי הוא כנגד יעקב. והנה בפרשת מעשה בראשית כתוב ביום השלישי פעמיים כי טוב, וזהו שאמר "היטב איטיב עמך" כי היום שמכונן נגדו נכפל בו כי טוב ולכן אבקשך שתיטיב עמדי. (השר שלום מבעלזא)

"ויקח מן הבא בידו" (לב, יד)

מצינו אצל אליהו עם נביאי הבעל שהפר של הבעל לא רצה ללכת, וזו הכוונה "ויקח מן הבא בידו" היות שאף בהמה לא רצתה ללכת וליפול בחלקו של עשו, היה צריך לקחתן בכח ובעל כרחן. (אלשיך, באר מים חיים, שפת אמת)

"עיזים מאתים ותישים עשרים" וכו' (לב, טו)

כל הפסוק מסתיים במ"ם לרמז שכל הבהמות ששלח לו יעקב היו בעלי מומים כדי שלא יקריב מהם קרבן לעבודה זרה. (בעל הטורים)

"מנחה לעשו..." (לב, יז)

מדוע נתן יעקב לעשו מתנות? האם לא היה מספיק להתפלל? וביארו: רצה יעקב לפעול ולעזור לבניו עד סוף כל הדורות, שכשתהיה להם בעיה עם הגויים - יתנו להם שוחד, ויבטלו הגזרות....

"ויתן ביד עבדיו עדר עדר לבדו ויאמר אל עבדיו עברו לפני ורווח תשימו בין עדר ובין עדר" (לב, יז)

וכתב רש"י: עדר לפני חברו - כדי להשביע עינו של אותו רשע, ולתווהו על ריבוי הדורון... דרש הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין ז"ע ואמר: בא ונראה מה השביע את עינו של אותו רשע, כלום! אוויר - רווח! כן כל תאוות העולם, הם רק דמיון כאילו יש לו ממשות, ובאמת כלום אין בו! ועפ"ז אפשר להסביר את העניין ששמים יד על העיניים בקריאת שמע, למען נדע כי רק האמונה בה' היא אמיתית, וכל מה שאתה רואה בעיניך הוא מציאות זמנית ולא ממשית "רוח אוויר" המטעה את האדם...

"ויותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו" (לב, כה)

כאשר מתחברים הרבה יחדו, אין היצר מתגרה. אך כאשר אדם פורש מן הצבור ונשאר לבדו, מיד נאבק האיש עמו, מתחילה מלחמת היצר.

"וירא יעקב מאוד ויצר לו" (לב, ח)

יעקב נתקף בפרט מפני אחיו, אך מיד התחרט על כך וצר היה לו, הכיצד נת"רא הוא מפני משהו חוץ מה' יתברך...

"וירא יעקב מאוד ויצר לו ויחץ את העם" (לב, ח)

על מה היה יעקב ירא מאד? מדוע "ויצר לו"? אלא פרשו גדולי החסידות: על כי "ויחץ את העם", משום שהשתררה חציצה והתפלגות בקרב עמו, ולא מאונס. ידע יעקב כי כל עוד מלוכדים כולם יחדו, אין יד עשו יכולה לשלוט בהם, ואילו משנחלקו למחנות, יש מקום לחשוש מפניו.

"ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה" (לב, ח - ט)

יש להבין שאל הרה"ק רבי שלום מבעלזא מנין היה לו ליעקב אבינו בטחון שאם יכה עשו מחנה אחד, יישאר המחנה השני לפליטה, ומאין לו שלא יכה עשו את שני המחנות? אלא תירץ הרבי יש לפרש על פי הכתוב (ויקרא כו, ח): "ורדפו מכם חמשה מאה", דהיינו שחמשה מישראל יכולים לנצח במלחמה מאה איש.

והנה, אצל יעקב היו באותה שעה שבעה עשר נפש: הוא עצמו, אחד עשר בניו, ארבע נשותיו ודינה ביתו, ואילו עשו הלך לקראתו עם ארבע מאות איש, נמצא שעל פי החשבון של "ורדפו מכם חמשה מאה", אין במחנהו של יעקב מספיק אנשים כדי לנצח את עשו וחילו.

משום כך חילק יעקב את משפחתו לשני מחנות, המחנה הראשון היו בו עשרה אנשים ובמחנה השני שבעה, והיה סבור יעקב שכאשר יראה עשו את הדבר יעשה אף הוא כך ויחלק את אנשיו לשני מחנות מאתיים איש בכל מחנה.

אם כך המשיך הרבי כאשר יבוא המחנה האחד של עשו להילחם במחנה הראשון של יעקב ינצחו העשרה את המאתיים ולאחר מכן יצטרפו עשרת המנצחים למחנה השני וביחד יכו את הנותרים בקלות.

לפי זה יש לפרש את הפסוק כך: "אם יבוא עשו אל המחנה האחת", כאשר יבוא עשו אל המחנה הראשון, "והכהו" ינצחו עשרת האנשים את עשו וחילו, ומשום כך בוודאי "והיה המחנה הנשאר לפליטה".

"קטנתי מכל החסדים" (לב, יא)

ע"י החסדים שעשיתי זכיתי למידת הענווה. קטנתי - מכל החסדים, ע"י שאדם עושה חסדים לזולתו הוא נעשה קטן בעיני עצמו וזוכה למידת הענווה. (שער החסידות)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - וישלח

בפסוק: "עד אשר אבא אל אדני שעירה" (לג, יד) - יעקב עצמו אומר לעשו 'אני רק כשערה'. "ויבכו" - איש איש וסיבתו.

"וישקהו" (לג, ד)

פירש"י: "אמר רשב"י הלכה היא בידוע שעשו שונא ליעקב". יש לפרש שבהלכה מובא: שנים שמכירים זה את זה אסורים לאכול על שולחן אחד זה בשר וזה גבינה שמא יאכלו יחד. וכתב ר' יהונתן אייבשיץ בספרו כרתי ופלתי (יו"ד סי' פח) שלישראל ועכו"ם מותר לאכול ביחד כי כרגיל אין ישראל ועכו"ם אוהבים זה את זה, ומדויק בזה לשון "הלכה", כי מזה יוצאת לנו הלכה לעניין בשר וחלב.

"וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה" לך ויאמר הילדים אשר חנן אלוקים את עבדך" (לג, ה)

מקשה הרמב"ן, הלא שאל עשו 'מי אלה' על הנשים והילדים, ולמה השיב לו יעקב רק על הילדים ולא על הנשים. אלא הגמרא אומרת, כל הנושא אשה לשם שמים מעלה עליו הכתוב כאילו ילדה (סוטה יב), אם כן הרי הנשים הנישאות לשם שמים גם הן בגדר 'ילדים', ולפיכך שפיר השיב יעקב על כולם. (אמרי אמת)

"ויאמר עשו יש לי רב אחי" (לג, ט)

בדרך צחות: כתוב (מדרש) יעקב שלח מלאכים לעשו להחזירו בתשובה, אמר לו עשו: (לג, ח) 'ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי' כלומר האם כל המחנה אתה רוצה להחזירו בתשובה?! אמר לו, לא, למצוא חן, ויאמר עשו יש לי רב אחי, אתה רוצה לעשות אותי רב?! אני מסתפק בזה שיש לי אח רב, יעקב! (דברי ישראל)

"ויאמר עשו יש לי רב" (לג, ט)

ואילו יעקב אמר "יש לי כל" הרשעים לעולם חסרים, כיוון שמי שיש לו מנה רוצה מאתיים וכו'. משום כך יש להם רב אך לא הכל. אך הצדיקים אינם חסרים דבר, שתמיד יש להם "הכל". על כן יהודי כל בוקר מברך "שעשה לי כל צרכי".

"אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה..." (לב, ט)

בשנת תרצ"ג כשעלה היטלר ימ"ש לשלטון בגרמניה, שאל אחד מראשי הישיבות בראדין את החפץ-חיים זיע"א מה יהיה גורלם של אחינו אחרי אשר הרשע הצורך הכריז על מטרותו להכחיד את שם ישראל ח"ו? ענה לו החפץ-חיים: זה לא יעלה בידו. מעולם לא הצליח מי שהוא לכלות את עמנו בארצות פזורינו. ומפורש נאמר: אם יבוא

"הגידה נא שמך ויאמר למה זה תשאל לשמי" (לב, ל)

ופירש רש"י: מפרש שמשנתנה שמו כל פעם לפי שליחותו. ובעלי המוסר מפרשים "למה זה תשאל לשמי" זה שמו ועצמותו של השטן שלא לתת להתבונן ולשאול את עצמו על מצבו הרוחני, וזה הכוונה "למה זה תשאל" - אין להתבונן כלל מה חובתו בעולמו. (בשם הרב גרשון שטיינברג)

"וירח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ירכו" (לב, לב)

וירח לו השמש - רש"י הביא מדרש אגדה שהכוונה וירח לו לצרכו, לרפאות את צלעתו. בספר דברי יאיר מובא הסבר נוסף על מה ולמה זרחה לו השמש - בדרך החידוד: חז"ל אמרו (סוכה כט, א): "בשביל ד' דברים החמה לוקה", ואחד מהם על שני אחים שנשפך דמם כאחד". והנה רבקה אמרה (בראשית כז, מוה): "למה אשכל גם שניכם יום אחד" ופירש רש"י נתנבאה שביום שימות יעקב ימות גם עשו. ולכן נאמר אחרי סיפור יעקב והמלאך "וירח לו השמש", כי לו היה יעקב נהרג על ידי המלאך, היה גם עשו מת בו ביום, והיה נשפך דמם של שני אחים ביום אחד, והייתה החמה לוקה, אבל עכשיו שניצל יעקב נאמר: "וירח לו השמש..."

"וירץ עשו לקראתו ויחבקהו, ויפול על צוואריו וישקהו ויבכו" (לג, ד)

ביקש עשו לנשכו ונעשה צווארו של שיש. לכך נקוד "וישקהו", שלא הייתה נשיקה של אמת. "ויבכו" - למה בכו? משל למה הדבר דומה? לזאב שבא לחטוף את האיל. התחיל האיל לנגחו, נכנסו שיני הזאב בקרני האיל. זה בוכה, וזה בוכה: הזאב בוכה, שלא יכול לעשות לו כלום (בפעם הזאת); והאיל בוכה, שלא יחזור ויהרגו (בעתיד). אף כך עשו ויעקב: עשו בוכה, על שנעשה צוואר יעקב כשיש; ויעקב בוכה, שמא יחזור עשו וישכנו. על יעקב הכתוב אומר: "צווארך כמגדל השן" (שיר השירים ז, ה) ועל עשו נאמר: "שיני רשעים שיברת" (תהילים ג, ח).

"ויפל על צוואריו וישקהו ויבכו" (לג, ד)

הגמרא אומרת (סוכה נב ע"א), שלעתיד לבוא ישחט הקב"ה את היצר הרע, ואז הצדיקים בוכים והרשעים בוכים. הצדיקים בוכים, באמרם - איך יכולנו לכבש הר גבוה כזה? והרשעים בוכים - כיצד לא יכולנו לכבש חוט השערה כזה! אומר ה"חתם סופר": יעקב בכה באמרו - איך הצלחתי להתגבר על כזה הר, כמו עשו וארבע מאות האנשים שעמו? וכן כתוב בפסוק (עובדיה א, כא): "ועלו מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו". עשו הנו 'הר'. ואלו עשו בוכה - הכיצד הוא וארבע מאות איש עמו, לא הצליחו להתגבר על 'חוט השערה' הזה, ששמו יעקב?! וזאת נרמז

ליקוטים וסיפורים נפלאים - וישלח

"מנחה לעשנו..." (לב, יד)

ר' יוסף בר סלובייצ'יק רבה של בריסק, נסע פעם אחת ברכבת יחד עם כמה יהודים. הגיע זמן תפילת מנחה. רצה ר' יוסף בר להתפלל מנחה במניין של עשרה יהודים. באותו קרון היו שנים מן ה"משכילים", כששמעו כי הרב רוצה לצרף גם אותם למניין עשרה נשמטו ויצאו לקרון אחר, המניין נתבטל ור' יוסף בר התפלל מנחה ביחידות. לאחר התפילה חזרו אלה השנים לקרון וישבו במקומם.

אמר ר' יוסף בר: כל ימי הייתי תמה על מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה סוף פרשה עג): כי כל-כך הרבה עדרי צאן ובקר היה ליעקב אבינו עד שהיה זקוק לשישים ריבוא כלבים כדי לשמור על העדרים. והייתי מתקשה: הלא יעקב שלח מנחה לעשו מכל הבהמות: עזים ותיישים, רחלים ואילים, פרים ופרות, עיירים ואתונות, ולמה לא שלח לו בתוך מנחתו גם כלבים לשמור על העדרים האלה? אבל עכשיו מצאתי פתרון לתמיהתי: אמנם רצה יעקב לצרף גם כלבים למנחתו, אבל דרכם של כלבים לברוח מן המנחה. (שרי המאה)

"ויאמר שלחני כי עלה השחר" (לב, כז)

וברש"י, שהגיע זמנו לומר שירה. בספה"ק עבודת ישראל הביא לבאר, שידוע שהשטן בעצמותו אינו רוצה שישמעו לקולו ושיחטאו, אלא שתפקידו הוא לפתות את האדם, כדי שיתגבר האדם ויקבל שכרו על זה, ואם מפתה אדם לעבור עבירה, תקוותו שהאדם לא ישמע איליו, ואם האדם נכשל, הרי זה מצער. והנה כאן יעקב אבינו שהיה בעל כח גדול, ובכל זאת לא השתמש בזה לשום תאוות, וכעת שנלחם עמו פנים בפנים, והתגבר על היצר, הרי שהמלאך שמוח שמחה גדולה למאוד, שיעקב אבינו עמד בצדקתו ונצחו, וממילא הגיע זמנו לומר שירה על שיעקב אבינו נצחו. (עבודת ישראל)

"ויאמר יעקב...ראיתי פניך כראת פני אלהים"

ותרצני" (לג, י)

דברים אלה, משמיע יעקב באזני עשו בעת פגישתם, מתמיהים אותנו לא מעט. ונשאלת השאלה: האם אין לראות מידה של חנופה והתרפסות מצד יעקב, הקורא לעשו הרשע: "ראיתי פניך כראות פני אלוקים?"

והנה מצויה תשובה לתמיהה זו בדברי חז"ל, המובאים במסכת סוטה (מ"א, ע"ב): אמר רבי לוי: משל של יעקב ועשו, למה הדבר דומה? לאדם שזימן (=שהזמין לביתו) את חברו, והכיר בו האורח שמבקש מארחו להרגו.

אמר לו האורח: טעם תבשיל זה, שאני טועם אצלך, כתבשיל שטעמתי בבית המלך. אמר המארח: מכיר אותו המלך? פחד ולא הרגו... מדברי חז"ל כאן יוצא, שיעקב אבינו אינו מחניף חלילה לעשו, כי אם מטיל עליו אימה ופחד בהזכרת שם "אלוקים", העומד לימינו, וכך לא יעז עשו לפגוע בו לרעה.

עשו אל המנחה האחת והכחו והיה המנחה הנשאר לפליטה. הבין השואל, כי הסכנה קרובה והוסיף לשאול לתומו, אם ח"ו יעלה בידי הצורך להשמיד חלק מהיהודים מי יהיה אפוא, המנחה הנשאר לפליטה. על זה ענה: גם זה מפורש בדברי הנביאים (עובדיה א, יז): ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש. והרב השואל יצא מאת החפץ חיים כולו רועד ונסער על חורבן יהדות אירופה, ולבו היה נכון ובטוח כי ארצנו הקדושה תינצל. (חפץ חיים עה"ת)

"קטונתי מכל החסדים" (לב, יא)

ע"י החסדים שעשיתי זכיתי למידת הענווה. קטונתי - מכל החסדים, ע"י שאדם עושה חסדים לזולתו הוא נעשה קטן בעיני עצמו וזוכה למידת הענווה.

(שער החסידות)

מעשה ביהודי וגוי שגררו בשכנות. לאחר מכת גניבות בביתו של הגוי, פנה הגוי אל היהודי ושאל: איך בביתך אין גניבות? השיב היהודי: המזוזה שומרת עלינו.

ביקש הגוי מזוזה וקבע אותה בפתח ביתו.

לאחר כמה ימים, נשמעו דפיקות בדלת ביתו של היהודי. הגוי ניצב בפתח וביקש להחזיר בדחפיות את המזוזה. שאל היהודי: מה קרה, וכי המזוזה לא שמרה עליך מפני גניבות?

השיב הגוי: המזוזה דווקא עצרה את מכת הגניבות. הבעיה היא, שמאז ששמתי מזוזה בכניסה, כל רבע שעה דופקים ומבקשים ממני צדקה...

החיים מזמנים בפנינו דילמות לא פשוטות. קשיי פרנסה, בעיות בריאות, דילמות בתוך המשפחה והרשימה ארוכה. השאלה היא, איך אמורים להתמודד מול כל אלו?

יש הסבורים כי המפתח נמצא רק בידי אלוקים. בתגובה לכל בעיה, הם יתפללו, יתנו צדקה, יבדקו תפילין ומזוזות ויוסיפו במצוות, אך לא ינסו בעצמם לשפר את המצב. לדעתם, אפשר לשבת בחיבוק ידיים, שהרי ממילא הכל משמים.

לעומתם יש הסבורים כי המפתח נמצא בידי אדם. הם יזלזלו בזמני התפילה והלימוד, ויטענו כי בזמן הזה עדיף לעבוד ולמצוא הזדמנויות להשיג עוד פרוטה ולסגור עוד עסקה.

בא יעקב אבינו ומלמד כי השילוב הנכון הוא גם אמונה באלוקים וגם עשייה אנושית. פרשת השבוע מספרת כי כאשר עשו התקרב אל יעקב להורגו, יעקב עשה במקביל שלוש פעולות: שלח מתנות לעשו, הכין את עצמו למלחמה והתפלל אל אלוקים.

מצד אחד נדרשת השתדלות בדרך הטבע. הטבע נברא על ידי אלוקים, והוא רוצה שנפעל בעולם הזה בכלים טבעיים ולא נתמך רק על ניסים, מצד שני נדרשת תפילה ואמונה באלוקים, כיון שהטבע נברא על ידו והוא נתון בידי בכל רגע. לכן לפני הכל יש להתפלל אל אלוקים ולקיים את רצונו, כדי שלאחר מכן תצליח ההשתדלות בדרך הטבע.

כאשר יש אמונה וביטחון באלוקים, אין מקום ללחץ ודאגה. הצדיק הירושלמי רבי אריה לוי הסביר פעם, כי במילה "דאגה" יש את כל האותיות הראשונות בא"ב, חוץ מהאות ב', שכן האות הזו מייצגת ביטחון באלוקים.

גיליון זה יוצא לע"נ
ר' משה יהודה בהרה"צ ר' יוסף יצחק ז"ל
נלב"ע כ"ב כסלו תשנ"ו
וזו מרת אסתר בת הרה"ח ר' דוד נתן ע"ה
נלב"ע ט"ו כסלו תשס"א
חנה פערל ע"ה בת ר' בנימין בנייש נ"י
נלב"ע ז' כסלו תשמ"ח
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי שליט"א

פשט על הפרשה

"וילך ראובן וישכב וגו'" (לה, כב)

בספר מושב זקנים מבעה"ת כתב, לפי הפשט לא חטא ראובן אפילו בבלבול מצע והכי מידרש פשטיה דקרא ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא ומתה רחל וילך ראובן לדרכו ולמה לפי שראובן ראה את בלהה ואת עלבון אמו ולא רצה לראות ולפיקך הלך מאביו וזהו שנאמר וישכב היינו יעקב את בלהה וישמע יעקב שראובן תבע עלבון אמו וזהו שכתב וישמע ישראל לכן שלח אחר ראובן וכשבא אצלו אז היו בני יעקב י"ב אבל קודם שבא אצלו לא היו אלא י"א ואתא ראובן נשקיה אכרעיה (כצ"ל) לפי שדיבר טוב עליו, משם הר"י. עכ"ל. והנה בשבת נ"ה ב' פליגי תנאי אם ראובן חטא או לא חטא, ולכאורה ראייה ברורה ממה דאתי ראובן ונשקיה לכרעיה אם חטא או לא חטא. וי"ל דמזה אין שום ראייה אם חטא או לא חטא דבין כך ובין כך יש עונש מה שהתורה כתבה כן לדורות וכמו שמצינו בודד שביקש אל יכתב סורחני (סנהדרין ק"ז א') ובשעה שדרש הר"י שאפשר לפרש הפסוק שלא חטא א"כ לא נכתב סרחנו ולכן נשקיה אכרעיה ואין מזה שום ראייה אם חטא או לא. במעשה דראובן מצינו דראובן נענש ויעקב לקח ממנו את הבכורה והכהונה והמלכות כמ"ש בפ' ויחי וכו"ה בהדיא בדה"א ה' א' ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף וגו', אבל בלהה לא מצינו שנוענשה כלל וגם לא מצינו שגירשה יעקב אבינו אדרבה מצינו בפס"ר פ"ג שהלכה להודיע ליוסף שיעקב חולה וזה ראי' ברורה למ"ש חז"ל שראובן לא חטא רק בבלבול יצועי אביו אבל היא לא עשתה כלום.

(טעמא דקרא)

עלי שי"ח

"להמול לכם כל זכר"

שאלה מרתקת הלכתית הקשורה להלכות ברית מילה ומסתעפת להלכות רבות. עלתה השבוע על שולחנו של מרן שליט"א, כדרכנו נביא את הדברים כפי ששמענו אך אין להקיש מזה להלכה, וכידוע.

היה זה באחד הימים עת הגיע אל רבינו אחד מחשובי הרבנים בצפון הארץ ודן בפניו על מעשה שהיה: ליהודי ירא שמים נולד בשעה טובה בן. הוא הזמין מוהל שנענה בשמחה רבה, אך יום לפני הברית הבחין המוהל כי יש לתינוק הפרשות בעין, ולכן חשש שמתפתח לתינוק דלקת בעין, ולפי הרפואה הוא חשש של סכנה למולו ולכן יש להמתין עד אחרי שיבריא (ראה שו"ע י"ד רס"ב ס"ב) המוהל הודיע לאבי הבן שאינו מל והוא ממתין שהפרשה תיפסק, האב בחביבות המצווה לא סמך על המוהל והביא מוהל נוסף לבדוק, וזה המוהל מומחה גדול לציניים, והוא הביט על התינוק ואמר, כי לדעתו אין שום סיכון כלל, וכי הוא מוכן למוול את התינוק לכתחילה ביום השמיני כמו שצוית התורה הקדושה.

האב, כמובן שמח מאוד, והתקשר למוהל הראשון לבשר שברוך ה' מחר בנו יכנס בעתו ובזמנו לבריתו של אברהם אבינו על ידי מוהל ששמה לעשות בן.

המוהל הראשון שמע בן, ומיד אמר: אם אתה סומך שאין שום בעיה רפואית - אם בן אני ראשון לזכות במצווה, ומגיע לי למוול כי אותי הזמנת ראשון! - - -

האב היה נבוך והעביר את הדברים למוהל האחרון, וזה מיד הגיב: לא יתכן, הרי המוהל הראשון 'שויה אנפשיה התיכא דאיסורא' כלומר, הוא הרי סבור שזה סכנה למוול, ואיך מותר לו למוול על סמך שאני מתיר? והלא אני אוסר!?

ודנו לומדי ורבני בית המדרש של אותו אברך יקר עם מי הצדק, ואחד מהם אף עלה לשאול את מרן שליט"א (אך לא דייק ולכן לא נביא כאן את מה שהלה שמע).

ושאלו את רבינו לדעתו, וענה: כי בודאי הראשון צודק, ואמנם הוא אסר למוול כי כך היה נראה למראה עיניו אך אם אבי הבן בוחר לסמוך על המתיר - בודאי הוא יכול, אך מצות המילה מגיעה תחילה לכבד את המוהל הראשון.

☪ ☪ ☪

"כל התורה על רגל אחת"

סיפר השבוע הגאון רבי שלום סטפנסקי בעל מח"ס "משמיע שלום" שלפני כששים שנה אמר ככולל בהיכל התלמוד חבורה בעיני נידה, והראו לו שלפי מה שמביא בערך השולחן הדברים נסתרים, ועלה למרן שליט"א, מרן א"ש, כבבלי זה לא מופיע, מהרהר קמעא וא"ש גם בירושלמי לא מופיע, מהרהר מעט וא"ש לא בספרי וכן לא בספרא אין מקור לכך אלא אמר זאת מחמת עצמו, וא"כ אתה יכול לומר החבורה שלך.

דבר העורך

בימים אלו ירד לדפוס ספר חדש בשם 'בית אמי' אפשר לקרוא לו יותר בשם 'צירה ולא ספר סתם, מדובר ביצירה ענקית המקיפה את שושלת בית רבינו שליט"א ולמעלה בקודש, ע"פ בקשתו של רבינו שליט"א לאחר הסתלקותה של הרבנית ע"ה ביקש מבתו הרבנית צביון להוציא לאור ספר שיקיף את חייה ומעשיה, בתו של רבינו עמלה במשך חמש שנים שלמות להקיף את כל שושלת אמה הצדקנית הרבנית ע"ה וב"ה לאחר השקעה מרובה הספר יראה אור לקראת ימי החנוכה. קבלתי לידי עותק מהספר, ונביא כאן קטע אחד מתוך הספר כפי שנכתב ע"י בת רבינו תליט"א:

תפקידה של כל אשה

הדברים האמורים עלולים להביא לידי טעות. היום קל להביט למפרע ולומר: "אין כל קושי להקריב הכל למען הזכות להיות רעייתו של גדול הדור". ניתן לחשוב שאמא ידעה כי היא עתידה להיות אשתו של גדול הדור, ומשום כך התאמצה לסייע לאבא לעסוק בתורה.

אולם כמה היו שונים הדברים לפי שישים שנה! אמא לא חשבה שאבא יהיה גדול הדור, ולא לשם כך הקדישה את כל כולה. אחד מקרובי המשפחה זוכר כיצד אמא ספרה לו בהתפעלות שבחנותה מסוימת כובד אבא בברכה...

כאשר מסרה אמא את נפשה למען תורתו של אבא, לא היה זה על מנת שיהיה גדול הדור, לא כדי שהציבור ינהר בהמוניו ליהנות מעצתו ולקבל את ברכתו, ולא כדי להיות רבנית מפורסמת... אמא הקריבה את עצמה בעבורו אך ורק כדי למלא את רצונו של בעלה, שהוא ללמוד וללמוד ורק ללמוד, ולא התערבה בכוונתה כל מטרה אחרת. היא הבינה שתפקידה עלי אדמות הוא לאפשר לבעלה לעלות ולהתעלות, והיא מילאה תפקיד זה בשלמות, מבלי ששיערה לאיזה גובה עצום יטפס במעלה הסולם.

כאשר שוחחה אמא עם נשים והעמידה אותן על תפקידן לסייע לבעל בלימודו, היא לא חקרה ודרשה אצלן מיהו הבעל ומהי רמת התמדתו. כי כאמור, תפקידה של האשה להיות עזר לבעלה באשר הוא - גדול הדור, אברך, או אדם העמל לפרנסתו וקובע עתים לתורה.

ויש להדגיש: אמא הסבירה תמיד כי אין תפקיד האשה לדחוף את בעלה ללמוד, תפקידה הוא לעשות הכל כדי שיהיו לו התנאים הדרושים ללמוד ולהתעלות, ורק כך יצליח ויעשה חיל בלימודו.

בברכת שבת טובה

יצחק יצחק (ב"ב)

מעניני הפרשה

"עם לבן גרתי" וברשי"י ד"א גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר, עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מלות שמרתי",

פרסום ראשון: האופן בו קיים רבינו את מצות לקט שכחה ופאה

בימים האחרונים הופיע ספר מצוין בשם 'מצותיך שעשועי' שמקיף את המצוות הנדירות בעיקר מה שמקיימים בארץ ישראל כגון לקט שכחה ופאה, מתנות עניים, תרומות ומעשרות, שילוח הקן, ישוב ארץ ישראל ועוד נושאים. המחבר הרה"ג רבי שרגא פיול קופאמן מטלז סטון שעל יד ירושלים עם רעהו שליט"א, עמלו זה שנים על האפשרות לקיים את המצוות הנדירות בהישג יד כדי שכל יהודי יוכל להשלים את נפשו בקיום כל המצוות כמו שמביא רבינו בספרו אורחות יושר בשם החזון איש. בספר מובאים עצות מעשיות מבעלי הנסיון שליט"א כולל כל פרטי ההלכות לפי כל הדיעות (באופן ששייך כמובן). זכה המחבר ורבינו השיב לו במשך למעלה מעשרים שנה, על למעלה מאלף שאלות בהלכות אלו, את התשובות הוא מביא בספרו בהרחבה עם תוספת מרובה, ונביא כאן רשימה מיוחדת מתוך דברים שלא פורסמו, מאורע מיוחד בו זכה המחבר לזכות את רבינו במצווה שלא קיים אותה כפי הנראה עד אז. (יצוין, שאפילו בספר 'אלא' הכולל כל הנהגות מרן שליט"א בהלכה, לא מובא שם כל הפרטים הבאים, אלא רק חלקים מהם).

נעתיק כאן את עיקרי הרשימה ששלח לנו הרב נ"א לוי יו"ר "חברה מצוות נדירות" ושותף בכתיבת הספר הנ"ל, כפי שהדף יכיל:
* בשנת ה'תשנ"ד עסקנו בקיום מצוות בשדה חיטים, ובחודש אב הגיע מרן הגר"ח שליט"א לירושלים עם להבחל"ח הרבנית ע"ה לעלות על בית החיים לקראת השלושים לפטירת אמה הצדקנית א"ח למרן הגר"ש אלישיב זי"ע. ניגשנו אל מרן ושאלנוהו בענין מתנות עניים, על פי ספרו דרך אמונה, וענה לנו בקיצור, כדרכו.

* בסוף דברינו סיפרנו לו שיש לנו שדה חיטים שנמצאת על דרך חזרתו לביתו בבני ברק, הוא נהנה מאד, אבל קודם כל, שאל את הנהג שלו אם זה אפשרי, הנהג כמובן הביע נכונות. וכך הגענו לשדה החיטים על יד הכביש הנכנס לשעלבים.

* הוא קנה ממני שטח רחב של חיטים, אך ורק בקנין סודר, והגם שהיו ממלויי ששאלוהו אם לא צריך לעשות גם קנין כסף, הוא פטר אותם בניד ידו שאינו רואה בכך צורך, ומינה את בנו שליווהו, כפועל לקצור השדה. הבן החל לקצור וכולם עמדו מסביב קצת במרחק. והוא עמד ושמר היטב את פינת החלקה שקנה, אותה התכוון להשאיר כפאה.

* כשגמר הבן לקצור, השאיר הגר"ח את הפינה הלא קצורה כפאה. ואז ניגשתי אליו לאמר לו שזכה וקיים גם שכחה.

כולם שהתקבצו לשמוע מה הנידון חייכו לשמע מילותי, שכחה, הכיצד ?? בשדה חשוף לעיני כל הצופים?

גם הוא חיך קצת והסתכל אלי שאבארי, הכיצד? ואז הראיתיו שבנו למרות שקצר בנאמנות השאיר מאחוריו מעט שבליים שלא קצר. [מה שזכור לי היא שדרסו על כמה שבליים ולכן לא קצרו אותם], ושוב התגובות מסביב היו של ביטול, עד שאמרתי, "לא שכחת עומר, שכחת קמה!", ואז התנער ונזכר וחיך בשמחה רבה ואמר גירעכט. (צודק).

* ואם היה לי חשש שאמר זאת רק כדי שלא לביישני מול הסובבים, שמעתי לאחר יום, מחתנו, הרה"ג יהושע צביון שליט"א שגם בביתו שמח באמרו שזכה לקיים מצות שכחה.

ואז בשדה כשהסתיים הקציר וכבר כולם החלו לעלות למכוניות, היו שאמרו לו בהצביעם אלי, היהודי הזה מחכה לשכרו. רק אז שלף שטר כסף מכיסו ושילם לי, ודבר זה מלמד על גודל החביבות של המצוות שהיתה במעמד זה, שאני שכחתי מענין התשלום, וגם אם עבר במחשבותי לשניה, די היה לי השימוש חכמים שזכיתי בכך שלא העלתי על דעתי לבקש תשלום.

* ועוד לימוד להלכה, שלדעתו קנין סודר די והותר להתחייב במצוות. ואף שאפשר לצאת ידי כל הדעות, לא ביקש זאת לעצמו וסמך בשופי על קנין חליפין. (לא זכור מה נתן לי כסודר, רק זכור לי שהיה זה רק על מנת להחזיר).

ועוד לימוד, שהרי על פי מנחת חנוך, [המנחת חינוך הסתפק בזה, על דרך אמונה הלכות מת"ע פ"ה ה"ה בה"ל ד"ה לתוך, ושם הכריע מו"ר דלא כהמנ"ח, כדי לקיים שכחה צריך שיהיה בעלי הקמה בעל השדה, כפסוק: "כי תקצר קצירך בשדך ושכחת...". בשדך דוקא. ולפני הקנין הצענו לו לשכור השדה מאיתנו, ולא רצה [וקנה רק התבואה במחבור], למרות שהשדה היה שכור לנו, ולא אמר למה. (אולי כי החמיר ששכירות אינה מכר, אולי אינו סובר כך. ודרך אגב גם הגר"ש וואזנר זצ"ל, כשהיה אצלנו בשדה, לא החמיר לשכור השדה).

* ועוד לימוד שלמדנו אחרי המעשה הנזכר, שמאחר וקרקע הנ"ל כפופה לחוק הממשלה הנקרא חוק הדאמאן, שלא ימכור בעל קרקע את גידולי שדהו במחבור. וחשש הגר"ח שמא יש בכך חסרון בבעלותי כי דינא דמלוכתא דינא והרי עברתי על חוק זה, אז אולי מעכב על פי חוקיהם את הבעלות. ובעקבות זה עמדתי בקשר עם הקיבוץ ואף עם "הסיירת הירוקה", הממונים על אכיפת חוק זה, והם הנוגעים בדבר, וסופו שכתבו לי שחוק זה אינו מעכב הבעלות, מאחר ומגמתו למנוע למכור לעכו"ם היבול במחבור.

שו"ת בענינים אלו - המצוות הנדירות

- האם מומלץ להשתדל לקיים מצוה שלא קיים עדיין בעצמו אע"פ שיתבטל עי"ז מלימוד תורה, או שיותר טוב שימנה שליח?
- ת. מצוה בו יותר מבשילוחו.**
ש. למה יכול לעשות מצוות שלא עשאן מחיים כשכרוך בביטול תורה, הלא נפסקו ברמב"ם ושו"ע שרק מבטלים למצוות שאי אפשר לעשותן ע"י אחרים?
- ת. כל אחד מישראל חייב לעשות תרי"ג מצוות מה שיכול.**
ש. האם הנ"ל נוגע רק ליחיד סגולה או לכל אחד?
- ת. לכל אחד.**
ש. האם יש להמליץ למי שפרנסתו בדוחק להוציא כסף בשביל להתחייב במצוות שלא קיימן?
- ת. טוב לעשות כן.**
ש. בעל חוב, האם צריך להוציא כסף כדי לקיים מצוות אלו?
- ת. יש מצוה.**
ש. האם יש יותר חיוב למי שיכול לקיים את המצוות הללו בחינם או על מי שצריך להוציא כסף עליהם או ששניהם שווים?
- ת. לפוס צערא אגרא.**
ש. האם מותר להשתמש במעות מעשר אם אין לו כסף אחר, כדי להתחייב במצוות שלא קיימן מעולם?
- ת. לרוב הפוסקים לא.**
ש. האם יש לאדם להסתיר עיסוקו במצוות אלו או לעשותם בפרסום, כדי שילמדו ממנו אחרים?
- ת. כרצונך.**
ש. אם יש האפשרות לעשות מצוות כגון ראשית הגז ושילוח הקן הרבה פעמים, מידי כמה זמן מומלץ לחזור עליהם?
- ת. פעם א'.**
ש. מי שיש לו האפשרות להתחייב במצוות נדירות יותר מפעם אחת בחייו, האם יש לו להשתדל לעשותם?
- ת. הרוצה עושה.**

(מצותיך שעשועי)

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות ושו"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק